

Bruselj, 5. februar 2024
(OR. en)

6073/24

SOC 74
EMPL 44
EDUC 32
ECOFIN 114

DOPIS

Pošiljatelj:	Generalni sekretariat Sveta
Prejemnik:	Odbor stalnih predstavnikov/Svet
Št. dok. Kom.:	15438/23 + ADD 1 - COM(2023) 904 final
Zadeva:	Skupno poročilo o zaposlovanju – sprejetje

V prilogi vam pošiljamo osnutek skupnega poročila o zaposlovanju za leto 2024, ki sta ga dokončno oblikovala Odbor za zaposlovanje in Odbor za socialno zaščito na skupnem zasedanju 24. in 25. januarja 2024.

Odbor stalnih predstavnikov naj osnutek skupnega poročila o zaposlovanju za leto 2024 posreduje Svetu EPSCO v sprejetje.

Kazalo

KLJUČNA SPOROČILA	4
POGLAVJE 1. PREGLED TRENDOV NA TRGU DELA IN SOCIALNEM PODROČJU, NAPREDEK PRI DOSEGANJU CILJEV ZA LETO 2030 IN KLJUČNE HORIZONTALNE UGOTOVITVE O SOCIALNI KONVERGENCI	42
1.1 Ključni trendi na trgu dela	42
1.2 Ključni trendi na socialnem področju	46
1.3 Napredek pri doseganju krovnih ciljev EU in nacionalnih ciljev za leto 2030	50
1.4 Posodobitev pregleda socialnih kazalnikov	57
1.5 Ključne horizontalne ugotovitve iz prve faze analize socialne konvergence po državah	60
POGLAVJE 2. REFORME ZAPOSLOVANJA IN SOCIALNE REFORME – USPEŠNOST IN UKREPI DRŽAV ČLANIC	67
2.1 Smernica 5: Spodbujanje povpraševanja po delovni sili	67
2.1.1 Ključni kazalniki	67
2.1.2 Ukrepi držav članic	87
2.2 Smernica 6 – Krepitev ponudbe delovne sile ter izboljšanje dostopa do zaposlitve, spretnosti in kompetenc	93
2.2.1 Ključni kazalniki	94
2.2.2 Ukrepi držav članic	133
2.3 Smernica 7: Izboljšanje delovanja trgov dela in učinkovitosti socialnega dialoga	152
2.3.1 Ključni kazalniki	153
2.3.2 Ukrepi držav članic	179
2.4 Smernica 8: Spodbujanje enakih možnosti za vse, krepitev socialne vključenosti in boj proti revščini	192
2.4.1 Ključni kazalniki	193
2.4.2 Ukrepi držav članic	228
POGLAVJE 3. PRVA FAZA ANALIZE PO DRŽAVAH	242
Belgija	244
Danska	250
Nemčija	252
Estonija	254
Irska	256
Grčija	258
Španija	260
Francija	262

Hrvaška	264
Italija	266
Ciper	268
Latvija	270
Litva	272
Luksemburg	274
Madžarska	276
Malta	278
Nizozemska	280
Avstrija	282
Poljska	284
Portugalska	286
Romunija	288
Slovenija	290
Slovaška	292
Finska 294	
Švedska	296

KLJUČNA SPOROČILA

Skupno poročilo Evropske komisije in Sveta o zaposlovanju v skladu s členom 148 PDEU spremlja stanje na področju zaposlovanja v Uniji in izvajanje smernic za zaposlovanje.

Poročilo vsebuje letni pregled glavnih dogodkov na področju zaposlovanja in socialnih zadev v Uniji ter nedavnih ukrepov politike držav članic v skladu s smernicami za politike zaposlovanja držav članic¹. Opredeljuje tudi s tem povezana ključna prednostna področja za ukrepe politike. Poglavje 1 poročila vsebuje pregled ključnih trendov na področju zaposlovanja in socialnih zadev ter pregled napredka pri doseganju krovnih ciljev EU in nacionalnih ciljev za leto 2030, skupaj s horizontalnimi ugotovitvami na podlagi glavnih elementov okvira za socialno konvergenco, kot so opisani v zadevnih ključnih sporočilih Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito ter v s tem povezanem poročilu skupne delovne skupine navedenih odborov². V poglavju 2 so analizirani izzivi in odzivi politike v državah članicah za vsako od štirih smernic za zaposlovanje. Poglavje 3 vsebuje analizo za posamezno državo za vse države članice v skladu z načeli okvira za socialno konvergenco. Na podlagi predloga Komisije ter po izmenjavi mnenj v ustreznih svetovalnih odborih Sveta bo končno besedilo sprejel Svet za zaposlovanje, socialno politiko, zdravje in varstvo potrošnikov (v nadaljnjem besedilu: Svet EPSCO). Obravnavanje izzivov, opredeljenih v poročilu, bo prispevalo k doseganju navzgor usmerjene socialne konvergence, okrepilo prizadevanja Unije za pravičen zeleni in digitalni prehod ter prispevalo k soočanju z demografskimi spremembami, doseganju ciljev trajnostnega razvoja in izvajanju strategij Unije enakosti³.

¹ Svet Evropske unije je zadnjo posodobitev smernic za zaposlovanje sprejel oktobra 2023 ([UL L 2023/2528, 14.11.2023](#)).

² Glej poročilo delovne skupine Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito o okviru za socialno konvergenco ([dok. 9481/23/ADD 1](#)) in ključna sporočila, ki sta jih navedena odbora potrdila na podlagi poročila ([dok. 9481/23](#)).

³ Strategija za enakost spolov za obdobje 2020–2025, akcijski načrt EU za boj proti rasizmu za obdobje 2020–2025, strateški okvir EU za enakost, vključevanje in udeležbo Romov za obdobje 2020–2030, strategija za enakost LGBTIQ oseb in strategija o pravicah invalidov za obdobje 2021–2030.

V skupnem poročilu o zaposlovanju za leto 2024 je še vedno močan poudarek na izvajanju evropskega stebra socialnih pravic, ki so ga voditelji in voditeljice EU podprli na socialnem vrhu v Portu; priznali so, da akcijski načrt, ki ga je predstavila Komisija, zagotavlja koristne smernice za izvajanje stebra. To se izvaja zlasti prek tematskih okvirov, ki zajemajo ključne izzive na področjih enakih možnosti in dostopa do trga dela, poštenih delovnih pogojev ter socialne zaščite in vključevanja, ob upoštevanju socialno-ekonomskih obetov in najnovejših pobud politike. Poročilo spremlja napredek pri uresničevanju krovnih ciljev EU za leto 2030 glede zaposlovanja, spretnosti ter zmanjšanja revščine, ki so jih pozdravili voditelji in voditeljice EU v Portu in Evropski svet junija 2021. Ta izdaja prvič vsebuje poročilo o napredku pri doseganju nacionalnih ciljev za leto 2030, ki so jih predlagale države članice, kot so bili predstavljeni in obravnavani na seji Sveta EPSCO junija 2022.

Cilji na področju zaposlovanja, spretnosti ter zmanjšanja revščine za leto 2030 usmerjajo ukrepe politike na zadevnih področjih politike na ravni EU in v državah članicah. EU je zaradi močne rasti zaposlovanja, v zadnjih dveh letih povprečno 1,7 %, dobro napredovala pri doseganju krovne cilja na področju zaposlovanja do leta 2030 (stopnjo delovne aktivnosti v EU je treba z ravni 74,6 % iz leta 2022 do leta 2030 zvišati za dodatne 3,4 odstotne točke, da bi dosegla 78-odstotni cilj), čeprav najnovejši četrtletni podatki kažejo na počasnejši napredek.

- Zaradi okrevanja po pandemiji COVID-19 in dobrega razvoja dogodkov na trgu dela so vse države članice do leta 2022 napredovale pri doseganju ciljev na področju zaposlovanja. V veliki večini držav članic so do leta 2030 potrebna nadaljnja prizadevanja na področju politik zaposlovanja in spretnosti, da bi dosegle svoje cilje. V znatnem številu držav članic največ prostora za izboljšanje ostaja na področju stopnje delovne aktivnosti nižje usposobljenih oseb, ki jim v številnih državah članicah sledijo stopnje delovne aktivnosti starejših žensk (55–64 let) in mladih (20–29 let).

- Hkrati je potreben znaten napredek, da bi do leta 2030 dosegli krovni cilj EU, ki je vsakoletna udeležba vsaj 60 % odraslih v učenju v EU, glede na nizko raven 37,4 % leta 2016, v skladu z ciljem za Evropo, da ostane konkurenčna, inovativna in vključujoča, tudi v okviru zelene in digitalne preobrazbe.
- Glede na težavne socialno-ekonomske razmere v zadnjih treh letih ter zaradi odločnih ukrepov politike na ravni EU in držav članic je ostalo število ljudi s tveganjem revščine ali socialne izključenosti v EU na splošno stabilno (ter se je leta 2022 zmanjšalo za 279 000 oseb). Medtem ko je bil v večini držav članic od leta 2019 zabeležen določen napredek pri doseganju nacionalnih ciljev zmanjšanja revščine, so se v nekaterih drugih pojavile spremembe v nasprotno smer. Zato bodo potrebna znatna nadaljnja prizadevanja in stalno spremljanje za zagotovitev izpolnitve zastavljenih nacionalnih ciljev, da bi do leta 2030 dosegli krovni cilj EU, ki je v primerjavi z letom 2019 za vsaj 15 milijonov zmanjšati število ljudi s tveganjem revščine ali socialne izključenosti.

Izvajanje reform in naložb iz načrtov držav članic za okrevanje in odpornost skupaj s skladi kohezijske politike podpira pravično, vključujočo in trajnostno rast. Poleg podpore, ki je bila za ukrepe politike na ustreznih področjih politike zagotovljena iz Evropskega socialnega sklada plus (ESS+), Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR), Sklada za pravični prehod (SPP) in Instrumenta za tehnično podporo, mehanizem za okrevanje in odpornost spodbuja ekonomsko, socialno in teritorialno kohezijo Unije z izboljšanjem odpornosti, pripravljenosti na krize, sposobnosti prilagajanja in potenciala rasti držav članic ter s spodbujanjem ustvarjanja visokokakovostnih delovnih mest z ustreznimi reformami in naložbami. Mehanizem na ta način prispeva tudi k izvajanju evropskega stebra socialnih pravic⁴. Skupni znesek v višini približno 139,6 milijarde EUR, dodeljen državam članicam, prispeva k socialnim izdatkom, ki predstavlja približno 28 % vseh ocenjenih odhodkov⁵. Komisija je v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost doslej izplačala približno 175 milijard EUR v obliki nepovratnih sredstev in posojil ter predhodnega financiranja. Pričakuje se, da bo od 6 266 mejnikov in ciljev, vključenih v 27 načrtov za okrevanje in odpornost, 2 045 prispevalo k socialnim politikam, od 808 mejnikov in ciljev, doseženih 13. novembra, pa jih 243 spodbuja socialne politike, kar ustreza približno 30 % skupnega števila doseženih mejnikov in ciljev ter skoraj 12 % mejnikov in ciljev, povezanih s socialnimi politikami, iz 27 načrtov za okrevanje in odpornost. Skupno poročilo o zaposlovanju v okviru analize odziva politike vključuje tudi izbor ukrepov, podprtih s sredstvi EU, zlasti mehanizem za okrevanje in odpornost, ESS+, ESRR, SPP in Instrument za tehnično podporo. Vse to bo podprlo obete za rast in zaposlovanje ter ekonomsko in socialno kohezijo in odpornost v Uniji.

⁴ Uredba (EU) 2021/241 o vzpostavitvi Mehanizma za okrevanje in odpornost (UL L 57, 18.2.2021, str. 17).

⁵ Kategorije socialnih izdatkov so opredeljene in uporabljene na podlagi metodologije, ki jo je Komisija po posvetovanju z Evropskim parlamentom in državami članicami sprejela v Delegirani uredbi (EU) 2021/2105.

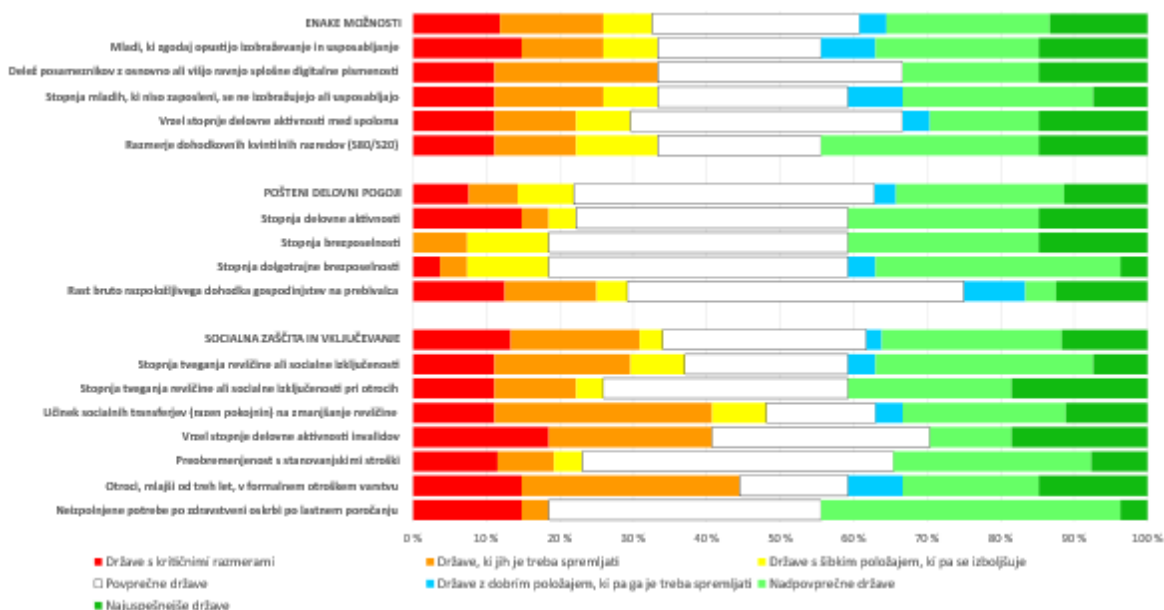
V skupnem poročilu o zaposlovanju za leto 2024 je večji poudarek na posameznih državah na podlagi glavnih elementov okvira za socialno konvergenco, kot so opisani v zadevnih ključnih sporočilih Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito ter v s tem povezanim poročilu skupne delovne skupine navedenih odborov, ter razprave na seji Sveta EPSCO junija 2023⁶. Gre za pilotni projekt, ki bo ocenjen. Izzivi držav članic na področju trga dela, spretnosti in socialnih zadev so analizirani z uporabo obstoječih orodij (pregled socialnih kazalnikov in dogovorjena metodologija semaforja iz skupnega poročila o zaposlovanju), da bi se opredelila morebitna tveganja pri navzgor usmerjeni socialni konvergenci, ki jih je treba poglobljeno analizirati v drugi fazi. Na ta način se z analizo za posamezne države podpira spremljanje na področjih zaposlovanja, spretnosti in socialne politike v evropskem semestru v skladu s členom 148 PDEU. Skupno poročilo o zaposlovanju vsebuje analizo držav v prvi fazi, ki večinoma temelji na glavnih kazalnikih pregleda socialnih kazalnikov. Prva faza analiza okvira za socialno konvergenco na splošno kaže na:

- i. bistveno izboljšanje leta 2022 v državah članicah, v katerih so bili splošni rezultati na področju zaposlovanja in brezposelnosti na začetku leta 2021 razmeroma slabši, kar kaže na konvergenco na teh področjih;
- ii. morebitna tveganja pri navzgor usmerjeni socialni konvergenci na področju spretnosti kljub nedavnemu pozitivnemu razvoju, kar bi lahko prineslo izzive pri zaposljivosti in povečalo neenakosti, razen če se bodo ukrepi politike znatno okrepili;
- iii. družbene rezultate, ki so leta 2022 kljub številnim krizam na splošno stabilni, vendar bi jih bilo treba zaradi visokih življenjskih stroškov pozorno spremljati.

Podrobnejšo drugo fazo analize (z uporabo širšega sklopa kvantitativnih in kvalitativnih dokazov, vključno z napredkom pri doseganju nacionalnih ciljev za leto 2030) bodo izvedle službe Komisije za države, za katere so bila v prvi fazi ugotovljena morebitna tveganja pri navzgor usmerjeni socialni konvergenci (Bolgarija, Estonija, Madžarska, Italija, Litva, Romunija in Španija, na podlagi analize, predstavljene v tem poročilu).

⁶ Glej poročilo delovne skupine Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito o okviru za socialno konvergenco ([dok. 9481/23/ADD 1](#)) in ključna sporočila, ki sta jih navedena odbora potrdila na podlagi poročila ([dok. 9481/23](#)).

Izzivi na področju zaposlovanja, spretnosti in socialnih zadev v državah članicah EU po glavnih kazalnikih v okviru pregleda socialnih kazalnikov

Opomba: (1) podatki za kazalnike o udeležbi odraslih v učenju še niso na voljo; (2) podatki za nekatere države pri nekaterih kazalnikih manjkajo – glej preglednico 1.4.1 v oddelku 1.4. Legende za vse kazalnike so predstavljene v Prilogi.

Na splošno so bili rezultati na trgu dela v letih 2022 in 2023 kljub izjemnim pretresom v povprečju dobri, v številnih primerih pa so presegli ravni pred pandemijo. Čeprav je gospodarstvo EU v zadnjem času izgubilo zagon, je trg dela še naprej izkazoval odpornost v razmerah pretresov, povezanih z zdravjem, dobavnimi verigami, cenami energije in hrane, naravnimi nesrečami ter geopolitično nestabilnostjo. K tem rezultatom so prispevali izredni ukrepi, sprejeti na ravni EU in nacionalni ravni v težkih socialno-ekonomskih razmerah v zadnjih treh letih.⁷ Na splošno je stopnja delovne aktivnosti v EU leta 2022 dosegla 74,6 %, v drugem četrtletju 2023 pa se je dodatno povečala na 75,4 %, kar pomeni 2,5 odstotne točke nad ravnimi pred pandemijo (v zadnjem četrtletju 2019). Hkrati sta stopnji brezposelnosti in dolgotrajne brezposelnosti leta 2022 dosegli najnižji ravni v EU, in sicer 6,2 % oziroma 2,4 % (v drugem četrtletju 2023 pa sta se dodatno zmanjšali na 6 % in 2,1 %). Kljub temu so bile sporočene razlike med državami članicami in regijami, pa tudi med sektorji. Energetska kriza je upočasnila rast zaposlovanja v energetske zelo intenzivnih sektorjih, medtem ko je bila rast zaposlovanja v sektorju informacijskih in komunikacijskih tehnologij (IKT) najvišja, saj je med zadnjim četrtletjem 2019 in drugim četrtletjem 2023 ustvaril več kot milijon delovnih mest.

⁷ Med drugim instrument SURE: od 122 milijard EUR skupnih javnih izdatkov za upravičene ukrepe v celotnem obdobju trajanja instrumenta SURE je bilo 49 % porabljenih za sheme skrajšanega delovnega časa, 31 % za „podobne ukrepe“ za samozaposlene in 9 % za sheme subvencioniranja plač. Glej [Instrument SURE po poteku uporabe: končno polletno poročilo](#); COM(2023) 291 final.

Trden trg dela kljub izjemnim pretresom

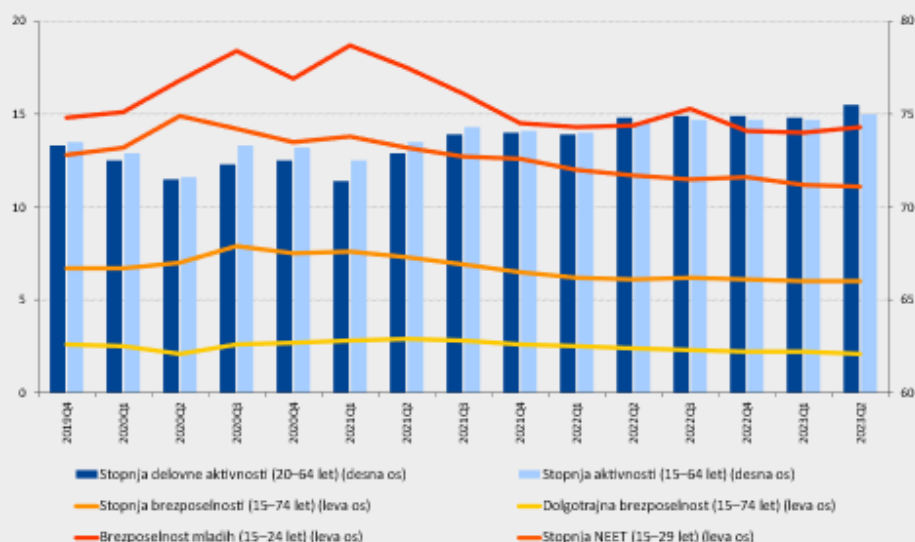
75,4 %
stopnja delovne
aktivnosti (20–
64 let) v drugem
četrtnetu 2023
(+0,7 odstotne
točke medletno)

75 %
stopnja
aktivnosti (15–
64 let) v drugem
četrtnetu 2023
(+0,5 odstotne
točke medletno)

6 %
stopnja
brezposelnosti
(15–74 let) v
drugem
četrtnetu 2023 (–
0,1 odstotne točke
medletno)

14,3 %
stopnja
brezposelnosti
mladih (15–
24 let) v drugem
četrtnetu 2023 (–
0,1 odstotne točke
medletno)

Ključni kazalniki trga dela v EU27 (v %, četrtnetu)

Vir: Eurostat [[lfsi_emp_q](#)], [[une_rt_q](#)], [[une_ltu_q](#)] in [[lfsi_neet_q](#)]. Sezonsko, ne koledarsko prilagojeni podatki.

Veliko pomanjkanje delovne sile in spretnosti predstavlja ozka grla za gospodarsko rast ter lahko upočasni zeleni in digitalni prehod, če ne bo ustrezno obravnavano. Za različne poklice in ravni spretnosti je značilno splošno pomanjkanje delovne sile. Stopnja prostih delovnih mest v EU je kljub določenemu zmanjšanju v zadnjih četrletjih v drugem četrletju 2023 znašala 2,7 %, kar je precej nad povprečjem 1,7 % v obdobju 2013–2019.⁸ Leta 2022 je bilo sporočeno znatno pomanjkanje v sektorjih, kot so zdravstveno varstvo, STEM (zlasti IKT), gradbeništvo in nekateri storitveni sektorji. Pomanjkanje delovne sile v sektorjih, ki so ključni za zeleni prehod, se je od leta 2015 podvojilo, medtem ko je zagotavljanje usposabljanja v teh sektorjih še vedno pod povprečjem. Leta 2021 je imelo več kot 60 % podjetij EU, ki so zaposlila ali poskušala zaposliti strokovnjake za IKT, težave pri zapolnjevanju takih prostih delovnih mest. Splošno pomanjkanje delovne sile je posledica velikega povpraševanja po delovni sili kljub nedavni upočasnitvi gospodarstva, vendar so morda k temu prispevali tudi dejavniki, ki omejujejo ponudbo delovne sile (kot sta staranje prebivalstva in upadanje števila opravljenih delovnih ur na zaposlenega). Hkrati je znatno pomanjkanje delovne sile nastalo tudi zaradi novih delovnih mest, ustvarjenih v okviru zelene in digitalne preobrazbe, ter zaradi delovne sile, ki ji primanjkuje spretnosti, pomembnih za trg dela. Nedavni pregled regionalne konkurenčne trajnostnosti kaže premike v zaposlovanju v smeri bolj zelenih in produktivnejših sektorjev za obdobje 2008–2018 ter izrazite razlike med regijami (razvitejše regije so v okviru prehoda uspešnejše od manj razvitih regij ali regij v prehodu).⁹ V nekaterih primerih in sektorjih je pomanjkanje povezano tudi s slabimi delovnimi pogoji, zlasti v sektorjih, kot so zdravstveno varstvo, bivalna oskrba in promet. Izboljšanje dostopa do trga dela, zlasti s spodbujanjem vključevanja premalo zastopanih skupin (zlasti žensk, mladih, starejših delavcev, oseb z migrantskim ozadjem in invalidov) na trg dela bi lahko pomagalo izničiti vpliv demografskih sprememb na ponudbo delovne sile.

⁸ Evropska komisija, *Employment and Social Developments in Europe 2023, Annual Review 2023 (Razvoj na področju zaposlovanja in socialnih zadev v Evropi v letu 2023, Letni pregled za leto 2023)*, Urad za publikacije Evropske unije, 2023.

⁹ Glej Anabela Santos, Javier Barbero, Simone Salotti, Olga Diukanova & Dimitrios Pontikakis, *On the road to regional 'Competitive Environmental Sustainability': the role of the European structural funds (Na poti do regionalne „konkurenčne okoljske trajnostnosti“: vloga evropskih strukturnih skladov)*, Industry and Innovation, 2023, 30:7, 801-823, DOI: [10.1080/13662716.2023.2236048](https://doi.org/10.1080/13662716.2023.2236048)

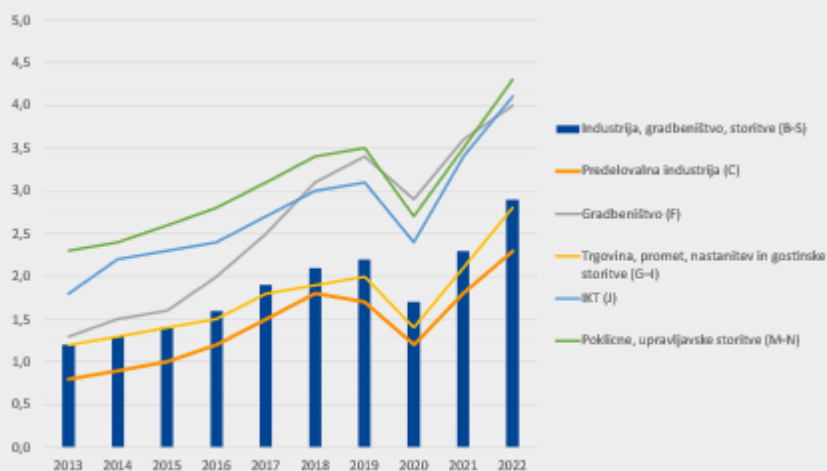
V skladu z evropskim programom znanj in spretnosti je ustrezno zagotavljanje izpopolnjevanja in preusposabljanja bistvenega pomena. Odprava razlik med spoloma v izobraževanju in usposabljanju, zlasti pri doseganju terciarne izobrazbe in izbiri študijskih področij, bi lahko pripomogla k povečanju ponudbe visoko usposobljene delovne sile. Več držav članic je začelo pripravljati svoje nacionalne strategije za spretnosti, tudi v okviru Pakta za spretnosti, ter opredelilo nacionalne prednostne naloge in ukrepe za posodobitev poklicnega izobraževanja in usposabljanja (PSI), ki bosta primerna za prihodnost. Izboljšanje delovnih pogojev bi pripomoglo tudi k privabljanju in zadržanju delavcev v nekaterih deficitarnih sektorjih in poklicih. Poleg tega lahko k odpravljanju pomanjkanja delovne sile in spretnosti prav tako prispevajo spodbujanje mobilnosti znotraj EU in privabljanje usposobljenih delavcev iz tretjih držav ob hkratnem zagotavljanju spoštovanja in uveljavljanja pravic delavcev in pravic do socialne zaščite ter usmerjanje zakonitih migrantov v deficitarne poklice ob podpori nabora talentov EU, pri čemer se navedeno v celoti dopolnjuje z izkoriščanjem potenciala talentov v Uniji.¹⁰

Veliko pomanjkanje delovne sile v Uniji

Stopnje prostih delovnih mest v višini 4 % ali več na področjih strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti, informacijskih in komunikacijskih dejavnosti ter gradbeništva leta 2022

Za 30 % večje pomanjkanje delovne sile leta 2022 v primerjavi z letom 2019

Stopnje prostih delovnih mest v EU po gospodarskih dejavnostih (v %, letni podatki)

Opomba: dejavnosti NACE 2, B–S (industrija, gradbeništvo in storitve (razen dejavnosti gospodinjstev z zaposlenim hišnim osebjem ter eksteritorialnih organizacij in teles), C (predelovalne dejavnosti), F (gradbeništvo), G–I (trgovina, promet, nastanitve in gostinske storitve), J (informacijske in komunikacijske dejavnosti), M–N (strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti).

Vir: Eurostat [jvs_a_rate_r2]

¹⁰ Nabor talentov EU je bil vzpostavljen v okviru svežnja o spretnostih in mobilnosti talentov, ki ga je Komisija sprejela 15. novembra 2023.

Kljub nominalnemu povišanju plač so se realne plače leta 2022 v skoraj vseh državah članicah v različnem obsegu znižale, zaradi česar so potrebni dobro uravnoteženi mehanizmi določanja plač. Tesne razmere na trgu dela in visoka inflacija so povzročili pritisk na povišanje nominalnih plač. Kljub temu je nominalna rast plač, ki je leta 2022 v EU znašala 4,8 %, ostala pod inflacijo, zaradi česar so se realne plače znižale v skoraj vseh državah članicah, v EU pa povprečno za 3,7 %.¹¹ Vendar se je nižanje realnih plač zaradi večje rasti plač in umirjanja inflacije v prvi polovici leta 2023 upočasnilo. Postopna povrnitev kupne moči in blažitev nadaljnjih izgub sta bistveni za omejitev socialnih posledic visokih življenjskih stroškov, zlasti za zaposlene z nizkimi dohodki. Spremembe v stopnji dobička kažejo na možnost nadaljnjega zvišanja plač v nekaterih sektorjih, pri čemer pa je treba še vedno pozorno spremljati sekundarne učinke na inflacijo. V zvezi s tem so močan socialni dialog in učinkovita kolektivna pogajanja v skladu z nacionalnimi zakoni in/ali praksami ob podpiranju ustvarjanja kakovostnih delovnih mest in ohranjanju konkurenčnosti ključni za doseganje splošne rasti plač, ki podpira kupno moč, zlasti zaposlenih z nizkimi in srednjimi dohodki.

¹¹ Za nedaven razvoj plač glej Evropska Komisija, *Labour market and wage developments in Europe: annual review 2023 (Razvoj trga dela in plač v Evropi: letni pregled za leto 2023)*, 2023 (v pripravi).

Ustrezne minimalne plače lahko pomagajo zaščititi kupno moč zaposlenih z nizkimi dohodki in zmanjšati revščino zaposlenih, hkrati pa krepijo spodbude za delo. Zakonsko določene minimalne plače so se od januarja 2022 do julija 2023 v nominalnem smislu znatno zvišale v vseh državah članicah, v katerih so uzakonjene, s čimer se je izravnal učinek visoke inflacije na kupno moč zaposlenih z minimalnimi plačami v polovici teh držav članic. Ta zvišanja so odražala samodejne prilagoditve zaradi indeksacije, kadar so vzpostavljeni taki mehanizmi, in izredne posodobitve. Hkrati je bila v več državah članicah brez zakonsko določene minimalne plače zabeležena šibka rast plač po kolektivnih pogodbah v najslabše plačanih poklicih, kar je povzročilo precejšnje realne izgube¹². Ublažitev učinkov visoke inflacije je zlasti pomembna za zaposlene z nizkimi dohodki, ki so jih nesorazmerno prizadele še vedno povišane cene energije in hrane. Prenos direktive o ustreznih minimalnih plačah¹³ bo ključen za pomoč pri zaščiti kupne moči zaposlenih z nizkimi dohodki in preprečevanje povečanja revščine zaposlenih ter bo ob tem okrepil spodbude za delo, pri izvajanju direktive pa bodo imeli ključno vlogo socialni partnerji. Direktiva vsebuje tudi določbe za spodbujanje kolektivnih pogajanj ter okrepitev mehanizmov izvrševanja in spremljanja v vseh državah članicah.

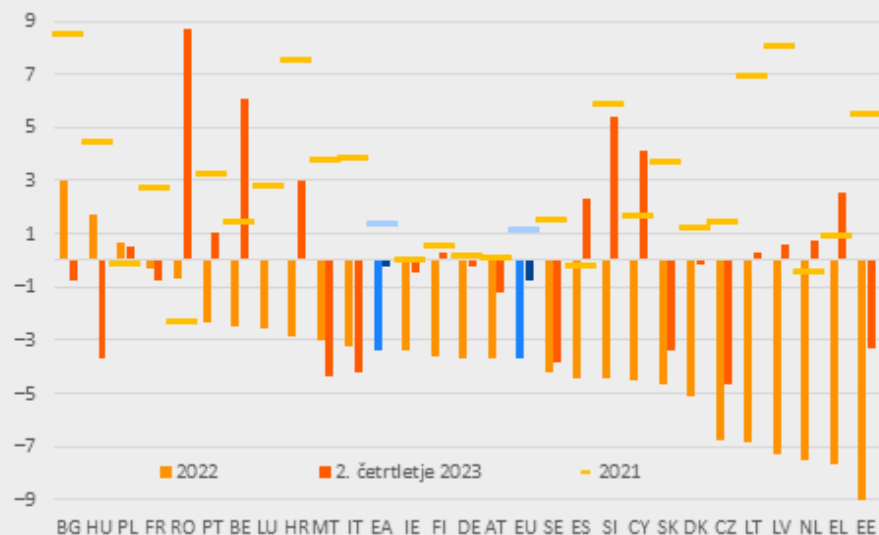
¹² Glej Eurofond, *Minimum wages in 2023: Annual review*, Minimum wages in the EU series, (Minimalna plača leta 2023: letni pregled; serija Minimalne plače v EU), Urad za publikacije Evropske unije, Luxembourg, 2023.

¹³ [Direktiva 2022/2041 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19. oktobra 2022 o ustreznih minimalnih plačah v Evropski uniji](#) (UL L 275, 25.10.2022, str. 33).

Realne plače so se v letu 2022 znižale in še naprej zniževale, čeprav počasneje

Nominalna sredstva na zaposlenega so se leta 2022 zvišala za 4,8 %, v drugem četrtletju 2023 pa za 6 % v primerjavi z drugim četrtletjem 2022, vendar so se realne plače v letu 2022 v primerjavi z drugim četrtletjem 2023 znižale za 3,7 %, v drugem četrtletju- 2023 pa za 0,8 %.

Realne bruto plače na zaposlenega
(letna sprememba v %; 2021, 2022 in drugo četrtletje 2023)

Vir: Evropska komisija, podatkovna zbirka AMECO, nominalne bruto plače na zaposlenega [hwwdw]; deflator: harmonizirani indeks cen življenjskih potrebščin [zcpih]. Za drugo četrtletje 2023: izračuni GD EMPL na podlagi podatkov Eurostata, plače [namq_10_gdp], skupna zaposlenost (domači koncept) [namq_10_a10_e] in harmonizirani indeks cen življenjskih potrebščin [pre_hicp_midx].

Čeprav se pri različnih pogodbenih ureditvah upoštevajo tudi različne želje in potrebe posameznikov, ki omogočajo večjo prožnost za delavce in podjetja, je segmentacija trga dela še vedno eden od številnih vzrokov neenakosti. To zlasti velja, kadar pogodbe o zaposlitvi za določen čas ne delujejo kot odskočna deska za zaposlitev za nedoločen čas. Take pogodbe (zlasti pogodbe z zelo kratkim trajanjem) so pogosto povezane z manj ugodnimi delovnimi pogoji, manjšim številom spodbud za dostop do nadaljnega izobraževanja in usposabljanja na delovnem mestu ali vlaganje vanju ter vrzelmi v socialni zaščiti v primerjavi z zaposlitvijo za nedoločen čas.¹⁴ Delež zaposlenih s pogodbami o delu za določen čas je bil leta 2022 med vsemi zaposlenimi v EU na splošno stabilen (znašal je 12,9 %, pri čemer je več kot polovica zaposlenih take pogodbe sklenila neprostovoljno), vendar so bile razlike med državami članicami precejšnje. Delež je bil znatno večji med mladimi in migranti, prav tako pa so bile za določen čas razmeroma pogostejše zaposlene ženske kot moški. Tudi samozaposlene osebe brez zaposlenih so na splošno izpostavljene večjemu tveganju prekarnosti. Samozaposlitev lahko v nekaterih primerih prikriva odvisna delovna razmerja (tako imenovana navidezna samozaposlitev), poleg tega pa je povezana z vztrajnimi vrzelmi v pokritosti s socialno zaščito.¹⁵ Širše gledano se lahko zaradi razširjene uporabe nestandardnih oblik zaposlitve tudi zmanjša privlačnost sektorjev in poklicev za delavce, kar prispeva k pomanjkanju delovne sile. Široka izbira pogodbenih ureditev mora spremljati ustrezen dostop do socialne zaščite ter priložnosti za učenje in razvoj, da bi delavce pripravili tudi na prihodnje spremembe.

¹⁴ Eurofound, *Labour market segmentation, Observatory (Segmentacija trga dela, opazovalnica)*, 2019.

¹⁵ Poročilo Evropske komisije o izvajanju Priporočila Sveta o dostopu do socialne zaščite iz leta 2019, COM(2023) 43 final.

Velike razlike v uporabi pogodb o zaposlitvi za določen čas med vsemi državami članicami, pri čemer je uporaba veliko večja med mladimi

12,9 %

delavcev (20–64 let) s **pogodbami o zaposlitvi za določen čas** v letu 2022

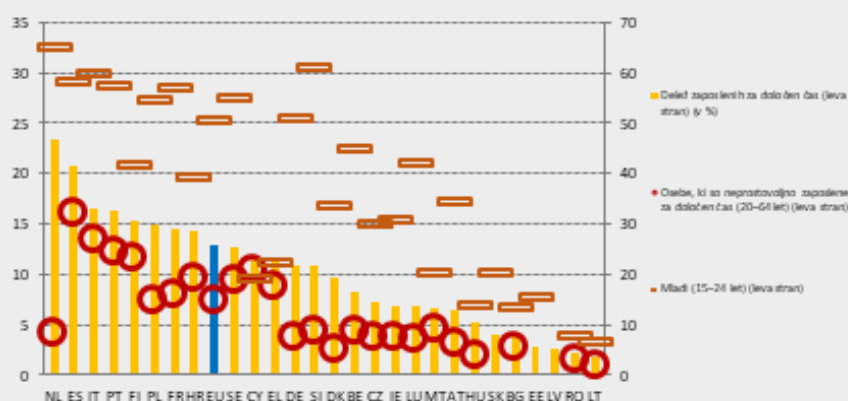
50 %

mladih (15–24 let) s **pogodbami o zaposlitvi za določen čas**

7,3 %

zaposlenih (20–64 let) na podlagi **neprostovoljnih pogodb o zaposlitvi za določen čas**

Število zaposlenih za določen čas kot odstotek skupnega števila zaposlenih glede na starost (15–24 let) (v %, 2022)

Vir: Eurostat [lfsa_etpgan] in [lfsa_etgar], anketa o delovni sili EU.

Oživitev trgov dela EU po pandemiji je okrepila vlogo platformnega gospodarstva, ki prispeva k ustvarjanju priložnosti na trgu dela, hkrati pa lahko pomeni tudi izzive v zvezi z delovnimi pogoji in socialno zaščito. Po podatkih iz ankete je leta 2022 delo prek digitalnih platform za delo na spletu v EU opravljalo 2,4 % anketirancev, 1,9 % pa prek digitalnih platform na lokaciji, čeprav so razlike med državami članicami velike. Algoritemsko upravljanje lahko prispeva k povečanju učinkovitosti in izboljšanju splošne kakovosti storitev v platformnem gospodarstvu. Algoritmi uporabljajo podatke o lokaciji, razpoložljivosti, spretnostih in pretekli uspešnosti delavcev, da se naloge v realnem času dodelijo najustreznejšim delavcem. Algoritemsko upravljanje omogoča tudi spremljanje uspešnosti delavcev z ocenami potrošnikov in drugimi metrikami ter zagotavlja povratne informacije v realnem času za izvrševanje platformnih standardov. Vendar pa se hkrati lahko zaradi uporabe algoritmskega upravljanja v podjetjih poveča izpostavljenost delavcev nadzoru in ocenjevanju, kar lahko zmanjša njihovo avtonomijo in nadzor nad delovnimi nalogami. Uporaba algoritmskega upravljanja odpira vprašanja preglednosti, odgovornosti in pravičnosti do delavcev. Poleg tega vključevanje umetne inteligence v algoritemsko upravljanje predstavlja tveganje za okrepitev obstoječih pristranskosti in diskriminatornih praks. Poleg izzivov, povezanih z nepreglednostjo sistemov algoritmskega upravljanja in njihovim vplivom na dodeljevanje nalog ter s tem na zaslužek platformnih delavcev, obstaja tveganje napačne razvrstitve zaposlitvenega statusa teh delavcev (ki so lahko napačno označeni kot samozaposleni, zaradi česar niso upravičeni do pravic in zaščite zaposlenih). Predlagana direktiva o izboljšanju delovnih pogojev pri platformnem delu bo ublažila morebitne nevarnosti, povezane z algoritmi, za posameznike, vključene v digitalne platforme dela. V njej se predlaga tudi, da se določijo pravice predstavnikov delavcev do skupinskih informacij.

Študije o umetni inteligenci kažejo na potencialno močan vpliv strojnega učenja na trge dela, pri čemer se pričakuje, da bodo v primerjavi s preteklim tehnološkim razvojem bolj prizadeti pisarniški in ustvarjalni poklici. Socialni dialog in kolektivna pogajanja so v tem okviru ključnega pomena za zagotovitev participativnega pristopa k obvladovanju sprememb zaradi tehnološkega razvoja in obravnavanje morebitnih pomislekov ob hkratnem spodbujanju prilagajanja delavcev (vključno z zagotavljanjem spretnosti). Take spremembe morajo nujno spremljati učinkovite aktivne politike trga dela, vključno s sistemi izpopolnjevanja in preusposabljanja ter zavodi za zaposlovanje, ki so bistveni za zagotavljanje učinkovite podpore pri prehajanju med delovnimi mesti. Kar zadeva generativno umetno inteligenco, je po podatkih Eurofounda mnenje anketiranih delavcev glede uporabe strojnega učenja na splošno pozitivno, saj lahko pripomore k prihranku časa pri rutinskih nalogah in omogoči večjo osredotočenost na naloge z višjo dodano vrednostjo.¹⁶ Umetna inteligenca bi lahko podpirala tudi invalide na trgu dela z ustvarjanjem bolj vključujočih in ustrezno prilagojenih okolij. Čeprav umetna inteligenca in modeli strojnega učenja, zlasti tisti, ki temeljijo na generativnih prednaučenih transformerjih (kot je ChatGPT), prinašajo velike priložnosti, imajo lahko v prihodnosti močan vpliv na pisarniške delavce¹⁷ in celo na ustvarjalne poklice¹⁸. Zaradi hitrega napredka na področju teh tehnologij je potreben pozoren nadzor, da se izkoristijo njihove prednosti, hkrati pa predvidijo morebitni negativni učinki in oblikujejo ustrezni odzivi politike, tudi v zvezi s trgi dela in ustrezno udeležbo delavcev pri povečanju produktivnosti zaradi umetne inteligence. Umetna inteligenca v zvezi s tem predstavlja izzive v smislu preglednosti, odgovornosti ter morebitnega vpliva na pravice, delovne pogoje in prihodke delavcev. Na primer, umetnointeligenčni sistemi, ki se uporabljajo pri zaposlovanju in upravljanju delavcev, bodo v aktu o umetni inteligenci, če bo sprejet v sedanji obliki, opredeljeni kot sistemi velikega tveganja, zaradi česar zanje veljajo zahteve glede preglednosti, varnosti, točnosti in človekovega nadzora.

¹⁶ Eurofound, *Ethical digitalisation at work: from theory to practice (Etična digitalizacija na delovnem mestu: od teorije do prakse)*, 2023; Eurofound, *Ethics in the digital workplace (Etičnost v digitalnem delovnem okolju)*, 2022, in Eurofound, *Digitisation in the workplace (Digitalizacija na delovnem mestu)*, Urad za publikacije Evropske unije, Luksemburg, 2021.

¹⁷ Gmyrek, P., Berg, J., Bescond, D., 2023. *Generative AI and Jobs: A global analysis of potential effects on jobs quantity and quality (Generativna umetna inteligenca in delovna mesta: globalna analiza morebitnih učinkov na število in kakovost delovnih mest)*, Delovni dokument MOD 96 (Ženeva, MOD), <https://doi.org/10.54394/FHEM8239>.

¹⁸ Glej na primer sporazum med organizacijo Writers Guild of America in zvezo Alliance of Motion Picture and Television Producers, ki je namenjen obravnavi obstoječih pomislekov glede vpliva umetne inteligence na filmsko industrijo. Nova pogodba vključuje predpise o uporabi umetne inteligence v filmskih in televizijskih projektih, ki so bili sprejeti ob koncu ene najdaljših stavk v Hollywoodu.

Kljub izboljšavam se mladi v številnih državah članicah še naprej soočajo z izzivi pri vključevanju na trge dela, zaradi česar je treba temu nameniti posebno pozornost in sprejeti prilagojene ukrepe politike. Brezposelnost mladih se je od leta 2020 zmanjšala za 3,1 odstotne točke, vendar je leta 2022 s 14,5 % še vedno skoraj trikrat višja kot pri celotnem delovno sposobnem prebivalstvu v EU. Še vedno obstajajo regionalne razlike, pri katerih so bile zabeležene visoke ravni, npr. v najbolj oddaljenih regijah EU. Podobno se je delež mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo (NEET), znatno zmanjšal na ravni pred pandemijo, to pa predvsem zaradi zmanjšanja števila brezposelnih mladih NEET, vendar v drugem četrtletju 2023 v EU še vedno znaša 11,1 %, v nekaterih državah članicah pa je še posebej velik, pri čemer obstajajo velike razlike tudi znotraj držav. Ženske in mladi, rojeni zunaj EU, so pogostejše med mladimi, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo. Ustrezno in pravočasno vključevanje mladih na trg dela ali v sisteme izobraževanja in usposabljanja je ključnega pomena za uspešno poklicno pot v prihodnosti. Obdobja brezposelnosti v zgodnjem delovnem življenju lahko škodujejo prihodnjim poklicnim možnostim in sposobnosti ustvarjanja zaslužka, saj privedejo do tako imenovanih učinkov zaznamovanosti, kar lahko povzroči tudi večje tveganje revščine in socialne izključenosti ali težave s telesnim in duševnim zdravjem v skrajnejših primerih. Zaradi velikih prihodnjih sprememb, povezanih z ozelenitvijo in digitalizacijo naših gospodarstev, je vse bolj treba zagotoviti, da so mlade generacije dobro vključene na trg dela in v družbo ter da lahko sprejmejo spremembe in usmerjajo prihodnje preobrazbe. V zvezi s tem so potrebna trajna prizadevanja za premagovanje strukturnih izzivov, ki mlade ovirajo na trgu dela, zlasti zaradi vsesplošnega pomanjkanja delovne sile in spretnosti. Okrepljeno jamstvo za mlade lahko omogoči osredotočenost na mlade, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, saj ponuja kakovostno zaposlitev, nadaljnje izobraževanje in usposabljanje, vajeništvo ali pripravništvo v štirih mesecih po tem, ko oseba postane brezposelna ali se preneha formalno izobraževati.¹⁹ Poleg tega pobuda „Aim, Learn, Master, Achieve“ (ALMA) pomaga prikrajšanim mladim, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, pridobiti poklicne izkušnje v tujini.

¹⁹ [Priporočilo Sveta](#) z dne 30. oktobra 2020 o Mostu do delovnih mest – okrepitev jamstva za mlade in nadomestitvi Priporočila Sveta z dne 22. aprila 2013 o vzpostavitvi jamstva za mladino (2020/C 372/01) (UL C 372, 4.11.2020, str. 1).

Mladi, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, so pogosteje neaktivni kot brezposelni

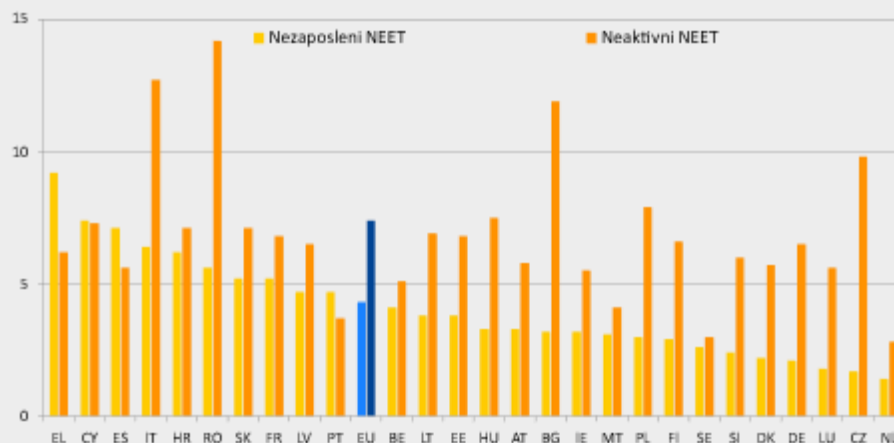
Leta

2022 **7,4 %**

mladih v EU ni bilo zaposlenih, se ne izobražujejo ali usposablajo (NEET) in niso bili aktivni.

4,3 % mladih ni bilo zaposlenih, pri čemer so moški pogosteje brezposelni kot ženske.

Mladi, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo (NEET), po statusu aktivnosti (15–29 let, v %) v letu 2022

Opomba: prekinitev časovne vrste za Češko in Slovaško.

Vir: Eurostat [edat_lfse_20], anketa o delovni sili EU.

Starejši delavci so bolj aktivni na trgu dela kot kdaj koli prej, vendar je to še vedno možno izboljšati, zlasti za ženske. Prebivalstvo EU se hitro stara, pri čemer naj bi se mediana starosti s 44,4 leta v letu 2022 do konca stoletja povečala za več kot štiri leta, delovno sposobno prebivalstvo pa se bo znatno zmanjšalo. Demografski izzivi močneje vplivajo na nekatere države članice in regije kot na druge, pri čemer obstaja tveganje, da se bodo obstoječe razlike v EU še povečale. Stopnja zaposlenosti starejših delavcev (55–64 let) v EU se je zaradi povečanja stopnje njihove udeležbe izrazito povečala, in sicer s 44,7 % leta 2010 na 62,3 % leta 2022. Vrzel stopnje delovne aktivnosti med spoloma v tej starostni skupini, ki znaša 12,5 odstotne točke, je bila kljub temu večja kot pri celotni delovni sili, čeprav se je od leta 2010 zmanjšala.

Pričakuje se, da bo staranje prebivalstva vplivalo na ponudbo delovne sile, saj se bo zaradi njega delovna sila zmanjšala, hkrati pa bi lahko privedlo do še večjega pomanjkanja spretnosti in delovne sile v Uniji. V zvezi s tem ima daljše in bolj zdravo delovno življenje pomembno vlogo pri podpiranju ponudbe delovne sile in zagotavljanju fiskalne vzdržnosti sistemov socialne zaščite, hkrati pa zagotavlja socialno kohezijo, solidarnost in prenos znanja med generacijami. V naboru orodij za demografijo, ki ga je nedavno predstavila Komisija, je določen celovit pristop k demografskim spremembam. Države članice so pozvane, naj podprejo zdravo in aktivno staranje, ki ljudem omogoča, da ohranijo nadzor nad svojim življenjem ter še vedno prispevajo h gospodarstvu in družbi.²⁰

²⁰ Glej Sporočilo Komisije, *Demografske spremembe v Evropi: nabor orodij za ukrepanje*, COM(2023) 577 final.

Neenakosti med spoloma na trgu dela so še vedno zelo pogoste ter se odražajo v vrzeli stopnje delovne aktivnosti med spoloma ter v plačilni vrzeli med spoloma. Čeprav se je vrzel stopnje delovne aktivnosti med spoloma glede na leto 2021 nekoliko zmanjšala, je bila leta 2022 še vedno velika in je v EU znašala 10,7 odstotne točke, pri čemer so se države članice in regije močno razlikovale med seboj. Poleg tega je bila vrzel znatno večja, kadar je bil upoštevan večji delež zaposlitev s krajšim delovnim časom med ženskami (leta 2022 se je povečal na 16 odstotnih točk „v ekvivalentu polnega delovnega časa“). Vrzeli stopnje delovne aktivnosti med spoloma je bila tudi veliko večja pri osebah z otroki kot pri osebah brez otrok. Tudi plačilne vrzeli med spoloma so bile v veliki večini držav velike (12,7 % leta 2021 v EU), in to kljub napredku v zadnjem desetletju. Slednje je lahko delno povezano s (i) prevelikim številom žensk, ki so zaposlene na delovnih mestih z razmeroma nizkimi plačami in za krajši delovni čas; (ii) premajhnim številom žensk na višjih položajih; (iii) večjimi težavami žensk pri usklajevanju dela z obveznostmi oskrbe ter (iv) neravnovesjem pri delitvi obveznosti oskrbe med ženskami in moškimi. Kljub temu največji del plačilne vrzeli med spoloma v EU ni povezan z objektivnimi in merljivimi lastnostmi posameznikov, kar kaže, da k temu verjetno znatno prispevajo drugi dejavniki, vključno z diskriminacijo in nepreglednimi plačnimi strukturami.²¹ Te plačilne vrzeli ovirajo ekonomsko neodvisnost žensk v delovnem življenju in negativno vplivajo na njihovo udeležbo na trgu dela, prispevajo pa tudi k razlikam v pokojninah med spoloma (26 % v EU leta 2022), zaradi česar so starejše ženske bolj izpostavljene tveganju revščine. Z bojem proti diskriminaciji in neenakostim pri plačilu, ki temeljijo na spolu, ter z izboljšanjem delovanja davčnih sistemov je mogoče zagotoviti večje spodbude za ženske, da postanejo gospodarsko aktivne, kar je pomembno tudi zaradi velikega pomanjkanja delovne sile in spretnosti.

²¹ Eurostat, Statistical Working Papers, *Gender pay gap in the European Union – A statistical analysis* (*Statistični delovni dokumenti Razlike v plačah med spoloma v Evropski uniji – Statistična analiza*), 2021.

Izboljšanje razpoložljivosti kakovostnih in cenovno dostopnih storitev vzgoje in varstva predšolskih otrok ter dolgotrajne oskrbe je ključno za povečanje udeležbe žensk na trgu dela v skladu s strategijo EU za enakost spolov za obdobje 2020–25, priporočili Sveta o vzgoji in varstvu predšolskih otrok, vključno z novima barcelonskim ciljema, ter o dostopu do cenovno dostopne visokokakovostne dolgotrajne oskrbe²² in evropskim jamstvom za otroke²³. Nazadnje, ukrepi za preglednost plačil v skladu z direktivo o preglednosti plačil²⁴ so bistveni za razkrivanje spolne pristranskosti v plačilnih strukturah in pri določanju plačil ter delavcem omogočajo, da učinkovito uveljavljajo svojo pravico do enakega plačila za enako delo ali delo enake vrednosti.

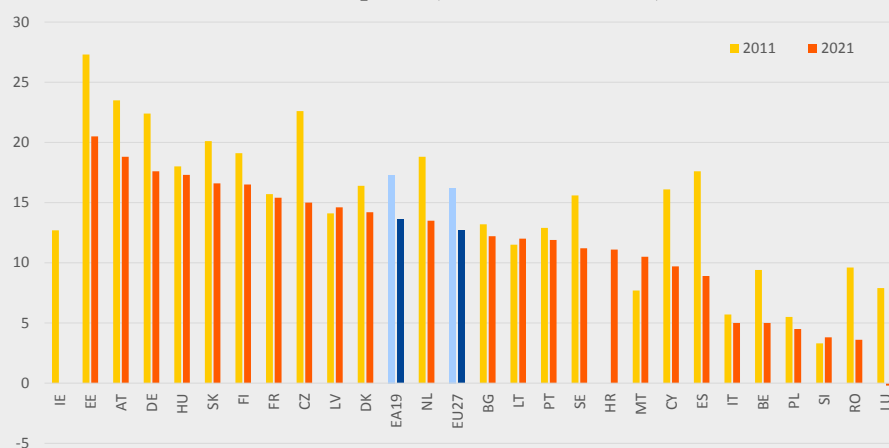
Plačilne vrzeli med spoloma so kljub izboljšavam še vedno velike

Plačilna vrzel med spoloma v EU v višini **12,7 %** leta 2021, z velikimi razlikami med državami članicami

Vrzel stopnje delovne aktivnosti med spoloma v višini **10,7 odstotne točke** v letu 2022 v EU

Razlika v pokojninah med spoloma v višini **26 %** v letu 2022 v EU

Razlika med povprečno bruto urno postavko zaposlenih moških in žensk kot odstotek prvih (v %, 2021 in 2011)

Opomba: razvrščeno po vrednostih za leto 2021. Manjkajo podatki za Grčijo za vsa leta, za Hrvaško za leto 2011 in za Irsko za leto 2021.

Vir: Eurostat [earn_gr_gpr2].

²² Glej Priporočilo Sveta z dne 8. decembra 2022 o vzgoji in varstvu predšolskih otrok: barcelonska cilja za leto 2030, 2022/C 484/01; *Prižadevanja za Unijo enakosti*, Strategija za enakost spolov za obdobje 2020–2025 in Priporočilo Sveta z dne 8. decembra 2022 o dostopu do cenovno dostopne visokokakovostne dolgotrajne oskrbe, 2022/C 476/01.

²³ Priporočilo Sveta (EU) 2021/1004 z dne 14. junija 2021 o vzpostavitvi evropskega jamstva za otroke (UL L 223, 22.6.2021, str. 14).

²⁴ Glej Direktivo Evropskega parlamenta in Sveta o krepitvi uporabe načela enakega plačila za enako delo ali delo enake vrednosti za moške in ženske s preglednostjo plačil in mehanizmi za izvrševanje.

Invalidi se kljub nedavnim izboljšavam še vedno srečujejo s precejšnjimi ovirami na trgu dela. Vrzel stopnje delovne aktivnosti med invalidi in neinvalidi je leta 2022 v EU znašala 21,4 odstotne točke. Hkrati je bila stopnja brezposelnosti invalidov leta 2020 skoraj dvakrat višja kot pri neinvalidih. Poleg tega številni invalidi niso udeleženi na trgu dela, kot je razvidno iz stopnje aktivnosti, ki znaša 60,7 % (v primerjavi s 83,4 % pri neinvalidih). V skladu s strategijo o pravicah invalidov za obdobje 2021–2030 so za izboljšanje položaja invalidov na trgu dela potrebni nadaljnja prizadevanja politike in ciljno usmerjeni ukrepi, kot so opisani v svežnju ukrepov za zaposlovanje invalidov²⁵. Zato je ključno okrepiti zmogljivosti storitev zaposlovanja in vključevanja, spodbujati zaposlovanje in zavračati stereotipe, hkrati pa zagotoviti, da so delovna mesta razumno prilagojena potrebam invalidov.

²⁵ Glej [Sveženj ukrepov za zaposlovanje invalidov za izboljšanje priložnosti invalidov na trgu dela](#).

Bralna pismenost se je po vsej EU poslabšala in je močno odvisna od socialno-ekonomskega položaja, zaradi velikega pomanjkanja učiteljev, kar je povezano tudi z majhno privlačnostjo poklica, pa je ogroženo zagotavljanje kakovostnega izobraževanja. Po ugotovitvah v študiji *Progress in International Reading Literacy Study 2021* (Študija o napredku na področju mednarodne bralne pismenosti iz leta 2021 oziroma študija PIRLS) skoraj četrtina učencev četrtega razreda dosega podpovprečne rezultate pri branju, pri čemer je bil trend upadanja v obdobju 2016–2021 zabeležen v skoraj vseh sodelujočih državah članicah. V povprečju je bila razlika v uspehu med otroki z višjim socialno-ekonomskim položajem v primerjavi z otroki z nizkim socialno-ekonomskim položajem velika in je ustrezala približno dvema šolskima letoma. To kaže na izzive v izobraževalnem sistemu, da bi vsem učencem zagotovili osnovne spretnosti, ki jih potrebujejo za uspeh v družbi in na trgu dela, ter enake možnosti. Čeprav se je delež mladih, ki so končali največ nižjo sekundarno izobrazbo in predčasno opustili izobraževanje ali usposabljanje, v EU leta 2022 še (nekoliko) zmanjšal, so med državami članicami še vedno velike razlike, ki obstajajo tudi glede na spol, državo rojstva in kraj prebivališča. To prinaša izzive v smislu zaposljivosti, učenja in sposobnosti prilagajanja pozneje v življenju. Hkrati ima večina držav članic težave pri zapolnjevanju učiteljskih delovnih mest v vseh sektorjih obveznega izobraževanja, zlasti predmetih s področja STEM, privabljanju zadostnega števila učiteljev in zadržanju učiteljev začetnikov v poklicu. V večini držav učiteljski polc ni več privlačna poklicna pot za mlade. Privlačnost učiteljskega poklica je odvisna od vrste dejavnikov, vključno s plačilom in delovnimi pogoji. Leta 2018 je le eden od petih učiteljev menil, da družba ceni njihovo delo, številni pa so poročali o stresu, povezanem z delom, in veliki delovni obremenitvi.²⁶ Povečanje privlačnosti učiteljskega poklica je ključno za to, da EU ostane na dobri poti pri uresničevanju ciljev na področju izobraževanja, določenih v okviru evropskega izobraževalnega prostora,²⁷ in za zadostitev vse večjemu povpraševanju po spretnostih, tudi v okviru zelene in digitalne preobrazbe.

²⁶ OECD, *TALIS 2018 Results: Teachers and School Leaders as Lifelong Learners (Rezultati raziskave TALIS 2018: Učitelji in vodstveni delavci šol kot vseživljenjsko učeči se)*, OECD Publishing, Pariz, 2019.

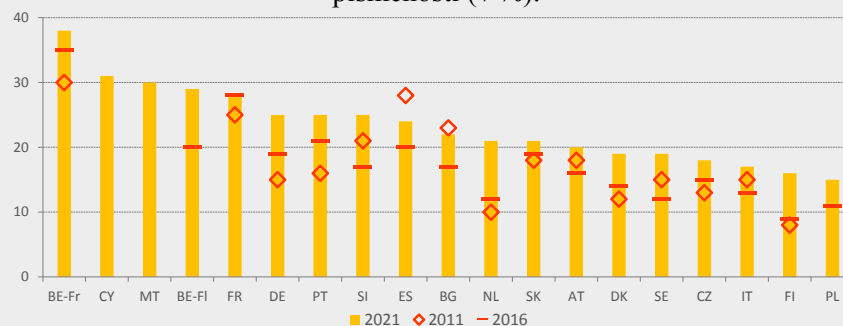
²⁷ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij z dne 30. septembra 2020 o [uresničitvi evropskega izobraževalnega prostora do leta 2025](#).

Bralna pismenost se je po vsej EU poslabšala

Delež učencev četrtega razreda, ki dosegajo največ nizko mednarodno referenčno vrednost v študiji o napredku na področju mednarodne bralne pismenosti (v %).

Skoraj četrтина vseh učencev četrtega razreda pri branju dosega podpovprečne rezultate

Njihov uspeh je močno odvisen od njihovega socialno-ekonomskega položaja

Opomba: BE-Fr pomeni Francosko skupnost v Belgiji, BE-Fl pa Flamsko skupnost. Prikazani so samo izobraževalni sistemi z zbiranjem podatkov ob koncu četrtega razreda, zato Estonija, Grčija, Hrvaška, Madžarska, Irska, Litva, Luksemburg, Latvija in Romunija niso zajete. Podatki niso na voljo za BE-Fl, Ciper, Malto in Poljsko za leto 2011 ter za Ciper in Malto za leto 2016.

Vir: izračuni GD za izobraževanje, mladino, šport in kulturo na podlagi študije PIRLS 2021.

Ker večina delavcev v EU že uporablja digitalna orodja pri delu, si je treba nadalje znatno prizadevati za izboljšanje digitalnih spretnosti prebivalstva, zlasti nizko usposobljenih, starejših in državljanov tretjih držav. Leta 2021 je digitalna orodja, za katera so potrebne vsaj osnovne ali srednje ravni digitalnih spretnosti, pri delu uporabljalo med 60 in 70 % delavcev v EU.²⁸ Vendar je imelo vsaj osnovne digitalne spretnosti le 53,9 % odraslih v EU. Raven digitalnih spretnosti se med državami članicami, pa tudi med skupinami prebivalstva, zelo razlikuje. Leta 2021 je bilo za mlade (16–29 let) več kot dvakrat verjetneje, da bodo imeli vsaj osnovne digitalne spretnosti, kot za starejše (55–74 let), stopnje pa so bile zlasti nizke med nizko usposobljenimi, brezposelnimi in neaktivnimi osebami. Poleg tega je imel vsaj osnovne digitalne spretnosti znatno manjši delež državljanov tretjih držav kot državljanov EU. Raziskava iz leta 2023, izvedena v okviru evropskega leta spretnosti, je pokazala, da je bil izziv za skoraj polovico vseh MSP, ki so sporočila, da pomanjkanje spretnosti omejujejo njihove splošne poslovne dejavnosti, povezan zlasti z uporabo digitalnih tehnologij. Nizke ravni digitalnih spretnosti v številnih segmentih prebivalstva ter velike razlike v možnostih za razvoj takih spretnosti pomenijo tveganje, da bodo zaradi vse bolj digitaliziranih gospodarstev in družb nastale velike razlike (povezane tudi z dostopom do izobraževanja in usposabljanja, javnih zavodov za zaposlovanje ter bolj splošnih digitalnih storitev). Da bi odpravili digitalno vrzel, je treba za vse prebivalstvo zagotoviti programe za digitalne spretnosti, ki jih dopolnjuje ciljno usmerjeno usposabljanje, prilagojeno profilom spretnosti posameznih skupin in njihovem položaju na trgu dela, pri zagotavljanju usposabljanja pa bi sodelovala tudi podjetja. V akcijskem načrtu za evropski steber socialnih pravic in digitalnem kompasu za digitalno desetletje je bil za EU določen cilj, da bo imelo do leta 2030 vsaj 80 % prebivalstva vsaj osnovne digitalne spretnosti.²⁹ Cilj za leto 2030 je tudi povečati število strokovnjakov s področja IKT na 20 milijonov, hkrati pa spodbujati dostop žensk do tega področja (18,9 % strokovnjakinj v letu 2022) in povečati število diplomantov s področja IKT, kar je ključno za ohranjanje konkurenčnosti Evrope.³⁰

²⁸ Cedefop, *Setting Europe on course for a human digital transition: new evidence from Cedefop's second European skills and jobs survey (Pripraviti Evropo za človeški digitalni prehod: novi dokazi iz druge raziskave Cedefop o evropskih spretnostih in delovnih mestih)*, Cedefop reference series; št. 123. Luksemburg: Urad za publikacije, Luksemburg, 2022.

²⁹ Glej SKLEP (EU) 2022/2481 EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA z dne 14. decembra 2022 o vzpostavitvi programa politike Digitalno desetletje do leta 2030 in Evropsko digitalno desetletje: digitalni cilji za leto 2030.

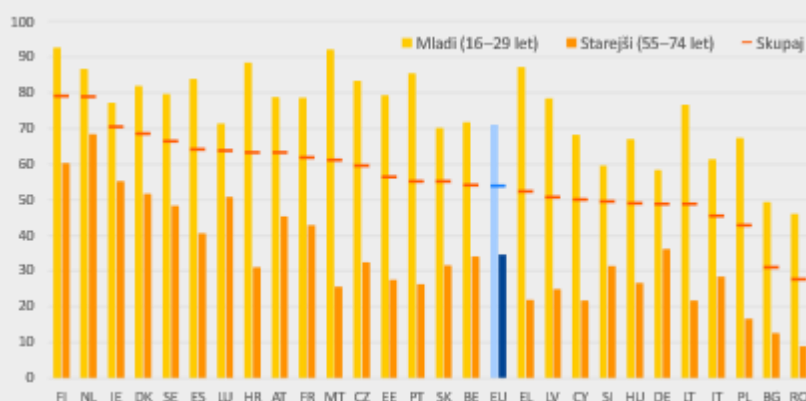
³⁰ Če se bodo sedanji trendi kljub temu nadaljevali, se pričakuje, da bo imelo do leta 2023 vsaj osnovne digitalne spretnosti le 60 % prebivalstva EU, število strokovnjakov s področja IKT pa naj bi se povečalo le na približno 12 milijonov. Glej poročilo o stanju digitalnega desetletja za leto 2023, [SWD\(2023\) 571](#) final.

Za mlade je dvakrat bolj verjetno, da bodo imeli vsaj osnovne digitalne spretnosti, kot za starejše.

71 % mladih
(16–29 let) in **le**
34,6 % starejših
(55–74 let) ima
vsaj osnovne
digitalne
spretnosti.

Nizko
usposobljeni,
nezaposleni in
neaktivni imajo
manj pogosto vsaj
osnovne
digitalne
spretnosti.

Delež ljudi z vsaj osnovno ravno digitalne pismenosti (2021, v %)

Vir: Eurostat [edat_lfse_02].

Potrebni so stalni ukrepi za nadaljnji razvoj spretnosti delovne sile, da bi okrepili konkurenčnost, spodbujali kakovostno zaposlovanje in ohranili socialni model EU, tudi v okviru zelenega in digitalnega prehoda. Glede na navedeno in zaradi splošnega pomanjkanja delovne sile in spretnosti so dobro delujoči in učinkoviti sistemi izobraževanja in usposabljanja ključni, da se mladim zagotovijo spretnosti, pomembne za trg dela, visoka udeležba v učenju odraslih pa je bistvena za zagotavljanje stalnega posodabljanja spretnosti delovne sile. Zahteva v okviru krovne cilja za učenje odraslih je, da se do leta 2030 izobraževanja v EU vsako leto udeleži vsaj 60 % odraslih (v primerjavi z najnovejšimi razpoložljivimi podatki za leto 2016, ki kažejo na precej nižjo povprečno stopnjo udeležbe v višini 37,4 %).³¹ Ker se nizko usposobljeni odrasli v vseh državah članicah običajno redkeje udeležujejo usposabljanja kot srednje in visoko usposobljeni odrasli, je treba v skladu z oceno poti izpopolnjevanja posebno pozornost v politiki nameniti povečanju njihove udeležbe.³² Udeležba odraslih v učenju je tudi pogostejša v mestih kot na podeželju. V zvezi s tem je v Priporočilu Sveta o individualnih učnih računih opisano, kako lahko države članice učinkovito združujejo finančno (vključno s financiranjem iz ESS+) in nefinančno podporo, da bi vsem odraslim omogočile razvoj spretnosti v celotnem delovnem življenju.³³ Tudi mikrodokazila imajo velik potencial za zagotavljanje hitrega in ciljno usmerjenega izpopolnjevanja in preusposabljanja delavcev in iskalcev zaposlitve, kot je navedeno v zadevnem priporočilu sveta.³⁴ Prav tako je namen evropskega leta spretnosti, ki temelji na evropskem programu znanj in spretnosti za leto 2020, spodbujati drugačno miselno naravnost, ki je v prid izpopolnjevanju in preusposabljanju skozi vse življenje, s čimer bi ljudem pomagali, da bi pridobili ustrezne spretnosti za kakovostna delovna mesta ter izkoristili številne priložnosti, ki jih ponujata zelena in digitalna preobrazba.³⁵

³¹ Načrtuje se, da bo vir podatkov za spremljanje krovne cilja za leto 2030 na področju izobraževanja odraslih v prihodnje anketa o delovni sili EU in ne več anketa o izobraževanju odraslih. Izvaja se temeljita analiza podatkov iz obeh raziskav, da se zagotovita njihova kakovost in primerljivost. Podatki o izobraževanju odraslih iz ankete o delovni sili (12-mesečno referenčno obdobje) naj bi bili objavljeni spomladi 2024.

³² [Sveženj za oceno poti izpopolnjevanja](#) je bil sprejet julija 2023, v njem pa so bili ocenjeni ukrepi, sprejeti v odziv na [priporočilo Sveta o poteh izpopolnjevanja](#).

³³ [Priporočilo Sveta z dne 16. junija 2022 o individualnih učnih računih](#), 2022/C 243/03.

³⁴ [Priporočilo Sveta z dne 16. junija 2022 o evropskem pristopu k mikrodokazilom za vseživljenjsko učenje in zaposljivost](#), 2022/C 243/02.

³⁵ Sporočilo Evropske komisije o [evropskem programu znanj in spretnosti](#) za trajnostno konkurenčnost, socialno pravičnost in odpornost, COM(2020) 274 final; Predlog sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o evropskem letu spretnosti 2023.

Delež ljudi s tveganjem revščine ali socialne izključenosti je leta 2022 v EU ostal na splošno stabilen, kar je rezultat odločnih ukrepov politike, sprejetih med krizo zaradi COVID-19 in energetske krizo. Vendar je bila leta 2022 še vedno približno vsaka peta oseba v EU izpostavljena tveganju revščine ali socialne izključenosti, po tem ko se je skupno število takih oseb zmanjšalo le za 279 000 in ostalo blizu vrednosti iz leta 2019. Iz tega razloga in zaradi slabih gospodarskih razmer so potrebna znatna prizadevanja, da bi dosegli cilj za leto 2030 in število ljudi s tveganjem revščine ali socialne izključenosti v primerjavi z letom 2019 zmanjšali za vsaj 15 milijonov. Razlike so bile velike tudi med državami članicami in regijami ter med skupinami prebivalstva (tveganju revščine so bili bolj izpostavljeni otroci, starejši od 65 let, invalidi, osebe, rojene zunaj EU, in Romi). Razlike med državami EU ostajajo velike tudi v smislu učinka socialnih transferjev (brez pokojnin) na zmanjšanje revščine. Hkrati **so se dohodkovne neenakosti v letu 2022 v povprečju nekoliko zmanjšale.** Poleg tega so glede na hitre ocene Eurostata v dohodkovnem letu 2022 ostale stabilne ali pa so se zmanjšale, kar odraža hiter odziv politike na ravni EU in držav članic za preprečitev negativnega učinka inflacije, zlasti na gospodinjstva z nizkimi dohodki. Zabeleženo povprečno zmanjšanje je bilo posledica sprememb v spodnjem delu porazdelitve dohodka. Sistematične ocene porazdelitvenega učinka ukrepov politike so zlasti pomembne za upoštevanje učinka teh ukrepov na dohodkovno neenakost in za podporo pri snovanju politik.

Tveganje revščine ali socialne izključenosti je večje pri otrocih kot pri celotnem prebivalstvu v skoraj vseh državah članicah in v povprečju prizadene približno vsakega četrtega otroka.

Delež otrok s tveganjem revščine ali socialne izključenosti se je leta 2022 v EU nekoliko povečal, prav tako pa tudi skupno število otrok v takem položaju, in sicer za približno 900 tisoč otrok od leta 2019 (za razliko naj bi se v skladu z dopolnilnim ciljem za leto 2030 njihovo število zmanjšalo za vsaj 5 milijonov), zaradi česar so potrebna znatna prizadevanja za reševanje tega izziva. Da bi otroke rešili iz revščine in socialne izključenosti, jim je ključno pomagati, da uresničijo svoj potencial na trgu dela in v družbi, ter prekiniti medgeneracijski prenos revščine. Izvajanje evropskega jamstva za otroke³⁶ v vseh državah članicah je ključnega pomena za reševanje tega izziva.

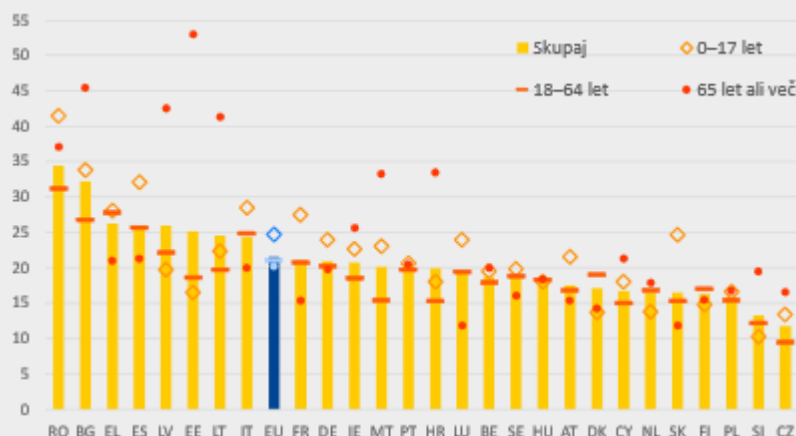
³⁶ [Priporočilo Sveta \(EU\) 2021/1004 z dne 14. junija 2021 o vzpostavitvi evropskega jamstva za otroke \(UL L 223, 22.6.2021, str. 14\).](#)

Revščina in socialna izključenost se med starostnimi skupinami močno razlikujeta, pri čemer so otroci in starejši pogosto najbolj ogroženi

Petina ljudi in vsak četrto otrok s tveganjem revščine ali socialne izključenosti v EU leta 2022

Starejši z višjimi stopnjami tveganja revščine ali socialne izključenosti v številnih državah članicah

Stopnje tveganja revščine ali socialne izključenosti – skupaj in po starostnih skupinah 0–17 let, 18–64 let, 65 let in več (v %, 2022)

Opomba: prekinitev časovne vrste za Finsko, Francijo in Luksemburg.
Vir: Eurostat [ilc_peps01n], EU-SILC.

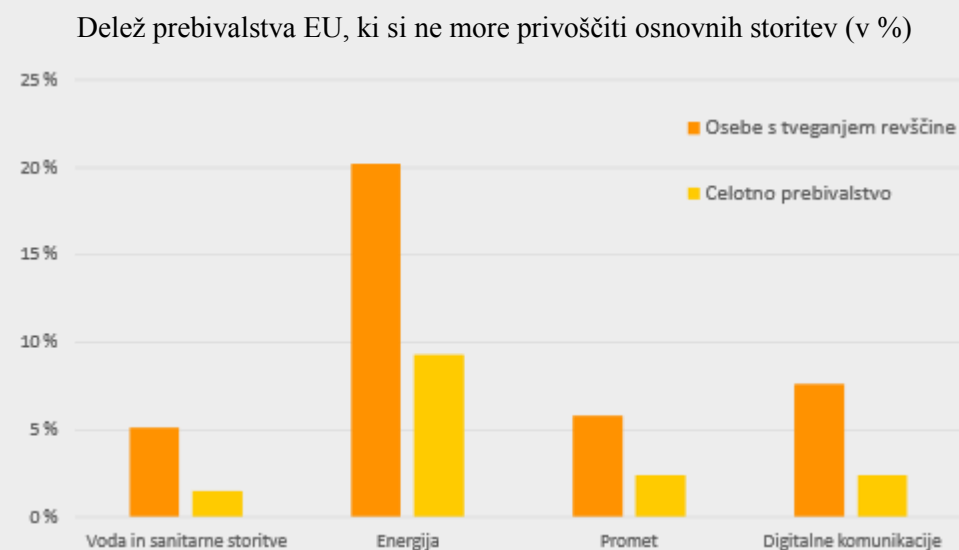
Čeprav ima večina prebivalstva EU dostop do osnovnih storitev, se ljudje s tveganjem revščine ali socialne izključenosti in najbolj ranljivi srečujejo z velikimi ovirami. V zvezi s tem 9,3 % prebivalstva EU ne more ustrezno ogrevati svojega doma (ta delež se je v primerjavi s prejšnjim letom povečal za 2,4 odstotne točke, pri populaciji s tveganjem revščine ali socialne izključenosti pa se je več kot podvojil), 2,4 % si ne more privoščiti internetne povezave za osebno uporabo doma, 2,4 % si ne more privoščiti redne uporabe javnega prevoza, 1,5 % pa živi v gospodinjstvih brez kopalnice, prhe ali stranišča na splakovanje, pri čemer se države članice znatno razlikujejo med seboj³⁷. Gospodinjstva s tveganjem revščine ali socialne izključenosti porabijo znatno večji delež svojega proračuna za osnovne storitve in so zato bolj ranljiva za zvišanje cen. Dodatna izziva poleg cenovne dostopnosti sta tudi razpoložljivost in dostopnost, ki sta včasih povezani z drugimi razsežnostmi, kot so pomanjkanje spretnosti ali geografski dejavniki (razlike med mesti in podeželjem, najbolj oddaljene regije ter druge oddaljene in otoške regije). V evropskem stebru socialnih pravic je določeno, da ima vsakdo pravico dostopa do kakovostnih storitev, v njem pa je pozvano, naj se v zvezi s tem podprejo tisti, ki potrebujejo pomoč, kar je pomembno za spodbujanje napredka pri doseganju cilja EU glede zmanjšanja revščine do leta 2030.

³⁷ Commission Report on access to essential services in the EU (Poročilo Komisije o dostopu do osnovnih storitev v EU), SWD(2023) 213 final/2.

Gospodinjstva s tveganjem revščine ali socialne izključenosti imajo precej bolj omejen dostop do osnovnih storitev v EU

V EU se je delež ljudi, ki ne morejo ogrevati doma, povečal s 6,9 % leta 2019 na 9,3 % leta 2022

Ljudje s tveganjem revščine ali socialne izključenosti se srečujejo z velikim ovirami pri dostopu do osnovnih storitev

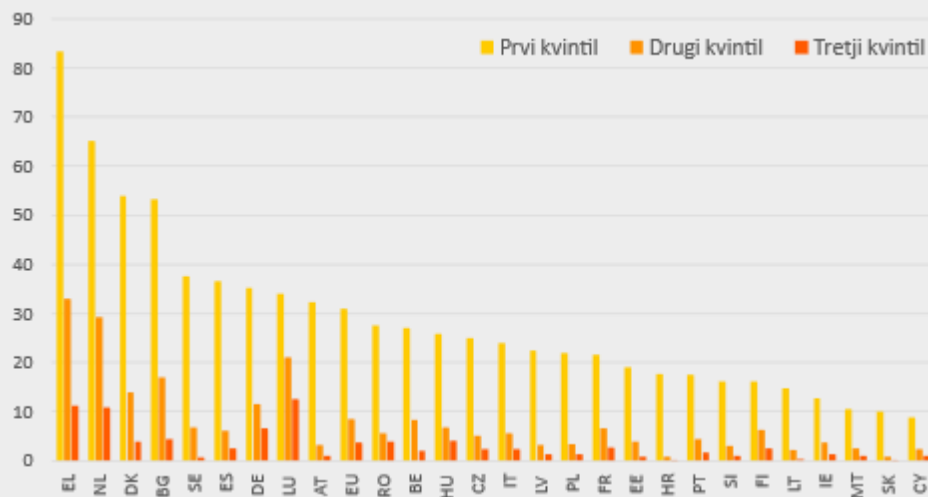
Vir: Eurostat, [ilc_mdcs01], [ILC_mddu07A], [ilc_mdho05], [ilc_mdcs13a], EU-SILC.

Cenovna dostopnost stanovanj je vse večji izziv v Uniji. Leta 2022 je skoraj vsaka deseta oseba v EU živela v gospodinjstvu, v katerem so skupni stanovanjski stroški predstavljali več kot 40 % skupnega razpoložljivega dohodka, pri čemer je od leta 2020 zabeleženo znatno povečanje. Resnejše stanovanjske težave imajo običajno družine z otroki in enostarševska gospodinjstva. Pri ljudeh s tveganjem revščine je bil ta delež več kot trikrat večji kot pri celotnem prebivalstvu. Poleg tega je bil v zadnjem desetletju dosežen le majhen napredek pri zmanjševanju števila brezdomcev v vseh državah članicah. Politike EU lahko pozitivno vplivajo na cenovno dostopnost, razpoložljivost in ustreznost stanovanj, zlasti za osebe v stiski. Medtem ko so za stanovanja in pomoč pri pridobitvi stanovanj v prvi vrsti odgovorne države članice, je mogoče s financiranjem in politikami EU podpreti prizadevanja nacionalnih in podnacionalnih javnih organov pri reševanju teh izzivov, na primer na področju politik kohezije in razvoja mest, zaposlovanja in socialne zaščite ter industrije in energije. Poleg tega lahko pobude EU, kot sta Novi evropski Bauhaus in Pobuda za cenovno dostopna stanovanja, prispevajo k večji trajnostnosti in vključenosti na področju stanovanj. Z naložbami v socialna stanovanja je mogoče izboljšati dostopnost stanovanj in njihovo cenovno dostopnost za skupine z nizkimi dohodki in ranljive skupine, vključno z brezdomci. Skladi EU, kot so ESRR, ESS+, mehanizem za okrevanje in odpornost ter InvestEU, omogočajo dodatne naložbe v cenovno dostopna in socialna stanovanja ter izvajanje javno-zasebnih partnerstev za združevanje virov in razvoj trajnostnih sistemov intervencij.

Preobremenjenost s stanovanjskimi stroški je največja pri petini najmanj premožnega prebivalstva v vseh državah članicah

Stanovanjski stroški v deležu razpoložljivega dohodka za prve tri petine prebivalstva, razvrščenega glede na dohodek, leto 2022 (v %)

Leta 2022 je bil delež ljudi v EU, ki so preobremenjeni s stanovanjskimi stroški, dvakrat večji pri prvi kot pri drugi petini prebivalstva, razvrščenega glede na dohodek

Vir: Eurostat [ilc_lvho07b]. Prekinitev časovne vrste za Francijo in Luksemburg v letu 2022.

Sistemi socialne zaščite imajo v državah članicah ključno vlogo pri zagotavljanju socialne kohezije in dohodkovne varnosti v primeru tveganj ter makroekonomske stabilizacije, zato jih je treba prilagoditi izzivom prihodnosti. Na splošno so se sistemi socialne zaščite izkazali za učinkovite pri okrepitvi socialno-gospodarske odpornosti med pandemijo COVID-19 in nedavno energetske krizo. Vendar je njihova zmogljivost za nadaljnjo ustreznost in fiskalno vzdržnost pod vse večjim pritiskom zaradi staranja prebivalstva, spreminjajočega se sveta dela ter zelenega in digitalnega prehoda. Te spremembe bodo vplivale na zasnovo in obseg sistemov socialne zaščite ter njihovo financiranje. V praksi to pomeni potrebo po večjem številu posameznikov na kakovostnih delovnih mestih v vseh skupinah prebivalstva, daljšemu delovnemu življenju, ustreznih odzivih na revščino zaposlenih, pokritosti s socialno zaščito za nestandardne oblike zaposlitve, bolj organiziranih, bolj razpoložljivih in učinkovitejših storitvah socialne zaščite, vključno z oskrbo, ter prilagoditvi sistemov socialne zaščite novim razmeram, ki jih prinašajo prilagajanje podnebnim spremembam ter zelene in digitalne tehnologije. Da bi bili sistemi socialne zaščite pripravljeni za prihodnost, je zlasti pomembno, da se politike sistemov socialnega varstva obravnavajo z vidika življenjskih obdobij. Dobro zasnovane socialne politike za različna življenjska obdobja posameznika lahko privedejo do dvojnih koristi, saj zaradi boljšega zaposlovanja, dobrobiti in zdravja zmanjšujejo prihodnje javnofinančne odhodke za nadomestitev dohodka ter podpirajo vključujočo gospodarsko rast, obenem pa višajo davčno osnovo. Reforme in naložbe držav članic na teh področjih so podprte z več pobudami EU, ki so namenjene zagotavljanju na prihodnost prilagojene socialne zaščite³⁸, kot so priporočila Sveta o dostopu delavcev in samozaposlenih oseb do socialne zaščite, o dolgotrajni oskrbi, o pravičnem prehodu na podnebno nevtralnost in o zadostnem minimalnem dohodku za aktivno vključevanje, ter direktiva o ustreznih minimalnih plačah.

³⁸ [Priporočilo Sveta z dne 8. novembra 2019 o dostopu delavcev in samozaposlenih oseb do socialne zaščite, 2019/C 387/01 \(UL C 387, 15.11.2019, str. 1\).](#)

Neizpolnjene potrebe po zdravstveni oskrbi po lastnem poročanju so v EU v povprečju ostale splošno stabilne, vendar se med državami članicami zelo razlikujejo, še vedno pa obstajajo veliki izzivi v zvezi z dostopom, cenovno dostopnostjo in kakovostjo storitev dolgotrajne oskrbe. Osebe v gospodinjstvih z nizkimi dohodki pogosteje poročajo o neizpolnjenih zdravstvenih potrebah, čeprav se obseg vrzeli v primerjavi s celotnim prebivalstvom med državami članicami razlikuje. Zaradi demografskega razvoja, zlasti daljše pričakovane prihodnje življenjske dobe, se povečuje potencialna potreba po dolgotrajni oskrbi v prihodnosti. Najnovejši podatki (za leto 2019) kažejo, da je imelo 46,5 % ljudi v EU, starih 65 let ali več, z resnimi težavami pri dejavnostih osebne oskrbe ali gospodinjstvih opravilih, neizpolnjeno potrebo po pomoči pri takih dejavnostih. To je bilo precej izrazitejše pri ljudeh iz najnižjega dohodkovnega kvintilnega razreda (51,2 %) v primerjavi s tistimi iz najvišjega dohodkovnega kvintilnega razreda (39,9 %). Glavna ovira pri dostopnosti dolgotrajne oskrbe je njena cenovna dostopnost. Tudi po prejemu prejemkov za dolgotrajno oskrbo so lahko samoplačniški izdatki za oskrbo v nekaterih državah članicah zelo visoki, zlasti za starejše, ki imajo znatne potrebe po dolgotrajni oskrbi in so oskrbovani na domu. Izzive v zvezi z dostopom še zastruje veliko pomanjkanje delovne sile in spretnosti v sektorju oskrbe, kar je tudi posledica težkih delovnih razmer.

Socialni partnerji imajo ključno vlogo pri pripravi in izvajanju nacionalnih reform in politik, ki podpirajo zaposlovanje, kakovost delovnih mest, razvoj spretnosti in socialno zaščito.

Učinkovit socialni dialog odločilno prispeva k dobremu delovanju evropskega socialnega tržnega gospodarstva, saj zagotavlja boljše in bolj trajnostne rezultate politike ter podpira tudi pravičen zeleni in digitalni prehod. Na splošno sta bili kakovost in intenzivnost sodelovanja socialnih partnerjev pri ustreznem oblikovanju politike ocenjeni bolje v državah članicah z uveljavljenimi tradicijami socialnega dialoga, tudi pri posvetovanjih v okviru evropskega semestra. V ugotovitvah iz večstranskega pregleda Odbora za zaposlovanje je bilo poudarjeno, da je še vedno izjemno pomembno preprečiti zgolj formalistično sodelovanje ter zagotoviti pravočasno in smiselno posvetovanje s socialnimi partnerji v celotnem postopku oblikovanja politik v vseh državah članicah.³⁹ Večina držav članic je pri procesu socialnega dialoga v zvezi z izvajanjem načrtov za okrevanje in odpornost več kot dve leti po sprejetju mehanizma za okrevanje in odpornost dosegla napredek.⁴⁰ Države članice so v skladu s priporočilom Sveta o krepitvi socialnega dialoga pozvane, naj na vseh ravneh v zasebnem in javnem sektorju zagotovijo okolje, ki omogoča dvostranski in tristranski socialni dialog, vključno s kolektivnimi pogajanjmi.⁴¹ Prizadevanja na podlagi obstoječih nacionalnih tradicij, pravil in praks, ki so namenjena krepitvi vključevanja organizacij civilne družbe v oblikovanje zadevnih politik, so ključna za zagotavljanje dragocenega vpogleda v obstoječe in nastajajoče izzive ter učinkovitost ukrepov politike na terenu.

³⁹ Mnenje št. 9955/23 Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito.

⁴⁰ Evropska komisija, *Poročilo Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu Poročilo o pregledu izvajanja mehanizma za okrevanje in odpornost*, COM(2022) 383 final, 2022.

⁴¹ COM(2023) 40 final in dok. Sveta ST 10542/2023.

Države članice bi morale sprejeti ukrepe za reševanje izzivov v zvezi s politiko zaposlovanja in spretnosti ter socialno politiko, ki so opredeljeni v tem skupnem poročilu o zaposlovanju.

Analiza, predstavljena v poročilu, poudarja številna prednostna področja za ukrepe politike. Države članice so v skladu s smernicami za zaposlovanje pozvane, naj:

- izboljšajo izpopolnjevanje in preusposabljanje odraslih, da bi odpravile pomanjkanje delovne sile in spretnosti, se prilagodile spreminjajočim se razmeram in obetom na trgu dela ter spodbudile zeleni in digitalni prehod, tudi z vključevanjem uporabe orodij za zbiranje podatkov o spretnostih; okrepijo zagotavljanje individualnih pravic do usposabljanja, kot so individualni učni računi, ter spodbujajo razvoj, izvajanja in priznavanja mikrodokazil v skladu s priporočiloma Sveta o individualnih učnih računih in o evropskem pristopu k mikrodokazilom za vseživljenjsko učenje in zaposljivost;
- okrepijo aktivne politike trga dela ter zmogljivost in učinkovitost javnih zavodov za zaposlovanje, vključno z vlaganjem v digitalno infrastrukturo in storitve, izboljšanje karijerne orientacije, svetovalne storitve, zbiranje podatkov o spretnostih in usposabljanje osebja, da bi podprle ustvarjanje kakovostnih delovnih mest in oba prehoda;
- spremljajo in blažijo negativni učinek inflacije na kupno moč ranljivih gospodinjstev s ciljno usmerjenimi podpornimi ukrepi, ob tem pa ohranijo spodbude za zmanjšanje porabe energije, kjer je to potrebno, in izboljšajo energetska učinkovitost;
- V skladu z nacionalnimi zakoni in/ali praksami in ob polnem spoštovanju vloge in avtonomije socialnih partnerjev spodbujajo razvoj plač, ki blaži padec kupne moči, zlasti za zaposlene z nizkimi dohodki, hkrati pa naj spodbujajo navzgor usmerjeno socialno konvergenco, upoštevajo razvoj produktivnosti, ohranjajo zaposlovanje, zaščitijo konkurenčnost in še naprej pozorno spremljajo sekundarne učinke na inflacijo;
- zagotovijo razpoložljivost sistemov podpore, zasnovanih tako, da z izpopolnjevanjem in preusposabljanjem ohranjajo in nadalje razvijajo človeški kapital, da bi podprle pravične procese prestrukturiranja, kjer je to potrebno, olajšale prehod med delovnimi mesti in zagotovile pomoč pri modernizaciji gospodarstva;

- zagotovijo podporo delavcem in gospodinjstvom, ki so jih gospodarski in socialni učinki prilagajanja podnebnim spremembam ter novim zelenim in digitalnim tehnologijam najbolj prizadeli, zlasti ranljivim delavcem in gospodinjstvom, tudi z učinkovitimi zavodi za zaposlovanje, dobro zasnovanimi, ciljno usmerjenimi in časovno omejenimi programi zaposlovanja, spodbudami za zaposlovanje in prehajanje, ustrezno dohodkovno varnostjo s pristopom aktivnega vključevanja ter spodbujanjem podjetništva, v skladu s Priporočilom Sveta o zagotavljanju pravičnega prehoda na podnebno nevtralnost;
- spodbujajo mobilnost znotraj EU in razmislijo o možnosti privabljanja usposobljenih delavcev iz tretjih držav, hkrati pa zagotavljajo spoštovanje in uveljavljanje pravic delavcev in socialnih pravic ter usmerjajo zakonite migrante v deficitarne poklice, pri čemer navedeno v celoti dopolnjujejo z izkoriščanjem potenciala talentov v Uniji;
- prilagodijo ureditve trga dela ter sisteme davkov in socialnih prejemkov, da bi zmanjšale segmentacijo trga dela in razlike med spoloma na trgu dela ter spodbudile ustvarjanje kakovostnih delovnih mest, vključno z morebitnim zmanjšanjem davčnega primeža, zlasti za zaposlene z nizkimi dohodki, ne da bi ovirale prehajanje na boljše plačana delovna mesta in preusmeritev z obdavčitve dela na okoljske davke;
- zagotovijo zdrava, varna in primerna delovna okolja;
- spodbujajo kolektivna pogajanja in socialni dialog, skupaj s pravočasnim in smiselnim sodelovanjem socialnih partnerjev pri oblikovanju ustreznih politik na ravni EU in nacionalni ravni, tudi v zvezi z izvajanjem načrtov držav članic za okrevanje in odpornost ter v okviru evropskega semestra;
- izboljšajo možnosti mladih na trgu dela, med drugim s spodbujanjem vključujočega in kakovostnega poklicnega izobraževanja in usposabljanja ter terciarnega izobraževanja, zagotavljanjem ciljno usmerjene podpore zavodov za zaposlovanje (ki vključuje mentorstvo, orientacijo in svetovanje) ter kakovostnih vajeništev in pripravništev v skladu z okrepljenim jamstvom za mlade;

- zagotovijo nediskriminacijo, spodbujajo enakost spolov, izboljšajo vključevanje vidika spola ter okrepijo udeležbo žensk in prikrajšanih skupin na trgu dela, tako da spodbujajo enake možnosti in karierno napredovanje, zagotavljajo preglednost plačilnih struktur ter spodbujajo usklajevanje delovnega, družinskega in zasebnega življenja, tudi z dostopom do cenovno dostopne kakovostne oskrbe (vzgoja in varstvo predšolskih otrok, dolgotrajna oskrba) ter dopustom iz družinskih razlogov in prožnimi ureditvami dela za starše in druge osebe s skrbstvenimi obveznostmi v skladu z evropsko strategijo oskrbe;
- spodbujajo enake možnosti za otroke, da bi odpravile visoko stopnjo revščine otrok in čim bolje izkoristile sredstva EU in nacionalna sredstva; pospešijo izvajanje evropskega jamstva za otroke, tudi z zagotavljanjem cenovno dostopne in kakovostne vzgoje in varstva predšolskih otrok ter z izboljšanjem učnih izidov tako, da odpravijo zgodnje opuščanje šolanja in pomanjkanje učiteljev; podpirajo dostop do izobraževanja za otroke iz prikrajšanih skupin in z oddaljenih območij ter spodbujajo usposabljanje na vseh ravneh izobrazbe;
- izboljšajo digitalne kompetence učencev in odraslih vseh starosti ter povečajo nabor digitalnih talentov na trgu dela z razvojem ekosistemov digitalnega izobraževanja in usposabljanja, ki jih podpirajo ključni dejavniki, kot so visokohitrostna povezljivost za šole, oprema in usposabljanje učiteljev, ter podpirajo institucije s strokovnim znanjem o digitalizaciji s posebnim poudarkom na vključevanju in zmanjševanju digitalne vrzeli;
- zagotovijo ustrezno in vzdržno socialno zaščito za vse, v skladu s priporočilom Sveta o dostopu do socialne zaščite; izboljšajo zaščito tistih z nezadostno pokritostjo, kot so delavci v nestandardnih oblikah dela, tudi delavci, ki opravljajo platformno delo, ter samozaposleni; izboljšajo ustreznost nadomestil oziroma prejemkov, prenosljivost pravic in dostop do kakovostnih storitev, hkrati pa ohranijo vzdržnost javnih financ, ter učinkovito podpirajo vključevanje delovno sposobnih na trg;
- razvijejo in okrepijo sisteme minimalnega dohodka, s katerimi se zagotavlja ustrezna podpora in izvaja pristop aktivnega vključevanja, v skladu s priporočilom Sveta o zadostnem minimalnem dohodku za aktivno vključevanje, ter omogočijo dostop do osnovnih storitev, vključno z energetske storitvami, zlasti za gospodinjstva z nizkimi dohodki in ranljiva gospodinjstva;

- ocenijo porazdelitvene učinke reform in naložb na dohodek različnih skupin prebivalstva v skladu s sporočilom o boljšem ocenjevanju porazdelitvenega učinka politik držav članic;
- vsem otrokom s tveganjem revščine ali socialne izključenosti zagotovijo brezplačen in učinkovit dostop do zdravstvenega varstva, vzgoje in varstva predšolskih otrok, izobraževanja in šolskih dejavnosti ter učinkovit dostop do zdrave prehrane in ustreznih stanovanj v skladu z evropskim jamstvom za otroke in z njim povezanimi nacionalnimi akcijskimi načrti;
- obravnavajo brezdomstvo kot najskrajnejšo obliko revščine; spodbujajo prenovo stanovanjskih stavb in socialnih stanovanj ter celovite socialne storitve; po potrebi podpirajo dostop do kakovostnih in cenovno dostopnih stanovanj, socialnih stanovanj ali pomoči pri pridobitvi stanovanj;
- vlagajo v zmogljivost zdravstvenega sistema, tudi kar zadeva storitve preventivnega in primarnega zdravstvenega varstva, pa tudi v zmogljivosti na področju javnega zdravja, usklajevanje oskrbe, zdravstvenega osebja in e-zdravja; po potrebi zmanjšajo samoplačniške izdatke; izboljšajo kritje z zdravstvenim varstvom, si prizadevajo za boljše delovne pogoje ter spodbujajo izpopolnjevanje in preusposabljanje zdravstvenih delavcev;
- okrepijo zagotavljanje kakovostnih, cenovno dostopnih in trajnostnih storitev dolgotrajne oskrbe v skladu z evropsko strategijo oskrbe;
- zagotovijo vključujoče in fiskalno vzdržne pokojninske sisteme, ki omogočajo ustrezne dohodke v starosti in medgeneracijsko pravičnost.

Financiranje EU, med drugim v okviru ESS+, ESRR, SPP, Instrumenta za tehnično podporo ter mehanizma za okrevanje in odpornost za upravičene naložbe in reforme, podpira države članice pri krepitvi ukrepov politike na teh področjih.

POGLAVJE 1. PREGLED TRENDOV NA TRGU DELA IN SOCIALNEM PODROČJU, NAPREDEK PRI DOSEGANJU CILJEV ZA LETO 2030 IN KLJUČNE HORIZONTALNE UGOTOVITVE O SOCIALNI KONVERGENCI

1.1 Ključni trendi na trgu dela

Glede na okrevanje po pandemiji COVID-19 je rast zaposlovanja v EU v letu 2023 ostala trdna, čeprav z znatnimi razlikami med sektorji. Skupno število zaposlenih je v drugem četrtletju 2023 doseglo 216,1 milijona ljudi, kar je 6,2 milijona več od največjega števila iz zadnjega četrtletja 2019.⁴² Stopnja delovne aktivnosti (20–64 let) je v istem četrtletju znašala 75,4 %, tj. 2,5 odstotne točke nad najvišjo stopnjo pred pandemijo (v zadnjem četrtletju 2019). Stopnja delovne aktivnosti je na letni ravni leta 2022 znašala 74,6 % (1,9 odstotne točke nad stopnjo iz leta 2019). Te pozitivne spremembe pri zaposlovanju sta spremljali višja stopnja aktivnosti (15–64 let), ki je leta 2022 dosegla 74,5 %, in stopnja brezposelnosti (15–74 let), ki se je v istem letu znižala na 6,2 %. Kljub temu so bile pri rasti zaposlovanja med sektorji ugotovljene razlike. Energetska kriza je upočasnila rast zaposlovanja v energetsko zelo intenzivnih sektorjih.⁴³ Nasprotno je bila rast zaposlovanja največja v sektorju informacijskih in komunikacijskih tehnologij (IKT), saj se je med zadnjim četrtletjem 2019 in drugim četrtletjem 2023 povečala za 16,9 %, kar pomeni dodatnih več kot milijon delovnih mest. Zaposlenost v gradbeništvu se je povečala za 6,6 %, v energetsko intenzivnem predelovalnem sektorju pa se še ni vrnila na ravni pred krizo. Zaposlenost v kmetijstvu se je v skladu z dolgoročnim trendom zmanjšala za 4,3 %. Na splošno naj bi rast zaposlovanja znašala 1 % v letu 2023 ter 0,4 % v letih 2024 in 2025.⁴⁴

⁴² Podatki Eurostata, uporabljeni v tem odstavku: [namq_10_a10_e], [lfsi_emp_q], [lfsi_emp_a], [une_rt_a], [une_ltu_a].

⁴³ Evropska komisija, *Labour Market and Wage Developments in Europe, Annual review 2023* (Razvoj trga dela in plač v Evropi, letni pregled 2023), Urad za publikacije Evropske unije, 2023.

⁴⁴ Evropska komisija, *European Economic Forecast, Autumn 2023* (Evropska gospodarska napoved iz jeseni 2023), Institutional Paper 258, 2023.

Skupno število opravljenih ur in odsotnosti z dela se ponovno približujeta zanj značilnemu dolgoročnemu trendu. Število opravljenih ur v EU se je z najnižje vrednosti 72,6 milijarde v drugem četrtletju 2020 stalno povečevalo in doseglo 86,7 milijarde v drugem četrtletju 2023.⁴⁵ Število opravljenih ur na delavca se zaradi višje stopnje delovne aktivnosti ponovno približuje zanj značilnemu padajočemu trendu (glej oddelek 2.1.1). Četrtletne odsotnosti se prav tako vračajo na zanje značilne dolgoročne povprečne ravni, saj je bilo v drugem četrtletju 2023 z dela odsotnih 9,5 % zaposlenih. Hitrost teh prilagoditev kaže na pomembno vlogo nacionalnih in vseevropskih ukrepov trga dela v okviru krize zaradi COVID-19, saj so podjetjem omogočili, da obdržijo človeški kapital, samozaposlenim pa pomagali, da so po odpravi zaježitvenih ukrepov postopoma ponovno začeli opravljati svoje dejavnosti (glej oddelek 2.1). V končnem polletnem poročilu o izvajanju instrumenta SURE je navedeno, da je bilo s takimi instrumenti EU na vrhuncu njihovega izvajanja leta 2020 podprtih približno 31,5 milijona oseb in 2,5 milijona podjetij.⁴⁶

Nominalna rast plač v EU je bila leta 2022 trdna, medtem ko so se realne plače v povprečju znižale. Nominalna sredstva na zaposlenega so se povečala v vseh državah članicah, pri čemer je povprečna stopnja rasti v EU znašala 4,8 % v primerjavi s približno 1,9 % v obdobju pred pandemijo med letoma 2013 in 2019. Vendar je ta nominalna povečanja večinoma prehitela inflacija, zaradi česar so se realne plače v letu 2022 znatno znižale za 3,7 %, kar je vplivalo na kupno moč, zlasti zaposlenih z nizkimi dohodki, ki večji delež svojega dohodka običajno porabijo za dobrine, kot je hrana, na katere je močno vplivala inflacija (glej oddelek 2.1).⁴⁷ Nominalne plače naj bi se v letu 2023 hitreje zviševale.⁴⁸

⁴⁵ Podatki Eurostata, uporabljeni v tem odstavku: [[namq_10_a10_e](#)], [[lfsi_abt_q](#)].

⁴⁶ Evropska komisija, [Poročilo o evropskem instrumentu za začasno podporo za ublažitev tveganj za brezposelnost v izrednih razmerah \(SURE\) po izbruhu COVID19 v skladu s členom 14 Uredbe Sveta \(EU\) 2020/672 – Instrument SURE po poteku uporabe: končno polletno poročilo](#) (COM(2023) 291 final).

⁴⁷ Eurofound, [Minimalne plače v letu 2023: Letni pregled, Sklop Minimalne plače v EU](#), Urad za publikacije Evropske unije, Luksemburg, 2023, in Evropska komisija, [Labour Market and Wage Developments in Europe, Annual Review 2023](#) (Razvoj trga dela in plač v Evropi, Letni pregled za leto 2023), Urad za publikacije Evropske unije, 2023.

⁴⁸ Evropska komisija, [European Economic Forecast, Autumn 2023](#) (Evropska gospodarska napoved iz jeseni 2023), Institutional Paper 258, november 2023.

Pomanjkanje delovne sile in spretnosti je še vedno veliko v vseh sektorjih in ravneh spretnosti. Stopnja prostih delovnih mest v industriji, gradbeništvu in storitvah se je začela z rekordne vrednosti 3 % v EU v drugem četrtletju 2022 počasi zmanjševati na 2,7 % v drugem četrtletju 2023, deloma zaradi upočasnitve gospodarske dejavnosti. Kljub temu ostaja precej nad povprečjem pred pandemijo, ki je v obdobju 2013–2019 znašalo 1,7 %. Pomanjkanje je zlasti veliko v sektorjih, kot so zdravstveno varstvo, gradbeništvo, sektorji s področja STEM (zlasti IKT) in drugi storitveni sektorji (glej oddelka 2.1 in 2.2).⁴⁹ Pričakuje se, da bodo na pomanjkanje delovne sile in spretnosti v prihodnosti vplivali spreminjajoče se potrebe trga dela, ki so povezane tudi z zelenim in digitalnim prehodom, ter napovedan upad števila delovno sposobnega prebivalstva.⁵⁰

Medtem ko se je stopnja zaposlenosti žensk ter mladih in starejših povečala, je vrzel stopnje delovne aktivnosti med spoloma še vedno velika, prav tako pa tudi delež mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposabljaajo (NEET). Stopnja aktivnosti (15–64 let) žensk se je še naprej dolgoročno povečevala (+10 odstotnih točk v zadnjih dveh desetletjih) in v drugem četrtletju 2023 dosegla 70,3 %, zaradi česar se je razlika v stopnjah aktivnosti med moškimi in ženskami postopoma zmanjšala na 9,5 odstotne točke.⁵¹ Hkrati se je stopnja delovne aktivnosti žensk (20–64 let) leta 2022 povečala na 69,3 %, kar je več kot 2 odstotni točki nad stopnjo iz leta 2019 (glej sliko 1.1.1). Kljub temu je vrzel stopnje delovne aktivnosti med spoloma v EU še vedno velika, saj je v drugem četrtletju 2023 znašala 10,3 odstotne točke (glej oddelek 2.2). Stopnja delovne aktivnosti mladih (15–24 let) leta 2022 dosegla 34,7 % in je prav tako presegla stopnjo pred pandemijo (33,5 % leta 2019) (glej sliko 1.1.1). Kljub nadaljnjim znatnim izboljšavam pa je delež mladih (15–29 let), ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposabljaajo, v drugem četrtletju 2023 znašal 11,1 %, kar ustreza približno 8 milijonom mladih.¹³⁹ Na drugi strani se je delovna aktivnost starejših (55–64 let) v letu 2022 povečala za 3,7 % in dosegla 62,3 % (glej sliko 1.1.1). Visoka rast je bila zabeležena za stopnjo aktivnosti starejših, ki je v zadnjih dveh desetletjih presegla stopnjo v vseh drugih starostnih skupinah (glej oddelek 2.2).⁵²

⁴⁹ Eurostat [[ei_lmiv_q_r2](#)]

⁵⁰ Evropska komisija, *Employment and Social Developments in Europe 2023* (Razvoj na področju zaposlovanja in socialnih zadev v Evropi v letu 2023), Urad za publikacije Evropske unije, 2023.

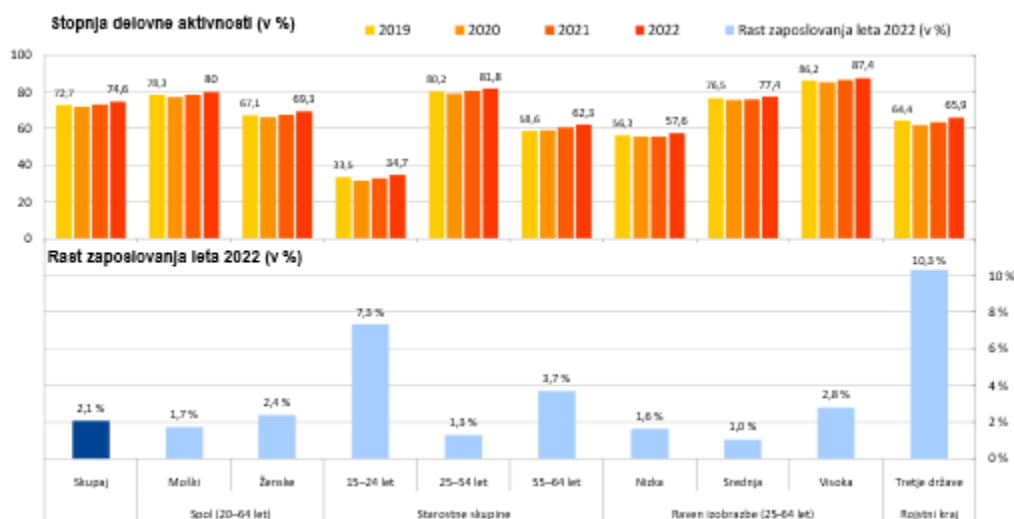
⁵¹ Podatki Eurostata, uporabljeni v tem odstavku: [[lfsq_argan](#)], [[lfsi_emp_q](#)], [[lfsi_neet_q](#)], [[lfsi_emp_a](#)].

⁵² *Drivers of rising labour force participation – the role of pension reforms* (Dejavniki vse večje udeležbe na trgu dela – vloga pokojninskih reform), ECB Economic Bulletin, 5/2020.

Čeprav se je delovna aktivnost v letu 2022 povečala na vseh ravneh spretnosti, je vrzel med nizko in visoko usposobljenimi v EU še vedno velika. Stopnja delovne aktivnosti oseb vseh ravni izobrazbe, starih od 25 do 64 let, je leta 2022 presegla najvišjo stopnjo pred pandemijo.⁵³ Kljub temu se je v letu 2022 najbolj povišala pri visoko usposobljenih delavcih, pri katerih je bila zabeležena 2,8-odstotna rast delovne aktivnosti, ki je dosegla stopnjo v višini 87,4 % (s 86,2 % leta 2019, glej sliko 1.1.1). Rast delovne aktivnosti je bila znatno nižja pri nizko in srednje usposobljenih delavcih in je znašala 1,6 % oziroma 1 %, leta 2022 pa je dosegla 57,6- oziroma 77,4-odstotno stopnjo delovne aktivnosti. Na splošno je vrzel v stopnji delovne aktivnosti med nizko in visoko usposobljenimi delavci v letu 2022 ostala na največ 29,8 odstotne točke (glej oddelek 2.2).

Slika 1.1.1: Zaposlenost je še naprej rasla, pri čemer je bila dinamika med mladimi, ženskami in visoko usposobljenimi delavci večja, vendar se skupine še vedno močno razlikujejo med seboj

Stopnje delovne aktivnosti v EU27 glede na spol, starostno skupino, stopnjo izobrazbe in rojstni kraj (v %)

Opomba: sezonsko, ne koledarsko prilagojeni podatki.

Vir: Eurostat [[lfsi_emp_a](#)], [[lfsa_ergaed](#)], [[lfsa_egaed](#)].

⁵³ Podatki Eurostata, uporabljeni v tem odstavku: [[lfsa_ergaed](#)], [[lfsq_ergaed](#)].

Osebe, rojene zunaj EU, se kljub izboljšanjem še vedno srečujejo z velikimi ovirami pri vključevanju na trg dela v primerjavi s tistimi, rojenimi v EU. Stopnja delovne aktivnosti (20–64 let) oseb, rojenih zunaj EU, se je leta 2022 ponovno zvišala na 65,9 % (zaradi 10,3-odstotnega povečanja delovne aktivnosti v letu 2022), čeprav ostaja 9,8 odstotne točke nižja od stopnje delovne aktivnosti oseb, rojenih v EU.⁵⁴ Stopnja brezposelnosti oseb, rojenih zunaj EU (15–74 let), se je v zadnjem desetletju znatno znižala in leta 2022 dosegla 11,4 %. Ovire, s katerimi se srečujejo pri vključevanju na trg dela, med drugim vključujejo nepriznavanje formalnih kvalifikacij in jezikovne ovire.⁵⁵ Slednje so bile največja ovira tudi v primeru ljudi, ki bežijo pred vojno v Ukrajini.⁵⁶ Od približno 4,2 milijona ljudi, ki so trenutno registrirani v EU na podlagi direktive o začasni zaščiti do avgusta 2023, jih je bilo delovno sposobnih približno 60 % (18–64 let), približno 33 % pa naj bi jih do zdaj našlo zaposlitev.⁵⁷

1.2 Ključni trendi na socialnem področju

Realni bruto razpoložljivi dohodek gospodinjstev se je po zmanjšanju v letu 2022 v prvem in drugem četrletju 2023 na ravni EU povečal. Medtem ko so se realni dohodki gospodinjstev v EU med letoma 2020 in 2021 večinoma povečali, je njihovo rast med drugim četrletjem 2021 in drugim četrletjem 2022 upočasnila postopna odprava podpornih ukrepov, povezanih s COVID-19. Realni bruto razpoložljivi dohodek gospodinjstev se je v tretjem in zadnjem četrletju 2022 zmanjšal, predvsem zaradi negativnega učinka inflacije na realne plače. Zaradi postopne stabilizacije plač in socialnih transferjev so se dohodki gospodinjstev v prvem in drugem četrletju 2023 nekoliko povečali, kar je pozitivno vplivalo tudi na prispevke od davkov. Ta povprečna povečanja realnih dohodkov prekrivajo precejšnje razlike na ravneh dohodkov, pri čemer je učinek še vedno visoke (osnovne) inflacije na gospodinjstva z nižjimi dohodki in na nekatera gospodinjstva s srednjimi dohodki, ki večji delež svojih izdatkov namenjajo hrani, večji od povprečnega.

⁵⁴ Podatki Eurostata, uporabljeni v tem odstavku: [[lfsa_ergacob](#)], [[lfsa_argacob](#)], [[lfsa_urgacob](#)].

⁵⁵ Eurostat, anketa o delovni sili, [modul 2021](#).

⁵⁶ Eurofound, [Barriers to employment of displaced Ukrainians](#) (Ovire za zaposlovanje razseljenih Ukrajincev), 2023.

⁵⁷ Evropska komisija, [European Economic Forecast, Autumn 2023](#) (Evropska gospodarska napoved iz jeseni 2023), Institutional Paper 258, november 2023.

Slika 1.2.1: Rast skupnega realnega dohodka gospodinjstev

Rast realnega bruto razpoložljivega dohodka gospodinjstev in njegove glavne komponente ter realna rast BDP (EU-27, medletne četrtletne stopnje rasti)

Opombe: izračuni GD EMPL. Nominalni bruto razpoložljivi dohodek gospodinjstev je bil deflaciran z uporabo indeksa cen izdatkov gospodinjstev za končno potrošnjo. Rast realnega bruto razpoložljivega dohodka gospodinjstev za EU je ocenjena kot tehtano povprečje vrednosti držav članic za tiste z razpoložljivimi četrtletnimi podatki na podlagi ESR 2010 (skupaj 95 % bruto razpoložljivega dohodka gospodinjstev v EU).

Vir: Eurostat, nacionalna računa [[nasq_10_nf_tr](#)] in [[namq_10_gdp](#)]. Sezonsko neprilagojeno.

Dohodkovna neenakost se je kljub pandemiji COVID-19 in visokim življenjskim stroškom v EU zmanjšala. Delež dohodkovnih kvintilnih razredov (S80/S20) se je leta 2022 (glede na dohodke iz leta 2021) zmanjšal na 4,74, in sicer s 4,99 leta 2021 (na podlagi dohodkov iz leta 2020), naslednje leto pa naj bi ostal nespremenjen (na podlagi dohodkov za leto 2022).⁵⁸ To je rezultat odločnih odzivov politike na ravni EU in držav članic, da bi obravnavali in preprečili negativne socialne posledice pandemije ter tudi pozneje zaščitili dohodke pred močnim zvišanjem cen energije in širšimi inflacijskimi pritiski, ki so nastali po tem. Ker je bil učinek inflacije na dohodke značilno regresiven, saj so gospodinjstva z nižjimi dohodki porabila razmeroma več za osnovne dobrine, kot so energija in hrana, so ukrepi dohodkovne podpore ter prilagoditve socialnih prejemkov in davkov v državah članicah, kadar so bili usmerjeni v ranljive skupine, prispevali k preprečevanju naraščanja dohodkovnih neenakosti (in tveganja revščine).

⁵⁸ Eurostat [[tessi180](#)] in [poskusni rezultati hitrih ocen](#), ki se nanašajo na dohodkovno leto 2022.

Delež ljudi s tveganjem revščine ali socialne izključenosti je v EU ostal na splošno stabilen.

Leta 2022 je stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti v Uniji znašala 21,6 % (v primerjavi z 21,7 % leta 2021 in 21,6 % leta 2020). Ta splošna stabilnost v zadnjih treh letih, ki so jih zaznamovali pandemija, ruska vojna agresija proti Ukrajini ter visoka cene energije in visoki življenjski stroški, sledi splošnemu zmanjšanju števila ljudi s tveganjem revščine ali socialne izključenosti v zadnjem desetletju. Ta nedavna stabilnost je izjemna, če jo primerjamo v z velikim povečanjem po gospodarski in finančni krizi v obdobju 2008–2009.⁵⁹ Podobno, kot je bila splošno stabilna stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti, so bile leta 2022 splošno stabilne tudi njene tri podkomponente, gledano skupaj.⁶⁰ Stopnja tveganja revščine se je zmanjšala za 0,3 odstotne točke in je znašala 16,5 % (na podlagi dohodkov iz leta 2021). Poleg tega na njeno splošno stabilnost še naprej kažejo hitre ocene Eurostata, ki se nanašajo na dohodke v EU za leto 2022. Nasprotno pa se je delež oseb, ki so resno materialno in socialno prikrajšane, v letu 2022 povečal za 0,4 odstotne točke in znaša 6,7 %. Nazadnje, zaradi pozitivnega razvoja na trgu dela se je delež oseb, ki živijo v gospodinjstvih z zelo nizko delovno intenzivnostjo ali brez delovno aktivnih članov, v letu 2022 zmanjšal za 0,7 odstotne točke na 8,3 % (na podlagi aktivnosti iz leta 2021) (glej oddelek 2.4).

Delež otrok s tveganjem revščine ali socialne izključenosti se je leta 2022 v EU nekoliko povečal in je bil večji kot pri celotnem prebivalstvu. Leta 2022 se je delež povečal za 0,3 odstotne točke in dosegel 24,7 % (v primerjavi z 21,6 % pri celotnem prebivalstvu).⁶¹ Čeprav je delež otrok s tveganjem revščine ali socialne izključenosti še vedno pod ravno iz leta 2015 (27,4 %), se je od leta 2020 v EU rahlo, a stalno povečeval. Stopnja tveganja revščine je v letu 2022 ostala na splošno stabilna (–0,2 odstotne točke) (glede na dohodke iz leta 2021) in je znašala 19,3 %, delež otrok, ki so resno materialno in socialno prikrajšani, pa se je povečal za 0,9 odstotne točke in dosegel 8,4 %. Nazadnje, delež oseb, ki živijo v gospodinjstvih z zelo nizko delovno intenzivnostjo ali brez delovno aktivnih članov, se je leta 2022 zmanjšal za 0,7 odstotne točke na 7,6 % (na podlagi aktivnosti iz leta 2021).

⁵⁹ Eurostat [[ilc_pecs01](#)]. Eurostat je za spremljanje razvoja v EU v daljšem časovnem obdobju, vključno s spremljanjem cilja EU glede zmanjšanja revščine do leta 2030, pripravil časovno vrsto brez prekinitve, da bi izločil veliko prekinitev Nemčije pri zagotavljanju podatkov leta 2020. Časovna vrsta brez prekinitve vključuje ocenjene vrednosti za leto 2019 za Nemčijo in EU27 ter je objavljena ločeno (glej zgornjo povezavo).

⁶⁰ Podatki Eurostata, uporabljeni v tem odstavku: [[tessi010](#)], [[tepsr_lm420](#)], [[tepsr_lm430](#)].

⁶¹ Podatki Eurostata, uporabljeni v tem odstavku: [[tepsr_lm412](#)], [[tepsr_spi110](#)], [[tepsr_spi120](#)], [[tepsr_spi130](#)].

Revščina zaposlenih se je po manjšem povečanju v letu 2021 ponovno začela zmanjševati, vendar še naprej ostaja izziv. Delež zaposlenih s tveganjem revščine se je leta 2022 v EU zmanjšal za 0,4 odstotne točke na 8,5 % (glede na dohodke iz leta 2021), kar je le nekoliko manj kot pred desetimi leti (8,9 % leta 2012).⁶² Nekatere skupine delavcev so še vedno bolj ogrožene kot druge. Med njimi so zlasti nizko izobraženi (18,4 %), zaposleni za krajši delovni čas (13,5 %), osebe s pogodbami za določen čas (12,2 %), osebe, rojene zunaj EU (20 %), in državljani tretjih držav (24,3 %).

Delež starejših (starih več kot 65 let) s tveganjem revščine ali socialne izključenosti se je od leta 2015 še naprej povečeval. Ta delež se je v EU od leta 2021 povečal za 0,7 odstotne točke in je leta 2022 znašal 20,2 %.⁶³ Čeprav je stopnja tveganja revščine pri celotnem prebivalstvu stabilna, se je pri starejšem prebivalstvu leta 2022 nekoliko povišala, in sicer na 17,3 % (glede na dohodke iz leta 2021). Nasprotno je delež starejših, ki trpijo resno materialno in socialno prikrajšanost, ostal na splošno stabilen in je leta 2022 znašal 5,5 %.

Ranljive skupine prebivalstva so običajno precej bolj izpostavljene tveganju revščine in socialne izključenosti kot celotno prebivalstvo. Stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti je kljub majhnemu zmanjšanju v letu 2022 ostala zelo visoka pri invalidih (28,8 %) in osebah, rojenih zunaj EU (39,8 %), v primerjavi s celotnim prebivalstvom (21,6 %).⁶⁴ Tudi Romi so pogosto izpostavljeni veliko večjemu tveganju revščine⁶⁵ (glej oddelek 2.4).

⁶² Podatki Eurostata, uporabljeni v tem odstavku: [[tesov110](#)], [[ilc_iw04](#)], [[ilc_iw07](#)], [[ilc_iw05](#)], [[ilc_iw16](#)], [[ilc_iw15](#)].

⁶³ Podatki Eurostata, uporabljeni v tem odstavku: [[tepsr_lm411](#)], [[ilc_li02](#)], [[ilc_md11](#)].

⁶⁴ Podatki Eurostata, uporabljeni v tem odstavku: [[hlth_dpe010](#)], [[ilc_peps06n](#)], [[ilc_peps01n](#)].

⁶⁵ Agencija FRA, [Raziskava o Romih iz leta 2021](#).

1.3 Napredek pri doseganju krovnih ciljev EU in nacionalnih ciljev za leto 2030

Cilji na področju zaposlovanja, spretnosti ter zmanjšanja revščine usmerjajo ukrepe politike na zadevnih področjih politike na ravni EU in v državah članicah. Trije krovni cilji EU za leto 2030 so: (i) vsaj 78-odstotna stopnja delovne aktivnosti delovno sposobnega prebivalstva; (ii) vsaj 60-odstotna stopnja udeležbe odraslih v učenju vsako leto in (iii) zmanjšanje števila ljudi s tveganjem revščine ali socialne izključenosti za vsaj 15 milijonov v primerjavi z letom 2019, pri čemer bi morale biti od tega vsaj pet milijonov otrok.⁶⁶ Evropska komisija je te krovne cilje EU predstavila marca 2021 v okviru akcijskega načrta za steber. Države članice so jih pozdravile na socialnem vrhu v Portu maja 2021, prav tako pa tudi Evropski svet v sklepih iz junija 2021.⁶⁷ Vse države članice so po dvostranskih razpravah s službami Komisije in večstranskih razpravah v Odboru za zaposlovanje in Odboru za socialno zaščito predstavile svoje nacionalne cilje na navedenih treh področjih. Svet EPSCO je o njih razpravljal junija 2022 (glej Prilogo 1). V akcijskem načrtu za steber so bili določeni tudi dopolnilni cilji na ravni EU za zmanjšanje vrzeli stopnje delovne aktivnosti med spoloma, povečanje zagotavljanja formalne vzgoje in varstva predšolskih otrok, zmanjšanje števila mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, povečanje deleža odraslih z vsaj osnovnimi digitalnimi spretnostmi ter zmanjšanje zgodnjega opuščanja izobraževanja in usposabljanja. Večina držav članic je po potrebi določila dodatne dopolnilne nacionalne cilje na teh in/ali na dodatnih področjih, da bi zagotovile napredek pri doseganju treh krovnih ciljev glede na razmere v posameznih državah. Ta oddelek vsebuje rezultate spremljanja dosedanjega napredka pri doseganju treh krovnih ciljev EU in nacionalnih ciljev za leto 2030.

EU je zaradi povprečne trdne rasti zaposlovanja v zadnjih dveh letih dobro napredovala pri doseganju krovne cilja stopnje delovne aktivnosti do leta 2030. Stopnjo delovne aktivnosti v EU bi bilo treba po zvišanju na 74,6 % v letu 2022 do leta 2030 zvišati za dodatne 3,4 odstotne točke, da bi dosegli cilj 78 %. To ustreza povprečni letni rasti zaposlovanja v višini 0,5 %, pri čemer so upoštevane tudi napovedi za prebivalstvo Eurostata (glej sliko 1.3.1), primerja pa se s povprečno letno stopnjo rasti v višini 1,1 %, zabeleženo v obdobju pred pandemijo COVID-19 med letoma 2013 in 2019. Tudi po upoštevanju tega, da se lahko začne rast stopenj upočasnjevati na višjih začetnih ravneh, to kaže, da je Unija na dobri poti pri doseganju cilja stopnje delovne aktivnosti do leta 2030.

⁶⁶ Glej: Evropska komisija, [Evropski steber socialnih pravic](#), Urad za publikacije Evropske unije, 2021.

⁶⁷ Glej [Izjavo iz Porta](#) in [sklepe Sveta](#) z dne 24. in 25. junija 2021.

Vse države članice so do leta 2022 napredovale pri doseganju svojih nacionalnih ciljev glede zaposlovanja, kar je bilo povezano z okrevanjem po pandemiji COVID-19 in dobrim razvojem na trgu dela. Na sliki 1.3.2 je prikazano, da je bila stopnja delovne aktivnosti leta 2022 v vseh državah EU nad ravno iz leta 2020, kar pomeni napredek pri doseganju zastavljenih nacionalnih ciljev.⁶⁸ Velika večina držav članic si mora do leta 2030 še naprej prizadevati za odpravo preostalih vrzeli pri nacionalnih ciljih, kot je prikazano na sliki 1.3.2. Nasprotno pa je v petih državah stopnja delovne aktivnosti, dosežena leta 2022, že višja od njihovega nacionalnega cilja za leto 2030. Te so Estonija (+0,6 odstotne točke v primerjavi z njenim nacionalnim ciljem), Nizozemska (+0,4 odstotne točke), Slovaška in Švedska (obe +0,2 odstotne točke) ter Danska (+0,1 odstotne točke), stopnja delovne aktivnosti na Irskem pa je natanko v skladu s ciljem države za leto 2030. Stopnje delovne aktivnosti v vseh teh državah, razen na Slovaškem, so že višje, v nekaterih primerih (Nizozemska, Švedska in Estonija) pa znatno višje (za približno 4 odstotne točke) od cilja na ravni EU, ki znaša 78 % v letu 2030. Med vsemi drugimi državami, ki leta 2022 še vedno niso dosegle nacionalnih ciljev za leto 2030, si Italija (z 8,2 odstotne točke glede na njen cilj za leto 2030) prizadeva za največje povišanje, sledijo pa ji Belgija (8,1 odstotne točke), Španija (6,5 odstotne točke) in Romunija (6,2 odstotne točke). Na splošno je večina držav članic leta 2022 dosegla stopnjo rasti zaposlovanja, ki je bila višja od povprečne stopnje v posamezni državi pred pandemijo (v obdobju 2013–2019).⁶⁹ Vendar je v devetih od njih (Slovaška, Portugalska, Češka, Madžarska, Malta, Hrvaška, Poljska, Slovenija in Luksemburg) rast zaposlovanja v letu 2022 še vedno zaostajala za ustrezno povprečno rastjo pred krizo (glej sliko 1.3.3).

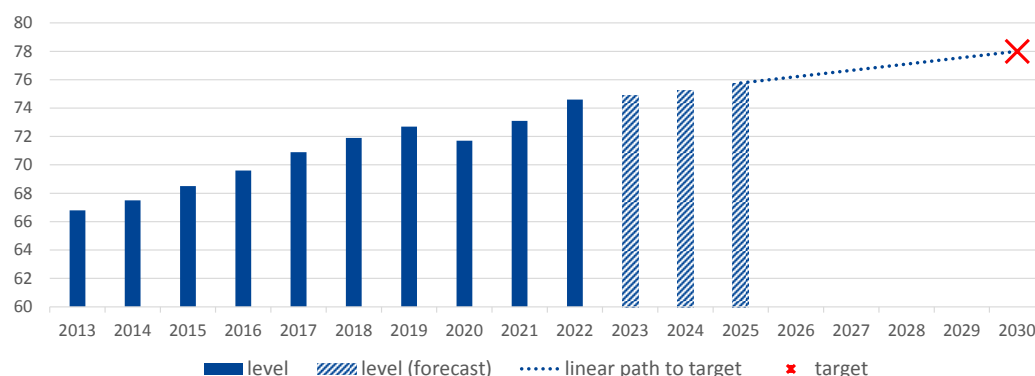
⁶⁸ Skupina za kazalnike Odbora za zaposlovanje se je oktobra 2022 dogovorila o metodološkem pristopu k spremljanju napredka pri doseganju nacionalnih ciljev na področju zaposlovanja v okviru evropskega semestra. Ta oddelek je bil pripravljen na podlagi dogovorjene metodologije. Glej [letno poročilo Odbora za zaposlovanje o uspešnosti zaposlovanja za leto 2023](#) in [prikaz uspešnosti zaposlovanja za leto 2023](#).

⁶⁹ Zaradi upadanja prebivalstva je bilo ugotovljeno, da je v večini držav članic potrebna nižja najmanjša letna rast zaposlovanja kot v obdobju pred krizo, da bi dosegle svoje nacionalne cilje. Glej [letno poročilo Odbora za zaposlovanje o uspešnosti zaposlovanja za leto 2023](#).

Poleg tega je ocenjena najmanjša letna rast zaposlovanja, ki jo Italija, Belgija in Francija potrebujejo, da bi dosegle svoje nacionalne cilje za leto 2030, večja od rasti v teh državah pred krizo.⁷⁰ Največje izboljšave v številnih državah članicah je mogoče doseči pri stopnjah delovne aktivnosti nizko usposobljenih delavcev, med drugim zlasti z izpopolnjevanjem in preusposabljanjem ter ukrepi za izobraževanje in usposabljanje, ki ustrezajo potrebam trga dela.⁷¹ Prav tako je v precejšnjem številu držav članic mogoče znatno izboljšati stopnjo delovne aktivnosti starejših žensk (55–64 let) in mladih (20–29 let).

Slika 1.3.1: Stopnja delovne aktivnosti v EU se je po krizi zaradi COVID-19 znatno povečala

Stopnja delovne aktivnosti v EU27 in s tem povezani krovni cilj EU za leto 2030 (starostna skupina 20–64 let, v % prebivalstva)

Opomba: vrednosti za leta 2023, 2024 in 2025 temeljijo na napovedih Komisije za rast zaposlovanja iz jeseni 2023 ter na predvideni rasti števila prebivalstva in števila delovno sposobnega prebivalstva iz projekcij za prebivalstvo Eurostata iz leta 2023.

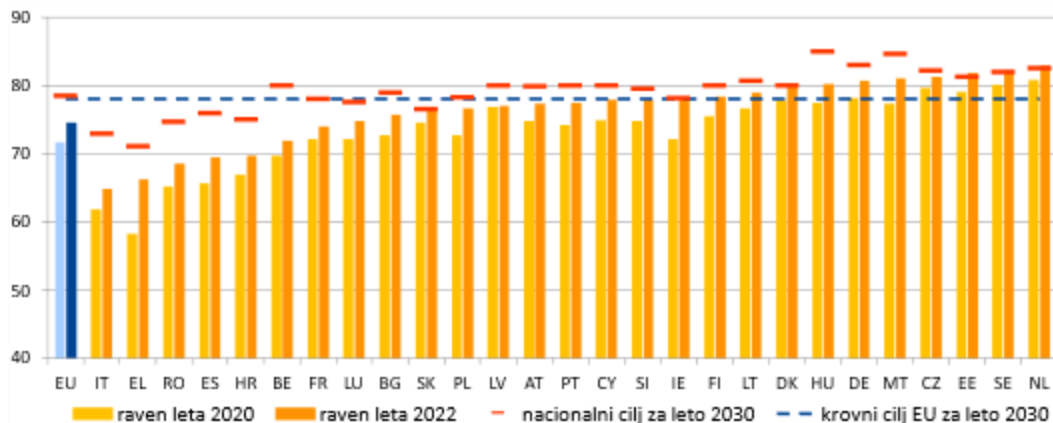
Vir: Eurostat [[lfsi_emp_a](#)]; napoved rasti zaposlovanja, jesenska napoved Komisije za leto 2023; [projekcije za prebivalstvo Eurostata, Europop 2023](#).

⁷⁰ Taka najmanjša zahtevana rast zaposlovanja je v nekaterih državah članicah negativna, kar odraža predvideno zmanjšanje delovno sposobnega prebivalstva in/ali dejstvo, da so bili njihovi nacionalni cilji že doseženi.

⁷¹ Skupina za kazalnike Odbora za zaposlovanje se je decembra 2022 dogovorila o metodološkem pristopu k prikazu potenciala posameznih skupin prebivalstva v zvezi s spremljanjem napredka pri doseganju cilja glede zaposlovanja za leto 2030. Ta del poročila odraža dogovorjeno metodologijo. Glej [letno poročilo Odbora za zaposlovanje o uspešnosti zaposlovanja za leto 2023](#) in [prikaz uspešnosti zaposlovanja za leto 2023](#).

Slika 1.3.2: Stopnje delovne aktivnosti so se leta 2022 v državah članicah povišale, kar pomeni napredek pri doseganju njihovih nacionalnih ciljev

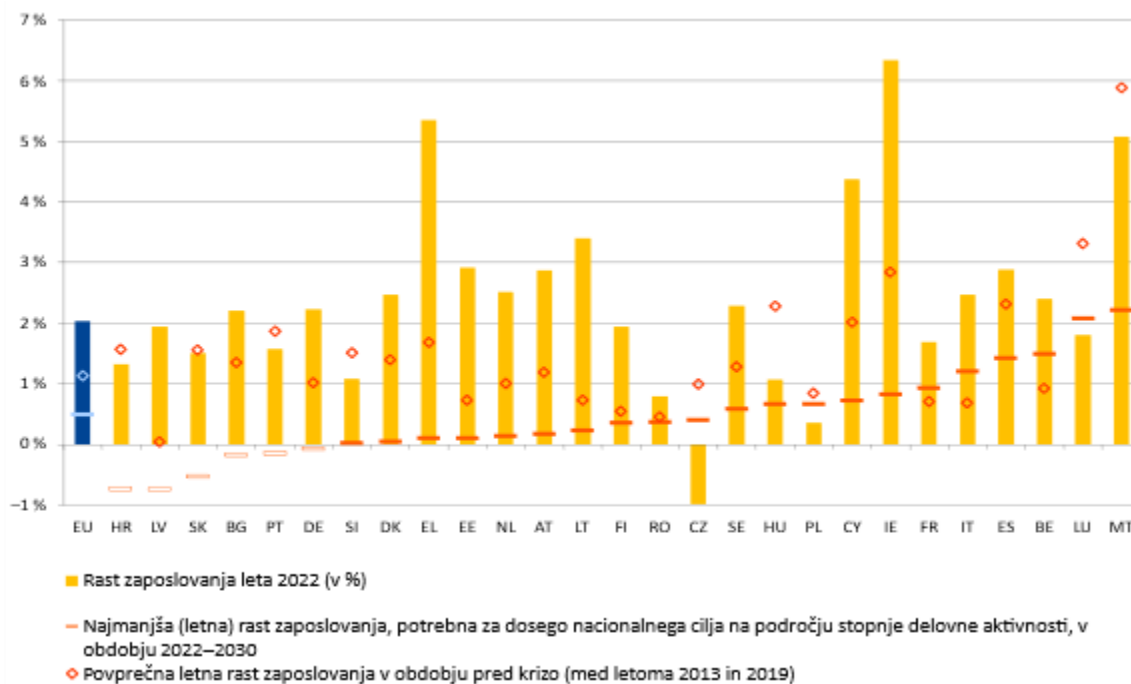
Stopnja delovne aktivnosti (v letih 2020 in 2022, starostna skupina 20–64 let, v % prebivalstva) in s tem povezani nacionalni cilji za leto 2030

Vir: Eurostat [[lfsi_emp_a](#)] in preglednica nacionalnih ciljev za leto 2030 iz Priloge 1.

Slika 1.3.3: V skoraj vseh državah članicah je bila rast zaposlovanja v letu 2022 večja od najmanjše letne spremembe, potrebne za doseg nacionalnega cilja za leto 2030.

Rast zaposlovanja v letu 2022 v primerjavi s povprečno letno rastjo zaposlovanja v obdobju 2013–2019 in najmanjšo letno rastjo zaposlovanja, ki je potrebna za doseg nacionalnega cilja stopnje delovne aktivnosti za leto 2030

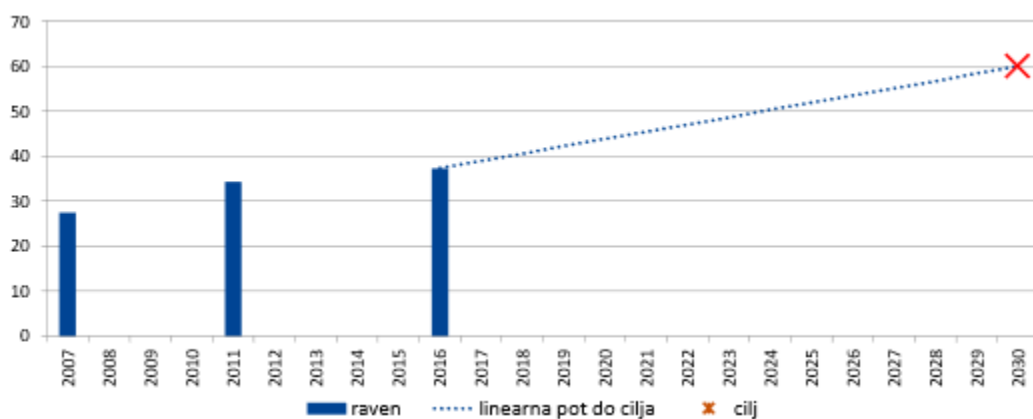

Vir: [letno poročilo o uspešnosti zaposlovanja za leto 2023](#).

Krovni cilj EU za izobraževanje odraslih do leta 2030 spodbuja ukrepe politike na področjih opolnomočenja delavcev in prilagajanja delovne sile spreminjajočim se potrebam po spretnostih, tudi v povezavi z dvojnim preходом ter velikim pomanjkanjem delovne sile in spretnosti v Uniji. Krovni cilj EU za leto 2030 se meri kot stopnja udeležbe odraslih v učenju v zadnjih 12 mesecih. Podatki o tem kazalniku naj bi bili na voljo v anketi o delovni sili vsako drugo leto od leta 2023 dalje.⁷² Prejšnji podatki, ki temeljijo na anketi o izobraževanju odraslih, so pokazali naraščajočo stopnjo udeležbe v EU med letoma 2007 in 2016 (najnovejša razpoložljiva podatkovna točka; glej sliko 1.3.4). Na ravni EU bo treba doseči nadaljnji znaten napredek, da bi dosegli cilj glede spretnosti za leto 2030 v skladu s cilji, ki jih Evropa potrebuje, da ostane konkurenčna, inovativna in vključujoča ter uspešna glede na velike spremembe v prihodnje. Države članice so svoje nacionalne cilje za učenje odraslih do leta 2030 določile na različnih ravneh ambicioznosti v skladu s potrebo po prispevanju h krovnemu cilju EU ob upoštevanju različnih izhodiščnih položajev (glej sliko 1.3.5). Razprave o metodološkem pristopu k spremljanju cilja glede učenja odraslih se bodo v Odboru za zaposlovanje začele takoj, ko bodo na voljo novi podatki iz ankete o delovni sili.

Slika 1.3.4: Udeležba odraslih v učenju se je v preteklosti v EU povečevala, za doseg krovne cilja EU za leto 2030 pa so potrebna nadaljnja znatna prizadevanja

Stopnja udeležbe odraslih v učenju v zadnjih 12 mesecih v EU27 in krovni cilj EU za leto 2030 (starostna skupina 25–64 let, v %)

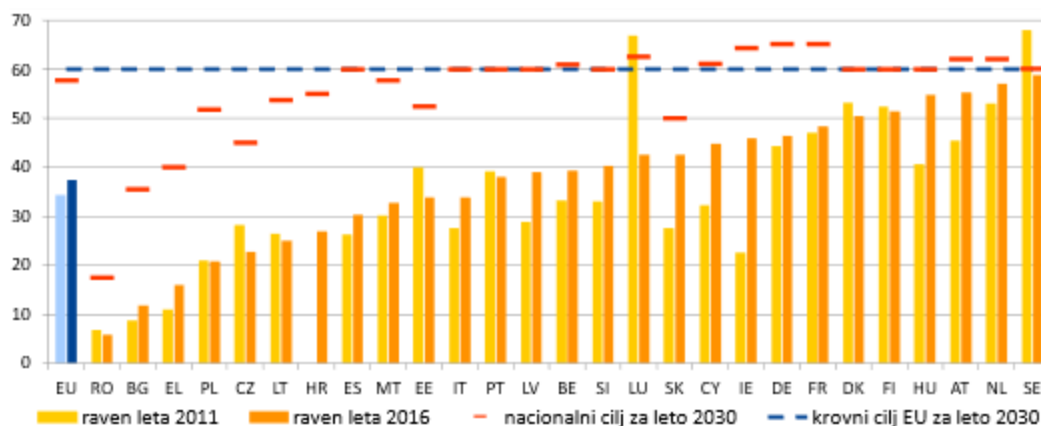

Vir: Eurostatov [posebni izveček o stopnji udeležbe odraslih v učenju v zadnjih 12 mesecih brez upoštevanja vodenega usposabljanja na delovnem mestu, ki je bil pripravljen na podlagi ankete o izobraževanju odraslih](#).

⁷² Vrednosti kazalnikov za leta 2007, 2011 in 2016 so bile zbrane z anketo o izobraževanju odraslih. Podatki bodo od leta 2023 naprej (z vrednostmi kazalnikov za leto 2022) na voljo prek ankete EU o delovni sili. S tem novim virom podatkom bo mogoče zagotoviti visoke ravni skladnosti s kazalniki trga dela in podatke z večjo pogostostjo. Komisija, vključno z Eurostatom, opravi temeljito analizo podatkov iz obeh anketnih virov, da bi odpravila morebitne težave ter zagotovila kakovost in primerljivost podatkov.

Slika 1.3.5: Na splošno so na ravni držav članic potrebna znatna prizadevanja, da bi bili doseženi zastavljeni nacionalni cilji glede učenja odraslih.

Udeležba odraslih v učenju v zadnjih 12 mesecih (2011 in 2016, starostna skupina 25–64 let, v %) in nacionalni cilji za leto 2030 za države članice

- *Opomba:* Prekinitev časovne vrste za Irsko, Luksemburg in Švedsko v letu 2016.
- *Vir:* Eurostatov [posebni izvleček o udeležbi odraslih v učenju v zadnjih 12 mesecih brez upoštevanja vodenega usposabljanja na delovnem mestu, ki je bil pripravljen na podlagi ankete o izobraževanju odraslih](#), in preglednica nacionalnih ciljev za leto 2030 iz Priloge 1.

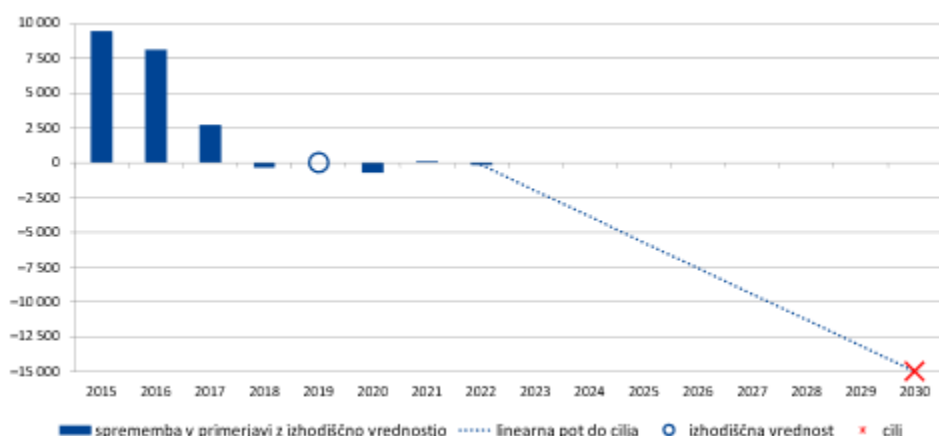
Število oseb s tveganjem revščine ali socialne izključenosti je kljub težkim socialno-ekonomskim razmeram v zadnjih treh letih ostalo na splošno stabilno, po tem ko se je v zadnjem desetletju znatno zmanjšalo. Skupno število oseb s tveganjem revščine ali socialne izključenosti se je leta 2022 zmanjšalo le za 279 000, pri čemer je ostalo blizu izhodiščne vrednosti iz leta 2019 (glej sliko 1.3.6). Medtem ko je večina držav članic zabeležila določen napredek pri doseganju svojih nacionalnih ciljev (zlasti Grčija, Poljska in Hrvaška, v katerih je bilo zmanjšanje 11-odstotno), se je v več drugih državah (Francija, Nemčija, Španija, Avstrija, Finska, Nizozemska, Slovaška, Švedska, Irska, Estonija, Danska in Luksemburg) zgodilo nasprotno (glej sliko 1.3.7). Nacionalni cilj je leta 2022 dosegel le Ciper.⁷³ Hkrati se je število otrok s tveganjem revščine ali socialne izključenosti v EU leta 2022 v primerjavi z letom 2019 povečalo za 899 000, pri čemer je do ugodnih sprememb prišlo le v 11 od 21 držav članic, ki so določile tak dopolnilni cilj (tj. v Belgiji, Bolgariji, Estoniji, na Irskem, v Grčiji, na Hrvaškem, Cipru, Malti, Portugalskem, v Sloveniji in na Švedskem).⁷⁴ Potrebna bodo znatna nadaljnja prizadevanja in stalno spremljanje, da se zagotovi izpolnitev ciljev, določenih na nacionalni ravni, za dosego krovnih ciljev EU do leta 2030.

⁷³ Letno poročilo Odbora za socialno zaščito za leto 2023.

⁷⁴ Cilj zmanjšanja revščine otrok so določile Belgija, Bolgarija, Češka, Nemčija, Estonija, Irska, Grčija, Španija, Francija, Hrvaška, Ciper, Luksemburg, Malta, Avstrija, Poljska, Portugalska, Romunija, Slovenija, Slovaška, Finska in Švedska.

Slika 1.3.6: Stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti je v zadnjih nekaj letih ostala na splošno stabilna, zato so potrebna nadaljnja prizadevanja, da bi jo znižali in tako dosegli cilj EU za leto 2030

Sprememba stopnje tveganja revščine ali socialne izključenosti v EU27 in s tem povezan krovni cilj EU za leto 2030 (celotno prebivalstvo, v tisočih)

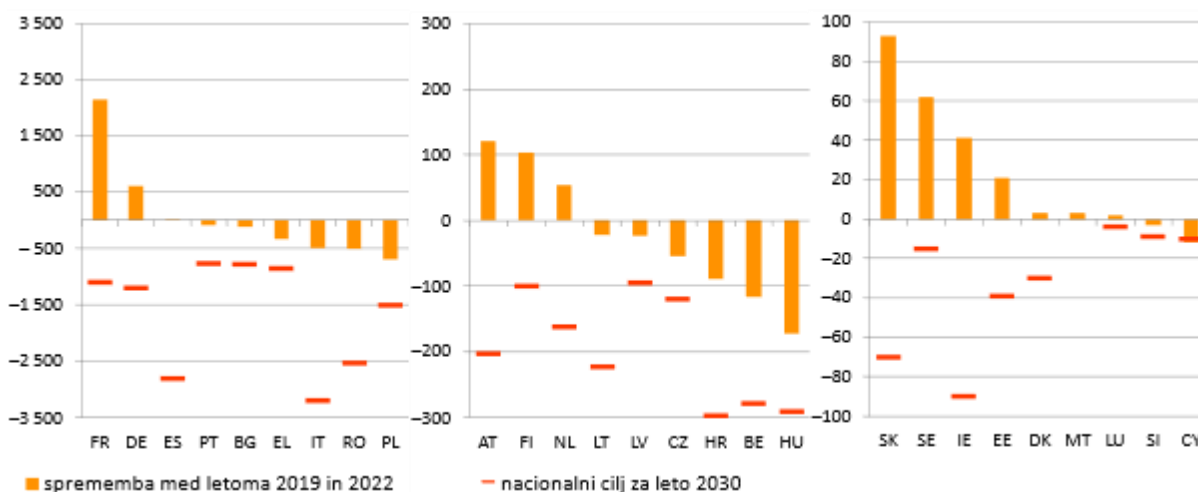

Opomba: izračuni na podlagi neprekinjenih časovnih vrst z ocenjeno vrednostjo za leto 2019 (glej opombo 29 v oddelku 1.2).

Vir: Eurostat [[ilc_pecs01](#)].

Slika 1.3.7: Večina držav članic je v določeni meri napredovala pri doseganju nacionalnih ciljev, vendar so potrebna dodatna prizadevanja

Spremembe stopenj tveganja revščine ali socialne izključenosti v obdobju 2019–2022 in nacionalni cilji za leto 2030 (celotno prebivalstvo, v tisočih)

Opomba: prekinitev časovne vrste leta 2020 za Francijo, Irsko, Dansko in Luksemburg, leta 2021 za Luksemburg ter leta 2022 za Francijo in Luksemburg. Danska in Nemčija navajata svoja nacionalna cilja kot zmanjšanje števila oseb, ki živijo v gospodinjstvih z zelo nizko delovno intenzivnostjo, za 30 000 oziroma 1,2 milijona. Malta navaja svoj nacionalni cilj kot znižanje stopnje tveganja revščine ali socialne izključenosti za 3,1 odstotne točke. Madžarska navaja svoj nacionalni cilj kot zmanjšanje stopnje materialne in socialne prikrajšanosti družin z otroki na 13 % in s tem zmanjšanje števila ljudi s tveganjem revščine ali socialne izključenosti za 292 000. Nemčija navaja svoj nacionalni cilj v primerjavi z letom 2020 kot referenčnim letom.

Vir: Eurostat [[ilc_pecs01](#)] in preglednica nacionalnih ciljev za leto 2030 iz Priloge 1.

1.4 Posodobitev pregleda socialnih kazalnikov

Pregled socialnih kazalnikov podpira spremljanje evropskega stebra socialnih pravic ter prispeva k ocenjevanju ključnih izzivov na področju zaposlovanja, spretnosti ter socialnih zadev v državah članicah in Uniji. Komisija je sedanjó različico pregleda socialnih kazalnikov predlagala v okviru akcijskega načrta za steber iz marca 2021, nato pa je o njej razpravljala z Odborom za zaposlovanje (EMCO) in Odborom za socialno zaščito. Glavne kazalnike pregleda socialnih kazalnikov je Svet za zaposlovanje, socialno politiko, zdravje in varstvo potrošnikov (EPSCO) potrdil 14. junija 2021. Pregled socialnih kazalnikov je glavno kvantitativno orodje za spremljanje napredka pri izvajanju načel stebra v okviru evropskega semestra (za tehnične podrobnosti o glavnih kazalnikih pregleda glej Prilogo 2).⁷⁵ Kot tak je tudi podlaga za prvo fazo analize držav na podlagi glavnih elementov okvira za socialno konvergenco, kot so opisani v zadevnih ključnih sporočilih Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito ter v s tem povezanem poročilu skupne delovne skupine navedenih odborov.⁷⁶

⁷⁵ Podatki so na voljo na spletišču Eurostata [na ravni držav članic](#) in [regionalni ravni](#). V zvezi s slednjim so te regionalne informacije na voljo za večino držav članic in izbrane kazalnike. V pregledu socialnih kazalnikov je sedaj zajetih 18 od 20 načel stebra, kar so štirje več kot v prejšnji različici, čeprav trenutno ni najnovejših podatkov za kazalnik učenja odraslih. Načeli, ki še nista zajeti, sta 7 in 8, in sicer „Informacije o pogojih zaposlitve in zaščiti v primeru odpustitve“ oziroma „Socialni dialog in udeležba delavcev“. Za glavne kazalnike veljajo stroge zahteve glede kakovosti, ki morajo imeti tudi jasno normativno razlago (čeprav strogo razmerje med posameznimi kazalniki pregleda in posameznimi načeli stebrov ne obstaja). Do zdaj takih kazalnikov za ti načeli ni bilo mogoče najti, vendar si bo Komisija nadalje prizadevala za to.

⁷⁶ Glej [ključna sporočila Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito](#), ki temeljijo na [poročilu skupne delovne skupine navedenih odborov o vključitvi okvira za socialno konvergenco v evropski semester](#).

Glavni kazalniki pregleda socialnih kazalnikov kažejo ključne izzive v državah članicah EU na treh področjih, tj. „enake možnosti in dostop do trga dela“, „pošteni delovni pogoji“ ter „socialna zaščita in vključevanje“. Glavni kazalniki z največjim številom držav članic s „kritičnim“ razmerami ali razmerami, ki jih je „treba spremljati“, so delež otrok, mlajših od treh let, v formalnem otroškem varstvu, vrzel stopnje delovne aktivnosti invalidov, učinek socialnih transferjev (razen pokojnin) na zmanjšanje revščine⁷⁷ in delež odraslih z vsaj osnovnimi digitalnimi spretnostmi (12 držav članic za prvi kazalnik, 11 za druga dva kazalnika oziroma devet za zadnji kazalnik; glej preglednico 1.4.1). Medtem ko je skupno število „kritičnih razmer“ pri glavnih kazalnikih podobno kot v lanskem letu, se je skupno število razmer, ki jih je „treba spremljati“, v letu 2022 znatno povečalo (60 v primerjavi z 49 leta 2021). Poglavje 3 vsebuje prvo fazo analize držav, za katero so v naslednjem oddelku navedeni pojasnila in povzetek ključnih horizontalnih ugotovitev.

⁷⁷ Čeprav se je leta 2022 pri tem kazalniku prekinila časovna vrsta za skoraj vse države članice, kar je bila posledica metodološke spremembe (to je bilo pred tem izvedeno za Estonijo, Finsko in Švedsko), (neobjavljene) vrednosti kazalnikov, ki jih je Eurostat izračunal na podlagi stare metodologije, dajejo približno enako splošno oceno kot objavljene vrednosti.

Preglednica 1.4.1: Pregled socialnih kazalnikov: pregled izzivov v državah članicah po glavnih kazalnikih

		Najuspešnejše države	Nadpovprečne države	Države z dobrim položajem, ki pa ga je treba spremljati	Povprečne/nevtralne države	Države s šibkim položajem, ki pa se izboljšuje	Države, ki jih je treba spremljati	Države s kritičnimi razmerami
Enake možnosti	Mladi, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje (delež (v %) prebivalstva v starostni skupini 18–24 let)	2022	HR, IE, LT, PL	BE, CY, CZ, LU, NL, PT	EL, SI	AT, FI, FR, LV, SE, SK	BG, IT	DK, EE, MT, DE, ES, HU, RO
	Delež posameznikov z osnovno ali višjo ravno splošne digitalne pismenosti (delež (v %) prebivalstva v starostni skupini 16–74 let)	2021	DK, FI, IE, NL	AT, ES, HR, LU, SE		BE, CZ, EE, EL, FR, LV, MT, PT, SK		CY, DE, HU, IT, LT, SI, BG, PL, RO
	Stopnja mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo (delež (v %) prebivalstva v starosti 15–29 let)	2022	MT, SE	AT, DE, DK, IE, LU, PL, PT	NL, SI	BE, EE, FR, HU, LT, LV, SK	BG, IT	CZ, ES, FI, HR, CY, EL, RO
	Vrzel stopnje delovne aktivnosti med spoloma (v odstotnih točkah)	2022	EE, FI, LT, LV	DK, FR, LU, PT	SE	AT, BE, BG, DE, ES, HR, HU, NL, SI, SK	MT, RO	CY, IE, PL, CZ, EL, IT
	Razmerje dohodkovnih kvintilnih razredov (S80/S20)	2022	BE, CZ, SI, SK	DE, DK, FI, HU, IE, NL, PL, PT		AT, CY, FR, HR, LU, MT	EL, ES, RO	EE, IT, SE, BG, LT, LV
Pošteni delovni pogoji	Stopnja delovne aktivnosti (delež (v %) prebivalstva v starostni skupini 20–64 let)	2022	CZ, EE, NL, SE	BG, DE, DK, HU, IE, LT, MT		AT, CY, FI, FR, LU, LV, PL, PT, SI, SK	EL	BE, ES, HR, IT, RO
	Stopnja brezposelnosti (delež (v %) aktivnega prebivalstva v starostni skupini 15–74 let)	2022	CZ, DE, MT, PL	AT, BG, DK, HU, IE, NL, SI		BE, CY, EE, FI, HR, LT, LU, LV, PT, RO, SK	EL, ES, IT	FR, SE
	Stopnja dolgotrajne brezposelnosti (delež (v %) aktivnega prebivalstva v starostni skupini 15–74 let)	2022	DK	AT, CZ, DE, EE, HU, IE, LU, NL, PL	MT	BE, BG, CY, FI, FR, HR, LT, LV, PT, SE, SI	EL, ES, IT	RO, SK
	Rast bruto razpoložljivega dohodka gospodinjstev na prebivalca (2008 = 100)	2022	HU, MT, PL	HR	EE, LT	DE, DK, FI, FR, LU, LV, NL, PT, SE, SI, SK	AT	BE, CY, CZ, EL, ES, IT
Socialna zaščita in vključevanje	Stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti (delež (v %) celotnega prebivalstva)	2022	CZ, SI	AT, CY, DK, LU, NL, PL, PT, SK	FI	BE, DE, HR, HU, IE, MT	EL, ES	EE, FR, IT, LT, SE, BG, LV, RO
	Stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti pri otrocih (delež (v %) prebivalstva v starostni skupini 0–17 let)	2022	CZ, DK, FI, NL, SI	CY, EE, HR, HU, LU, PL		AT, BE, DE, IE, LT, LV, MT, PT, SE	EL	FR, IT, SK, BG, ES, RO
	Učinek socialnih transferjev (razen pokojnin) na zmanjšanje revščine (zmanjšanje stopnje tveganja revščine v %)	2022	BE, DK, IE	AT, CZ, DE, FR, PL, SE	FI	CY, LT, LU, NL	LV, PT	BG, EE, ES, HU, IT, MT, SI, SK, EL, HR, RO
	Vrzel stopnje delovne aktivnosti invalidov (v odstotnih točkah)	2022	DK, ES, IT, LU, PT	DE, FI, SI		AT, CY, CZ, EL, FR, LV, NL, SK		BG, EE, MT, PL, RO, SE, BE, HR, HU, IE, LT
	Preobremenjenost s stanovanjskimi stroški (delež (v %) celotnega prebivalstva)	2022	CY, SK	EE, HR, IE, LT, MT, PT, SI		AT, BE, CZ, ES, FI, IT, LV, NL, PL, RO, SE	EL	DE, HU, BG, DK, LU
	Otroci, mlajši od treh let, v formalnem otroškem varstvu (delež (v %) prebivalstva, mlajšega od treh let)	2022	DK, FR, NL, SE	BE, EE, MT, PT, SI	ES, LU	EL, FI, IT, LV		AT, BG, CY, DE, HR, IE, LT, PL, CZ, HU, RO, SK
	Neizpolnjene potrebe po zdravstveni oskrbi po lastnem poročanju (delež (v %) prebivalstva, starejšega od 16 let)	2022	CY	AT, BE, BG, CZ, DE, ES, HR, LU, MT, NL, SI		DK, FR, HU, IE, IT, LT, PL, PT, SE, SK	RO	EE, EL, FI, LV

Opomba: posodobitev iz oktobra 2023. Ker se je opredelitev kazalnika za delež posameznikov, ki imajo osnovno ali višjo raven splošne digitalne pismenosti, v letu 2021 bistveno spremenila, primerljiva vrednost za leto 2019 ni na voljo, zato analiza tega kazalnika izjemoma temelji le na ravneh iz leta 2021 (v skladu s predpostavko, da v državah članicah in tudi pri povprečju EU ni bilo sprememb). Podatki o rasti bruto razpoložljivega dohodka gospodinjstev na prebivalca niso na voljo za Irsko, Bolgarijo in Romunijo. Prekinitve v časovni vrsti in druge opozorilne oznake so navedene v prilogah 3 in 4.

1.5 Ključne horizontalne ugotovitve iz prve faze analize socialne konvergence po državah

V prvi fazi analize držav je obravnavan razvoj na področjih trga dela, spretnosti in socialnih zadev v vsaki državi članici, da bi odkrili morebitna tveganja pri navzgor usmerjeni socialni konvergenci, ki jih je treba dodatno analizirati v drugi fazi. Po razpravah v Svetu EPSCO, ki so potekale junija 2023 o okviru za socialno konvergenco, in ključnih sporočilih Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito⁷⁸ na podlagi dela namenske delovne skupine teh dveh odborov, ki je potekalo med oktobrom 2022 in majem 2023, ta izdaja predloga Komisije za skupno poročilo o zaposlovanju za leto 2024 vsebuje večji poudarek na posameznih državah. Analiza posameznih držav krepi spremljanje na področjih politike zaposlovanja, spretnosti in socialnih zadev v okviru evropskega semestra v skladu s členom 148 PDEU. Z njo se izpolnjujejo zaveze iz akcijskega načrta za steber in socialnega vrha v Portu glede okrepljenega izvajanja načel evropskega stebra socialnih pravic. Glavni elementi okvira za socialno konvergenco, kot so opisani v zadevnih ključnih sporočilih Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito ter v s tem povezanim poročilu skupne delovne skupine navedenih odborov⁷⁸, predvidevajo analizo v dveh fazah za oceno izzivov za navzgor usmerjeno socialno konvergenco v državah članicah. Prva faza temelji predvsem na glavnih kazalnikih pregleda socialnih kazalnikov, v njej pa so opredeljena *morebitna tveganja* pri navzgor usmerjeni socialni konvergenci. Da bi ugotovili, ali obstajajo *dejanski izzivi* pri navzgor usmerjeni socialni konvergenci, in določili ključne dejavnike, ki jih povzročajo, bo dodatna analiza v drugi fazi temeljila na širšem sklopu kvantitativnih in kvalitativnih dokazov, ki so povezani tudi z napredkom pri doseganju nacionalnih ciljev za leto 2030 (za podrobnejšo razlago metodologije glej metodološki okvir na koncu tega oddelka). V dodatni analizi bodo opisani tudi ukrepi, ki jih države članice sprejmejo za reševanje teh izzivov. V tem oddelku je predstavljen povzetek ključnih horizontalnih ugotovitev iz prve faze analize okvira za socialno konvergenco za posamezne države, v katerem je navedeno, katere države bi bilo treba dodatno analizirati v drugi fazi. Ključne ugotovitve temeljijo na rezultatih prve faze analize držav, predstavljenih v poglavju 3 poročila.

⁷⁸ Glej [ključna sporočila Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito](#), ki temeljijo na [poročilu skupne delovne skupine navedenih odborov o vključitvi okvira za socialno konvergenco v evropski semester](#).

Na splošno razlaga rezultatov pregleda socialnih kazalnikov iz prve faze analize držav kaže na veliko učinkovitost trga dela v državah članicah, čeprav so zanj značilni vztrajni izzivi za posamezne skupine prebivalstva, hkrati pa tudi številna tveganja na področjih politike v zvezi s spretnostmi in socialnimi zadevami, ki jih je treba dodatno preučiti. Z uporabo metodologije semaforja iz skupnega poročila o zaposlovanju pri glavnih kazalnikih pregleda socialnih kazalnikov je mogoče opredeliti izzive, ki so še posebej pomembni za izvajanje evropskega stebra socialnih pravic (glej oddelek 1.4). Z združevanjem rezultatov kazalnikov pregleda socialnih kazalnikov po posameznih državah v skladu z obravnavano metodologijo (glej okvir na koncu tega oddelka) je mogoče na splošno oceniti morebitna tveganja pri navzgor usmerjeni socialni konvergenzi, s katerimi se srečujejo Evropska unija in njene države članice. V nadaljevanju je predstavljen horizontalni povzetek ključnih horizontalnih ugotovitev (glej tudi preglednico 1.4.1 in sliko 1.5.1).

- **Države članice, v katerih so bile razmere na trgu dela pri delovni aktivnosti ter brezposelnosti in dolgotrajni brezposelnosti na začetku slabše, so leta 2022 dosegle večje izboljšanje kot druge države članice, kar kaže na proces konvergence na teh področjih** (glej slike 2.1.1 in 2.1.5 v oddelku 2.1.1). Vendar pri vseh skupinah prebivalstva ni bil dosežen enak uspeh. Za države članice so (na podlagi dogovorjene metodologije iz skupnega poročila o zaposlovanju) ugotovljene številne „kritične“ (rdeče) razmere in razmere, ki jih je „treba spremljati“ (oranžne), v zvezi z vrzeljo stopnje delovne aktivnosti invalidov (v enajstih državah članicah) in vrzeljo stopnje delovne aktivnosti med spoloma (za šest držav članic), pri katerih ni razvidna navzgor usmerjena konvergenca (glej dokaze iz oddelka 2.2.1, slika 2.2.15 oziroma 2.2.11), kljub pozitivnemu trendu na ravni EU (glej sliko 1.5.1). Nasprotno sta pri deležu mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, razvidna splošno izboljšanje in trend konvergence med državami EU (glej dokaze iz oddelka 2.2.1, slika 2.2.9), čeprav še vedno visok delež še naprej vzbuja zaskrbljenost (za ta kazalnik je bilo za države članice sporočenih sedem „kritičnih“ razmer ali razmer, ki jih je „treba spremljati“). Hkrati se je rast realnega bruto razpoložljivega dohodka gospodinjstev na prebivalca v letu 2022 prvič po letu 2013 ustavila, kar odraža učinek visoke inflacije, ki je v številnih državah prehitela rast plač, zaradi česar je ta kazalnik pokazal „kritične“ razmere ali razmere, ki jih je „treba spremljati“, v šestih državah članicah.

- Kljub nedavnim pozitivnim spremembam še vedno obstajajo tveganja pri navzgor usmerjeni socialni konvergenci v zvezi s spretnostmi, kar bi lahko dodatno povečalo izzive in neenakosti v zvezi z zaposljivostjo, če se ne bodo ukrepi politike znatno okrepili.**

To je še toliko bolj nujno zaradi velikega pomanjkanja spretnosti in delovne sile v Uniji, ki povzroča ozka grla za inovacije in rast, tudi v okviru zelenega in digitalnega prehoda. Delež mladih, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje, se v večini držav članic zmanjšuje, vendar je veliko možnosti za nadaljnje izboljšave, saj so razmere v sedmih državah članicah še vedno „kritične“, ali pa jih „treba spremljati“, navzgor usmerjena konvergenca pa ni očitna (glej dokaze iz oddelka 2.2.1, slika 2.2.2). Še vedno je bistveno, da se zaradi dvojnega prehoda in pomena za konkurenčnost in rast, pa tudi demografskih sprememb zmanjša zgodnje opuščanje izobraževanja in usposabljanja in tako pridobi delovna sila, ki bo imela vse potrebne spretnosti, da ostane prilagodljiva in odprta za nadaljnje učenje v vseh življenjskih obdobjih. Delež odraslih z vsaj osnovnimi digitalnimi spretnostmi je majhen, pri čemer so razmere v devetih državah članicah „kritične“ ali take, da jih je „treba spremljati“. Trenutno ima vsaj osnovne digitalne spretnosti le malo več kot polovica odraslega prebivalstva EU, medtem ko je delež delovnih mest, za katera je že treba imeti take spretnosti, skoraj 90-odstoten. To razkriva zelo velik izziv, ki ga je treba premagati v izobraževanju od zgodnjega izobraževanja pa vse do vseživljenskega učenja za zagotovitev, da se bo delovna sila EU zmogla prilagoditi spreminjajočim se potrebam po spretnostih na trgu dela. Medtem se je delež otrok, mlajših od treh let, ki so udeleženi v formalnem otroškem varstvu, v večini držav članic celo zmanjšal, razlike med državami pa so še vedno velike. Razmere na tem področju so v dvanajstih državah članicah še vedno „kritične“ ali take, da jih je „treba spremljati“, pri čemer ni mogoče opaziti znakov navzgor usmerjene konvergence (glej dokaze iz oddelka 2.2.1, slika 2.2.12).

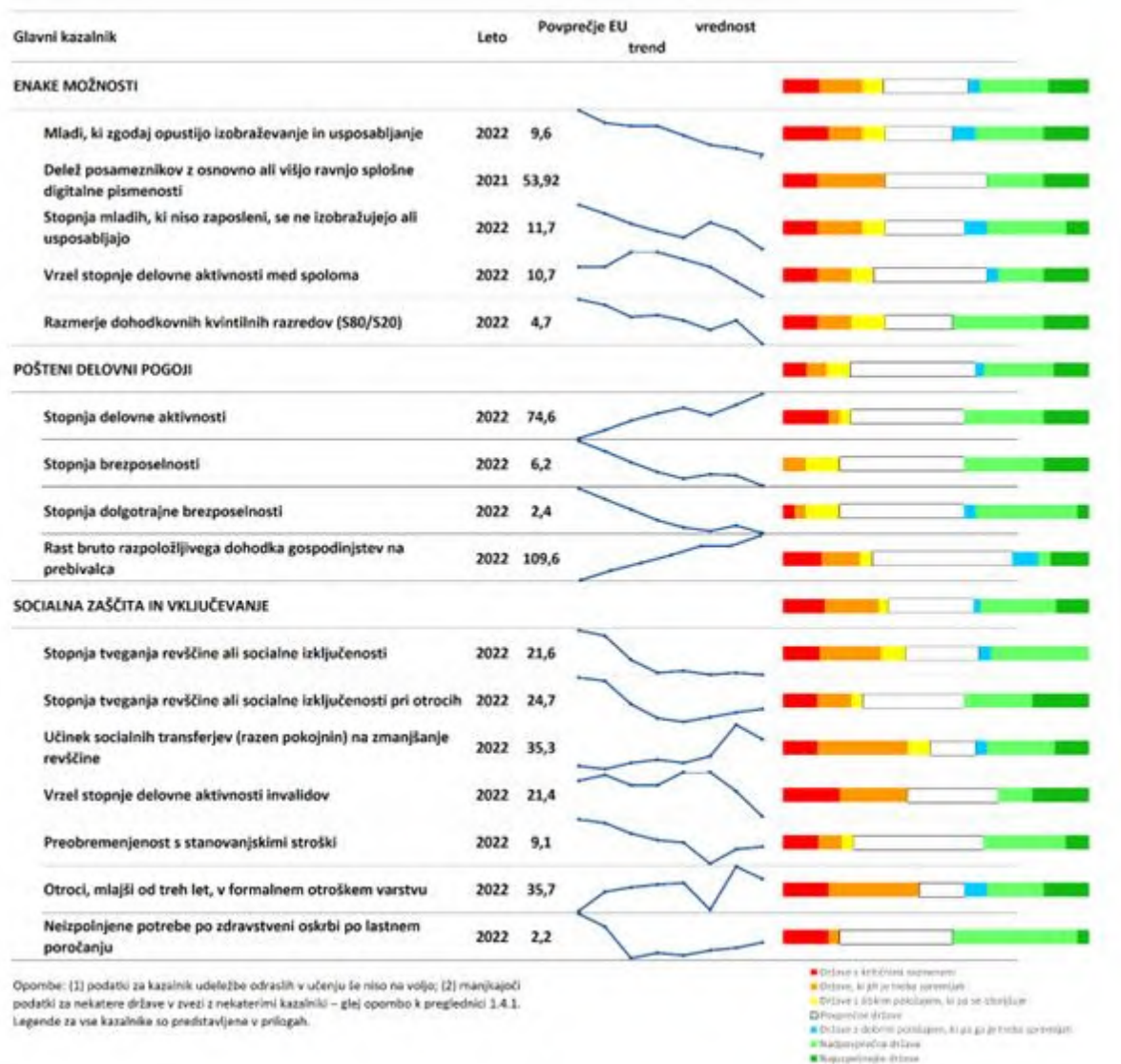
- **Družbeni rezultati so kljub številnim krizam na splošno razmeroma stabilni. Vendar je treba socialne razmere, tudi na področju učinkovitosti sistemov socialne zaščite, pozorno spremljati, saj so življenjski stroški in s tem povezana tveganja pri navzgor usmerjeni socialni konvergenci visoki.** Nacionalni ukrepi in ukrepi EU za zaščito delovnih mest in dohodkov so bili med krizo zaradi COVID-19 na splošno učinkoviti pri ohranjanju razmeroma stabilnega deleža ljudi s tveganjem revščine ali socialne izključenosti. Podobno je bila splošna stabilnost zabeležena ob nedavnem zvišanju življenjskih stroškov, pri čemer je bila stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti v letu 2022 „kritična“ ali taka, da jo je „treba spremljati“, v osmih državah članicah, kljub nekaterim znakom navzgor usmerjene konvergence (glej dokaze iz oddelka 2.4.1, slika 2.4.2). Nasprotno pri deležu otrok s tveganjem revščine ali socialne izključenosti niso bili opaženi nobeni jasni znaki navzgor usmerjene konvergence, pri čemer so bile razmere leta 2022 v šestih državah „kritične“ ali take, da jih je „treba spremljati“ (glej dokaze iz oddelka 2.4.1, slika 2.4.4), kar lahko negativno vpliva na dolgoročno socialno-ekonomsko uspešnost Unije. Učinek socialnih transferjev na zmanjševanje revščine se je leta 2022 zmanjšal (glede na dohodke iz leta 2021) v večini držav članic, kar je privedlo do zelo velikega števila (enajst) „kritičnih“ razmer ali razmer, ki jih je „treba spremljati“, deloma zaradi postopne odprave izrednih podpornih ukrepov, sprejetih za soočanje s socialnimi posledicami pandemije COVID-19. Poleg tega so se v zadnjem času povečale preobremenjenost s stanovanjskimi stroški in neizpolnjene potrebe po zdravstveni oskrbi po lastnem poročanju, pri čemer so bile razmere v petih državah članicah leta 2022 „kritične“ ali take, da jih je „treba spremljati“, kar zadeva oba kazalnika, v vseh državah članicah pa so bili opazni jasni znaki divergence (glej dokaze iz oddelka 2.4.1, slika 2.4.11 oziroma 2.4.13).

V poglavju 3 tega poročila je bilo za sedem držav članic ugotovljeno, da jih je treba bolj poglobljeno analizirati v drugi fazi, saj so glavni kazalniki pregleda socialnih kazalnikov pokazali izzive, ki lahko pomenijo tveganja pri zgoraj usmerjeni socialni konvergenci v skladu z metodologijo okvira za socialno konvergenco, kot je opisana v ključnih sporočilih Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito ter v s tem povezanem poročilu delovne skupine⁷⁸ (glej okvir na koncu tega oddelka). To so Bolgarija, Estonija, Madžarska, Italija, Litva, Romunija in Španija. Za vse te države so bila ugotovljena morebitna tveganja pri navzgor usmerjeni socialni konvergenci, ki so povezana z zahtevnimi razmerami, izpostavljenimi za razmeroma veliko število področij politike, medtem ko so imela pri Litvi na manjšem številu področij politike ključno vlogo tudi poslabšanja razmer skozi čas (ki so bila prav tako upoštevana v tej analizi). Večina tveganj pri navzgor usmerjeni socialni konvergenci v navedenih državah izhaja iz kazalnikov, kot so delež prebivalstva z vsaj osnovnimi digitalnimi spretnostmi, vrzel stopnje delovne aktivnosti invalidov, učinek socialnih transferjev (razen pokojnin) na zmanjšanje revščine in stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti, ki jim sledijo delež otrok, mlajših od treh let, v formalnem otroškem varstvu, delež mladih, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje, razmerje dohodkovnih kvintilnih razredov in stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti pri otrocih.

Službe Komisije bodo za teh sedem držav članic opravile poglobljeno drugo fazo analize.

Slika 1.5.1: Pregled trendov in izzivov na področjih zaposlovanja, spretnosti in socialnih zadev po glavnih kazalnikih pregleda socialnih kazalnikov

Povprečje EU, trendi in porazdeljenost držav članic glede na uvrstitev v posamezno kategorijo iz skupnega poročila o zaposlovanju po vseh državah članicah in za vsak glavni kazalnik, ki je tudi združen z drugimi kazalniki glede na tri poglavja stebra

Metodološki pristop k ugotavljanju morebitnih tveganj pri navzgor usmerjeni socialni konvergenци v prvi fazi analize držav v zvezi s socialno konvergenco

Analiza se opira na obstoječa orodja, ki so bila v zadnjih letih razvita v sodelovanju z državami članicami, zlasti ob upoštevanju pregleda socialnih kazalnikov in tako imenovane metodologije iz skupnega poročila o zaposlovanju (metodologija semaforja). Z vsem naštetim skupaj se ugotavljajo morebitna tveganja pri navzgor usmerjeni socialni konvergenци v državah članicah.⁷⁹ Prva faza analize držav temelji na celotnem sklopu glavnih kazalnikov pregleda socialnih kazalnikov. Vsak kazalnik se pregleda na podlagi metodologije skupnega poročila o zaposlovanju, s čimer se določi relativni položaj držav članic. Ta relativni položaj je izražen v standardnih odstopanjih od srednje vrednosti absolutne ravni vrednosti kazalnika in njene spremembe v primerjavi s predhodnim letom (za več tehničnih podrobnosti glej Prilogo 4). Rezultati so povzeti v eno od sedmih možnih kategorij za vsak kazalnik za zadevno državo („najuspešnejša država“, „nadpovprečna država“, „država z dobrim položajem, ki ga je treba spremljati“, „povprečna država“, „država s šibkim položajem, ki pa se izboljšuje“, „država, ki jo treba spremljati“, „država s kritičnimi razmerami“). To ustreza lestvici barv od zelene do rdeče.

Vsak kazalnik iz pregleda socialnih kazalnikov se oceni z zgoraj pojasnjeno metodologijo, da se ugotovi, ali kaže morebitna tveganja pri navzgor usmerjeni socialni konvergenци in ali je zato potrebna dodatna analiza v drugi fazi.⁷⁹ Uvrstitev v kategorijo „države s kritičnimi razmerami“ se nanaša na države članice, katerih rezultati so pri določenem kazalniku veliko slabši od povprečja EU in v katerih se razmere v primerjavi s prejšnjim letom slabšajo ali se ne izboljšujejo dovolj dobro. Razmere se označijo kot „razmere, ki jih je treba spremljati“ kadar (a) so rezultati države članice pri določenem kazalniku slabši od povprečja EU in se razmere v državi slabšajo ali se ne izboljšujejo dovolj hitro, in (b) kadar je rezultat pri ravneh v skladu s povprečjem EU, vendar se razmere slabšajo veliko hitreje od povprečja EU.

Dodatna analiza v drugi fazi se šteje za upravičeno za države članice, pri katerih je šest ali več glavnih kazalnikov pregleda socialnih kazalnikov označenih z rdečo („država s kritičnimi razmerami“) ali oranžno („država, ki jo je treba spremljati“). Dodaten razlog za domnevo, da je treba razmere dodatno analizirati, se pojavi, kadar kazalnik v rdeči ali oranžni barvi v okviru ene kategorije skupnega poročila o zaposlovanju kaže dve zaporedni poslabšanji. Primer tega je sprememba z uvrstitve med „povprečno uspešne države“ na uvrstitev med „države s šibkim položajem, ki pa se izboljšuje“, v izdaji skupnega poročila o zaposlovanju za leto 2023, ki ji v izdaji za leto 2024 sledi nadaljnje poslabšanje na uvrstitev med „države s kritičnimi razmerami“. To bi se štelo kot dodatna „opozorilna oznaka“ k skupnemu minimalnemu pragu šestih opozorilnih oznak. Na primer, če je za državo v letu n pet glavnih kazalnikov pregleda socialnih kazalnikov označenih z rdečo ali oranžno, in eden od njih kaže dve zaporedni leti poslabšanja v letih n in $n - 1$, se šteje, da ima država skupno šest opozorilnih oznak v navedenem letu n (pet rdečih/oranžnih oznak pri kazalnikih v danem letu in enega od njih, ki kaže dve zaporedni poslabšanji). Zato bi jo bilo treba dodatno analizirati tudi v drugi fazi. Vsaka prekinitev časovne vrste in težava v zvezi s kakovostjo in razlago podatkov se upoštevata pri ocenjevanju skupnega števila opozorilnih oznak za doseg praga.

Glavni kazalniki pregleda socialnih kazalnikov in njihovo ocenjevanje temeljijo na najnovejših razpoložljivih podatkih. Kadar za posamezno državo manjkajo ustrezni podatki za uvrstitev v kategorije skupnega poročila o zaposlovanju, se manjkajoče informacije zapolnijo z uporabo ustrezne kategorizacije iz prejšnjega skupnega poročila o zaposlovanju (če je na voljo). Če vrednosti kazalnika manjkajo v najnovejši in prejšnji izdaji skupnega poročila o zaposlovanju, se kategorizacije iz skupnega poročila o zaposlovanju ne upoštevajo pri pragu šestih opozorilnih oznak, ki bi pomenil drugo fazo analize.

⁷⁹ Glej [ključna sporočila Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito](#), ki temeljijo na [poročilu skupne delovne skupine navedenih odborov o vključitvi okvira za socialno konvergenco v evropski semester](#).

POGLAVJE 2. REFORME ZAPOSLOVANJA IN SOCIALNE REFORME – USPEŠNOST IN UKREPI DRŽAV ČLANIC

2.1 Smernica 5: Spodbujanje povpraševanja po delovni sili

Ta oddelek je osredotočen na izvajanje smernice za zaposlovanje št. 5, v skladu s katero se državam članicam priporoča, naj zagotovijo pogoje, ki spodbujajo povpraševanje po delovni sili in ustvarjanje delovnih mest v skladu z načeloma stebra 4 (aktivna podpora zaposlovanju) in 6 (plače). Oddelek 2.1.1 se osredotoča na ključne dogodke na trgu dela, ki odražajo tudi učinek krize zaradi COVID-19 in ruske vojne agresije proti Ukrajini. V oddelku 2.1.2 so predstavljeni ukrepi, ki jih države članice izvajajo na teh področjih, s posebnim poudarkom na tistih, ki so namenjeni ohranjanju zaposlenosti in podpiranju ustvarjanja delovnih mest.

2.1.1 Ključni kazalniki

Trg dela EU je v letu 2022 ostal odporen kljub negotovosti zaradi ruske vojne agresije proti Ukrajini in učinka visoke inflacije. Stopnja delovne aktivnosti v EU (starostna skupina 20–64 let) se je na letni ravni leta 2022 izboljšala za 1,5 odstotne točke na 74,6 %, s čimer je postal krovni cilj EU, da bi bilo do leta 2030 delovno aktivnih vsaj 78 % ljudi v starostni skupini 20–64 let, popolnoma dosegljiv. Stopnja delovne aktivnosti se je zvišala v vseh državah članicah, a še posebej močno v Grčiji, na Irskem, v Estoniji, Bolgariji, na Slovaškem in v Italiji – glej sliko 2.1.1. Skromna izboljšanja so bila zabeležena v Luksemburgu in Franciji. V skladu z rezultati metodologije pregleda socialnih kazalnikov so razmere v Italiji, Romuniji, Španiji in na Hrvaškem še vedno „kritične“, saj ostajajo stopnje delovne aktivnosti na razmeroma nizkih ravneh pod 70 %, čeprav se je zaposlenost povečala za približno toliko kot v povprečju EU ali nekoliko več (v Španiji in Italiji). Razmere v Belgiji je „treba spremljati“, saj je bilo izboljšanje z razmeroma nizke ravni podpovprečno. Po drugi strani pa so Nizozemska, Švedska, Estonija in Češka „najuspešnejše države“ (s stopnjami nad 80 % leta 2022). Na splošno je mogoče opaziti konvergenco stopenj delovne aktivnosti med državami članicami. Četrtletno se je stopnja delovne aktivnosti v prvi polovici leta 2023 še naprej zviševala in se kljub upočasnitvi gospodarske aktivnosti v drugi polovici prejšnjega leta povišala za 0,6 odstotne točke. V večini držav članic je mogoče opaziti znatne regionalne razlike v stopnji delovne aktivnosti (glej sliko 5 v Prilogi 5).

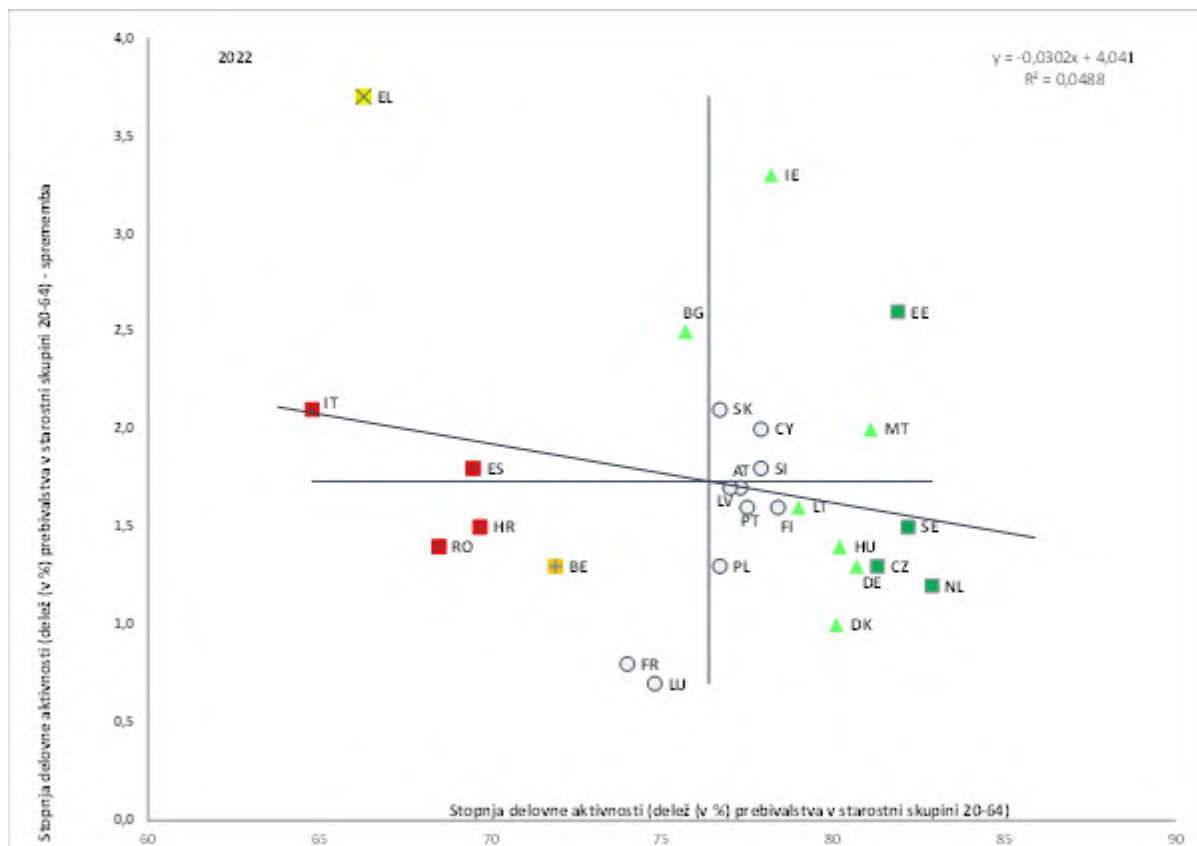
Največ rasti zaposlovanja je bilo v storitvenih in energetske manj intenzivnih gospodarskih sektorjih. Največ delovnih mest je bilo ustvarjeno zlasti v dejavnostih, ki jih je negativno prizadela pandemija. Odprava omejitev je povečala povpraševanje in prispevala k trdni rasti zaposlovanja v storitvah z intenzivnimi stiki, v katerih se je število zaposlenih (na podlagi nacionalnih računov) leta 2022 povečalo za 1,9 % in prvič preseglo ravni pred pandemijo.⁸⁰ Veliko povečanje zaposlovanja je bilo zabeleženo tudi v poklicnih storitvah in storitvah IKT. Nasprotno pa se je ustvarjanje delovnih mest v proizvodnji ustavilo zaradi motenj v svetovnih dobavnih verigah med okrevanjem, ki jim je sledilo povišanje stroškov energije po ruski vojaški invaziji na Ukrajino. Šok zaradi cen energije je prispeval k temu, da je povpraševanje po delovni sili v energetske intenzivnih panogah ostalo omejeno, saj je zaposlenost še vedno za 3,5 % manjša od ravni pred pandemijo. Prispevek energetske nizko intenzivnih sektorjev k skupni rasti zaposlovanja je bil razmeroma večji, saj je bila zaposlenost v takih sektorjih za 7 % večja od ravni pred pandemijo.⁸¹

⁸⁰ Storitve z intenzivnimi stiki so trgovina na debelo in na drobno, promet, nastanitvene in gostinske storitve ter umetnost in razvedrilo.

⁸¹ Glej poročilo Evropske Komisije *Labour market and wage developments in Europe: annual review 2023* (Razvoj trga dela in plač v Evropi: letni pregled za leto 2023), 2023.

Slika 2.1.1: Stopnja delovne aktivnosti se je leta 2022 povišala v vseh državah članicah

Stopnja delovne aktivnosti (starostna skupina 20–64 let), ravni leta 2022 in spremembe glede na predhodno leto (v %, glavni kazalnik pregleda socialnih kazalnikov)

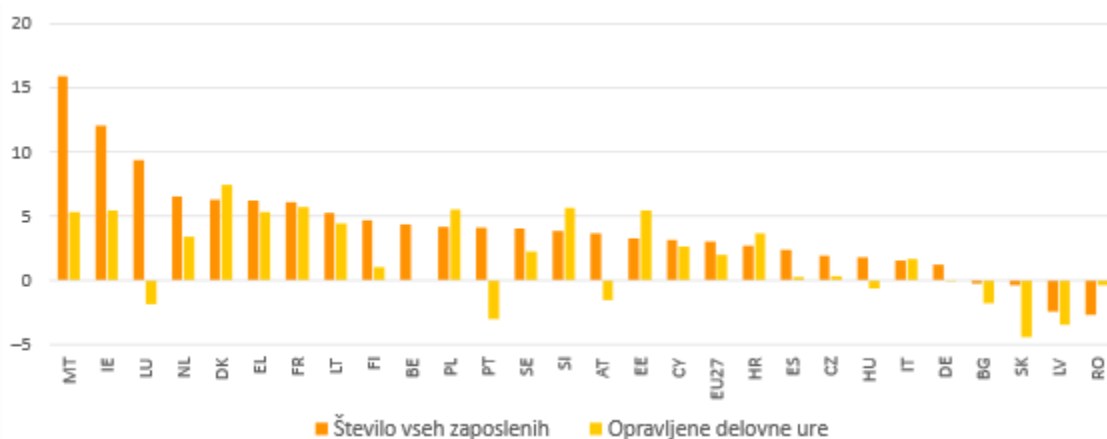
Opomba: presečišče osi je netehtano povprečje EU. Legenda je navedena v Prilogi. Opredelitev se razlikuje za Španijo in Francijo.

Vir: Eurostat [[lfsi_emp_a](#)], anketa o delovni sili EU.

Rast zaposlovanja je v večini držav članic presegla povečevanje skupnega števila opravljenih delovnih ur, zaradi česar se je v primerjavi z letom 2019 povprečno število opravljenih delovnih ur na zaposlenega zmanjšalo. Zaposlovanje je hitro okrevalo po pandemiji, v drugem četrtletju 2023 pa je bila zaposlenost nad ravnmi pred pandemijo v vseh državah članicah, razen v Latviji, Romuniji, na Slovaškem in v Bolgariji, pri čemer je število dodatnih delavcev v vsej EU znašalo 6,4 milijona delavcev – glej sliko 2.1.2. V večini držav članic se je po velikem upadu med pandemijo zaradi razširjene uporabe shem za ohranjanje delovnih mest ponovno povečalo tudi skupno število opravljenih delovnih ur, čeprav manj kot zaposlenost. V drugem četrtletju 2023 je bila zaposlenost še vedno pod ravno pred pandemijo v Nemčiji, na Portugalskem, v Avstriji, Latviji, na Slovaškem, v Luksemburgu, Bolgariji, na Madžarskem in v Romuniji. Omejena rast skupnega števila opravljenih delovnih ur v primerjavi z zaposlenostjo pomeni, da se je povprečno število opravljenih delovnih ur na delavca v primerjavi z letom 2019 v povprečju zmanjšalo in vrnilo na dolgoročni trend zmanjševanja. To je mogoče delno pojasniti z večjo rastjo zaposlovanja v storitvah in sektorjih, za katere je značilno nižje število opravljenih ur na delavca od povprečja. Odraža lahko tudi učinek pospešene digitalizacije po pandemiji. Poleg tega je lahko k temu prispevalo tudi kopičenje delovne sile: zaradi še naprej tesnih razmer na trgu dela in pomanjkanja spretnosti se podjetja na splošno bolj spodbujajo, da obdržijo obstoječe zaposlene, ob tem pa začasno skrajšajo delovni čas.⁸²

Slika 2.1.2: Število opravljenih ur na delavca se v večini držav članic zmanjšuje

Sprememba skupne zaposlenosti in števila opravljenih ur med zadnjim četrtletjem 2019 in drugim četrtletjem 2023 (v %)

Opomba: sezonsko in koledarsko prilagojeni podatki. Podatki o skupni zaposlitvi so samo sezonsko prilagojeni za Češko, Grčijo, Francijo, Malto, Poljsko in Portugalsko. Podatki o opravljenih urah so samo sezonsko prilagojeni za Malto in niso na voljo za Belgijo.

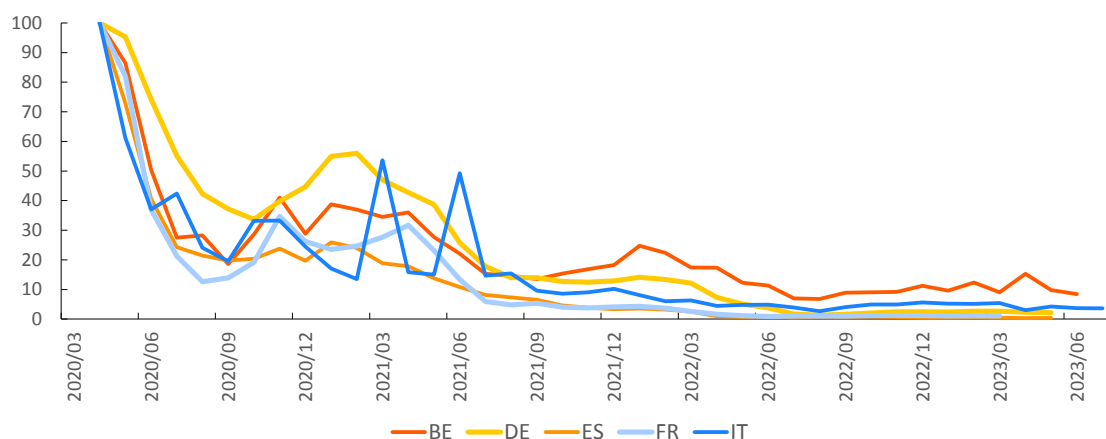
Vir: Eurostat [[namq_10_a10_e](#)], nacionalni računi.

⁸² Glej Arce in idr., *More jobs but fewer working hours* (Več delovnih mest, vendar manj opravljenih delovnih ur), ECB Blog, junij 2023.

Sheme skrajšanega delovnega časa se vse bolj obravnavajo kot učinkovito orodje politike za obvladovanje začasnih zunanjih motenj v gospodarstvu. Dobro zasnovane sheme skrajšanega delovnega časa in podobne sheme za ohranjanje delovnih mest so se med krizo zaradi COVID-19 izkazale za učinkovite pri ohranjanju delovnih mest in dohodkov. S finančno pomočjo, zagotovljeno v okviru evropskega instrumenta za začasno podporo za ublažitev tveganj za brezposelnost v izrednih razmerah (SURE), je bila zagotovljena tudi spodbuda za države članice, da so z vzpostavitvijo novih ali razširitvijo obstoječih shem izvedle učinkovite politike za ohranjanje delovnih mest. V zgodnjih fazah pandemije je uporaba shem skrajšanega delovnega časa dosegla ravni brez primere.⁸³ Temu je sledil strm upad v okviru okrevanja v letu 2021, ko so se zmanjšale omejitve gospodarskih dejavnosti. Številne države članice, vključno z Belgijo in Italijo, so se na sheme skrajšanega delovnega časa ponovno zanesle, da bi ublažile gospodarske posledice ruske vojne agresije proti Ukrajini in posledični šok zaradi cen energije. Vendar je uporaba shem skrajšanega delovnega časa ostala precej omejena, kar ni povzročilo znatnega povečanja na skupni ravni – glej sliko 2.1.3.

Slika 2.1.3: V nekaterih državah članicah so bile ponovno uvedene ali razširjene sheme skrajšanega delovnega časa, da bi se ublažili učinki nenadnega in močnega zvišanja cen energije

Uporaba shem skrajšanega delovnega časa glede na pandemijo COVID-19 (2020/04 = 100)

Opomba: izračuni GD za zaposlovanje, socialne zadeve in vključevanje temeljijo na mesečnih upravnih podatkih (število delavcev s skrajšanim delovnim časom, število ur za IT), ki so na voljo za pet držav članic z že obstoječimi shemami skrajšanega delovnega časa. Podatki za Francijo so na voljo samo za prvo četrtletje 2023.

Vir: Office national de l'emploi (ONEM), Statistik der Bundesagentur für Arbeit, Seguridad Social: Estadísticas, Ministère du Travail - Direction de l'Animation de la Recherche, des Études et des Statistiques (Dares), Istituto Nazionale della Previdenza Sociale (INPS).

⁸³ Od 122 milijard EUR skupnih javnih izdatkov za upravičene ukrepe v celotnem obdobju trajanja instrumenta SURE je bilo 49 % porabljenih za sheme skrajšanega delovnega časa, 31 % za „podobne ukrepe“ za samozaposlene in 9 % za sheme subvencioniranja plač. Velika večina sredstev je bila porabljena v najakutnejši fazi pandemije. Vir: [Instrument SURE po poteku uporabe: končno polletno poročilo](#); COM(2023) 291 final.

Samozaposlovanje se še naprej zmanjšuje, pri čemer obstajajo nekatere razlike med državami in sektorji. Delež samozaposlenih delavcev v skupni zaposlenosti se je zmanjšal s 14,8 % leta 2010 na 13,1 % leta 2022.⁸⁴ V tem obdobju je bilo največje zmanjšanje samozaposlitve zabeleženo v kmetijstvu in trgovini, največja povečanja pa so bila opažena v javnem in pol javnem sektorju (javna uprava, izobraževanje in zdravstvo) ter sektorju IKT. Spremenila se je tudi struktura spretnosti pri samozaposlenih, saj jih je imelo leta 2022 38 % terciarno izobrazbo v primerjavi s samo 27 % leta 2010. Med pandemijo se je povprečno število opravljenih delovnih ur pri samozaposlenih zmanjšalo bolj kot število delovnih ur, ki so jih opravili zaposleni (za 7 % v primerjavi z 1,9 %), deloma zaradi njihove prevelike zastopanosti v najbolj prizadetih sektorjih.⁸⁵ Tudi stopnja tveganja revščine se je pri samozaposlenih med letoma 2019 in 2021 povečala bolj kot pri zaposlenih. Take razlike je mogoče delno pripisati tudi razlikam v pokritosti s socialno zaščito in nižji ravni dohodkovne podpore, ki se zagotavljata samozaposlenim.⁸⁶ Delež samozaposlenih med vsemi delavci se je leta 2022 med državami članicami močno razlikoval, pri čemer je v Italiji in Grčiji dosegel skoraj 20 % ali več, v Nemčiji in na Danskem pa približno 8 %. Samozaposlene osebe brez zaposlenih so leta 2022 predstavljale največji delež samozaposlenih oseb v EU (približno 70 %) in v večini držav članic.

⁸⁴ Ta odstavek temelji na podatkih Eurostata [[lfsa_egaps](#)], [[lfsa_esgan2](#)], [[lfsa_esgaed](#)] in anketi o delovni sili EU.

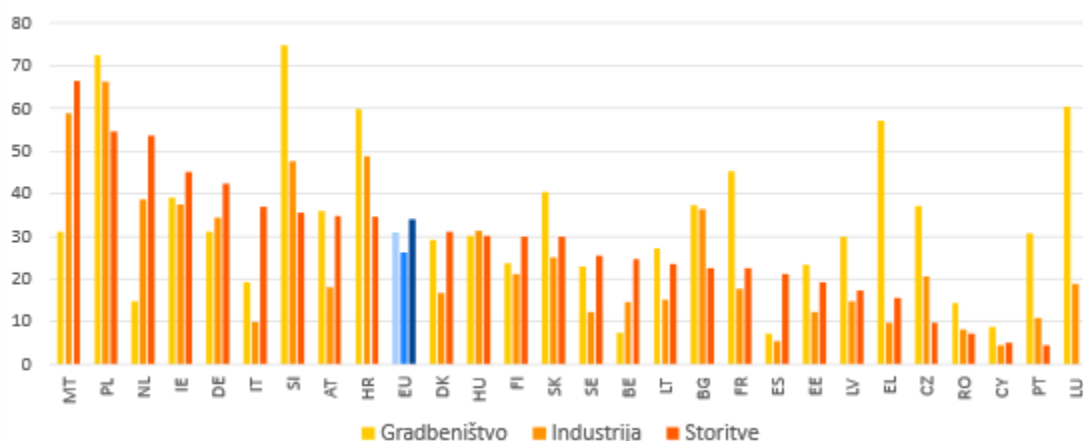
⁸⁵ Za nedavne trende pri delovnem času in njihove določilne dejavnike glej poročilo Evropske komisije *Labour market and wage developments in Europe: annual review 2023* (Razvoj trga dela in plač v Evropi, Letni pregled za leto 2023), 2023.

⁸⁶ Eurofound, *Social Protection for self-employed: Lessons from the pandemic* (Socialna zaščita za samozaposlene: izkušnje, pridobljene med pandemijo), 2024 (v pripravi).

Povpraševanje po delovni sili je bilo ob koncu leta 2022 še vedno odporno na upočasnitev gospodarske rasti, kar je prispevalo k vztrajni tesnosti razmer na trgu dela. Stopnja prostih delovnih mest je konec leta kljub rahlemu znižanju dosegla 2,8 %, kar je precej nad povprečjem pred pandemijo, ki je za obdobje 2013–2019 znašalo 1,7 %.⁸⁷ V drugem četrtletju 2023 je približno 34 % podjetij na področju storitev, 31 % v gradbeništvu in 26 % v proizvodnji menilo, da je pomanjkanje delovne sile dejavnik, ki omejuje proizvodnjo – glej sliko 2.1.4.⁸⁸ V istem četrtletju je bilo sporočeno pomanjkanje v industriji na Poljskem, Malti, Hrvaškem in v Sloveniji, ki je znašalo skoraj 50 % ali več. Na področju storitev je bilo največje pomanjkanje sporočeno za Malto, Poljsko in Nizozemsko. Čeprav obstajajo nekateri majhni znaki, da tesnost razmer na trgu dela popušča, naj bi nadaljnji prehod na digitalno in ogljično nevtravno gospodarstvo brez ustrezne podpore politike spremljala neskladje v spretnostih in njihovo pomanjkanje. Pomanjkanje delovne sile v sektorjih, ki so ključni za zeleni prehod, se je od leta 2015 podvojilo, medtem ko je zagotavljanje usposabljanja v teh sektorjih še vedno pod povprečjem.⁸⁹ Učinkovite politike za pomoč delavcem pri razvoju in krepitvi spretnosti, pomembnih za trg dela, so še vedno pomembne zlasti za odpravo stalnega pomanjkanja delovne sile in spretnosti ter za podporo pravičnemu dvojnemu prehodu.

Slika 2.1.4: Sporočeno pomanjkanje delovne sile je v večini držav članic še vedno precejšnje

Delež delodajalcev, ki poročajo, da je razpoložljivost delovne sile dejavnik, ki omejuje proizvodnjo, razvrščen po vrednostih za storitve (v %, drugo četrtletje 2023)

Vir: Evropska raziskava podjetij in potrošnikov (EU-BCS, Eurostat).

⁸⁷ Eurostat [jvs_q_nace2]. Stopnja prostih delovnih mest je skupno število prostih delovnih mest (tj. plačanih delovnih mest, ki so na novo ustvarjena, nezasedena ali se bodo kmalu sprostila), izraženo kot odstotek vsote zasedenih in prostih delovnih mest.

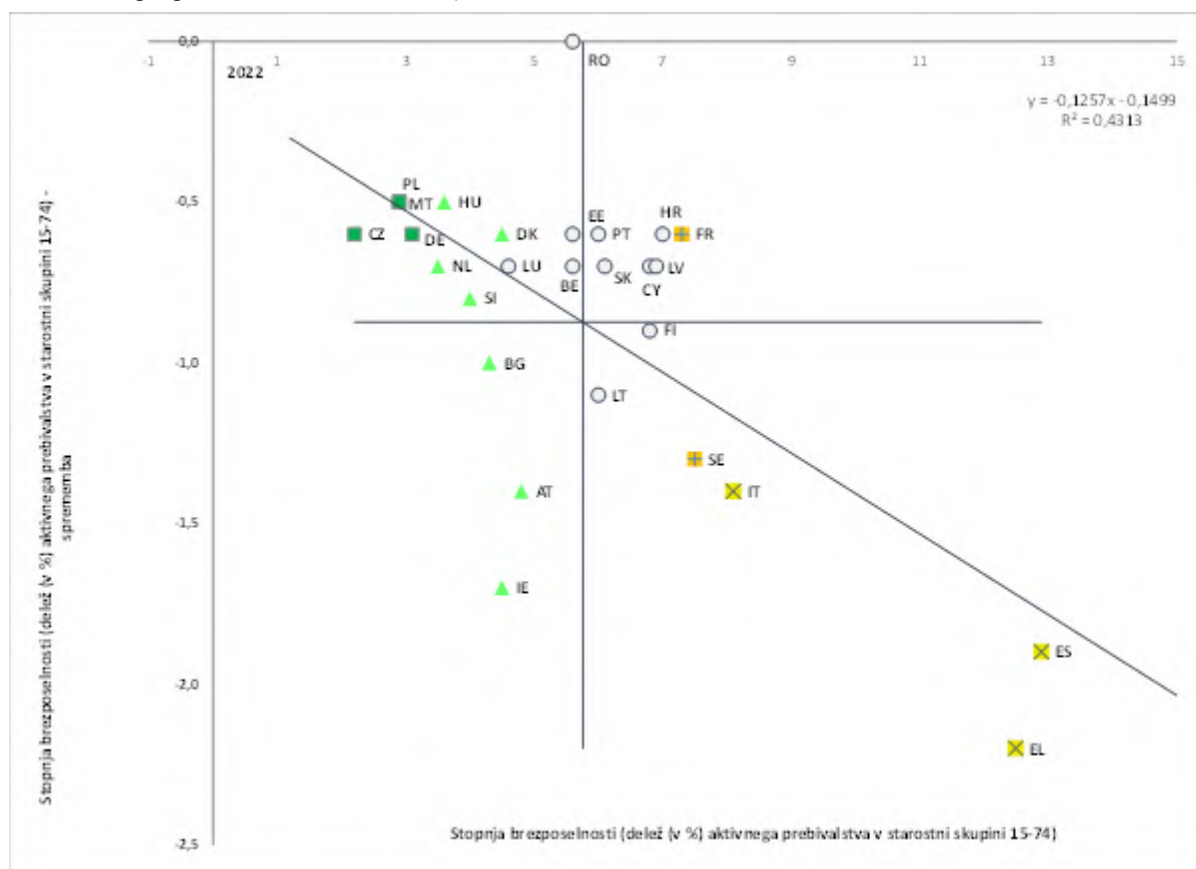
⁸⁸ Ti deleži so v zadnjem četrtletju 2022 znašali 30,8 %, 32,7 % oziroma 26 % ter se nanašajo na delež podjetij v EU, ki so navedla, da je pomanjkanje delovne sile dejavnik, ki omejuje njihovo proizvodnjo, kot je bil izmerjen v evropski raziskavi podjetij in potrošnikov (EU-BCS).

⁸⁹ To so gradbeništvo, energija, ravnanje z odpadki, prevoz in predelovalne dejavnosti, kot so razvrščeni v kategorije v okviru NACE.

Stopnja brezposelnosti je leta 2022 v številnih državah članicah dosegla rekordno nizko raven. Povprečna stopnja brezposelnosti v EU (starostna skupina 15–74 let) se je znižala na 6,2 % (s 7,1 % leta 2021) in dosegla najnižjo stopnjo za leta, za katera so na voljo skupni podatki EU. Upad brezposelnosti je bil večji v državah z razmeroma visokimi stopnjami brezposelnosti, kar je privedlo do konvergence stopenj brezposelnosti med državami članicami – glej sliko 2.1.5. Grčija in Španija sta leta 2022 zabeležili največje znižanje v višini 2,2 odstotne točke oziroma 1,9 odstotne točke, medtem ko so razmere v Romuniji ostale nespremenjene, v manjši meri pa so se izboljšale na Madžarskem, Poljskem in Malti (za 0,5 odstotne točke). V skladu z metodologijo pregleda socialnih kazalnikov so razmere v Grčiji, Španiji in Italiji zaradi nadpovprečne uspešnosti zdaj „slabe, vendar se izboljšujejo“. Hkrati je treba razmere kljub izboljšavam, ki so blizu povprečja EU ali nad njim, „spremljati“ v Franciji in na Švedskem, saj so stopnje brezposelnosti tam razmeroma visoke. V večini držav članic je mogoče opaziti znatne regionalne razlike v stopnji brezposelnosti (glej sliko 6 v Prilogi 5).

Slika 2.1.5: Stopnja brezposelnosti je leta 2022 v številnih državah članicah dosegla rekordno nizke ravni

Stopnja brezposelnosti (starostna skupina 15–74 let), ravni leta 2022 in spremembe glede na predhodno leto (v %, glavni kazalnik pregleda socialnih kazalnikov)

Opomba: presečišče osi je netehtano povprečje EU. Legenda je navedena v Prilogi. Opredelitev se razlikuje za Španijo in Francijo.

Vir: Eurostat [une_rt_a], anketa o delovni sili EU.

Pri zelenem prehodu obstaja velik potencial za ustvarjanje kakovostnih delovnih mest, povzročil pa bo znatno prerazporeditev delovne sile, saj se bo njegov učinek med sektorji in regijami razlikoval. Neto ničelne politike, podprte s pravimi politikami zaposlovanja in usposabljanja, bi lahko omogočile, da se do leta 2030 v EU ustvari do milijon dodatnih delovnih mest, kar bi spodbudilo ustvarjanje delovnih mest v sektorjih, v katerih bo morda vse več povpraševanja, povezanega z ozelenitvijo, ter v drugih sektorjih, v katerih bodo nastali neposredni učinki.⁹⁰ Zaposlenost v okoljski industriji je leta 2020 dosegla 2,5 % skupne zaposlenosti v EU (v primerjavi z 2,2 % leta 2015), čeprav med državami članicami obstajajo velike razlike. Z nedavnimi pobudami politike za izkoriščanje novih priložnosti v zelenih industrijah, kot sta industrijski načrt v okviru zelenega dogovora in akt o neto ničelni industriji, bi bilo mogoče ustvariti povpraševanje po 450 000 do 550 000 dodatnih delovnih mestih za razvoj, proizvodnjo in uvajanje strateških neto ničelnih tehnologij.⁹¹ Sektorji, za katere je predvidena rast zaposlovanja, vključujejo gradbeništvo, energijo in električno energijo iz obnovljivih virov, proizvodnjo električnih proizvodov, ravnanje z odpadki in kmetijstvo. Kljub temu bi lahko pomanjkanje delovne sile in spretnosti ter naložbe, katerih obseg ne zadostuje potrebam, ovirali povečanje zaposlovanja. Učinkovite politike za spodbujanje izpopolnjevanja in preusposabljanja, spodbude za zaposlovanje, ustrezni delovni pogoji in prehajanje na trgu dela so ključni za zagotovitev, da lahko vsi delavci izkoristijo zaposlitvene možnosti, ki jih ponuja zeleni prehod (glej okvir 2 stebra o spodbujanju pridobivanja spretnosti in kompetenc za pravičen prehod na podnebno nevtralnost).

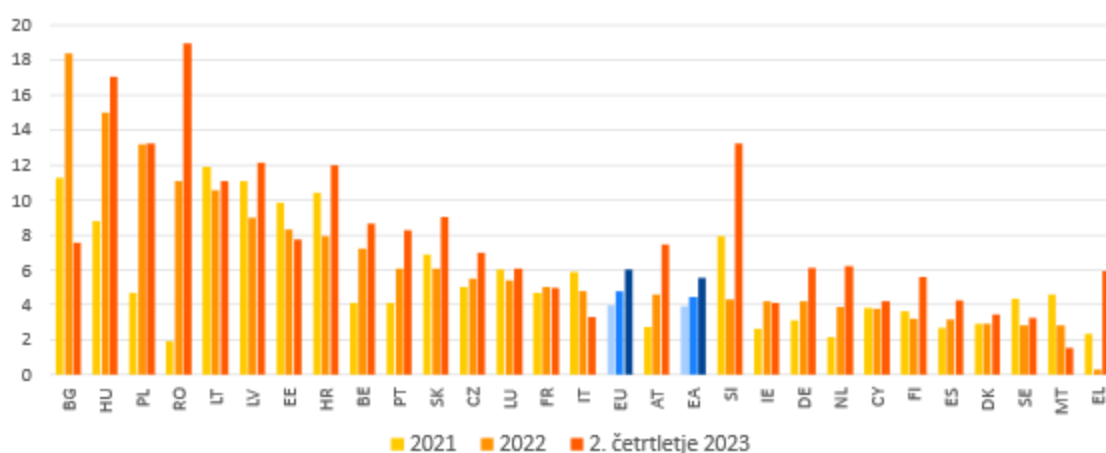
⁹⁰ Glej Evropska komisija, *Krepitev evropskih podnebnih ambicij do leta 2030 – Vlaganje v podnebno nevtralno prihodnost v korist naših državljanov*, SWD(2020) 176 final. Napovedi na podlagi modela E-QUEST z uporabo scenarija „nižje obdavčitve nizko usposobljene delovne sile“.

⁹¹ Glej Evropska komisija, *Employment and Social Developments in Europe 2023* (Razvoj na področju zaposlovanja in socialnih zadev v Evropi v letu 2023), Urad za publikacije Evropske unije, 2023.

Nominalna rast plač se je v letu 2022 začela povečevati zaradi visoke inflacije in tesnih razmer na trgu dela. Rast nominalnih sredstev na zaposlenega je v EU leta 2022 dosegla 4,8 %, kar je precej nad povprečjem okoli 1,9 % v obdobju 2013–2019. V prvem četrtletju 2023 se je medletno povečala na 5,5 % – glej sliko 2.1.6. Ta gibanja odražajo visoko inflacijo (ki je oktobra 2022 medletno dosegla višek 11,5 %) in še vedno tesne razmere na trgu dela. Večina držav članic je v drugi polovici leta 2022 in na začetku leta 2023 zabeležila najvišjo nominalno rast plač od leta 2000. Nominalne plače so se v drugem četrtletju 2023 na letni ravni zvišale za več kot 10 % v Romuniji, na Madžarskem, Poljskem, v Sloveniji, Latviji, Litvi in na Hrvaškem, na Malti pa za manj kot 2 %. Nominalna rast plač naj bi se v letu 2023 še pospešila, nato pa naj bi se v letih 2024 in 2025⁹² kljub upočasnitvi gospodarske rasti postopno umirila, saj sta inflacija in pomanjkanje delovne sile še vedno visoka, plače pa se zaradi pogajanj o plačah, ki potekajo z zamikom, običajno spreminjajo z zamudo⁹³.

Slika 2.1.6: Nominalne plače so se v letu 2022 še naprej poviševale zaradi visoke inflacije in tesnosti razmer na trgu dela

Nominalna sredstva na zaposlenega (letna sprememba v %, 2021, 2022, drugo četrtletje 2023)

Opomba: (1) plače se merijo s kazalnikom „nominalna sredstva na zaposlenega“, ki se izračuna tako, da se skupna sredstva za zaposlene delijo s skupnim številom zaposlenih. Skupna sredstva so celotno nadomestilo v denarju ali naravi, ki ga delodajalec plača zaposlenemu v zameno za njegovo opravljeno delo v obračunskem obdobju in ima dva dela: (i) plače, ki se plačajo v denarju ali naravi, in (ii) socialne prispevke, ki jih plača delodajalec. (2) Vsi uporabljeni podatki so podatki iz nacionalnih računov. Kazalniki temeljijo na vrednostih v nacionalni valuti. (3) Države so razvrščene v naraščajočem vrstnem redu glede na nominalno rast plač v letu 2022.

Vir: Evropska komisija, podatkovna zbirka AMECO, nominalna sredstva na zaposlenega (HWCDW). Za prvo in drugo četrtletje 2023: izračuni GD za zaposlovanje, socialne zadeve in vključevanje na podlagi podatkov Eurostata, sredstva za zaposlene [namq_10_gdp] in skupna zaposlenost (domači koncept) [namq_10_a10_e], nacionalni računi.

⁹² Glej Evropska komisija, *European Economic Forecast, Autumn 2023* (Evropska gospodarska napoved iz jeseni 2023), Institutional Paper 258, november 2023.

⁹³ Uskladitev plač poteka z zamikom, saj ponovna pogajanja o plačah potekajo v različnih trenutkih, s tem povezani sklepi o plačah pa veljajo za določeno obdobje. Ponovna pogajanja o plačah v EU v večini podjetij potekajo le enkrat letno ali manj pogosto. Glej Fabiani, S., Kwapil, C., Rõdm, T., Galuscak, K. in Lamo, A., *Wage rigidities and labor market adjustment in Europe* (Togost plač in prilagoditve na trgu dela v Evropi), Journal of the European Economic Association, zvezek 8, št. 2 in 3, str. 497–505., 2010.

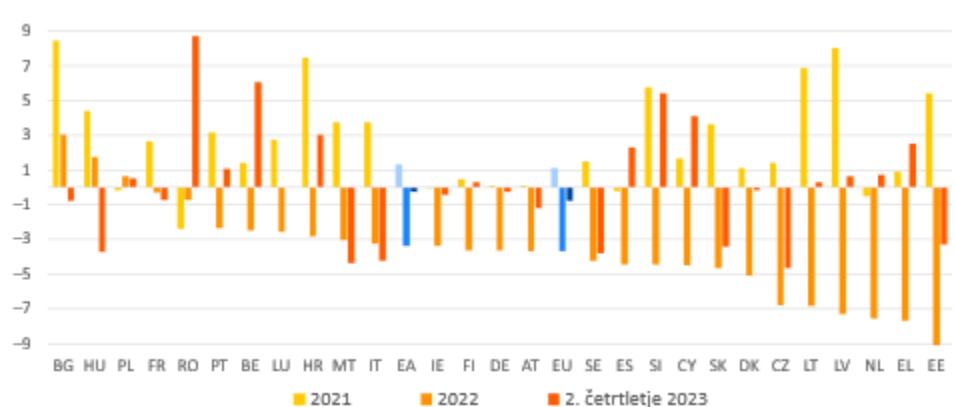
Rast dogovorjenih plač v euroobmočju se je v letu 2022 pospešila in se je v prvi polovici leta 2023 še naprej izjemno hitro povečevala. Kazalnik dogovorjenih plač v nasprotju z gibanji sredstev na zaposlenega zajema rezultate kolektivnih pogajanj v euroobmočju in ni odvisen od števila opravljenih delovnih ur. V nekaterih sektorjih predstavlja minimalno plačo. Dogovorjene plače so se v prvem in drugem četrtletju 2023 zvišale za 4,3 % (na letni ravni), kar je precej nad stopnjami rasti iz prejšnjih četrtletij (med 2,6 % in 3,1 % v letu 2022)⁹⁴. Te stopnje so bile najvišje od leta 2009 ob upoštevanju pozivov, da naj se izguba kupne moči nadomesti v okviru pogajanja o plačah. Trajna povišanja plač so bila v številnih nedavnih usklajitvah plač združena s pavšalnimi prejemki in enkratnimi plačili, kar je večinoma koristilo zaposlenim z nizkimi dohodki.

Realne plače so se kljub nominalnemu zvišanju leta 2022 znižale v skoraj vseh državah članicah, v EU pa povprečno za 3,7 %, pri čemer so se še naprej zniževale v prvi polovici leta 2023, čeprav počasneje (glej sliko 2.1.7). Nominalna rast plač je zaostajala za inflacijo, zaradi česar so se realne plače v letu 2022 znižale v vseh državah članicah, razen v Bolgariji, na Madžarskem in Poljskem. Večja znižanja (7 % ali več) so bila zabeležena v Estoniji, Grčiji, na Nizozemskem in v Latviji. Vendar se zaradi večje rasti plač in umirjanja inflacije zniževanje realnih plač upočasnjuje. Realne plače so se v drugem četrtletju 2023 v EU v povprečju še vedno zniževale (za 0,8 % na medletni ravni), vendar so se v skoraj polovici držav članic zvišale. Postopna povrnitev kupne moči in blažitev nadaljnjih izgub sta bistveni za omejitev socialnih posledic visokih življenjskih stroškov, zlasti za zaposlene z nizkimi dohodki. Spremembe v stopnji dobička kažejo na možnost nadaljnjega zvišanja plač v nekaterih sektorjih, pri čemer pa je treba še vedno pozorno spremljati sekundarne učinke na inflacijo⁹⁵. V zvezi s tem so učinkovita kolektivna pogajanja v skladu z nacionalnimi zakoni in praksami ob spodbujanju ustvarjanja delovnih mest in zaščiti konkurence ključna za doseganje splošne rasti plač, ki podpira kupno moč, zlasti zaposlenih z nizkimi in srednjimi dohodki.

⁹⁴ Kazalnik ECB za plače, določene na podlagi pogajanj, za euroobmočje je tehtano povprečje nacionalnih medletnih stopenj rasti plač po kolektivnih pogodbah v večini držav euroobmočja. Vir: podatkovna baza [ECB Statistical Warehouse](#).

⁹⁵ Glej poročilo Evropske komisije *Labour market and wage developments in Europe: annual review 2023* (Razvoj trga dela in plač v Evropi: letni pregled za leto 2023), 2023.

Slika 2.1.7: Realne plače so se v letu 2022 znižale in se še naprej znižujejo, čeprav počasneje
Realne bruto plače na zaposlenega (letna sprememba v %; 2021, 2022 in drugo četrtletje 2023)

Vir: Evropska komisija, podatkovna zbirka AMECO, nominalne bruto plače na zaposlenega [hwwdw]; deflator: harmonizirani indeks cen življenjskih potrebščin [zcpih]. Za drugo četrtletje 2023: izračuni GD EMPL na podlagi podatkov Eurostata, plače [[namq_10_gdp](#)], skupna zaposlenost (domači koncept) [[namq_10_a10_e](#)] in harmonizirani indeks cen življenjskih potrebščin [[prc_hicp_midx](#)].

Zakonsko določene minimalne nominalne plače so se od januarja 2022 do julija 2023 v nominalnem smislu znatno zvišale, s čimer se je izravnal učinek visoke inflacije na kupno moč zaposlenih z minimalnimi plačami v polovici držav članic z zakonsko določenimi minimalnimi plačami. Zakonsko določene minimalne plače so se med januarjem 2022 in januarjem 2023 v nominalnem smislu zvišale za več kot 5 % v vseh državah članicah, v katerih so uzakonjene, v večini teh držav pa za več kot 10 % – glej sliko 2.1.8. Ta sprememba je bila posledica znatnih povišanj v celotnem letu 2022 in posodobitev iz januarja 2023 v razmerah, ko so visoki življenjski stroški še posebej prizadeli zaposlene z nizkimi dohodki. V povišanju v letu 2022 so se odražale tako redne prilagoditve (npr. Nizozemska), med drugim zaradi samodejne indeksacije, kadar so vzpostavljeni taki mehanizmi (npr. Belgija, Francija in Luksemburg), kot druge izredne posodobitve (npr. Nemčija in Grčija)⁹⁶. Zaposleni z minimalno plačo so lahko imeli med januarjem 2022 in julijem 2023 korist od znatnega realnega povišanja (za 2 % ali več) samo v Nemčiji, Belgiji, Grčiji, Luksemburgu, na Nizozemskem in v Bolgariji. Zakonsko določene minimalne plače so na Poljskem, v Romuniji, Latviji, Španiji in Franciji ostale na splošno realno gledano nespremenjene in še vedno ščitijo kupno moč. Vendar so se za več kot 3 % (realno gledano) zmanjšale v desetih državah članicah, vključno za več kot 10 % na Češkem in Madžarskem ter za približno 10 % v Estoniji, na Malti in v Sloveniji⁹⁷. Poleg tega je bila v več državah članicah brez zakonsko določene minimalne plače zabeležena šibka rast minimalnih plač, določenih s kolektivnimi pogodbami, kar je povzročilo znatne realne izgube⁹⁸.

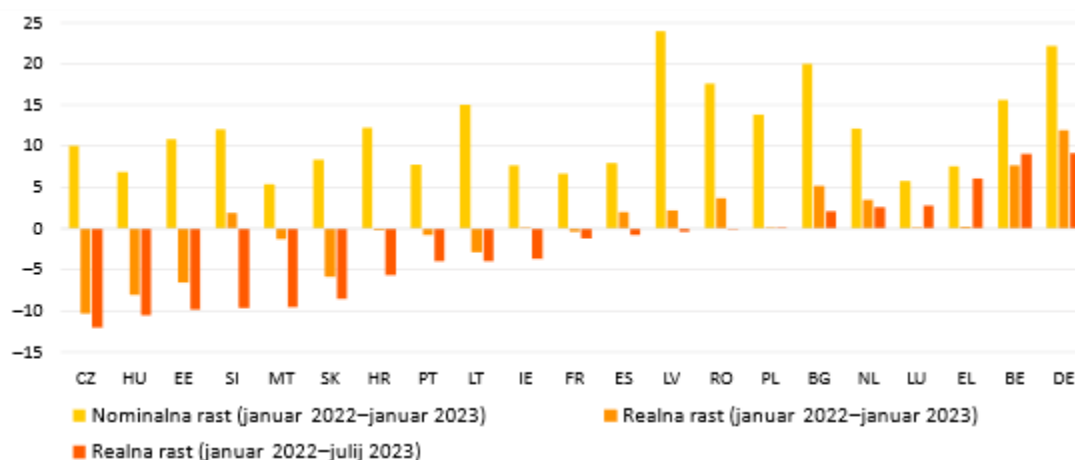
⁹⁶ Za več podrobnosti glej Evropska komisija, Generalni direktorat za zaposlovanje, socialne zadeve in vključevanje, *Labour Market and Wage Developments in Europe – Annual review 2022* (Razvoj trga dela in plač v Evropi – Letni pregled za leto 2022), Urad za publikacije Evropske unije, Luksemburg, 2022.

⁹⁷ Ker se zakonsko določene davčne stopnje običajno določijo vsak januar in se med letom v večini držav ne revidirajo, so bile po januarju 2023 posodobitve opravljene le v nekaj državah članicah.

⁹⁸ Za več podrobnosti glej Eurofond, *Minimum wages in 2023: Annual review, Minimum wages in the EU series*, (Minimalna plača v letu 2023: letni pregled; serija Minimalne plače v EU), Urad za publikacije Evropske unije, Luxembourg, 2023.

Slika 2.1.8: S posodobitvami zakonsko določenih minimalnih plač se je izravnal učinek visoke inflacije v polovici držav članic

Realna in nominalna sprememba zakonsko določenih minimalnih plač (stopnja rasti, v %)

Opomba: države članice so razvrščene po padajočem vrstnem redu glede na obseg realnega povišanja zakonsko določenih minimalnih plač v letu 2023.

Vir: izračuni mreže korespondentov Eurofounda ter GD za zaposlovanje, socialne zadeve in vključevanje na podlagi podatkov Eurostata, [[earn_mw_cur](#)] ter [[prc_hicp_midx](#)].

Zaposlitev še vedno ne pomeni nujno izhoda iz revščine. Delež oseb, starih 18 let ali več, ki so zaposlene in jim grozi revščina, je leta 2022 v EU znašal 8,5 % (glede na dohodke iz leta 2021) in je bil manjši kot pred desetletjem, vendar se je v tem obdobju zmanjšal v manj kot polovici držav članic⁹⁹. Največje zmanjšanje med letoma 2012 in 2022 je bilo zabeleženo v Romuniji in Grčiji (za 4,5 odstotne točke v vsaki državi), vendar sta bila deleža v letu 2022 v teh dveh državah še vedno nad povprečjem EU (14,5 % oziroma 10,6 %). Luksemburg, Španija, Italija, Estonija, Portugalska, Bolgarija in Poljska so prav tako nad povprečjem EU, v njih pa je (razen Poljske) opazno povečanje v zadnjih desetih letih. Kljub obremenitvi, ki so jo zaradi krize zaradi COVID-19 izkusili številni delavci, je revščina zaposlenih v večini držav članic od leta 2019 na splošno stabilna (glede na dohodke iz leta 2018). Znatna povečanja so bila med letoma 2019 in 2022 zabeležena le na Slovaškem, Cipru in Irskem (za 2,7 odstotne točke, 1,2 odstotne točke oziroma 1 odstotno točko), medtem ko je bilo na Madžarskem, v Belgiji, Romuniji in Španiji zabeleženo zmanjšanje za 1 odstotno točko ali več. Glede na zgodnje ocene Eurostata, ki se nanašajo na dohodkovno leto 2022, naj bi se revščina zaposlenih v EU v povprečju zmanjšala, zlasti na Hrvaškem, v Avstriji, Estoniji in Italiji, kar je v skladu z ocenjenimi višjimi povečanji dohodkov iz zaposlitve za delavce z nižjimi dohodki¹⁰⁰. Revščina zaposlenih v EU je tako kot v prejšnjih letih višja pri nizko izobraženih delavcih (18,4 %), delavcih s krajšim delovnim časom (13,5 %), delavcih s pogodbami za določen čas (12,2 %) ter zlasti osebah, rojenimi zunaj EU (19,9 %), in državljanih tretjih držav (24,3 %).

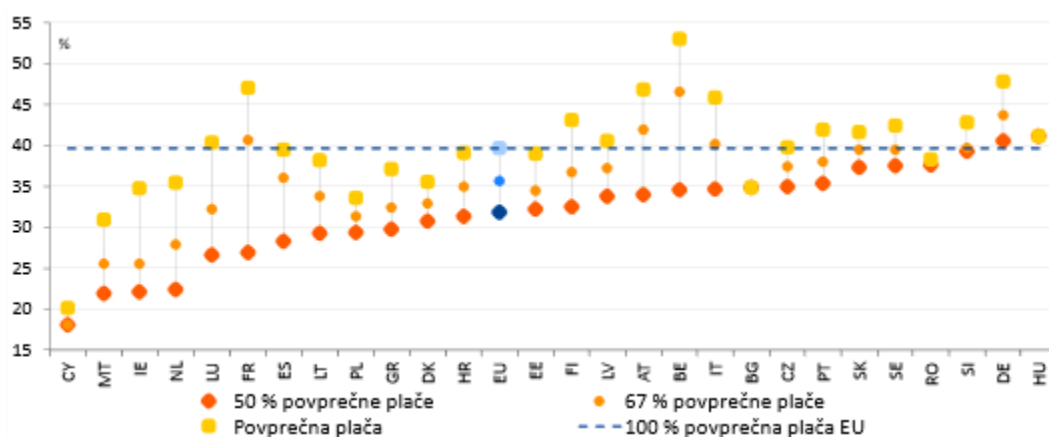
⁹⁹ Eurostat [[ilc_iw01](#)], EU-SILC.

¹⁰⁰ Glej [zgodnje ocene dohodkovnih neenakosti](#).

Obdavčitev dela lahko vpliva na spodbude za delo in zaposlovanje. Davčni primež za samsko osebo s povprečno plačo se je od leta 2012 v EU zmanjšal za 2,2 odstotne točke in leta 2022 dosegel 39,7 %¹⁰¹. V istem obdobju je bilo v 14 državah članicah zabeleženo opazno zmanjšanje davčnih primežev na tej ravni plač (za več kot 1 odstotno točko), pri čemer so se najbolj zmanjšali na Madžarskem (8,7 odstotne točke), v Romuniji (6,2 odstotne točke), Grčiji (5,7 odstotne točke) in v Latviji (3,7 odstotne točke), ter na Nizozemskem in v Franciji (3,1 odstotne točke). Nasprotno pa je v istem obdobju prišlo do znatnega povečanja v šestih državah, vključno s Portugalsko (4,3 odstotne točke), Luksemburgom (3,3 odstotne točke) in Malto (2,4 odstotne točke). Pomembno je, da se je davčni primež za samsko osebo z nizko plačo (50 % povprečne plače) v EU od leta 2016 zmanjšal za 3,3 odstotne točke, od leta 2021 pa za 0,4 odstotne točke. Vendar se je leta 2022 med državami članicami precej razlikoval – od 18 % na Cipru do 41 % na Madžarskem in v Nemčiji – glej sliko 2.1.9. Učinek obdavčitve dela ni odvisen le od povprečnega davčnega primeža, temveč tudi od zasnove sistema, s katerim se določa porazdelitev davčnega bremena med delodajalce in zaposlene.

Slika 2.1.9: Davčni primež je manjši za zaposlene z nizkimi dohodki

Davčna obremenitev za samskega zaposlenega z nizkimi dohodki (50 % in 67 % povprečne plače) v primerjavi s povprečno plačo v letu 2022

Vir: Evropska komisija, GD za ekonomske, gospodarske in finančne zadeve, podatkovna zbirka o kazalnikih davkov in socialnih prejemkov na podlagi modela davkov in socialnih prejemkov OECD (posodobljeno marca 2023).

Opombe: države članice so razvrščene v naraščajočem vrstnem redu glede na raven davčnega primeža za samsko osebo z nizko plačo (50 % povprečne plače).

¹⁰¹ Z davčnim primežem se meri razlika med stroški dela delodajalcev in neto plačo zaposlenih.

Sistemi pavšalne dohodnine so običajno progresivni, z nižjimi davčnimi primeži za tiste, ki zaslužijo manj. V Franciji, Belgiji in Luksemburgu je to zelo izrazito, v nasprotju z Bolgarijo in Madžarsko, kjer obstaja sistem pavšalnega obdavčenja – glej sliko 2.1.9. Nižje davčne obremenitve za osebe z nizkimi dohodki imajo manj izkrivljajoč učinek na povpraševanje po delovni sili in njeno ponudbo ter zmanjšujejo ovire za zaposlovanje nizko usposobljenih delavcev, ki so na trgu dela običajno manj uspešni, medtem pa bi bilo treba ukrepe zasnovati tako, da ne bi ovirali prehoda na bolje plačana delovna mesta. Inflacija lahko povzroči tudi izkrivljanje davčnih sistemov, tudi v smislu progresivnosti in davčne pravičnosti. Izkrivljanja v davčnih sistemih lahko nastanejo zaradi nominalno opredeljenih pragov, kot so davčni razredi, davčni dobropisi, odbitki ali oprostitve. Na splošno bo inflacija povzročila hladno napredovanje v progresivnih davčnih sistemih, če so pragi določeni v nominalni vrednosti¹⁰². Posledično se lahko večji delež davčnih zavezancev umesti v višje davčne razrede. Zaradi večje davčne obremenitve ob hkratnem zmanjševanju davčnih dobropisov in ugodnosti se lahko poveča tveganje revščine, če ne bodo izvedene (samodejne) prilagoditve zaradi inflacije ali drugi ukrepi politike.

¹⁰²

Hladno napredovanje pomeni okoliščino, v kateri se davčna obremenitev gospodinjstev poveča zaradi povečanja nominalnih plač (ali nominalnega dohodka na splošno), ki ga povzroči inflacija (na primer zaradi indeksacije plač ali drugih dohodkov). Davkoplačevalci so lahko zaradi višjih nominalnih dohodkov uvrščeni v višje davčne razrede, kar povzroči višje mejne in povprečne davčne stopnje, čeprav realne plače (dohodki) ostajajo nespremenjene.

Preusmeritev davčne obremenitve z dela na okoljske davčne osnove z internalizacijo okoljskih stroškov proizvodnje **lahko privede do boljših spodbud na trgu dela in večje pravičnosti, hkrati pa prispeva k podnebnim ciljem**¹⁰³. Načrt REPowerEU spodbuja države članice, naj razmislijo o davčnih ukrepih, s katerimi se spodbujajo prihranki energije in zmanjšuje poraba fosilnih goriv¹⁰⁴. To lahko vključuje dodatne davčne ukrepe, kot so znižanje in oprostitve obdavčitve vozil v primeru nakupa in uporabe električnih vozil in vozil na vodikov pogon, davčne olajšave v zvezi s prihranki energije in postopno odpravljanje okolju škodljivih subvencij. Poleg tega predlagane spremembe direktive o obdavčitvi energije prispevajo k temu cilju, saj določajo cenovne signale, s katerimi se zmanjšuje poraba fosilnih goriv in spodbujajo prihranki energije. Nadalje, Priporočilo Sveta o zagotavljanju pravičnega prehoda na podnebno nevtralnost prav tako spodbuja preusmeritev davčne obremenitve z dela, zlasti zmanjšanje davčnega primeža za skupine z nizkimi in srednjimi dohodki, na vire prihodkov, ki prispevajo k podnebnim in okoljskim ciljem¹⁰⁵. Take davčne preusmeritve se lahko izvedejo tako, da se preprečijo regresivni učinki in zaščitni fiskalna vzdržnost, vključno s financiranjem ustrezne socialne zaščite¹⁰⁶. Podporni ukrepi za zagotavljanje cenovno dostopne energije, usmerjeni v ranljive skupine, zlasti glede na izjemno visoke cene energije v letu 2022, so skladni s temi cilji.

¹⁰³ Glej poglavje 4 *letnega poročila o obdavčitvi za leto 2023*, Evropska komisija.

¹⁰⁴ Glej Evropska komisija, *Načrt REPowerEU*, COM(2022) 230 final.

¹⁰⁵ Glej *Priporočilo Sveta z dne 16. junija 2022 o zagotavljanju pravičnega prehoda na podnebno nevtralnost*, 2022/C 243/04.

¹⁰⁶ *Delovni dokument služb Komisije – Spremni dokument k predlogu priporočila Sveta o zagotavljanju pravičnega prehoda na podnebno nevtralnost*, SWD(2021) 452 final.

Okvir 1 stebra: Plačilne vrzeli med spoloma in s tem povezani odzivi politike

Odprava neupravičenih plačnih vrzeli med spoloma je ključnega pomena za doseganje enakosti spolov ter podpiranje vključujoče in trajnostne rasti. Plačne neenakosti prispevajo k neenakostim med spoloma na trgu dela in v družbi v vseh življenjskih obdobjih. Prvič, nižji zaslužki žensk, ki niso upravičeni na podlagi različnih osebnih lastnosti ali značilnosti delovnega mesta, ovirajo njihovo ekonomsko neodvisnost v delovnem življenju. Negativno vplivajo tudi na udeležbo žensk na trgu dela, kar pomeni gospodarske in socialne izgube zaradi nepopolnega izkoristka potenciala trga dela. Drugič, plačilne vrzeli med spoloma pomenijo razlike v pokojninah med spoloma (v povprečju 26 % v EU leta 2022) z večjimi tveganji revščine, s katerimi se srečujejo starejše ženske. Z bojem proti diskriminaciji in neenakostim pri plačilu, ki temeljijo na spolu, ter z izboljšanjem delovanja davčnih sistemov¹⁰⁷ je mogoče zagotoviti večje spodbude za ženske, da postanejo gospodarsko aktivne. To je ključnega pomena za odpravo velikega pomanjkanja delovne sile in spretnosti v Uniji ter za zagotovitev ustreznosti in vzdržnosti sistemov socialne zaščite v razmerah staranja prebivalstva. Odprava neupravičenih plačilnih vrzeli med spoloma bo prispevala tudi k izvajanju načela 2 evropskega stebra socialnih pravic (o enakosti spolov), zlasti k pravici do enakega plačila za delo enake vrednosti v skladu s členom 157 PDEU.

Vztrajne plačilne vrzeli med spoloma odražajo strukturne dejavnike, nanje pa vplivajo diskriminacija pri plačilu in sistemske pristranskosti v plačnih strukturah. Ženske kljub napredku v zadnjih letih in nadpovprečnim učnim dosežkom v povprečju še vedno zaslužijo manj kot moški. Plačilna razlika med spoloma¹⁰⁸ je leta 2021 v EU znašala 12,7 %, pri čemer so med državami velike razlike, in sicer od -0,2 % v Luksemburgu do 20,5 % v Estoniji. Vzel se je v večini držav članic v zadnjem desetletju zmanjšala, vendar razmeroma počasi glede na zmanjševanje dolgotrajnih razlik med spoloma pri udeležbi na trgu dela in višjo raven izobrazbe med ženskami. Vzroki za te plačilne vrzeli med spoloma so zapleteni in medsebojno povezani. Lahko so delno povezani s (i) prevelikim številom žensk, ki so zaposlene na delovnih mestih in v sektorjih z razmeroma nizkimi plačami in za krajši delovni čas; (ii) premajhnim številom žensk na višjih položajih ter (iii) večjimi težavami žensk pri usklajevanju dela s skrbstvenimi obveznostmi (zaradi česar tudi prekinejo poklicno pot). Kljub temu plačilna vrzel med spoloma v EU v največji meri ni povezana z objektivnimi in merljivimi lastnostmi posameznikov¹⁰⁹. To kaže, da k obstoječim plačilnim vrzelim med spoloma verjetno znatno prispevajo drugi dejavniki, vključno z diskriminacijo in nepreglednimi plačnimi strukturami.

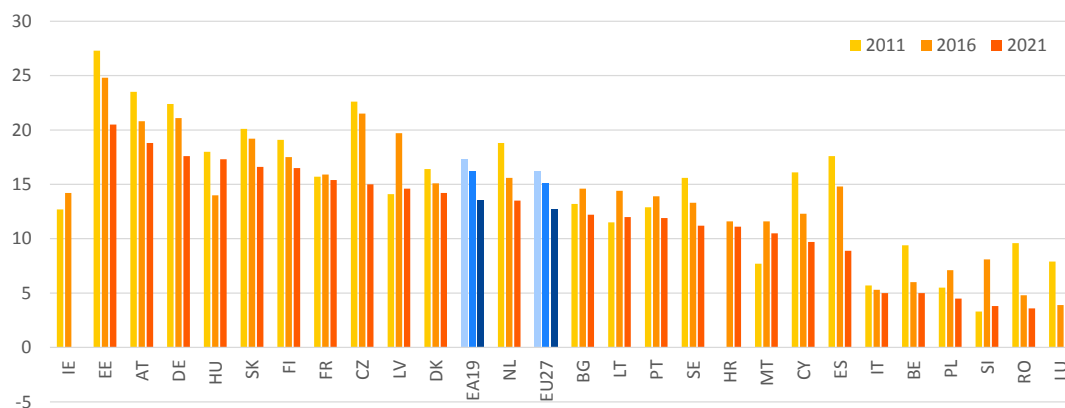
¹⁰⁷ Glej oddelek 2.2.1.

¹⁰⁸ Opredelitev Eurostata (glej graf). Drugi dejavniki, ki določajo plačo, kot so raven delovnega mesta, delovna doba, izobrazba, izkušnje in uspešnost, niso upoštevani.

¹⁰⁹ Eurostat, *Gender pay gaps in the European Union – A statistical analysis* (Razlike v plačah med spoloma v Evropski uniji – Statistična analiza), 2021.

Plačilne vrzeli med spoloma v neprilagojeni obliki kljub izboljšavam ostajajo velike

Razlika med povprečno bruto urno postavko zaposlenih moških in žensk kot odstotek povprečne bruto urne postavke zaposlenih moških (v %, 2021, 2016 in 2011)

Opomba: razvrščeno po vrednostih za leto 2021. Manjkajo podatki za Grčijo za referenčna leta (Grčija v letu 2018: 10,4 %), za Hrvaško za leto 2011 in za Irsko za leto 2021.

Vir: Eurostat [[earn_gr_gpgr2](#)]

Ukrepi za preglednost plačil so bistveni za razkrivanje spolne pristranskosti v okviru plačilnih struktur in določanja plač ter delavcem omogočajo, da učinkovito uveljavljajo svojo pravico do enakega plačila za enakovredna delovna mesta. Namen direktive o preglednosti plačil (sprejete 10. maja 2023) je preprečiti diskriminacijo pri plačilu in prispevati k zmanjšanju plačilne vrzeli med spoloma v EU tako, da se povečata preglednost plačilnih sistemov in ozaveščenost o razlikah med spoloma v ravneh plačila za posameznike, ki opravljajo enako delo ali delo enake vrednosti. Države članice imajo na voljo tri leta, da direktivo prenesejo v nacionalno zakonodajo. Pričakuje se, da bo se bo s poročanjem o plačilih kot instrumentom skupnega pritiska, podprtim z oceno plač v podjetjih z več kot 100 zaposlenimi, v katerih je bil ugotovljen utemeljen dvom o spoštovanju pravice do enakega plačila, odpravilo sistemsko podcenjevanje dela žensk na ravni delodajalcev. V Direktivi so določeni jasen okvir in merila za izvajanje koncepta „dela enake vrednosti“. Z Direktivo se znatno izboljšuje dostop do sodnega varstva in omejujejo postopkovne ovire, s katerimi se soočajo žrtve diskriminacije pri plačilu. Poleg tega se pričakuje, da bo direktiva o ustreznih minimalnih plačah v EU prispevala tudi k zmanjšanju plačilnih vrzeli med spoloma glede na prekomerno število žensk na slabo plačanih delovnih mestih.

Več držav članic je v zadnjih letih, tudi v okviru svojih načrtov za okrevanje in odpornost, uvedlo ali napovedalo ukrepe za izboljšanje preglednosti plačil in poročanja o plačilnih vrzelih med spoloma. Vlada na Češkem je decembra 2022 odobrila akcijski načrt za enako plačilo žensk in moških za obdobje 2023–2026, ki vključuje ukrepe za spodbujanje širše uporabe orodij za analizo sistemov prejemkov in poročanje o plačilni vrzeli. **Irska** je julija 2021 posodobila zakon o obveščanju o plačilnih vrzelih med spoloma, v skladu s katerim morajo organizacije z več kot 250 zaposlenimi poročati o razlikah v plačilu med spoloma, vključno z bonusi. **Estonija** je v okviru izvajanja razvojnega načrta za socialno varstvo za obdobje 2023–2030 in načrta za okrevanje in odpornost napovedala uvedbo digitalnega orodja, imenovanega „Pregled plač“, da bi podprla delodajalce pri analiziranju plačilnih vrzeli med spoloma in poročanju o njih v njihovih organizacijah. Vlada in socialni partnerji v **Španiji** so v okviru izvajanja določb o načrtih za enakost, preglednosti in enakem plačilu, sprejetih leta 2020 v okviru načrta za okrevanje in odpornost, pripravili vrsto orodij in smernic za podjetja in posameznike, ki sodelujejo pri pogajanjih o načrtih za enakost in ocenjevanju delovnih mest, s katerimi se olajšuje izvajanje načela enakega plačila za delo enake vrednosti.

2.1.2 Ukrepi držav članic

Več držav članic je uvedlo spodbude za zaposlovanje in subvencije za ustvarjanje delovnih mest. **Hrvaška** je leta 2022 v okviru svojega načrta za okrevanje in odpornost uvedla subvencije za zaposlitev, samozaposlitev in vključitev v pripravištva prijavljenih iskalcev zaposlitve v zelenem in digitalnem sektorju. **Litva** je uvedla subvencijo plač za ukrajinske begunce, ki krije 75 % stroškov plač za največ 36 mesecev. V **Grčiji** se je začel izvajati program „Proto Ensimo“, s katerim se podpira prvi vstop mladih na trg dela z zagotavljanjem subvencij v višini 600 EUR na mesec, in sicer 300 EUR mladim zaposlenim in 300 EUR delodajalcem (ali 150 EUR za zaposlitev s krajšim delovnim časom) za obdobje do 6 mesecev. Grčija je septembra 2023 uvedla tudi program usposabljanja in certificiranja, ki se financira iz mehanizma za okrevanje in odpornost, za 15 000 brezposelnih, starih od 25 do 45 let, s poudarkom na spretnostih na področjih velikega povpraševanja, kot sta zeleno in digitalno področje. **Španija** je v okviru obsežne reforme spodbud za zaposlovanje v okviru svojega načrta za okrevanje in odpornost januarja 2023 sprejela zakon, v katerem je predvideno znižanje prispevkov za socialno varnost za posebne skupine z nizko zaposljivostjo, kot so dolgotrajno brezposelni in mladi, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposabljujejo. Nova pravna ureditev je posebej osredotočena na ustvarjanje delovnih mest za nedoločen čas, vključno z minimalnim trajanjem pogodbe za tri leta, v njej pa je določeno splošno pravilo, da vsota znižanj prispevkov za socialno varnost skupaj s katero koli drugo spodbudo za zaposlovanje ne sme presegati 60 % stroškov plače iz pogodbe. **Italija** je junija 2023 uvedlačasne spodbude v višini 60 % bruto mesečnega nadomestila za obdobje 12 mesecev za zaposlitev invalidov in mladih, ki ne sodelujejo v programih usposabljanja, za nedoločen čas. **Portugalska** je julija 2023 uvedla nov program („*Avançar*“), v okviru katerega se delodajalcem dodeli finančna podpora za sklepanje pogodb o zaposlitvi za nedoločen čas s plačami, na ravni diplomiranih začetnikov v karieri splošnih višjih uradnikov v javni upravi ali nad to ravno, z mladimi, ki so prijavljeni kot brezposelni in imajo visoko stopnjo akademske izobrazbe. Vlada **na Finskem** je v okviru širše reforme uvedla subvencijo plač za zaposlovanje brezposelnih iskalcev zaposlitve, s katero je kritih 50 % stroškov plač (70 % za zaposlitev invalidov). V **Sloveniji** je bil v okviru načrta za okrevanje in odpornost uveden program zaposlovanja Hitrejši vstop mladih na trg dela, s katerim se za 18 mesecev subvencionira zaposlitev za nedoločen čas za 4 000 oseb, mlajših od 29 let, v skupni vrednosti 27,36 milijona EUR. Poleg tega se je začela izvajati pilotna pobuda za zaposlovanje Zelena delovna mesta, ki je namenjena zaposlitvi približno 300 brezposelnih na zelenih delovnih mestih in ki vključuje mesečne subvencije v višini 680 EUR, ki se delodajalcem izplačujejo eno leto.

Sheme za ohranjanje delovnih mest so se v zadnjem času uporabljale za odpravo učinka ekstremnih okoljskih sprememb na lokalna podjetja in trg dela. Nekatere države članice so leta 2023 sprejele nujne ukrepe v neposredni odziv na okoljske nesreče, kot so požari, ekstremni vročinski valovi in poplave. **Grčija** je julija in septembra 2023 uvedla trimesečno shemo za začasno prekinitev pogodb o zaposlitvi za podjetja, ki so jih prizadeli gozdni požari oziroma poplave. **Slovenija** je avgusta 2023 za podjetja, ki so jih prizadele poplave, uvedla nujno nadomestilo za začasno čakanje na delo. **Italija** je shemo nadomestil, ki se že uporablja v kmetijskih podjetjih, razširila na gradbeni sektor, da bi se borila proti učinkom ekstremnih vročinskih valov.

Nekatere države članice so v prvi polovici leta 2023 podaljšale svoje sheme skrajšanega delovnega časa. Zvezna vlada v **Nemčiji** je podaljšala prožna pravila za uporabo sheme skrajšanega delovnega časa, ki je veljala do konca junija 2023. Delavci, ki izkoristijo delo s krajšim delovnim časom, prejmejo finančno podporo, ki jo lokalna agencija za zaposlovanje izplačuje za največ 12 mesecev za kritje izgub dohodka zaradi skrajšanega delovnega časa. Medtem ko podjetjem za delavce ni treba izplačevati plač, delavci prejmejo 60 % svojega neto dohodka (67 %, če imajo otroke) za vse neopravljene ure. Poleg tega prispevke za socialno varnost, ki jih običajno plačujejo delodajalci, v celoti povrne zvezni zavod za zaposlovanje. Vlada v **Italiji** je odobrila 40-tedensko shemo skrajšanega delovnega časa za podjetja nacionalnega strateškega interesa z več kot 1 000 zaposlenimi, ki niso dokončala predvidenih programov za kompleksne načrte reorganizacije, ki se izvajajo v okviru posebnih intervencij prestrukturiranja podjetij in obsežnih naložb. V **Sloveniji** sta bili uvedeni shema subvencioniranja skrajšanega delovnega časa za ublažitev zapoznelega učinka šoka zaradi cen energije med januarjem in marcem 2023 ter shema za čakanje na delo, omejena na 30 dni, v prvi polovici leta 2023. Poleg tega potekajo pogajanja o trajnem subvencioniranju iz sheme nujnega skrajšanega delovnega časa.

Več držav članic je znatno zvišalo svoje zakonsko določene minimalne plače, da bi zaščitile kupno moč delavcev z nizkimi dohodki v razmerah visokih življenjskih stroškov. Med januarjem 2022 in januarjem 2023 so bila največja zvišanja zabeležena v **Latviji** (24 %), sledile pa so ji **Nemčija** (22,2 %), **Romunija** (17,6 %), **Madžarska** (16 %), **Belgija** (15,6 %) in **Litva** (15,1 %). Znatno zvišanje je bilo zabeleženo tudi na **Češkem**, v **Estoniji**, **Sloveniji**, na **Nizozemskem**, **Hrvaškem** in **Poljskem**, in sicer v višini med 10 % in 15 %. V nekaterih od teh držav so bila zvišanja poleg običajnih pogajanj ali mehanizmov indeksacije uvedena z izrednimi posodobitvami. Tudi druge države članice so v letu 2023 napovedale ali uvedle zvišanje minimalne plače. Zlasti **Grčija** in **Francija** sta aprila in maja 2023 posodobili svoje zakonsko določene minimalne plače, s čimer so se zvišale za 9,4 % oziroma 2,2 %, v Romuniji pa se bo minimalna plača oktobra zvišala za dodatnih 10 %.

Nekaj držav članic je nedavno uvedlo reforme svojih sistemov za določanje minimalnih plač. **Ciper** je od januarja 2023 uvedel zakonsko določeno minimalno plačo, ki je bila ob zaposlitvi določena na 885 EUR na mesec, po šestih mesecih neprekinjene zaposlitve pa se je zvišala na 940 EUR. **Bolgarija** je spremenila svoj zakonik o delovnih razmerjih, da bi uvedla nov mehanizem za določitev ravni zakonsko določene minimalne plače v višini 50 % povprečne bruto plače, pri čemer se je sklicevala na eno od okvirnih referenčnih vrednosti iz direktive o ustreznih minimalnih plačah v EU¹¹⁰, kar je januarja 2024 povzročilo zvišanje minimalne plače za 19,6 %. Podobno se je **Estonija** dogovorila o postopnem zviševanju minimalne plače na 50 % povprečne plače do leta 2027, Irska pa se je dogovorila o postopnem zviševanju minimalne plače na 60 % mediane plače do leta 2026. Okvirne referenčne vrednosti se obravnavajo v razpravah o morebitnih reformah v Belgiji, v Španiji in na Slovaškem.

¹¹⁰ [Direktiva 2022/2041 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19. oktobra 2022 o ustreznih minimalnih plačah v Evropski uniji](#) (UL L 275, 25.10.2022, str. 33).

Več držav članic je spremenilo druge vidike svojih sistemov za določanje plač, zlasti v zvezi s kolektivnimi pogajanjmi. Romunija je konec leta 2022 v okviru svojega načrta za okrevanje in odpornost sprejela zakon o socialnem dialogu, katerega cilj je okrepiti kolektivna pogajanja in povečati pokritost s kolektivnimi pogodbami, tako da se sindikatom podelijo večja pooblastila in vzpostavi enostavnejši postopek za zastopanje zaposlenih. **Belgija** se je novembra 2022 dogovorila, da bo ohranila sedanji sistem samodejne indeksacije plač na podlagi inflacije, ki je hkrati omejen glede vseh morebitnih dodatnih možnosti za zvišanje plač zaradi razvoja plač v sosednjih državah. Kljub temu so bili socialni partnerji pooblaščen, da se pogajajo za enkratno izplačilo bonusa na delavca v višini do 500 EUR ali 750 EUR. **Ciper** je posodobil svoj dodatek za življenjske stroške, na podlagi katerega je prilagodil plače, s čimer se je plačilo zvišalo na 66,7 % inflacije, zabeležene v prejšnjem letu (s 50 %, uvedenih leta 2022). **Španija** je leta 2023 sprejela „Sporazum V“ o zaposlovanju in kolektivnih pogajanjih, ki poleg predloga za zvišanje plač vsebuje tudi uradna priporočila nižjim pogajalskim enotam glede številnih vprašanj, povezanih z zaposlovanjem, vključno s pogodbami o zaposlitvi, usposabljanjem in spretnostmi ali upokojitvijo. **Portugalska** je maja 2023 uvedla več reform okvira o kolektivnih pogajanjih, ki so povezane z njegovim obsegom, arbitražnim mehanizmom in podaljšanji.

Več držav članic je sprejelo tudi različne ukrepe v zvezi s plačami v javnem sektorju. Španija je plače javnih uslužbencev od januarja 2022 retroaktivno zvišala za 1,5 %, poleg 2-odstotnega zvišanja, odobrenega za leto 2022. Plače javnih uslužbencev v **Franciji** so se po sprejetju izrednih zakonodajnih ukrepov zvišale za 3,5 %. **Hrvaška** v okviru načrta za okrevanje in odpornost spreminja svoj plačni sistem v javnem sektorju z uvedbo skupne osnove za plače in koeficientov zahtevnosti delovnih mest, ki temeljijo na skladnejših opisih delovnih mest in okvirih kompetenc, s čimer naj bi se uskladile plače v javni upravi. Plače v javnem sektorju v **Sloveniji** so se zvišale za skoraj 9 % (v dveh korakih) za večino uslužbencev javnega sektorja, konec leta 2023 pa se pričakujejo nadaljnje reforme.

Nekatere države članice so v skladu z akcijskim načrtom za socialno gospodarstvo napovedale ali razvile posebne pravne okvire za subjekte socialnega gospodarstva. V Španiji je svet ministrov aprila 2023 odobril osnutek celovitega zakona o socialnem gospodarstvu, katerega cilj je (i) izboljšati obstoječi pravni ekosistem s spremembami zakona o zadrugah, zakona o invalidskih podjetjih in zakona o socialnem gospodarstvu; (ii) razširiti opredelitvi ranljivosti in socialne izključenosti ter (iii) pojasniti področje socialnega gospodarstva z vključitvijo novih subjektov, kot so socialna podjetja. Na **Malti** naj bi se z zakonom o socialnih podjetjih, sprejetim leta 2022, vzpostavil register za socialna podjetja in uvedla nova oblika „podjetja s socialni namenom“. **Švedska** je leta 2022 sprejela zakon o registraciji idejnih organizacij, ki tem registriranim subjektom omogoča izvajanje javno financiranih dejavnosti in prednostno obravnavo v postopkih javnega naročanja. Od sprejetja **poljskega** zakona o socialnem gospodarstvu avgusta 2022, kot je predvideno v načrtu za okrevanje in odpornost, je bilo s statusom socialnega podjetja evidentiranih več kot 420 subjektov.

Celovite strategije za socialno gospodarstvo so pomembne tudi za razvoj podpornih okvirnih pogojev. **Nemčija** je po javnem posvetovanju z deležniki septembra 2023 sprejela nacionalno strategijo za socialne inovacije in podjetja, v kateri je opredeljenih enajst področij za ukrepanje. **Grčija** je leta 2023 predlagala akcijski načrt za socialno gospodarstvo in socialne inovacije, da bi okrepila ekosistem socialnega gospodarstva z naložbami v pet stebrov (razvoj institucionalnega okvira, razvoj finančnih instrumentov, krepitev zmogljivosti, krepitev partnerstev in ozaveščanje). **Španija** je aprila 2023 sprejela novo strategijo za socialno gospodarstvo za obdobje 2023–2027 in imenovala posebnega komisarja za usklajevanje projektov v okviru strateškega naložbenega načrta za socialno in skrbstveno gospodarstvo. S Priporočilom Sveta o razvoju okvirnih pogojev za socialno gospodarstvo, ki ga je Svet sprejel 27. novembra 2023, naj bi se dodatno povečala ozaveščenost, države članice pa spodbudile k sodelovanju pri razvoju okvirov politik in regulativnih okvirov, s čimer bi se spodbudila rast socialnega gospodarstva¹¹¹.

¹¹¹ [Priporočilo Sveta z dne 27. novembra 2023 o razvoju okvirnih pogojev za socialno gospodarstvo.](#)

Več držav članic je uvedlo ukrepe za izboljšanje pravičnosti svojih davčnih sistemov in spodbujanje udeležbe na trgu dela. Litva je od januarja 2023 zvišala minimalni prag neobdavčljivega dohodka s 540 EUR na 625 EUR, s čimer se je povečal neto dohodek predvsem za zaposlene z minimalno plačo. Na **Češkem** od 1. februarja 2023 velja nov ukrep, s katerim se znižajo prispevki za socialno varnost, ki jih plačujejo delodajalci, na 19,8 % (s standardnih 24,8 %) za izbrane skupine zaposlenih s krajšim delovnim časom. Cilj davčne olajšave je povečati zaposlitev ljudi, ki so bolj ranljivi, prezgodaj odidejo s trga dela ali imajo težave pri usklajevanju poklicnega in družinskega življenja. Na **Portugalskem** je bil s srednjeročnim sporazumom za izboljšanje dohodka, plač in konkurenčnosti, ki so ga podpisali vlada in socialni partnerji, uveden dodatni odbitek v višini 50 % vseh odhodkov za zaposlovanje, povezanih z zvišanjem plač, določenim s kolektivnimi pogajanjmi. Z revizijo dogovora oktobra 2023 je bil ukrep poenostavljen, njegovo področje uporabe pa se je razširilo. To velja le za zaposlene, katerih prejemki so se v letu 2023 povečali za vsaj 5,1 % v primerjavi s prejšnjim letom in presegajo minimalno mesečno plačo. V **Italiji** je bilo z zakonom o proračunu, odobrenim decembra 2022, določeno zmanjšanje prispevkov za socialno varnost, ki jih plačujejo zaposleni, za 3 odstotne točke za bruto dohodke do 25 000 EUR (in 2 odstotni točki za bruto dohodke do 35 000 EUR). Ta zmanjšanja davčnega primeža za zaposlene so se z odobritvijo uredbe o delu 1. maja 2023 začasno povečala za dodatne 4 odstotne točke do konca leta. Nekatere države članice so tudi prilagodile svoje davčne sisteme, da bi upoštevale učinek inflacije. Vlada v **Nemčiji** je odobrila zakon o nadomestilu zaradi inflacije, s katerim je prilagodila pragove davčnih razredov in osnovni dohodkovni prag za splošno olajšavo za leti 2023 in 2024, da bi ublažila učinke hladnega napredovanja. **Irska** je v okviru ukrepov, financiranih s proračunom za leto 2023, zvišala standardno davčno stopnjo za davčni razred pri davku od dohodka, in sicer za 3 200 EUR na 40 000 EUR za samsko osebo in na 49 000 EUR za poročene pare, pri katerih ima dohodek ena oseba. Na **Slovaškem** se od 1. januarja 2023 prispevki za socialno varnost uporabljajo za sezonske delavce v kmetijskem in turističnem sektorju, pri čemer odbitni znesek predstavlja 50 % povprečne plače v predhodnih dveh letih (605,5 EUR mesečno v letu 2023).

2.2 Smernica 6 – Krepitev ponudbe delovne sile ter izboljšanje dostopa do zaposlitve, spretnosti in kompetenc

V tem oddelku je obravnavano izvajanje smernice za zaposlovanje št. 6, v kateri se državam članicam priporoča, naj ustvarijo pogoje, ki spodbujajo ponudbo delovne sile, spretnosti in kompetence v skladu z načeli 1 (izobraževanje, usposabljanje in vseživljenjsko učenje), 2 (enakost spolov), 3 (enake možnosti), 4 (aktivna podpora zaposlovanju), 9 (ravnovesje med poklicnim in zasebnim življenjem), 11 (otroško varstvo in podpora za otroke) in 17 (vključevanje invalidov) evropskega stebra socialnih pravic. V oddelku 2.2.1 so predstavljeni ključni dogodki na področju izobraževanja, usposabljanja¹¹² in spretnosti, pa tudi razmere na trgu dela, zlasti za ranljive in premalo zastopane skupine. V oddelku 2.2.2 so predstavljeni ukrepi politike, ki jih države članice izvajajo na teh področjih politike.

¹¹² Glej Evropska komisija, *Pregled izobraževanja in usposabljanja za leto 2023*.

2.2.1 Ključni kazalniki

Udeležba v vzgoji in varstvu predšolskih otrok ostaja na enaki ravni. Leta 2021 je bilo v obvezno vzgojo in varstvo predšolskih otrok v EU vključenih 92,5 % vseh otrok med tretjim letom starosti in šoloobvezno starostjo, kar je 0,5 odstotne točke manj kot v prejšnjem letu po povečanju v obdobju 2018–2020. Stopnja udeležbe se je v večini držav članic v zadnjih letih približala stopnji udeležbe nad 90 % ali pa je se je ustalila okrog nje (glej sliko 2.2.1). Šest držav članic (Francija, Belgija, Danska, Irska, Španija in Švedska) je že doseglo 96-odstotni cilj na ravni EU za leto 2030¹¹³. Hkrati je stopnja udeležbe v štirih drugih državah (Bolgarija, Hrvaška, Slovaška in Romunija) še vedno pod 80 %. Ker se v vse več državah uvajata obvezna predšolska vzgoja ter zakonita pravica do udeležbe v vzgoji in varstvu predšolskih otrok pred obveznim osnovnošolskim šolanjem, ostaja dostop izziv za mlajše otroke in otroke iz prikrajšanih socialno-ekonomskih okolij. Natančneje, udeležba romskih otrok v vzgoji in varstvu predšolskih otrok je leta 2021 znašala približno polovico povprečne udeležbe EU (42–44 %) za vse otroke (v primerjavi s tem je v novem strateškem okviru EU za enakost, vključevanje in udeležbo Romov cilj do leta 2030 doseči vsaj 70 %)¹¹⁴. Poleg tega dostop do kakovostnih storitev vzgoje in varstva predšolskih otrok ovirajo omejitve zmogljivosti na nekaterih geografskih območjih, ki jih še povečuje tudi pomanjkanje usposobljenega osebja¹¹⁵, v nekaterih primerih pa tudi izzivi, povezani s cenovno dostopnostjo.

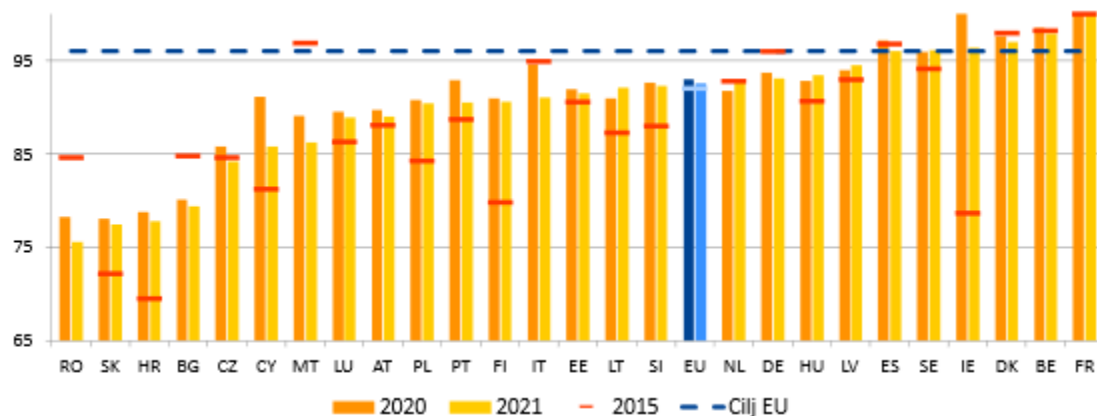
¹¹³ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij z dne 30. septembra 2020 o [uresničitvi evropskega izobraževalnega prostora do leta 2025](#).

¹¹⁴ Na podlagi rezultatov zadnje [raziskave Agencije za temeljne pravice o Romih iz leta 2021](#), objavljene leta 2022. Za več informacij glej [strateški okvir EU za enakost, vključevanje in udeležbo Romov za obdobje 2020–2030](#).

¹¹⁵ Čeprav večina držav za vzgojitelje v vzgoji in varstvu predšolskih otrok (za starostno skupino 3 leta ali več) zahteva izobrazbo na dodiplomski ravni, ti v povprečju zaslužijo 22 % manj kot drugi diplomanti s terciarno izobrazbo. Glej podatkovno zbirko OECD: [dejanske plače učiteljev in ravnateljev](#).

Slika 2.2.1: Udeležba v vzgoji in varstvu predšolskih otrok se na splošno ne povečuje

Udeležba otrok med tretjim letom starosti in šoloobvezno starostjo v vzgoji in varstvu predšolskih otrok (v %)

Opomba: 2015: opredelitev se razlikuje za Belgijo, Grčijo in Portugalsko. 2020: opredelitev se razlikuje za Portugalsko. 2021: opredelitev se razlikuje za Portugalsko in EU. Začasni podatki za Francijo za leti 2020 in 2021. Podatki za Grčijo niso na voljo.

Vir: Eurostat, [educ_uoe_enra21].

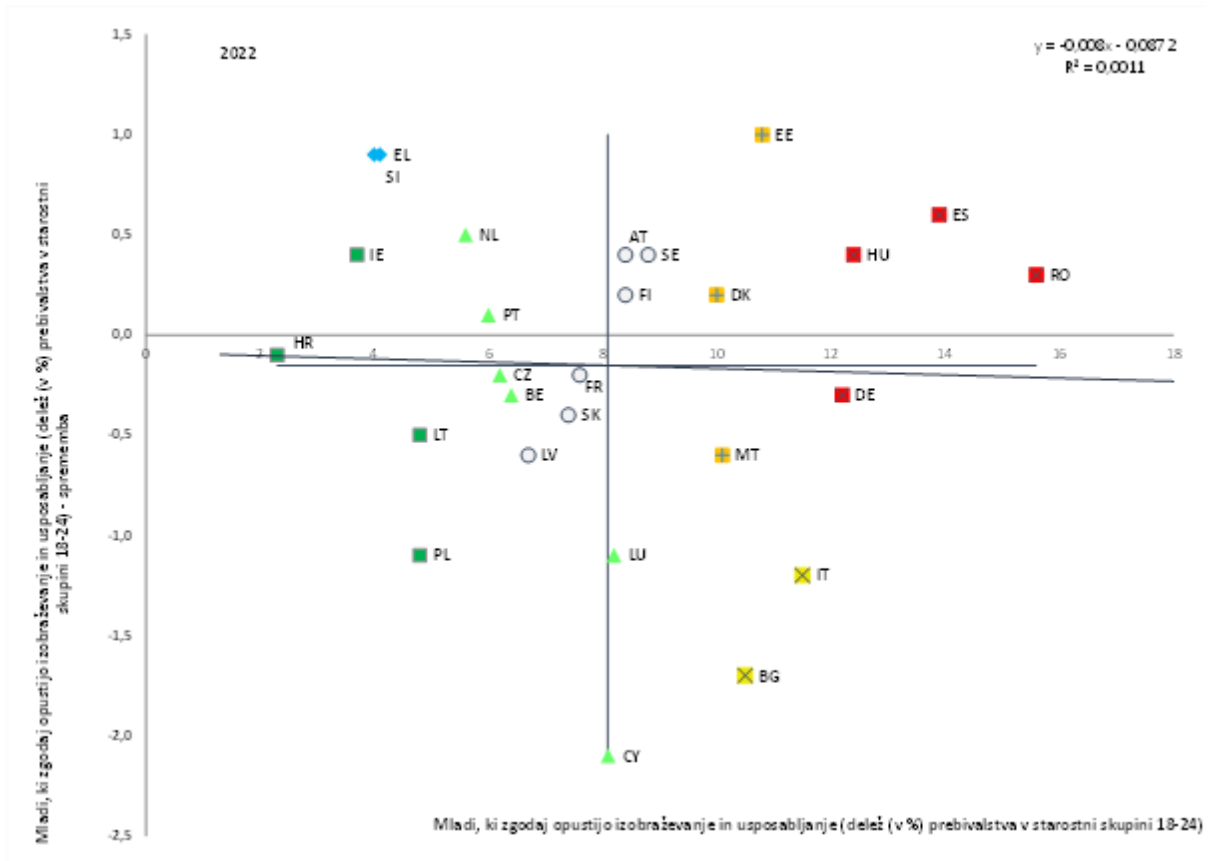
Delež oseb, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje, se še naprej počasi zmanjšuje, vendar neenakomerno med državami članicami, pri čemer ostajajo izzivi v smislu zaposljivosti ter sposobnosti učenja in prilagajanja pozneje v življenju. Leta 2022 je imelo 9,6 % vseh oseb v EU, starih 18 do 24 let, največ nižjo sekundarno izobrazbo in so predčasno opustili izobraževanje ali usposabljanje, kar je 0,2 odstotne točke manj kot leta 2021 (in 5,1 odstotne točke manj kot leta 2007). Stopnja zgodnjega opuščanja izobraževanja in usposabljanja je bila leta 2022 v 18 državah članicah nižja od 9 % (tj. nižja od cilja evropskega izobraževalnega prostora za leto 2030). Vendar je stopnja v Romuniji, Španiji, na Madžarskem in v Nemčiji ostala nad 12 % (in se je poleg tega v zadnjih treh državah od lanskega leta povišala), kar predstavlja „kritične razmere“ (glej sliko 2.2.2). Stopnje v Estoniji, na Danskem in Malti so nekoliko presegle 10 %, pri čemer so se le na Malti rahlo znižale, medtem ko so se v Estoniji in na Danskem celo zvišale, kar pomeni, da je treba razmere „spremljati“. Nasprotno pa so bile „najuspešnejše države“ Hrvaška (2,3 %), Irska (3,6 %), Poljska in Litva (4,8 %). Kljub splošnemu pozitivnemu trendu ni jasnega znaka navzgor usmerjene konvergence med državami članicami, razlike glede na spol, državo rojstva in kraj prebivališča (npr. mestna/podeželska območja) pa so še vedno velike. Mladi moški veliko pogosteje zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje kot mlade ženske, enako pa velja tudi za invalide v primerjavi z neinvalidi¹¹⁶. Verjetnost pri mladih, rojenih zunaj EU, da bodo zgodaj opustili izobraževanje, je skoraj trikrat večja kot pri vrstnikih, rojenih v EU (21,6 % v primerjavi z 8,3 %), medtem ko je 71 % mladih Romov (starostna skupina 18–24 let) v EU opustilo izobraževanje, preden so dosegli višjo sekundarno izobrazbo (po rezultatih raziskave, ki jo je leta 2020/2021 opravila Agencija EU za temeljne pravice). Poleg tega je leta 2022 delež mladih, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje, v mestih EU znašal 8,6 % v primerjavi z 10,6 % v mestih in predmestjih ter 10 % na podeželju¹¹⁷. V nekaterih državah članicah, na primer v Bolgariji, na Madžarskem in v Španiji, so bile za deleže mladih, ki zgodaj opustijo šolanje, sporočene znatne regionalne razlike (glej sliko 1 v Prilogi 5).

¹¹⁶ Glej Akademska mreža evropskih strokovnjakov s področja invalidnosti, *European comparative data on persons with disabilities* (Evropski primerjalni podatki o invalidih), 2021. Višja stopnja zgodnjega opuščanja šolanja med invalidi je lahko med drugim posledica težav z dostopnostjo (npr. fizične in arhitekturne ovire) in neobstoja prilagojenih programov.

¹¹⁷ Eurostat [[edat_ifse_30](#)].

Slika 2.2.2: Delež mladih, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje, se še naprej počasi zmanjšuje, pri čemer so med državami članicami precejšnje razlike

Mladi, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje (v starostni skupini 18–24 let), ravni leta 2022 in spremembe glede na predhodno leto (v %, glavni kazalnik pregleda socialnih kazalnikov)

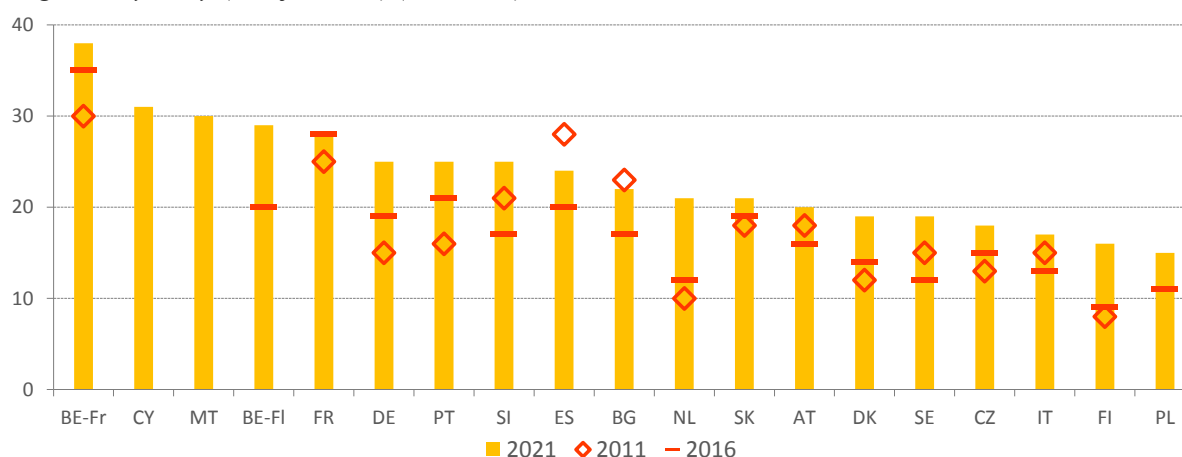

Opomba: presečišče osi je netehtano povprečje EU. Legenda je navedena v Prilogi. Prekinitev časovne vrste za Slovaško. Nizka zanesljivost podatkov za Slovaško. Vir: Eurostat [edat_lfse_14], anketa o delovni sili EU

Bralna pismenost se je po vsej EU poslabšala, uspeh pri bralni pismenosti pa je močno odvisen od socialno-ekonomskega položaja. Bralna pismenost učencev četrtega razreda je po podatkih iz študije Progress in International Reading Literacy Study 2021 (študija PIRLS)¹¹⁸ v obdobju 2016–2021 upadla v vseh državah članicah, razen v Franciji, kjer je ostala stabilna (glej sliko 2.2.3). Skoraj četrtina vseh učencev dosega nizke rezultate na lestvici študije PIRLS¹¹⁹, pri čemer je delež še posebej velik v francosko govoreči skupnosti v Belgiji (38 %), na Cipru (31 %) in Malti (30 %). Poleg tega se je delež učencev s slabimi rezultati v primerjavi z letom 2016 v večini držav povečal, pri tem pa se je zmanjšal delež najuspešnejših učencev, kar kaže na poslabšanje na sistemski ravni. V raziskavi je bil tudi ponovno potrjen močan vpliv socialno-ekonomskega ozadja na rezultate izobraževanja. Razlika v uspehu med otroki z višjim socialno-ekonomskim položajem v primerjavi z drugimi je bila v povprečju velika (80 točk), kar ustreza približno dvema šolskima letoma.

Slika 1.2.3: Bralna pismenost se je v EU poslabšala

Delež učencev četrtega razreda, ki dosegajo največ nizko mednarodno merilo v študiji *Progress in International Reading Literacy Study* (študija PIRLS) (v %, 2021).

Opomba: BE-Fr pomeni Francosko skupnost v Belgiji, BE-FI pa Flamsko skupnost. Prikazani so samo izobraževalni sistemi z zbiranjem podatkov ob koncu četrtega razreda, zato EE, EL, HR, HU, IE, LT, LU, LV in RO niso zajete. Podatki niso na voljo za Belgijo-Flamsko skupnost, Ciper, Malto in Poljsko za leto 2011 ter za Ciper in Malto za leto 2016.

Vir: izračuni GD za izobraževanje, mladino, šport in kulturo na podlagi študije PIRLS 2021.

¹¹⁸ Glej Mullis, I. V. S., von Davier, M., Foy, P., Fishbein, B., Reynolds, K. A. in Wry, E., *PIRLS 2021 International Results in Reading* (Študija PIRLS 2021: Mednarodni rezultati pri branju). Boston College, TIMSS & PIRLS International Study Center, 2023.

¹¹⁹ V študiji PIRLS so opredeljene štiri ravni bralne pismenosti, imenovane „mednarodna merila“: nizka, srednja, visoka in napredna. Tukaj učence, ki dosegajo največ nizko mednarodno merilo, imenujemo „učenci s podpovprečnim uspehom“.

Glede na navedeno je zagotavljanje kakovostnega izobraževanja še bolj ogroženo zaradi pomanjkanja učiteljev, saj se zaposlovanje, delovni pogoji, poklicne možnosti in začetno izobraževanje učiteljev po EU zelo razlikujejo. Večina držav članic EU ima težave pri zapolnjevanju učiteljskih delovnih mest v vseh sektorjih obveznega izobraževanja, pritegnitvi zadostnega števila učiteljev in zadržanju učiteljev začetnikov v poklicu. Pomanjkanje učiteljev se razlikuje tudi po posameznih predmetih, vendar je še posebej opazno na področjih naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike (področja STEM)¹²⁰. Pomanjkanje učiteljev je deloma posledica demografskih trendov, saj je približno četrtina evropskih učiteljev (24,5 % v kategorijah ISCED 1–3) starih nad 55 let in dosega upokojitveno starost. V Estoniji, Latviji, Litvi in Italiji je delež učiteljev, starejših od 55 let, celo nad 35 %. V številnih državah članicah učiteljski poklic ni privlačna poklicna pot za mlade. Plače učiteljev na nižji sekundarni ravni so v povprečju 11 % nižje od plač strokovnjakov s terciarno izobrazbo¹²¹. Ta plačilna vrzel je še večja pri vzgojiteljih, ki delajo v vzgoji in varstvu predšolskih otrok, in osnovnošolskih učiteljih. Samo eden od petih učiteljev v državah članicah, ki so sodelovale v raziskavi TALIS, meni, da družba ceni njihovo delo, medtem ko številni učitelji poročajo o stresu, povezanem z delom, in veliki delovni obremenitvi¹²². Kljub prizadevanjem držav članic, da bi pritegnile več študentov v programe izobraževanja učiteljev, se v več državah število vpisov v začetno izobraževanje učiteljev zmanjšuje, medtem ko številni učitelji začetniki v prvih petih letih opustijo poklic.

¹²⁰ Glej Evropska komisija, *Pregled izobraževanja in usposabljanja za leto 2023*, 2023.

¹²¹ Podatkovna zbirka OECD: dejanske plače učiteljev in ravnateljev. Povprečje se nanaša na povprečje držav članic EU, ki so članice OECD.

¹²² OECD, *TALIS 2018 Results: Teachers and School Leaders as Lifelong Learners* (Rezultati raziskave TALIS 2018: Učitelji in vodstveni delavci šol kot vseživljenjsko učeči se), OECD Publishing, Pariz, 2019.

Diplomanti poklicnega izobraževanja in usposabljanja imajo običajno razmeroma dobre zaposlitvene možnosti, zlasti kadar izkoristijo učenje na delovnem mestu. Med učenci in dijaki v srednješolskem izobraževanju¹²³ je bila leta 2021 več kot polovica (52,1 %) vpisana v programe poklicnega izobraževanja (tj. programe, ki zagotavljajo spretnosti in znanje, povezane s posamezno panogo ali poklicem). Prav tako se zaradi različnih nacionalnih sistemov izobraževanja in usposabljanja v EU ta delež giblje od 17,6 % na Cipru do 70 % v Sloveniji¹²⁴. Leta 2022 je 60,1 % novih diplomantov poklicnega izobraževanja in usposabljanja v EU izkoristilo učenje na delovnem mestu. Kljub temu med državami članicami še vedno obstajajo velike razlike, ki segajo od več kot 90 % v Španiji, Nemčiji in na Nizozemskem do manj kot 20 % v Romuniji, na Češkem in Poljskem. Verjetnost zaposlitve je bila pri novih diplomantih poklicnega izobraževanja in usposabljanja, ki so se udeležili učenja na delovnem mestu, bistveno večja (82,5 % leta 2022 v EU) kot pri tistih, ki se učenja na delovnem mestu niso udeležili (71,6 %). Čeprav se je stopnja delovne aktivnosti novih diplomantov poklicnega izobraževanja in usposabljanja v EU v zadnjem letu na splošno izboljševala in je leta 2022 dosegla 79,7 %, obstajajo velike razlike med državami, in sicer od 93,9 % v Luksemburgu do 57,7 % v Romuniji.

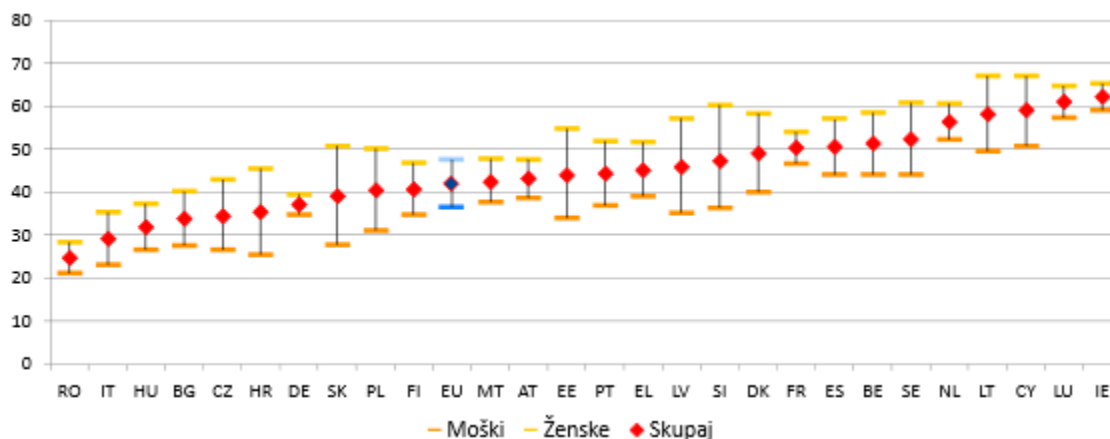
¹²³ Višje sekundarno izobraževanje (raven ISCED 3) ali posekondarno neterciarno izobraževanje (raven ISCED 4).

¹²⁴ Ta odstavek temelji na podatkih Eurostata [[educ_uoe_enra16](#)], [[tps00215](#)], [[edat_lfse_24](#)].

Čeprav se delež prebivalstva s terciarno izobrazbo stalno povečuje, so še vedno prisotne razlike, tudi med spoloma in regijami. Leta 2022 je imelo terciarno izobrazbo 42 % ljudi v starostni skupini 25–34 let, kar je več kot 41,2 % leta 2021 in 36,8 % leta 2016. Če se bo pozitiven trend iz preteklega desetletja nadaljeval, bo mogoče cilj 45 % evropskega izobraževalnega prostora doseči pred letom 2030¹²⁵. Delež prebivalstva s terciarno izobrazbo je kljub znatnemu napredku na ravni EU v osmih državah EU še vedno pod 40 %. Čeprav je bil v Romuniji in Italiji leta 2022 celo manjši od 30 %, je bil na Irskem in v Luksemburgu nad 60 % (glej sliko 2.2.4). Poleg tega je za moške manj verjetno, da bodo pridobili terciarno izobrazbo, kot za ženske (36,5 % v primerjavi s 47,6 %). Razlike med spoloma se gibljejo med 4,6 odstotne točke in 23,8 odstotne točke po vsej EU. Vrzeli v terciarnem izobraževanju med invalidi in neinvalidi (starostna skupina 30–34 let) je leta 2021 znašala 11,3 odstotne točke, pri čemer je le približno tretjina invalidov dokončala terciarno ali enakovredno izobrazbo¹²⁶. Poleg tega še vedno obstajajo velike regionalne razlike in nekatere regije s podpovprečnim deležem prebivalstva s terciarno izobrazbo v EU so izpostavljene tveganju, da bodo zaostajale za bolj dinamičnimi regijami, saj se povečujejo vrzeli v številu nadarjenih posameznikov in gospodarstvu¹²⁷.

Slika 2.2.4: Razlike med spoloma v deležu oseb s terciarno izobrazbo so velike

Delež oseb, starih od 25 do 34 let, ki so pri usposabljanju ali izobraževanju dosegle največ terciarno raven, zabeležen v anketi o delovni sili (ISCED 5–8, v %, 2022).

Opomba: države so razvrščene po naraščajočem vrstnem redu glede na skupen delež prebivalstva s terciarno izobrazbo. Vir: Eurostat [edat_lfse_03], anketa o delovni sili EU

¹²⁵ Glej Evropska komisija, *Pregled izobraževanja in usposabljanja za leto 2023*, 2023.

¹²⁶ Akademsko mrežo evropskih strokovnjakov s področja invalidnosti, *European comparative data on persons with disabilities* (Evropski primerjalni podatki o invalidih), podatki za leto 2021.

¹²⁷ Za podrobnosti glej *Sporočilo Evropske komisije Izkoriščanje potenciala nadarjenih posameznikov v evropskih regijah* (COM(2023) 32 final).

Vse večji delež diplomantov s terciarno izobrazbo je mobilnih ali prebiva v tujini, pri čemer so nekatere države članice večinoma v vlogi pošiljateljic¹²⁸. Med državami članicami obstajajo velike razlike med številom diplomantov, ki prebivajo v tujini, in številom diplomantov iz druge države EU, ki prihajajo v državo. Povprečno število diplomantov, ki so diplomo pridobili z mobilnostjo, tj. študentov, ki so dokončali srednješolsko izobraževanje drugje kot v državi članici EU, v kateri so študirali, se je med letoma 2017 in 2021 v EU27 povečalo s 4,4 % na 4,8 %, medtem ko se je delež diplomantov, ki prebivajo v tujini, izražen kot odstotek diplomantov v državi pošiljateljici, povečal s 3,4 % leta 2007 na 5,3 % leta 2022¹²⁹. Leta 2022 je bilo neto pošiljateljic deset držav članic EU, devet drugih držav članic pa je bilo neto prejemnic. Največja negativna neto izravnava v relativnem smislu za države, za katere so bili podatki na voljo, je bila zabeležena za Hrvaško, Litvo, Estonijo, Madžarsko in Portugalsko, medtem ko so imele Avstrija, Irska in Belgija največje pozitivne neto izravnave.

Da bi podprli konkurenčnost, spodbujali kakovostna delovna mesta in ohranili socialni model EU, so potrebni trajni ukrepi za nadaljnji razvoj spretnosti delovne sile, tudi zaradi zelenega in digitalnega prehoda. V zvezi s tem so dobro delujoči in učinkoviti sistemi izobraževanja in usposabljanja ključni, da se mladim zagotovijo spretnosti, pomembne za trg dela, visoka udeležba v učenju odraslih pa je bistvena za zagotavljanje stalnega posodabljanja spretnosti delovne sile. Krovni cilj EU na področju učenja odraslih je, da se do leta 2030 v EU vsako leto učenja udeleži vsaj 60 % odraslih.

¹²⁸ Eurofound, *The role of human capital inequalities in cohesion and convergence* (Vloga neenakosti človeškega kapitala pri koheziji in konvergenci), 2024 (v pripravi).

¹²⁹ Podatki za Bolgarijo, Ciper, Luksemburg, Latvijo, Malto, Poljsko, Romunijo in Slovaško niso na voljo.

Cilj EU in z njim povezani nacionalni cilji so opredeljeni v smislu udeležbe v učenju v zadnjih 12 mesecih (brez vodenega usposabljanja na delu), da bi se bolje izrazilo dejansko stanje stalnega usposabljanja, ki se večinoma zagotavlja s kratkimi, ciljno usmerjenimi tečaji. Najnovejši razpoložljivi podatki iz ankete o izobraževanju odraslih kažejo, da je povprečna stopnja udeležbe odraslega prebivalstva v EU znašala 37,4 % (leta 2016), kar je precej pod ciljem za leto 2030 (glej oddelek 1.3). V zvezi s tem je v bilo v priporočilu Sveta o individualnih učnih računih iz junija 2022 opisano, kako lahko države članice učinkovito združujejo finančno in nefinančno podporo, da bi vse odrasle opolnomočile za razvoj spretnosti v celotnem delovnem življenju¹³⁰. Poleg tega imajo mikrodokazila velik potencial za zagotavljanje hitrega in ciljno usmerjenega izpopolnjevanja in preusposabljanja delavcem in iskalcem zaposlitve, tudi kar zadeva pomanjkanje spretnosti (glej priporočilo Sveta iz junija 2022 o evropskem pristopu k mikrodokazilom)¹³¹. Namen evropskega leta spretnosti, ki temelji na evropskem programu znanj in spretnosti za leto 2020, je spodbujati drugačno miselno naravnost, ki je v prid izpopolnjevanju in preusposabljanju skozi vse življenje, s čimer bi ljudem pomagali, da bi pridobili ustrezne spretnosti za kakovostna delovna mesta ter izkoristili številne priložnosti, ki jih ponujata zelena in digitalna preobrazba¹³².

¹³⁰ Za več podrobnosti glej: [PRIPOROČILO SVETA z dne 16. junija 2022 o individualnih učnih računih, 2022/C 243/03](#).

¹³¹ Za več podrobnosti glej: [PRIPOROČILO SVETA z dne 16. junija 2022 o evropskem pristopu k mikrodokazilom za vseživljenjsko učenje in zaposljivost, 2022/C 243/02](#).

¹³² Sporočilo Evropske komisije o [evropskem programu znanj in spretnosti](#) za trajnostno konkurenčnost, socialno pravičnost in odpornost, COM(2020) 274 final; Predlog sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o evropskem letu spretnosti.

Pomanjkanje delovne sile in spretnosti je na splošno značilno za vse poklice in ravni spretnosti, saj je povpraševanje po delovni sili veliko, nastaja pa tudi zaradi nekaterih bolj strukturnih dejavnikov, kot so demografski trendi. Splošno pomanjkanje delovne sile je posledica velikega povpraševanja po delovni sili kljub nedavni upočasnitvi gospodarstva, vendar je k temu morda prispevalo tudi zmanjševanje delovne sile zaradi demografskih sprememb. Medtem ko se je učinek staranja doslej izravnaval z večjo udeležbo na trgu dela, se pričakuje, da se bo delovna sila EU v prihodnjih desetletjih zmanjšala. Hkrati je pomanjkanje delovne sile v nekaterih sektorjih in poklicih povezano tudi z novimi delovnimi mesti, ustvarjenimi v okviru zelene in digitalne preobrazbe, ter s pomanjkanjem in neskladjem spretnosti, ki sta pri delovni sili zelo velika, tudi kar zadeva nove zahteve glede spretnosti. Pomanjkanje je v nekaterih primerih povezano tudi s slabimi delovnimi pogoji, zlasti v sektorjih, kot so zdravstveno varstvo, bivalna oskrba in promet¹³³. Spodbujanje uspešnega vključevanja trenutno premalo zastopanih skupin (kot so ženske, mladi, starejši delavci, osebe z migrantskim ozadjem ali Romi) na trg dela bi lahko pomagalo odpraviti vpliv demografskih sprememb na ponudbo delovne sile¹³⁴. Podpiranje teh skupin pri razvoju in učinkoviti uporabi spretnosti in kompetenc, pomembnih za trg dela, tako, da se jim zagotovijo ustrezne možnosti za izpopolnjevanje in preusposabljanje, je bistvenega pomena za učinkovito izkoriščanje njihovega potenciala. Na primer, omejeno število posameznikov s spretnostmi, specifičnimi za posamezna delovna mesta, je pomembno pri pojasnjevanju pomanjkanja v poklicih na področjih STEM in zdravstvenega varstva¹³⁵. Izboljšanje delovnih pogojev bi pripomoglo k pritegnitvi in zadržanju delavcev v nekaterih sektorjih in poklicih s pomanjkanjem. Poleg tega je mogoče s spodbujanjem mobilnosti znotraj EU in pritegnitvijo usposobljenih delavcev iz tretjih držav ob hkratnem zagotavljanju spoštovanja in uveljavljanja pravic delavcev in socialnih pravic ter z usmerjanjem zakonitih migrantov v poklice s pomanjkanjem ob popolnem dopolnjevanju z izkoriščanjem talentov iz Unije prispevati k odpravi pomanjkanja delovne sile in spretnosti¹³⁶.

¹³³ Evropska komisija, *Addressing labour shortages and skills gaps in the EU, Employment and Social Developments in Europe (ESDE)*, (Odprava pomanjkanj delovne sile in spretnosti v EU, Razvoj na področju zaposlovanja in socialnih zadev v Evropi) letni pregled. Urad za publikacije Evropske unije, 2023.

¹³⁴ Glej Sporočilo Komisije, *Demografske spremembe v Evropi: nabor orodij za ukrepanje*, COM(2023) 577 final.

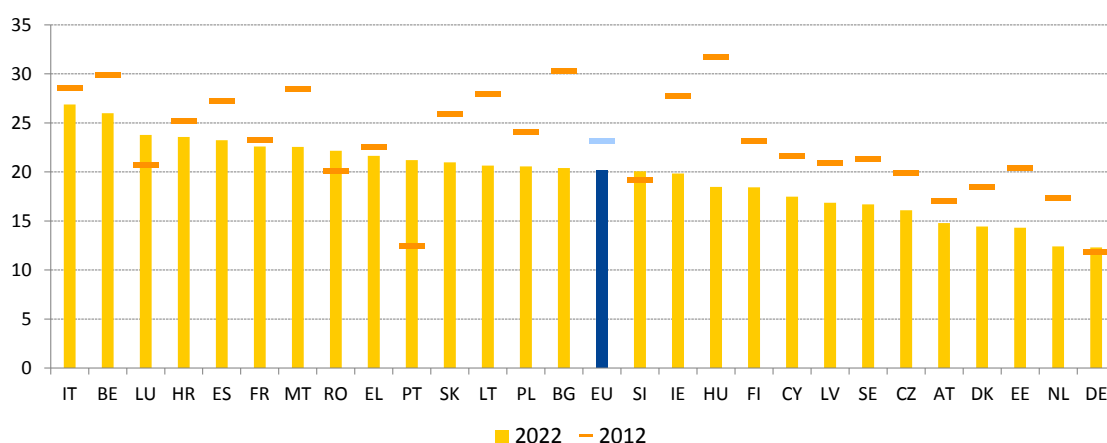
¹³⁵ Evropska komisija, *Employment and Social Developments in Europe 2023* (Razvoj na področju zaposlovanja in socialnih zadev v Evropi v letu 2023), Urad za publikacije Evropske unije, 2023.

¹³⁶ Zlasti prek nabora talentov EU, ki je bil vzpostavljen v okviru svežnja o spretnostih in mobilnosti talentov, ki ga je Komisija sprejela 15. novembra 2023.

Makroekonomska neskladja v spretnostih so se v EU v zadnjem desetletju zmanjševala¹³⁷. V večini držav članic EU se zmanjšujejo od leta 2012 (glej sliko 2.2.5). To zmanjšanje je v veliki meri posledica vse višje stopnje dosežene izobrazbe v državah članicah, medtem ko se delež delovnih mest, za katera je potrebna vsaj srednješolska izobrazba, v večini držav članic povečuje. V manjši meri odraža tudi vse manjšo vrzel med rezultati na področju zaposlovanja pri nizko, srednje in visoko usposobljenem prebivalstvu. Vendar makroekonomska neskladja v spretnostih ostajajo razmeroma velika v Italiji, Belgiji, Luksemburgu, na Hrvaškem in v Španiji. S krepitvijo učenja odraslih bi bilo mogoče prispevati k zmanjšanju neskladij v spretnostih.

Slika 2.2.5: Makroekonomska neskladja v spretnostih so se v zadnjem desetletju zmanjšala

Relativna razpršenost stopenj delovne aktivnosti delavcev z različnimi stopnjami izobrazbe, utežena z deležem vsake skupine v skupnem številu delovno sposobnega prebivalstva (20–64 let)

Opomba: ta kazalnik odraža razmeroma večje težave, ki jih imajo nizko ali srednje usposobljene osebe pri vstopu na trg dela v primerjavi z visoko usposobljenimi osebami.

Vir: izračuni GD za zaposlovanje, socialne zadeve in vključevanje na podlagi podatkov Eurostata [[lfsq_egaed](#); [lfsq_pgaed](#); [lfsq_agaed](#)], anketa o delovni sili EU.

¹³⁷ Makroekonomska neskladja v spretnostih nastanejo, ko se porazdelitev spretnosti med razpoložljivimi delavci in delavci, ki se zaposlijo, razlikuje.

Pomanjkanje spretnosti lahko povzroči ozka grla za gospodarsko rast ter upočasni zeleni in digitalni prehod, če ne bo ustrezno obravnavano. Leta 2021 je imelo več kot 60 % podjetij EU, ki so zaposlila ali poskušala zaposliti strokovnjake za IKT, težave pri zapolnjevanju takih prostih delovnih mest¹³⁸. Med glavnimi težavami je bilo pogosto navedeno pomanjkanje kandidatov z ustrezno izobrazbo in usposobljenostjo ali delovnimi izkušnjami. V raziskavi iz leta 2023, izvedeni v okviru evropskega leta spretnosti, je bilo poudarjeno splošno pomanjkanje spretnosti v MSP, saj je 78 % MSP menilo, da je zelo (52 %) ali zmerno (26 %) težko najti delavce s pravimi spretnostmi¹³⁹. Približno dve tretjini MSP (63 %), v sedmih državah članicah pa celo približno tri četrtine MSP, je menilo, da pomanjkanje spretnosti omejuje njihove splošne poslovne dejavnosti. To se je pri skoraj polovici (45 %) nanašalo zlasti na uporabo digitalnih tehnologij, medtem ko so omejitve pri ozelenitvi njihovih dejavnosti pomenile težavo za 39 %. Po drugi strani je 63 % odraslih delavcev navedlo, da morajo dodatno razviti svoje znanje in spretnosti, da bi lahko bolje opravljali svoje delo, 52 % pa jih je priznalo potrebo po izboljšanju svojih digitalnih spretnosti¹⁴⁰.

¹³⁸ Eurostat [[isoc_ske_itrcrs](#)].

¹³⁹ Raziskava Eurobarometer 529 *Skills shortages, recruitment and retention strategies in small and medium-sized enterprises* (Pomanjkanje spretnosti, strategije zaposlovanja in zadrževanja v malih in srednjih podjetjih), 2023.

¹⁴⁰ [Druga raziskava Cedefop o evropskih spretnostih in delovnih mestih, 2021.](#)

Okvir 2 stebra: Razvoj spretnosti in kompetenc za pravičen prehod na podnebno nevtralnost

Nadaljnji razvoj spretnosti in kompetenc, potrebnih za zeleni prehod, prispeva k večji inovacijski zmogljivosti, konkurenčnosti ter trajnostni in vključujoči rasti. Podpora izvajanje načel 1 (o izobraževanju, usposabljanju in vseživljenjskem učenju), 3 (enake možnosti) in 4 (aktivna podpora zaposlovanju) evropskega stebra socialnih pravic. Prehod na podnebno nevtralno gospodarstvo za boj proti podnebnim spremembam in izkoriščanje priložnosti, ki jih prinašajo zelene tehnologije in industrijski razvoj, bo sprožil temeljito preobrazbo v številnih sektorjih. Nastala bodo nova delovna mesta, nekatera delovna mesta bodo nadomeščena, druga pa preoblikovana. Ozelenitev gospodarstva EU v okviru evropskega zelenega dogovora ponuja pomembne priložnosti za kakovostna delovna mesta, zaradi nje pa bi lahko do leta 2030 nastalo približno milijon delovnih mest in do leta 2050 morda več milijonov, vendar so za to potrebne ustrezna podpora in ustrezne spremljevalne politike¹⁴¹. Spretnosti so v [industrijskem načrtu v okviru zelenega dogovora](#) opredeljene kot eden od stebrov konkurenčne neto ničelne industrije in ključni dejavnik za hiter prehod na podnebno nevtralnost. Poleg tega se bodo z aktom o neto ničelni industriji izboljšale spretnosti za neto ničelne tehnologije, saj bodo z neto ničelnimi akademijami vzpostavljeni namenski programi usposabljanja. Cilj Pakta za spretnosti, ki temelji na [evropskem programu znanj in spretnosti](#), je združiti javne in zasebne organizacije ter jih spodbuditi k sprejetju konkretnih zavez za izpopolnjevanje in preusposabljanje odraslih. [Evropsko leto spretnosti](#) daje nov zagon izpopolnjevanju in preusposabljanju, namenjeno pa je uskladitvi želja in spretnosti ljudi z zaposlitvenimi priložnostmi, zlasti za zeleni in digitalni prehod. Poleg tega bo moral vsak posameznik pridobiti trajnostne kompetence, da bo pri razmisleku, načrtovanju in dejanjih upošteval okoljsko trajnostnost, s čimer bo lahko družba kot celota podprla zeleni prehod, hkrati pa se bodo s tem dodatno podprle strokovne zelene spretnosti. V zvezi s tem se lahko pri pripravi programov izobraževanja in usposabljanja upošteva evropski okvir trajnostnih kompetenc GreenComp, ki je sestavljen iz dvanajstih trajnostnih kompetenc.

¹⁴¹ Glej Evropska komisija, Murauskaite-Bull, I., Scapolo, F., Muench, S. idr., *The future of jobs is green* (Prihodnost delovnih mest je zelena), 2021.

Ker se prizadevanja za razogljčenje povečujejo, se spretnosti za zeleni prehod vse bolj zahtevajo v vseh sektorjih in na vseh delovnih mestih. V skladu z evropsko klasifikacijo spretnosti, kompetenc, kvalifikacij in poklicev (ESCO) je za skoraj 300 poklicnih profilov v EU potrebno imeti vsaj eno spretnost, ki je označena kot zelena¹⁴². Vse države članice EU so se leta 2022 soočale s pomanjkanjem v poklicih, za katere so potrebne spretnosti za zeleni prehod, čeprav so se med seboj precej razlikovale (razpon števila poklicev s pomanjkanjem od treh pa vse do 108 poklicev v Grčiji oziroma na Nizozemskem)¹⁴³. Splošno pomanjkanje je bilo sporočeno v gradbenem in predelovalnem sektorju, ki sta ključna za zeleni prehod. V več kot dveh tretjinah držav članic je bilo ugotovljeno pomanjkanje v zidarskih, tesarskih in monterskih poklicih. Do znatnega pomanjkanja prihaja tudi v drugih poklicih, ki so povezani z vrednostnimi verigami na področju energije iz obnovljivih virov, njenim uvajanjem ali logistiko v zvezi z njo, kot so poklici voznikov tovornjakov (v 17 državah članicah) ali elektrotehnični poklici (v 12 državah članicah). Odprava tega pomanjkanja delovne sile in spretnosti je ključna za doseganje ciljev podnebne nevtralnosti in okoljske trajnostnosti¹⁴⁴.

Države članice na različnih področjih politike sprejemajo ukrepe za spodbujanje spretnosti in kompetenc, potrebnih za zeleni prehod. Nekaterе države članice, na primer **Finska**, **Danska** in **Grčija**, posodabljaajo svoje nacionalne strategije na področjih spretnosti in financiranja, da bi prednostno obravnavale spretnosti za zeleno gospodarstvo. **Francija** je napovedala ukrepe, s katerimi bo razvoj trajnostnih kompetenc postal „prečna prednostna naloga“ v vseh učnih predmetih obveznega izobraževanja, vključno z okvirom za merjenje in razvoj trajnostnih kompetenc na podlagi okvira GreenComp. Na **Slovaškem** se učni načrti za izobraževanje in usposabljanje posodabljaajo v okviru načrta za okrevanje in odpornost, da bi se spodbudile tudi zelene spretnosti, pomembne za trg dela; v **Romuniji** bodo poklicne šole prejele podporo za posodobitev svojih učnih načrtov, posodobljenih pa bo tudi več kot deset poklicnih standardov s seznama poklicev za poklicno izobraževanje in usposabljanje. To vključuje tudi stalni strokovni razvoj učiteljev in izvajalcev usposabljanja ter nadgradnjo infrastrukture učilnic, centrov za usposabljanje in izobraževalnih okolij na delovnem mestu v okviru načrta za okrevanje in odpornost. **Španija** in **Danska** sta med drugim prilagodili svoje aktivne politike trga dela, da bi iskalce zaposlitve bolje povezali s priložnostmi v zelenem gospodarstvu. Poleg tega več držav, na primer **Francija**, **Malta** in **Švedska**, razvija ali nadgrajuje svoje sisteme zbiranja podatkov o spretnostih, da bi opredelile ali predvidele posebne spretnosti, potrebne za zeleni prehod. To običajno vključuje tesno sodelovanje z industrijo, socialnimi partnerji in javnimi zavodi za zaposlovanje, tudi na regionalni ali lokalni ravni. **Portugalska** je ustanovila poseben center za usposabljanje za energetske prehode, katerega cilj je spodbujati zasnovo poti usposabljanja in udeležbo delavcev v njih, da bi bili usposobljeni na področjih energetskega prehoda in podnebnih ukrepov, npr. energije iz obnovljivih virov, energetske učinkovitosti in trajnostne mobilnosti.

¹⁴² [Evropska klasifikacija spretnosti, kompetenc, kvalifikacij in poklicev](#) (ESCO), Cedefop, 2012.

¹⁴³ Na podlagi poročila Evropskega organa za delo, [EURES Report on labour shortages and surpluses 2022](#) (Poročilo mreže EURES o pomanjkanju in presežkih delovne sile za leto 2022), 2023.

¹⁴⁴ Glej: Evropska komisija, [Employment and Social Developments in Europe 2023](#) (Razvoj na področju zaposlovanja in socialnih zadev v Evropi v letu 2023), Urad za publikacije Evropske unije, 2022.

Glede na navedeno so potrebna znatna nadaljnja prizadevanja, da bi izboljšali digitalne spretnosti prebivalstva, zlasti med nizko usposobljenimi, starejšimi in državljani tretjih držav. Leta 2021 je digitalna orodja, za katera so potrebne vsaj osnovne ali srednje ravni digitalnih spretnosti, pri delu uporabljalo med 60 in 70 % delavcev v EU¹⁴⁵. Vendar je imelo vsaj osnovne spretnosti le 53,9 % odraslih v Evropi (16–74 let), kar pomeni veliko vrzel na poti do ciljne vrednosti 80 % za leto 2030, kot je opredeljena v akcijskem načrtu za evropski steber socialnih pravic in digitalnem kompasu za digitalno desetletje¹⁴⁶. Leta 2021 je imela vsaj osnovne digitalne spretnosti v Romuniji in Bolgariji manj kot tretjina odraslega prebivalstva, zaradi česar so se razmere v obeh državah skupaj s Poljsko pokazale za „kritične“ v zvezi s to razsežnostjo (glej sliko 2.2.6). Poleg tega so bile Italija, Nemčija, Litva, Madžarska, Slovenija in Ciper zaradi ravni, ki so precej pod povprečjem EU, „države, ki jih je treba spremljati“. Istočasno so Nizozemska, Finska, Irska in Danska kot „najuspešnejše države“ že dosegle ravni v višini skoraj 80 % odraslega prebivalstva z vsaj osnovnimi digitalnimi spretnostmi. Precejšnje so tudi razlike med skupinami prebivalstva. Medtem ko je imelo vsaj osnovne digitalne spretnosti v EU 71 % mladih (16–29 let), jih je imelo le 34,6 % starejšega prebivalstva (55–74 let). Prav tako so za ostalim prebivalstvom zaostajale brezposelne in neaktivne osebe, saj sta njihovi stopnji osnovnih digitalnih spretnosti znašali 45 % oziroma 33 %. Poleg tega je imel v istem letu vsaj osnovne digitalne spretnosti znatno manjši delež državljanov tretjih držav (41,8 %).

Slika 2.2.6: Pri digitalnih spretnostih odraslih so bile zabeležene znatne razlike med državami
Delež prebivalstva z osnovno ali višjo ravno splošne digitalne pismenosti (starostna skupina 16–74 let), ravni v letu 2021 (v %, glavni kazalnik pregleda socialnih kazalnikov)

•

Opomba: legenda je navedena v Prilogi. Zaradi bistvenih sprememb opredelitve kazalnika v letu 2021 se pri oceni tega kazalnika izjemoma uporabljajo le ravni (ob predpostavki, da ni spremembe, in sicer za vse države članice, tudi povprečje EU).

Vir: Eurostat, [tepsr_sp410].

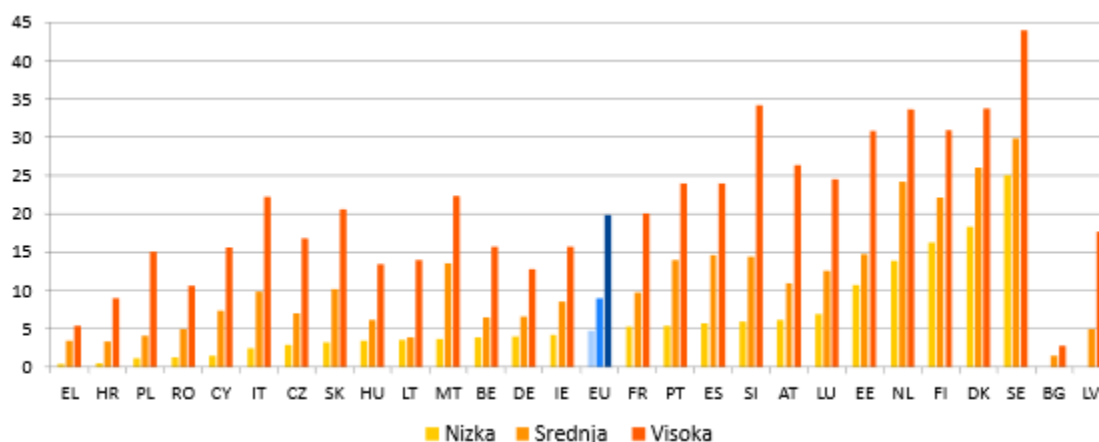
¹⁴⁵ Cedefop, *Setting Europe on course for a human digital transition: new evidence from Cedefop's second European skills and jobs survey* (Pripravi Evropa za človeški digitalni prehod: novi dokazi iz druge raziskave Cedefop o evropskih spretnostih in delovnih mestih). Luksemburg: Urad za publikacije. Cedefop reference series, št. 123, 2022.

¹⁴⁶ Digitalno desetletje je v prihodnost usmerjena strateška vizija Evropske komisije za razvoj digitalnega gospodarstva in preobrazbo evropskih podjetij do leta 2030. Evropska komisija je načrt predstavila marca 2021. Poleg cilja na področju digitalnih spretnosti je bil v njem določen cilj 20 milijonov strokovnjakinj in strokovnjakov na področju IKT do leta 2030 (povečanje s približno 9 milijonov leta 2021).

Osebe z nizko stopnjo izobrazbe si zaslužijo posebno pozornost pri ukrepih politike, katerih cilj je povečati udeležbo v učenju odraslih. Ljudje z največ nižjo sekundarno izobrazbo predstavljajo 20,5 % oseb, starih od 25 do 64 let, v EU in velik delež (15,1 %) mladih (25–34 let). Stopnja udeležbe odraslih v učenju v zadnjih štirih tednih je bila leta 2022 več kot štirikratna in skoraj dvakratna med visoko usposobljenimi (19,8 %) oziroma srednje usposobljenimi (9 %) osebami v primerjavi z nizko usposobljenimi osebami (4,7 %) (glej sliko 2.2.7). Vendar se ta vrzel po državah razlikuje in je manj kot dvakratna v državah, kot so Švedska, Danska in Finska, do več kot desetkratna v državah, kot so Grčija, Hrvaška in Poljska. Izboljšanje udeležbe odraslih v učenju za celotno prebivalstvo, zlasti nizko usposobljene osebe, je ključnega pomena zaradi splošnega pomanjkanja delovne sile in spretnosti ter za podporo vključujoči in trajnostni rasti. V svežnju za ocenjevanje poti izpopolnjevanja, ki je bil nedavno sprejet v okviru evropskega leta spretnosti, je poudarjeno, da je treba nizko usposobljenim odraslim zagotoviti dodatne priložnosti za razvoj osnovnih spretnosti ali širšega nabora spretnosti, kar je pomembno za dejavno udeležbo v družbi in na trgu dela¹⁴⁷.

Slika 2.2.7: Na udeležbo v učenju odraslih močno vpliva dosežena izobrazba

Udeležba odraslih (starostna skupina 25–64 let) v učenju v zadnjih štirih tednih leta 2022 po ravni (nizka, srednja ali visoka) dosežene izobrazbe

Opombe: podatki za Bolgarijo in Latvijo za nizko usposobljene osebe niso na voljo. Nizka zanesljivost podatkov za Luksemburg. Prekinitev časovne vrste za Slovaško.

Vir: Eurostat [trng_lfse_03], anketa o delovni sili EU.

¹⁴⁷ Sveženj za oceno poti izpopolnjevanja je bil sprejet julija 2023, v njem pa so bili ocenjeni ukrepi, sprejeti v odziv na priporočilo Sveta o poteh izpopolnjevanja.

Večina usposabljanja odraslih poteka v neformalnih okoljih. Leta 2022 so trije od štirih odraslih v EU, ki so se v zadnjih štirih tednih udeležili učenja, to storili neformalno, tj. s strukturiranim učenjem zunaj formalnih tradicionalnih izobraževalnih ustanov. To učenje je večinoma sestavljeno iz kratkih tečajev usposabljanja, ki jih zagotavljajo podjetja ali specializirani centri. Delež neformalnega učenja je v dvajsetih državah članicah presegal 80 %, v petih drugih državah članicah pa je znašal dve tretjini ali manj. Samo v Bolgariji in Grčiji je delež neformalnega učenja predstavljal manj kot polovico vseh učnih dejavnosti¹⁴⁸.

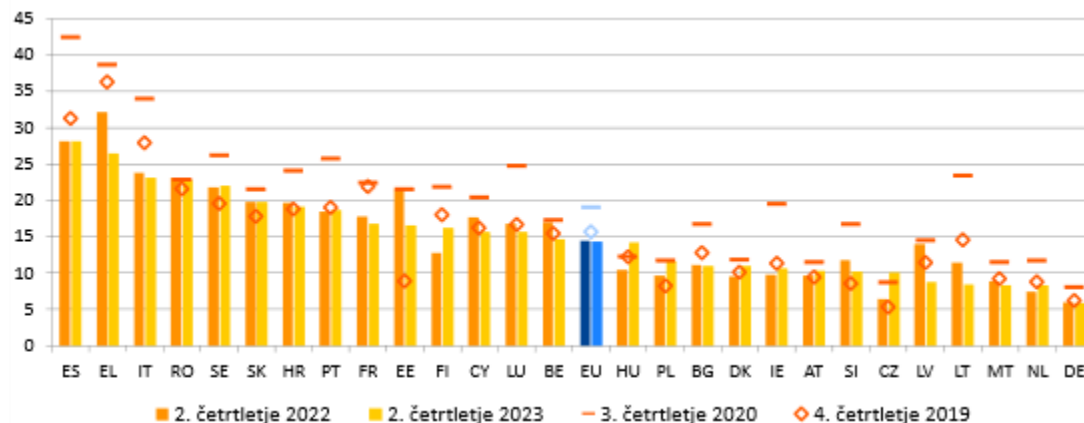
Brezposelnost mladih se je po izboljšanju v razmerah okrevanja gospodarstva po pandemiji COVID-19 ustalila pod ravnmi iz prejšnjih let, vendar v številnih državah članicah ostaja razmeroma visoka. Potem ko je stopnja brezposelnosti mladih v EU (15–24 let) v drugem četrtletju 2022 dosegla raven pred krizo, ki je znašala 14,4 %, in se tako izboljšala v primerjavi z najvišjo stopnjo v višini 19,1 % v tretjem četrtletju 2020, je v drugem četrtletju 2023 na splošno ostala na tej vrednosti (glej sliko 2.2.8). V primerjavi z drugim četrtletjem 2022 se je znižala v 15 državah članicah, in sicer izrazito za več kot 5 odstotnih točk v Grčiji, Estoniji in Latviji, medtem ko se je znatno povišala na Madžarskem (3,8 odstotne točke), Češkem (3,7 odstotne točke) in Finskem (3,5 odstotne točke). Brezposelnost mladih je še vedno skoraj trikrat večja kot pri celotnem delovno sposobnem prebivalstvu v EU. Sega od več kot 20-odstotne v Španiji, Grčiji, Italiji, Romuniji in na Švedskem do najnižje (5,9 %) v Nemčiji. Potrebna so trajna prizadevanja, da bi premagali strukturne izzive, ki mlade ovirajo na trgu dela, zlasti zaradi vsesplošnega pomanjkanja delovne sile in spretnosti ter preprečevanja morebitnih dolgotrajnih negativnih učinkov na njihove poklicne možnosti.

¹⁴⁸

Eurostat [[trng_ifs_09](#)], anketa o delovni sili EU.

Slika 2.2.8: Brezposelnost mladih se je izboljšala v skladu z močnim gospodarskim okrevanjem, vendar so razmere v nekaterih državah članicah še vedno težavne.

Stopnja brezposelnosti mladih (v starostni skupini 15–24 let, v % aktivnega prebivalstva) v zadnjem četrtnetu 2019 (pred krizo), tretjem četrtnetu 2020 (vrhunec krize) in drugem četrtnetu 2022 (po krizi), drugo četrtnetu 2023

Opombe: sezonsko prilagojeni podatki. Nizka zanesljivost za Estonijo, Hrvaško, Luksemburg Malto in Slovenijo v zadnjem četrtnetu 2019 in tretjem četrtnetu 2020 ter za Luksemburg, Malto in Slovenijo v drugem četrtnetu 2022 in drugem četrtnetu 2023. Opredelitev za Francijo in Španijo v drugem četrtnetu 2022 in drugem četrtnetu 2023 se razlikuje.

Vir: Eurostat [[une_rt_q](#)], anketa o delovni sili EU.

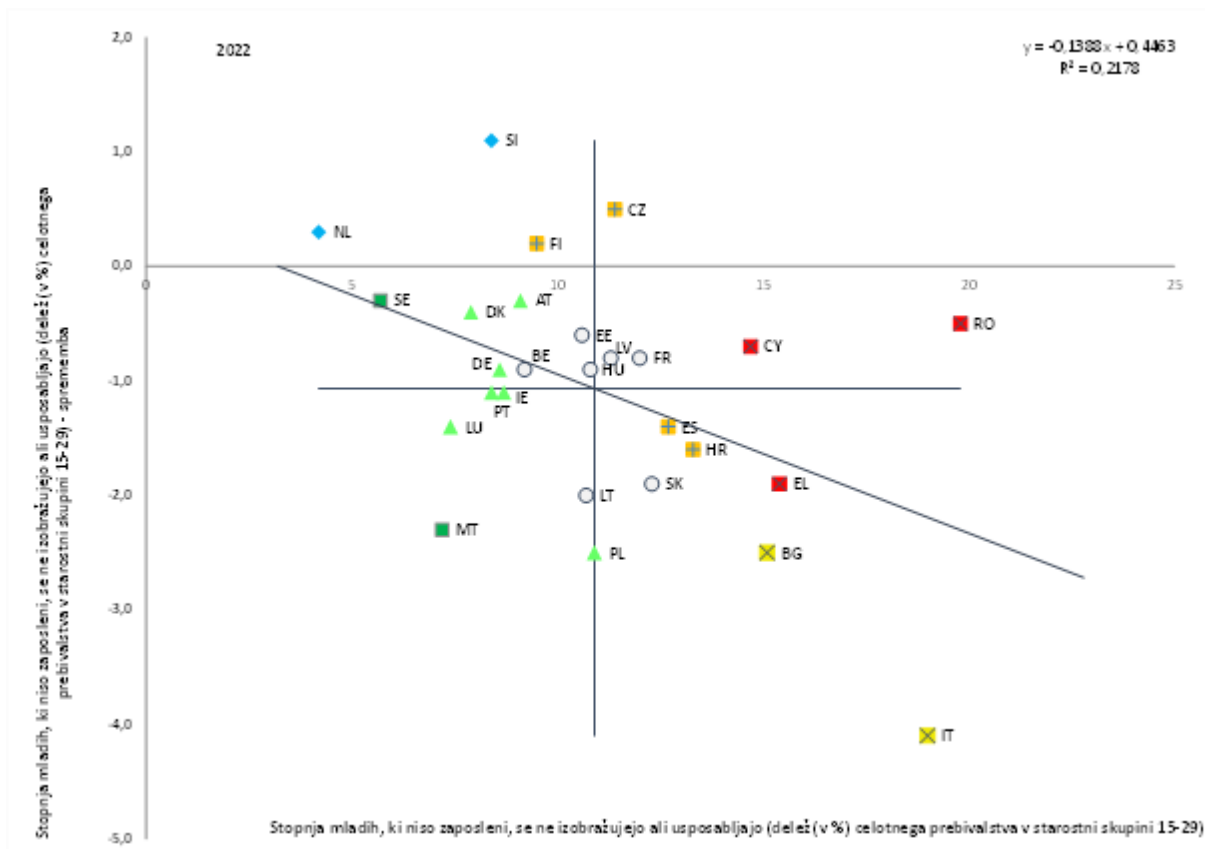
Delež mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo (NEET), se je po vrnitvi na prejšnjo raven po krizi zaradi COVID-19 znatno zmanjšal pod ravni pred pandemijo, vendar izzivi ostajajo. Delež mladih (15–29 let) v EU, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, se je po znatnem povečanju med krizo zaradi COVID-19, med katero je leta 2020 znašal 13,9 %, še naprej zmanjševal s 13,1 % v letu 2021 na 11,7 % v letu 2022. V Romuniji (kjer je delež največji in znaša 19,8 %), Grčiji in na Cipru je stanje v zvezi z mladimi, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, kljub temu „kritično“, saj so ravni vztrajno visoke, stanje v nekaterih državah pa se ni dovolj izboljšalo (glej sliko 2.2.9). Na Hrvaškem, v Španiji, na Češkem in Finskem je treba stanje „spremljati“. „Najuspešnejši državi“ v EU sta bili Malta in Švedska, v katerih so bile zabeležene nizke ravni in še vedno precejšnja izboljšanja. V večini držav članic je mogoče opaziti tudi regionalne razlike v deležih mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo (glej sliko 2 v Prilogi 5). Čeprav se je delež brezposelnih mladih, ki se ne izobražujejo ali usposablajo, znatno izboljšal, in sicer se je od leta 2021 zmanjšal za 0,7 odstotne točke na 4,3 % v letu 2022 in je zdaj precej pod ravno pred krizo (4,9 % leta 2019)¹⁴⁹, večji delež mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo (7,4 % leta 2022, kar je manj kot 7,8 % leta 2019), še vedno ni vključen na trg dela, kot je podrobneje opisano v posebnem okviru 3 stebra¹⁵⁰. Da bi do leta 2030 dosegli cilj 9-odstotnega deleža mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, kot je določen v akcijskem načrtu za evropski steber socialnih pravic, so potrebna stalna prizadevanja, pri katerih se je treba opreti na nedavne izboljšave.

¹⁴⁹ Eurostat [[edat_lfse_20](#)].

¹⁵⁰ Glej Evropska komisija, *Employment and Social Developments in Europe 2022* (Razvoj na področju zaposlovanja in socialnih zadev v Evropi v letu 2022), Urad za publikacije Evropske unije, 2022.

Slika 2.2.9: Deleži mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposabljaajo, se znatno zmanjšujejo, vendar izzivi ostajajo.

Delež mladih (starostna skupina 15–29 let), ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposabljaajo, ravni leta 2022 in spremembe v primerjavi s prejšnjim letom (v %, glavni kazalnik pregleda socialnih kazalnikov)

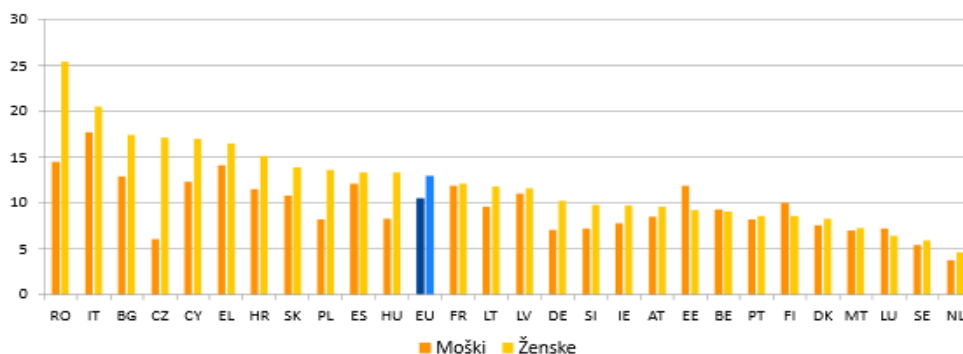
Opomba: presečišče osi je netehtano povprečje EU. Legenda je navedena v Prilogi. Opredelitev se razlikuje za Španijo in Francijo.

Vir: Eurostat [[lfsi_neet_a](#)], anketa o delovni sili EU.

Število žensk in oseb z migrantskim ozadjem je med mladimi, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, večje. Delež mladih žensk v EU, ki niso zaposlene, se ne izobražujejo in usposablajo, ki znaša 13 %, se je med letoma 2021 in 2022 sicer izboljšal, vendar je bil še vedno za 2,5 odstotne točke večji kot pri mladih moških (10,5 %) (glej sliko 2.2.10). Vrzel je bila na Češkem in v Romuniji večja od 10 odstotnih točk. Samo v Estoniji, na Finskem, v Luksemburgu in Belgiji je bil delež mladih moških, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, večji od deleža mladih žensk. Medtem ko so bili mladi moški, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, le nekoliko pogostejše neaktivni kot brezposelne osebe (5,7 % v primerjavi s 4,8 %), je bil delež neaktivnih mladih žensk, ki niso zaposlene, se ne izobražujejo ali usposablajo, precej večji (9,2 % v primerjavi s 3,8 %). Poleg tega je bil delež mladih, rojenih zunaj EU, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, v primerjavi z mladimi, rojenimi v državi članici, leta 2022 znatno večji, zlasti med ženskami. Okrepljeno jamstvo za mlade lahko omogoči osredotočenost na mlade, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, saj ponuja kakovostno zaposlitev, dodatno izobraževanje, vajeništvo ali pripravništvo v štirih mesecih po tem, ko oseba postane brezposelna ali se preneha formalno izobraževati¹⁵¹. Poleg tega pobuda „Aim, Learn, Master, Achieve“ (ALMA) pomaga prikrajšanim mladim, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, pridobiti poklicne izkušnje v tujini, vključno z intenzivnim prilagojenim usposabljanjem v njihovi matični državi v pripravljalni fazi in nadaljnjo podporo za zaposlitev ali nadaljnje izobraževanje v njihovi matični državi v fazi spremljanja¹⁵².

Slika 2.2.10: Vrzel med spoloma pri mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, se sicer na splošno manjša, a še naprej ostaja velika.

Stopnje mladih žensk in moških, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo (starostna skupina 15–29 let, v %, 2022)

Opomba: opredelitev se razlikuje za Španijo in Francijo.

Vir: Eurostat [[lfsi_neet_a](#)], anketa o delovni sili EU.

¹⁵¹ Priporočilo Sveta z dne 30. oktobra 2020 o Mostu do delovnih mest – okrepitev jamstva za mlade in nadomestitvi Priporočila Sveta z dne 22. aprila 2013 o vzpostavitvi jamstva za mladino (2020/C 372/01) (UL C 372, 4.11.2020, str. 1).

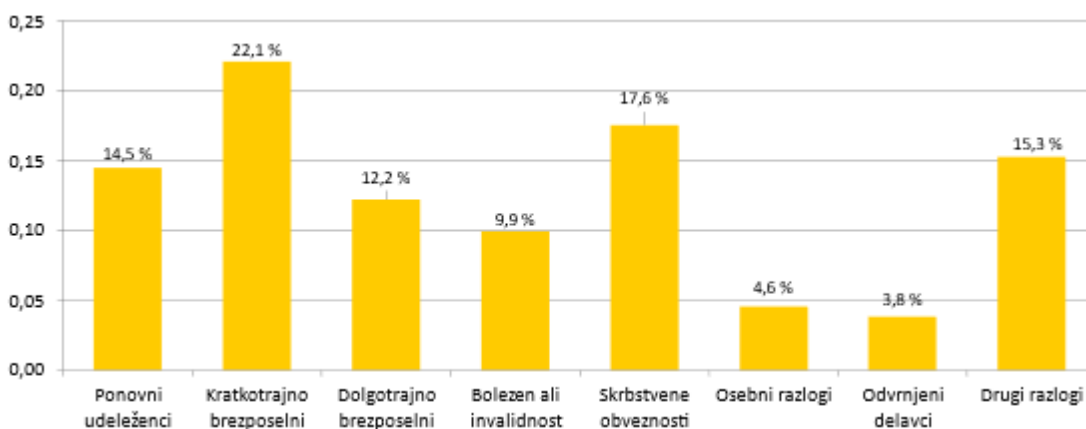
¹⁵² Več informacij je na voljo na ALMA (Aim, Learn, Master, Achieve) – Zaposlovanje, socialne zadeve in vključevanje – Evropska komisija ([europa.eu](#)).

Okvir 3 stebra: Odprava vrzeli v priložnostih za mlade, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo

Mladi, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, so neizkoriščen vir talentov in inovacij, ki lahko, če se obravnavajo, prispevajo k zeleni in digitalni preobrazbi ter okrepijo gospodarsko in družbeno dinamiko. Ustrezno in pravočasno vključevanje mladih na trg dela ali v sisteme izobraževanja in usposabljanja je ključnega pomena, da se preprečijo tako imenovani dolgoročni učinki zaznamovanosti. To stanje je lahko škodljivo za uspešno poklicno pot in možnosti pridobivanja zaslužka v prihodnosti, pri čemer lahko nastanejo tudi večja tveganja revščine in socialne izključenosti, v skrajnejših primerih pa celo težave s telesnim in duševnim zdravjem¹⁵³. Zaradi velikih prihodnjih preobrazb, povezanih z ozelenitvijo in digitalizacijo naših gospodarstev, je vse bolj nujno zagotoviti, da so mlade generacije dobro vključene na trg dela in v družbo ter da lahko sprejmejo spremembe in usmerjajo prihodnje preobrazbe. Čeprav je hitro posredovanje politike na ravni EU in držav članic pripomoglo k zmanjšanju deleža mladih v EU (starostna skupina 15–29 let), ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, z najvišje ravni 16,4 % leta 2013 na 12,8 % leta 2019¹⁵⁴ in nato na rekordno nizko raven 11,7 % leta 2022, je 8,3 milijona mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, še vedno velik izziv za Unijo. Ta izziv je treba rešiti v skladu z načelom 4 evropskega stebra socialnih pravic (aktivna podpora pri zaposlovanju), v katerem je poudarjena pravica mladih do nadaljnjega izobraževanja in hitro zagotovljenih ponudb za vajeništvo, pripravništvo ali zaposlitev¹⁵⁵.

Zaradi različnih razmer v EU v zvezi z mladimi, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, je potrebna kombinacija različnih pristopov politike.

Kategorizacija mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, glede na razloge, zakaj niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo

Vir: izračuni Eurofounda na podlagi mikropodatkov iz raziskave o delovni sili.

¹⁵³ Evropska komisija, *Addressing labour shortages and skills gaps in the EU, Employment and Social Developments in Europe (ESDE)*, (Odprava pomanjkanj delovne sile in spretnosti v EU, Razvoj na področju zaposlovanja in socialnih zadev v Evropi) letni pregled. Urad za publikacije Evropske unije, 2023.

¹⁵⁴ *Pobuda za zaposlovanje mladih* (YEI) se je začela izvajati leta 2013, da bi se zagotovila podpora mladim, ki živijo v regijah, kjer je bila brezposelnost mladih višja od 25 %.

¹⁵⁵ V *akcijskem načrtu za evropski steber socialnih pravic* je bilo predlagano zmanjšanje deleža mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, skupaj s ciljem 78-odstotne stopnje delovne aktivnosti v EU do leta 2030.

Populacija mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, je zelo raznolika, zaradi česar je treba pristope politike prilagoditi. Čeprav je delež brezposelnih mladih, ki se ne izobražujejo ali usposablajo, leta 2022 v EU znašal 4,3 %, je bil delež neaktivnih mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, znatno večji, in sicer 7,4-odstoten. Največji deleži neaktivnih mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, v Uniji so bili zabeleženi zlasti v Romuniji (14,2 %), Italiji (12,7 %) in Bolgariji (11,9 %). Ti statistični podatki so za Romunijo pokazali tudi precejšnjo vrzel med spoloma, saj je bil delež pri ženskah za 13,3 odstotne točke večji kot pri moških, sledili pa sta ji Bolgarija (5,9 odstotne točke) in Italija (3,8 odstotne točke). Glede na rezultate raziskave Eurofounda so lahko mladi, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, neaktivni zaradi družinskih obveznosti, bolezni ali invalidnosti (glej sliko). Druge lahko odvrne nezmožnost, da bi našli ustrezno zaposlitev, hkrati pa se s časoma srečajo z dodatnimi ovirami. Razumevanje razlogov za gospodarsko neaktivnost mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, v vsaki državi je ključno za oblikovanje ciljno usmerjenih ukrepov politike, ki segajo od ukrepov za zaposljivost do ukrepov na področju oskrbe in socialne pomoči¹⁵⁶. Pomoč mladim, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, pri vstopu na trg dela je še pomembnejša zaradi velikega pomanjkanja delovne sile in spretnosti, s katerim se sooča Unija.

Čeprav ni enotnega pristopa za vse, so ukrepi za ozaveščanje in aktivacijo, razvoj spretnosti ter cenovno dostopne in kakovostne oskrba in socialne storitve na splošno pomembni za reševanje izziva mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo. V strategiji o poteh do dela za obdobje 2021–2025, ki jo je sprejela **Irska**, so opisani aktivacija na trgu dela, programi izpopolnjevanja in preusposabljanja na trgu dela ter subvencije delodajalcev za spodbujanje udeležbe mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, na trgu dela. „Projekt STONE“ v **Romuniji** je osredotočen na krepitev spretnosti mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo. Druge države članice, kot so **Italija** (*Crescere in Digitale*), **Španija** (*Empleando Digital*) in **Belgija** (*BeCode* in *MolenGeek*), mlade ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, podpirajo pri digitalnem izpopolnjevanju.

¹⁵⁶ Viri: Eurofound, *Impact of COVID-19 on young people in the EU* (Vpliv COVID-19 na mlade v EU), 2021, in Eurofound, *Exploring the diversity of NEETs* (Raziskovanje raznolikosti mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo), 2016, Urad za publikacije Evropske unije. Izračuni temeljijo na [mikropodatkih iz ankete o delovni sili EU](#). „Ponovni udeleženci“ vključujejo delavce na čakanju in osebe, ki so bile pravkar zaposlene ali vpisane v izobraževanje in usposabljanje.

Starejši so bolj aktivni na trgu dela kot kdaj koli prej, vendar so še vedno mogoče nadaljnje izboljšave, zlasti pri starejših ženskah. Leta 2022 je bila polovica prebivalstva EU starejša od 44,4 leta, mediana starosti pa naj bi se zvišala za 4,4 leta in leta 2100 dosegla 48,8 leta¹⁵⁷. Stopnja delovne aktivnosti starejših delavcev (55–64 let) se je izrazito povišala s 44,7 % leta 2010 na 62,3 % leta 2020, in sicer zaradi povišanja stopnje njihove udeležbe z 48 % na 65,4 %. Stopnja delovne aktivnosti starejših žensk v višini 56,2 % je bila leta 2022 kljub temu za 12,5 odstotne točke nižja od stopnje delovne aktivnosti moških, ki je znašala 68,7 %, čeprav se je ta razlika od leta 2010 zmanjšala (za 3,5 odstotne točke). Stabilnost delovnih mest je pri starejših delavcih v primerjavi z drugimi starostnimi skupinami običajno večja, kar se odraža tudi v njihovi razmeroma nizki stopnji brezposelnosti. Stopnja brezposelnosti starejših delavcev (55–74 let) je bila leta 2022 4,6-odstotna, kar je za 1,6 odstotne točke manj od skupne stopnje v višini 6,2 %. Vendar je izguba delovnih mest pri višji starosti, kadar nastopi, lahko bolj škodljiva, tudi zato, ker se starejši delavci običajno soočajo z večjimi težavami pri posodabljanju svojih spretnosti. Leta 2022 je 51,1 % brezposelnih, starih od 55 do 64 let, iskalo zaposlitev več kot eno leto (v primerjavi s 35,3 % celotnega prebivalstva). Glede na splošno pomanjkanje delovne sile in spretnosti po vsej EU ter negativne demografske trende ima daljše delovno življenje pomembno vlogo pri podpiranju ponudbe delovne sile in zagotavljanju fiskalne vzdržnosti sistemov socialne zaščite, ob tem pa zagotavlja socialno kohezijo, solidarnost in prenos znanja med generacijami. Ker je lahko tveganje zastaranja spretnosti pri starejši delavcih večje, so politike usposabljanja in vseživljenjskega učenja, vključno z zagotavljanjem ustreznih digitalnih spretnosti, še posebej pomembne za ohranitev njihove zaposljivosti in spodbujanje aktivnega staranja.

¹⁵⁷ Glej Eurostat, [Population structure and ageing](#) (Struktura in staranje prebivalstva), Vodnik po statističnih podatkih, 2023.

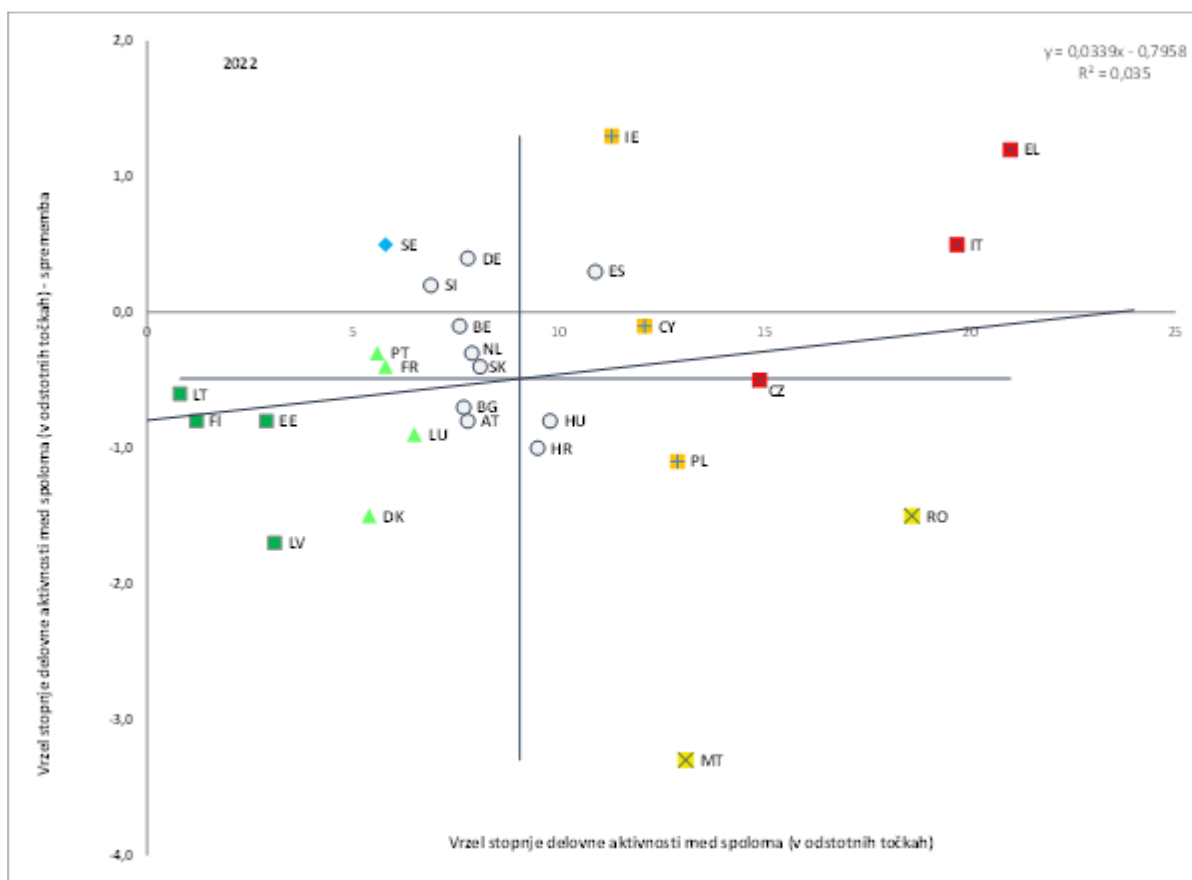
Neenakosti med spoloma na trgu dela so še vedno splošno razširjene, pri čemer so med državami članicami velike razlike in ni znakov navzgor usmerjene konvergence. Stopnja delovne aktivnosti moških je leta 2022 v EU znašala 80 %, žensk pa 69,3 %, zaradi česar je vrzel stopnje delovne aktivnosti med spoloma znašala 10,7 odstotne točke. Ta vrzel se je v zadnjih letih nekoliko zmanjšala (z 11,1 odstotne točke leta 2020 in 10,9 odstotne točke leta 2021). Največje vrzeli stopnje delovne aktivnosti med spoloma so bile ugotovljene v Grčiji in Italiji, kjer je bila delovno aktivna le malo več kot polovica žensk (55,9 % oziroma 55 %), v primerjavi s približno tremi četrtinami moških (76,9 % oziroma 74,7 %), kar kaže, da so razmere v teh državah „kritične“ (glej sliko 2.2.11). To velja tudi za Češko, v kateri se je vrzel nekoliko zmanjšala, čeprav je še vedno velika in znaša 14,9 odstotne točke. Države, ki jih je „treba opazovati“, so Poljska, Ciper in Irska, slednjo po znatnem povečanju vrzeli v primerjavi z vrednostmi v letu 2021 (+1,3 odstotne točke) po padcu leto prej. Nasprotno so bile najmanjše vrzeli stopnje delovne aktivnosti med spoloma leta 2022 zabeležene v Litvi (0,8 odstotne točke), na Finskem (1,2 odstotne točke), v Estoniji (2,9 odstotne točke) in Latviji (3,1 odstotne točke), ki so bile vse „najuspešnejše države“. V nekaterih državah članicah, na primer v Avstriji, Nemčiji in Španiji, je mogoče opaziti znatne razlike v stopnji delovne aktivnosti spolov med regijami (glej sliko 3 v Prilogi 5). Da bi države članice dosegle cilj stopnje delovne aktivnosti za leto 2030, ki je določen v akcijskem načrtu za evropski steber socialnih pravic, si prizadevajo, da bi do leta 2030 vsaj prepolovile vrzel stopnje delovne aktivnosti med spoloma. Za doseg tega so potrebni nadaljnji ukrepi politike, da bi se odpravile ovire za udeležbo žensk na trgu dela in njihovo vključevanje nanj v skladu s strategijo EU za enakost spolov za obdobje 2020–2025¹⁵⁸.

¹⁵⁸

Za več informacij glej [poročilo Evropske komisije o enakosti spolov v EU za leto 2023](#), Urad za publikacije Evropske unije, 2023.

Slika 2.2.11: Vrzel stopnje delovne aktivnosti med spoloma se je v večini držav zmanjšala, vendar je še vedno velika in brez znakov navzgor usmerjene konvergence med državami članicami

Vrzel stopnje delovne aktivnosti med spoloma (starostna skupina 20–64 let), raven leta 2022 in sprememba glede na predhodno leto (v odstotnih točkah, glavni kazalnik pregleda socialnih kazalnikov)

Opomba: presečišče osi je netehtano povprečje EU. Legenda je navedena v Prilogi. Opredelitev se razlikuje za Španijo in Francijo.

Vir: Eurostat [tesem060], anketa o delovni sili EU.

Vrzel stopnje delovne aktivnosti med spoloma je večja, kadar je upoštevana zaposlenost v ekvivalentu polnega delovnega časa (EPDČ), saj ženske pogosteje delajo s krajšim delovnim časom. Delež dela s skrajšanim delovnim časom, ki so ga opravile ženske, je bil leta 2022 znatno večji kot pri moških (28,4 % v primerjavi z 8,2 %), čeprav se razlika med spoloma pri zaposlitvi s krajšim delovnim časom v zadnjih letih zmanjšuje (z 21,1 odstotne točke leta 2020 na 20,2 odstotne točke leta 2022). Kar zadeva zaposlenost v EPDČ, je vrzel stopnje delovne aktivnosti med spoloma v starostni skupini 20–64 let leta 2022 v EU znašala 16 odstotnih točk, kar je precej nad vrzeljo, ki znaša 10,7 odstotne točke, če EPDČ ni upoštevan¹⁵⁹. Starševstvo je imelo nasprotni učinek na zaposlenost očetov in mater. Medtem ko je bila leta 2022 stopnja delovne aktivnosti žensk z otroki v starostni skupini 25–54 let v EU za 5 odstotnih točk nižja v primerjavi z vrstnicami brez otrok, je bila stopnja delovne aktivnosti moških z otroki za 8,5 odstotne točke višja od stopnje pri tistih brez otrok¹⁶⁰. Vrzel stopnje delovne aktivnosti med spoloma je dosegla 17,3 odstotne točke pri osebah z otroki, medtem ko je pri osebah brez otrok znašala 3,8 odstotne točke. Med zaposlenimi ženskami z otroki je delež zaposlenih s krajšim delovnim časom dosegel 31,5 % v primerjavi s 4,9 % pri moških. V večini držav se učinek starševstva odraža v nižjih stopnjah delovne aktivnosti žensk in višjih deležih njihove zaposlitve s krajšim delovnim časom – to velja zlasti za države, kot so Nemčija, Avstrija in Irska. Plačilne vrzeli med spoloma se v zadnjem desetletju zmanjšujejo, vendar so prav tako v večini držav še vedno velike, kot je podrobno opisano v posebnem okviru 1 stebra¹⁶¹.

¹⁵⁹ Stopnja delovne aktivnosti v EPDČ primerja razlike med skupinami v povprečju opravljenih ur. Stopnja delovne aktivnosti v EPDČ se izračuna tako, da se skupno število opravljenih ur v gospodarstvu (prva zaposlitev, druga zaposlitev itd.) deli s povprečnim številom ur za polni delovni čas (približno 40) in številom ljudi v starostni skupini 20–64 let. Vir: skupni ocenjevalni okvir (JAF), izračun na podlagi podatkov Eurostata.

¹⁶⁰ Eurostat [[lfst_hheredy](#)].

¹⁶¹ Eurostat [[tesem189](#)].

Izboljšanje zagotavljanja in dostopnosti kakovostne in cenovno dostopne vzgoje in varstva predšolskih otrok je ključnega pomena za povečanje udeležbe žensk na trgu dela in razvoj otrok; kljub temu se udeležba v vzgoji in varstvu predšolskih otrok še vedno zmanjšuje¹⁶². Udeležba otrok, mlajših od treh let, v formalni vzgoji in varstvu predšolskih otrok v EU se je po doseženih 37,9 % v letu 2021 leta 2022 znatno zmanjšala (za 2,2 odstotne točke) na 5,7 %, med državami članicami pa so še vedno velike razlike. V zvezi z revidiranimi barcelonskima ciljema je le devet držav članic doseglo svoj revidirani cilj 45 % za leto 2030; ta cilja dopolnjujeta analizo pregleda socialnih kazalnikov pri spodbujanju ukrepov politike na tem področju¹⁶³. Stopnja udeležbe je bila leta 2022 celo pod 15 % na Slovaškem, Češkem, v Romuniji in na Madžarskem, kar pomeni, da so razmere v teh državah „kritične“ (glej sliko 2.2.12). Na Poljskem, v Bolgariji, na Irskem, v Litvi, Avstriji, Nemčiji, na Cipru in Hrvaškem je bilo v vzgoji in varstvu predšolskih otrok udeleženih le med 15 in 28 % otrok, mlajših od treh let, zato je treba te razmere „spremljati“. „Najuspešnejše države“ v EU so bile Danska, Nizozemska, Francija in Švedska, v katerih je bila udeležba otrok več kot 50-odstotna, pri čemer je bila na Danskem in Nizozemskem celo več kot 70-odstotna. Finančne, kulturne in jezikovne ovire ter regionalne neenakosti lahko ovirajo udeležbo v formalni vzgoji in varstvu predšolskih otrok, zaradi česar so potrebni ustrezni odzivi politike¹⁶⁴. Poleg tega na stopnje udeležbe vplivajo tudi nacionalne politike, na primer v zvezi s starševskim dopustom in dodatki ali zakonskimi pravicami do otroškega varstva od določene starosti. Na splošno se zdi, da so potrebni nadaljnji ukrepi politike v skladu z evropskim jamstvom za otroke, evropsko strategijo oskrbe in priporočilom Sveta o vzgoji in varstvu predšolskih otrok.

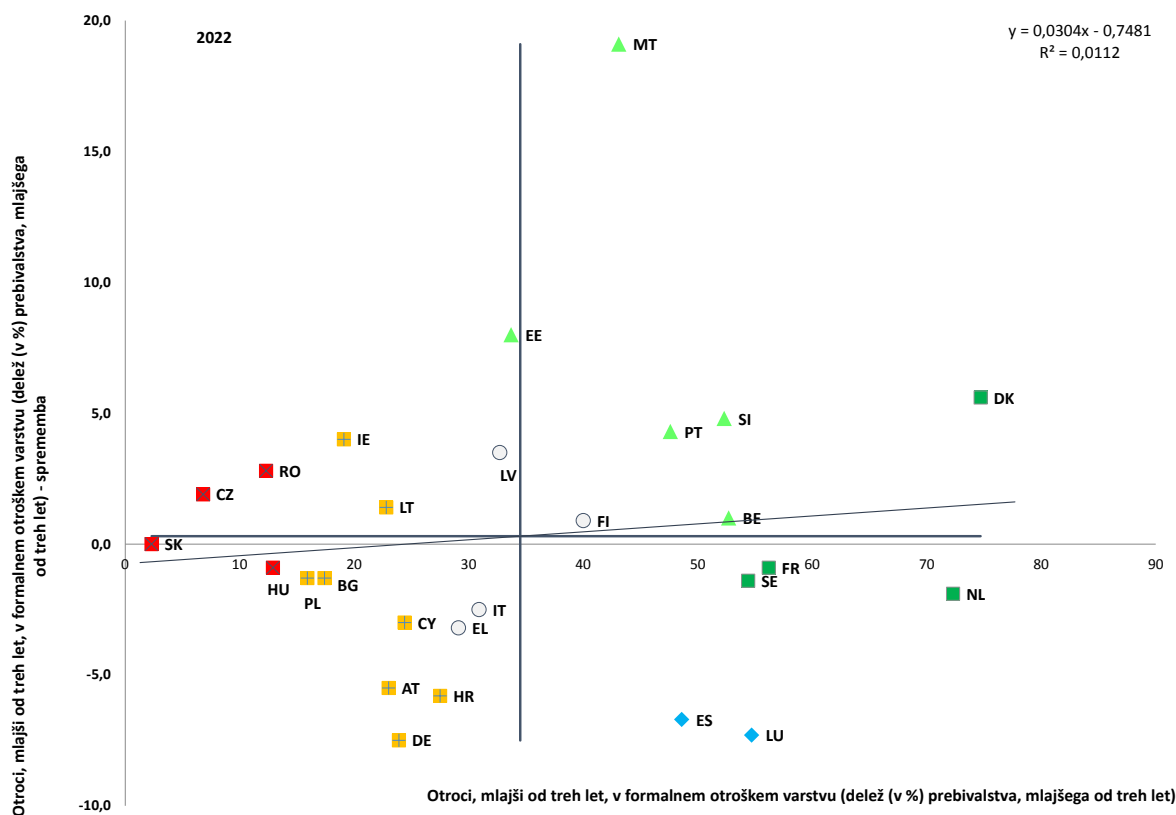
¹⁶² Glej Evropska komisija, *Employment and Social Developments in Europe 2023* (Razvoj na področju zaposlovanja in socialnih zadev v Evropi v letu 2023), Urad za publikacije Evropske unije, 2023.

¹⁶³ Evropski svet je leta 2002 v Barceloni določil cilje glede otroškega varstva, ki jih je bilo treba doseči do leta 2010, in sicer zagotoviti vzgojo in varstvo predšolskih otrok za vsaj 33 % otrok, mlajših od treh let, in za vsaj 90 % otrok od treh let starosti do začetka obveznega šolanja. Ker so bili ti cilji doseženi, jih je Svet novembra 2022 po predlogu Evropske komisije za evropsko strategijo oskrbe iz septembra 2022 revidiral s *Priporočilom Sveta o vzgoji in varstvu predšolskih otrok*. V priporočilu so določeni novi cilji za vzgojo in varstvo predšolskih otrok, ki so usklajeni s cilji iz pobude za evropski izobraževalni prostor. Do leta 2030 bi morale biti vsaj 45 % otrok, mlajših od treh let, in 96 % otrok med tretjim letom in šoloobvezno starostjo, vključenih v vzgojo in varstvo predšolskih otrok. Udeležbo v tistih državah članicah, v katerih je bila povprečna udeležba v obdobju 2017–2021 manjša od 20 %, bo treba povečati za 90 %, v državah članicah s povprečno udeležbo v višini 20–33 % pa za 45 %, pri čemer 45 % pomeni mejno vrednost.

¹⁶⁴ Evropska komisija, *Employment and Social Developments in Europe 2022, Annual Review 2022* (Razvoj na področju zaposlovanja in socialnih zadev v Evropi v letu 2023, Letni pregled za leto 2023), Urad za publikacije Evropske unije, 2023.

Slika 2.2.12: Udeležba v vzgoji in varstvu predšolskih otrok se je v večini držav članic zmanjšala.

Otroci, mlajši od treh let, v formalnem otroškem varstvu, in letna sprememba, ravni leta 2022 in spremembe glede na predhodno leto (v %, glavni kazalnik pregleda socialnih kazalnikov)

Opomba: presečišče osi je netehtano povprečje EU. Legenda je navedena v Prilogi. Prekinitev časovne vrste za Francijo in Luksemburg.

Vir: Eurostat [tepsr_sp210], EU-SILC.

Skrb za osebe, ki potrebujejo dolgotrajno oskrbo, je še en dejavnik, ki negativno vpliva na udeležbo žensk na trgu dela. Medtem ko je bil leta 2022 delež žensk in moških, ki zagotavljajo dolgotrajno oskrbo, podoben (22 % žensk in 21 % moških), je 17 % žensk skrajšalo svoj delovni čas zaradi skrbstvenih obveznosti, ki so vključevale tudi neformalno oskrbo, ali zaradi oskrbe lastnih ali drugih otrok, v primerjavi z 12 % moških. To je možno pojasniti z intenzivnejšim delom v varstvu in oskrbi, ki ga opravljajo ženske. Medtem ko je 73 % moških, ki zagotavljajo neformalno dolgotrajno oskrbo, podprtih z drugimi storitvami oskrbe, ki jih uporabljajo njihovi oskrbovanci, je ta delež pri ženskah le 61 %¹⁶⁵. V Priporočilu Sveta o dostopu do cenovno dostopne visokokakovostne dolgotrajne oskrbe je poudarjeno, da je treba neformalne oskrbovalce podpreti z usposabljanjem, svetovanjem, psihološko podporo, nadomestno oskrbo, ukrepi za usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja, dostopom do socialne zaščite in/ali ustrezno finančno podporo. Poleg tega je v priporočilu poudarjeno, da morajo države članice ponudbo storitev dolgotrajne oskrbe uskladiti s potrebami po oskrbi, hkrati pa zagotoviti uravnoteženo kombinacijo možnosti. Poleg tega bi bilo treba z ustrezno socialno zaščito za dolgotrajno oskrbo zagotoviti, da so storitve pravočasne, celovite in cenovno dostopne¹⁶⁶.

¹⁶⁵ Evropski inštitut za enakost spolov, *Gender gaps in the use of time: impacts on care and work-life balance* (Vrzel med spoloma pri porabi časa: vplivi na oskrbo in usklajevanja poklicnega in zasebnega življenja) (v pripravi).

¹⁶⁶ Za podrobnosti glej [PRIPOROČILO SVETA z dne 8. decembra 2022 o dostopu do cenovno dostopne visokokakovostne dolgotrajne oskrbe \(2022/C 476/01\)](#).

Večjo enakost spolov na trgu dela je mogoče spodbuditi tudi z zasnovo obdavčitve, vključno z odpravo skupne obdavčitve, saj je 78 % prejemnikov drugega dohodka v gospodinjstvu v EU žensk. Skupni progresivni davčni sistemi lahko negativno vplivajo na vstop prejemnikov drugega dohodka v gospodinjstvu na trg dela in število opravljenih ur, saj ustvarjajo visoko mejno davčno obremenitev¹⁶⁷. Stopnja skupne obdavčitve skupnega dohodka para (vključno s prenosljivimi davčnimi dobropisi) in zasnova sistema socialnih prejemkov (npr. ukinitev prejemkov, vezanih na materialni položaj) vplivata na moč pasti neaktivnosti za prejemnike drugega dohodka v gospodinjstvu. Ocene iz leta 2015 kažejo, da je dohodek žensk v povprečju predstavljal le približno tretjino skupnega dohodka para¹⁶⁸. Nižji davki zaradi skupne predložitve davčne napovedi (obvezno ali prostovoljno) so koristni za dohodke parov, vendar to povečuje tudi mejne davčne stopnje za prejemnike drugega dohodka v gospodinjstvu, kar jih odvraca od dela¹⁶⁹¹⁷⁰. Nedavne raziskave dejansko kažejo, da bi se z odpravo vseh elementov skupne obdavčitve znatno povečala ponudba ženske delovne sile¹⁷¹. Past neaktivnosti za prejemnike drugega dohodka v gospodinjstvu je največja na Danskem, v Litvi, Sloveniji, Belgiji in Nemčiji, v večini držav članic pa je k njej znatno prispevala obdavčitev (glej sliko 2.2.13). Če se na primer neaktivni zakonec z dvema otrokoma zaposli na Danskem in zato prejme 67 % povprečne plače, zaradi davkov in ukinjenih nadomestil izgubi več kot 65 % svojega zaslužka. Nasprotno pa ta past znaša manj kot 25 % na Švedskem, v Španiji, Grčiji in Estoniji ter manj kot 20 % na Cipru. Prispevek obdavčitve je najizrazitejši v Belgiji, Nemčiji in Romuniji, pri čemer je potencialna izguba prihodka prejemnika drugega dohodka v gospodinjstvu ob vključitvi v plačano zaposlitev za 67 % povprečne plače višja od 40 %.

¹⁶⁷ Za podrobnosti o obdavčitvi dela glej [letno poročilo Evropske komisije o obdavčitvi za leto 2023](#), oddelek 2.1.3.

¹⁶⁸ Evropska komisija, Generalni direktorat za pravosodje in potrošnike, Rastrigina, O., Verashchagina, A., [Secondary earners and fiscal policies in Europe](#) (Prejemniki drugega dohodka v gospodinjstvu in fiskalne politike v Evropi), Urad za publikacije Evropske unije, 2015.

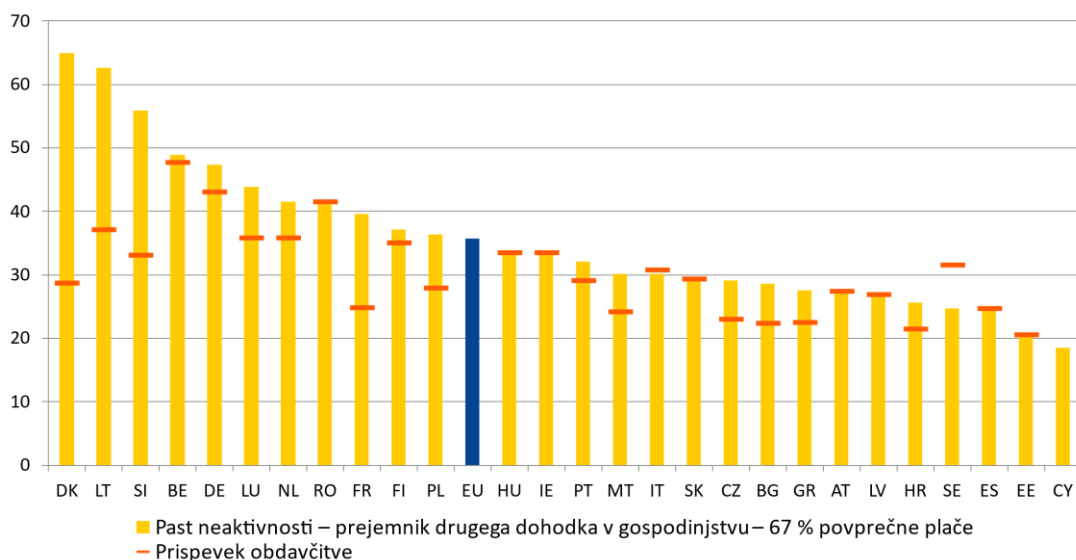
¹⁶⁹ V primerjavi z ločeno davčno napovedjo je mogoče s skupno davčno napovedjo zmanjšati skupno davčno obremenitev parov z enim ali dvema dohodkoma v gospodinjstvu, kadar so dohodki neenakomerno porazdeljeni med partnerji. V nekaterih državah članicah, kjer je to možno, se lahko pari odločijo, da ne bodo predložili skupne davčne napovedi.

¹⁷⁰ Za več informacij glej: Chen, Q. idr., [The Role of Structural Fiscal Policy on Female Labor Force Participation](#) (Vloga strukturne fiskalne politike pri udeležbi žensk na trgu dela), Delovni dokumenti MDS 23/186, Mednarodni denarni sklad, Washington D.C., 2023.

¹⁷¹ Glej Bick, Alexander in Nicola Fuchs-Schündeln, [Quantifying the Disincentive Effects of Joint Taxation on Married Women's Labor Supply](#) (Količinska opredelitev odvracalnih učinkov dvojne obdavčitve na ponudbo delovne sile poročenih žensk). *American Economic Review*, 107 (5): 100–104, 2017, ter Bachmann, Ronald, Jäger, Philipp in Jessen, Robin, [A Split Decision: Welche Auswirkungen hätte die Abschaffung des Ehegattensplittings auf das Arbeitsangebot und die Einkommensverteilung?](#) (Odločitev za ločitev: kakšen je bil učinek izključitev zakoncev iz sistema davčne olajšave skupne obdavčitve na ponudbo delovne sile in porazdelitev dohodka?) *Zeitschrift für Wirtschaftspolitik*, zvezek 70, št. 2, str. 105–131, 2021.

Slika 2.2.13: Obdavčitev lahko prejemnike drugega dohodka v gospodinjstvu močno odvrča od plačane dela

Past neaktivnosti za prejemnike drugega dohodka v gospodinjstvu (v %, 2022)

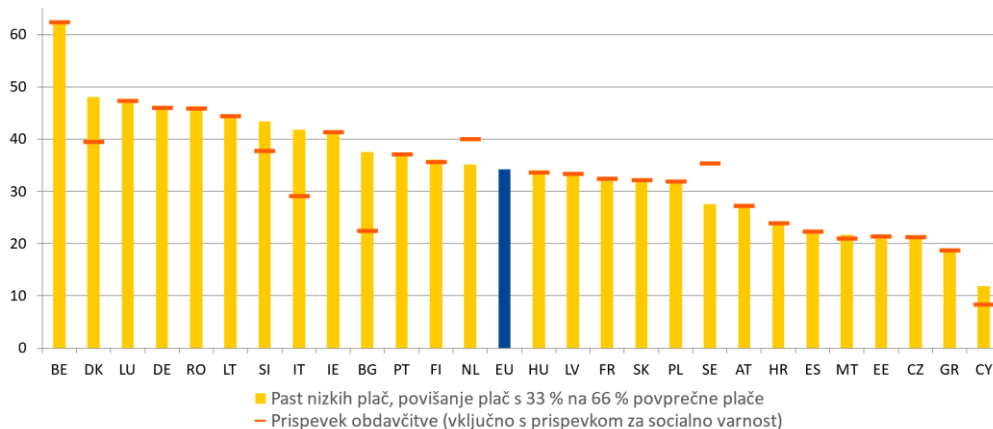
Opomba: podatki veljajo za prejemnika drugega dohodka v gospodinjstvu, ki prejme 67 % povprečne plače, v družini z dvema prejemnikoma dohodka in dvema otrokoma; glavni prejemnik dohodkov prejema povprečno plačo. prispevek obdavčitve (vključno s prispevki za socialno varnost) se nanaša na odstotek dodatnega bruto dohodka, ki je obdavčen zaradi obdavčitve in prispevkov za socialno varnost (drugi elementi, ki prispevajo k pasti nizkih plač, so ukinjena nadomestila za brezposelnost, socialna pomoč in stanovanjski dodatki).

Vir: Evropska komisija, GD za ekonomske, gospodarske in finančne zadeve, podatkovna zbirka o kazalnikih davkov in socialnih prejemkov na podlagi modela davkov in socialnih prejemkov OECD (posodobljeno marca 2023).

Tako imenovana past nizkih plač lahko nesorazmerno prizadene ženske, če se davki zvišajo, prejemki pa se ob povečanju zaslužka prehitro ukinejo. Obdavčitev ima pri prejemnikih drugega dohodka v gospodinjstvu ključno vlogo pri določanju moči pasti nizkih plač v večini držav članic. Na sliki 2.2.14 je prikazan odstotek dodatnih dohodkov, ki so obdavčeni, ko prejemniki drugega dohodka v gospodinjstvu povečajo svoje dohodke z ene tretjine na dve tretjini povprečne plače, če povečajo število opravljenih ur. Prejemniki drugega dohodka v gospodinjstvu v povprečju izgubijo približno tretjino (34,2 %) svojega dodatnega zaslužka po vsej EU. Učinek obdavčitve pri tej pasti je največji v Belgiji, kjer znaša več kot 60 %, sledi pa Luksemburg. Kot je opisano zgoraj, lahko razpoložljivost cenovno dostopnih in kakovostnih storitev oskrbe ter širok nabor dobro zasnovanih politik za usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja dodatno vplivata na odločitve ljudi o tem, ali naj podaljšajo svoj delovni čas.

Slika 2.2.14: V številnih državah članicah obdavčitev zaposlene z nizkimi dohodki odvrča od dela za daljši delovni čas.

Past nizkih plač za prejemnike drugega dohodka v gospodinjstvu (v %, 2022)

Opomba: past nizkih plač, kadar se plača prejemnika drugega dohodka v gospodinjstvu dvigne s 33 % na 66 %, prejemnik glavnega dohodka pa prejema 100 % povprečne plače, v gospodinjstvu z dvema otrokoma.

Vir: Evropska komisija, GD EFCIN, podatkovna zbirka o kazalnikih davkov in socialnih prejemkov na podlagi modela davkov in socialnih prejemkov OECD.

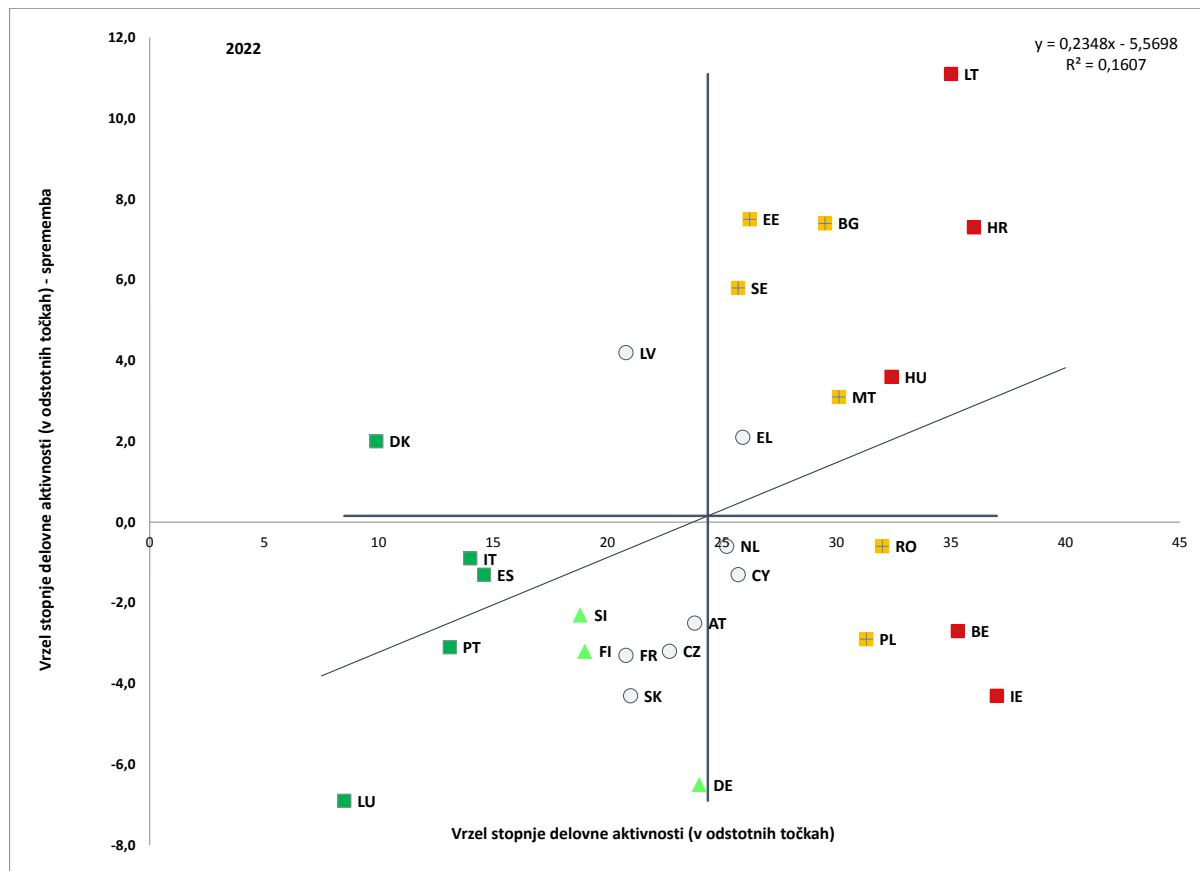
Stopnje delovne aktivnosti invalidov so kljub nedavnim izboljšavam nižje in brez znakov

navzgor usmerjene konvergence med državami članicami. Vrzel stopnje delovne aktivnosti med invalidi in neinvalidi je leta 2022 v EU znašala 21,4 odstotne točke, po tem ko se je od leta 2021 zmanjšala za 1,7 odstotne točke. Glavni kazalnik pregleda socialnih kazalnikov kaže, da se razmere med državami članicami močno razlikujejo (glej sliko 2.2.15 in tudi namenski okvir stebra 4). Vrzel je največja na Irskem, Hrvaškem, v Belgiji in Litvi (znaša približno 35 odstotnih točk ali več) ter na Madžarskem (32,4 odstotne točke) in odraža „kritične razmere“. V Bolgariji, Estoniji, na Švedskem, Malti, Poljskem in v Romuniji je treba razmere „spremljati“, saj so se vrzeli močno povečale, ali pa so razmeroma večje od povprečja. Vrzel je bila najmanjša v Luksemburgu, na Danskem, Portugalskem, v Italiji in Španiji (manj kot 15 odstotnih točk), ki so bile „najuspešnejše države“ v EU. V skladu s strategijo o pravicah invalidov za obdobje 2021–2030 so za izboljšanje položaja invalidov na trgu dela potrebni nadaljnja prizadevanja politike in ciljno usmerjeni ukrepi, kot so opisani v svežnju ukrepov za zaposlovanje invalidov¹⁷².

¹⁷² Glej [Sveženj ukrepov za zaposlovanje invalidov za izboljšanje priložnosti invalidov na trgu dela – Zaposlovanje, socialne zadeve in vključevanje – Evropska komisija \(europa.eu\)](#).

Slika 2.2.15: Vrzel stopnje delovne aktivnosti invalidov je še vedno velika, pri čemer se trend med državami članicami močno razlikuje

Vrzel stopnje delovne aktivnosti med invalidi in neinvalidi (starostna skupina 20–64 let), ravni leta 2022 in spremembe glede na prejšnje leto (v %, glavni kazalnik pregleda socialnih kazalnikov)

Opomba: presečišče osi je netehtano povprečje EU. Legenda je navedena v Prilogi. Prekinitev časovne vrste za Luksemburg.

Vir: Eurostat [[tepsr_sp200](#)], EU-SILC.

Okvir 4 stebra Povečanje vključevanja invalidov na trg dela

V skladu z načeloma 3 (o enakih možnostih) in 17 (o vključevanju invalidov) evropskega stebra socialnih pravic je **izboljšanje rezultatov na trgu dela za invalide ključno za povečanje enakosti in lahko prispeva tudi k odpravljanju pomanjkanja delovne sile**. Sveženj ukrepov za zaposlovanje invalidov, ki ga je Evropska komisija napovedala septembra 2022, je ena od sedmih ključnih pobud strategije o pravicah invalidov za obdobje 2021–2030. Namenjen je krepitvi zaposlitvenih priložnosti za invalide, tako da državam članicam, delodajalcem in organom, zagotavlja smernice, ki zajemajo vse stopnje zaposlitve, od zaposlovanja in zadržanja zaposlenih do vrnitve na delo. Da bi povečali vključevanje invalidov na trg dela, je ključno okrepiti zmogljivosti zavodov za zaposlovanje in služb za vključevanje, spodbujati zaposlovanje in zavračati stereotipe, hkrati pa zagotoviti razumne prilagoditve na delovnem mestu, ki so odvisne od potreb invalidov, da bi jim zagotovili udeležbo na trgu dela.

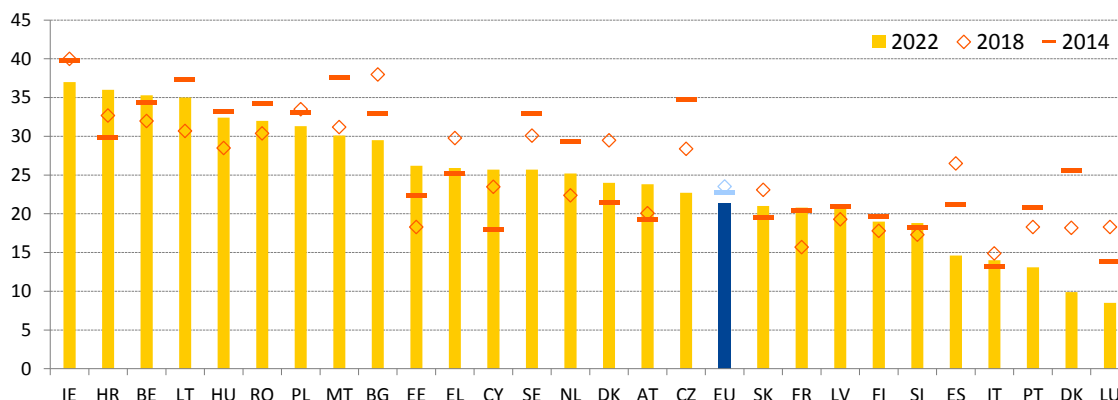
Kljub nenehnim prizadevanjem držav članic v zadnjem desetletju se invalidi še vedno srečujejo z velikimi ovirami na trgu dela. Leta 2022 se je približno 47 milijonov ljudi (približno 17 %) v delovno sposobnem prebivalstvu v EU prijavilo kot invalidov. Še vedno imajo običajno bistveno slabše rezultate na trgu dela kot preostalo prebivalstvo. Medtem ko se je stopnja delovne aktivnosti invalidov povečala z 48,7 % leta 2014 (v EU-28) na 50,7 % leta 2020 (v EU27, od tega je bila tretjina zaposlena za polni delovni čas), je vrzel med invalidi in neinvalidi leta 2022 ostala velika ter je znašala 21,4 odstotne točke, v tem desetletju pa se je zmanjšala le za 1,3 odstotne točke¹⁷³. V nekaterih državah članicah se je vrzel zmanjšala, v drugih pa se je še povečala (glej graf). Poleg tega je bila stopnja brezposelnosti invalidov leta 2020 zelo visoka in je znašala 17,1 % (v primerjavi z 9,7 % pri neinvalidih). Poleg tega številni invalidi niso udeleženi na trgu dela, kot je razvidno iz stopnje aktivnosti, ki znaša 60,7 % (v primerjavi s 83,4 % pri neinvalidih). V nekaterih primerih so invalidi zaposleni v ločenih delovnih okoljih, kot so zaščitena delovna mesta, na katerih morda niso vedno zagotovljeni ustrezni delovni pogoji in pravice, povezane z delom, ter ki niso spodbudna za prehod na odprti trg dela.

¹⁷³

Podatki, predstavljeni v tem oddelku, temeljijo na raziskavi [EU-SILC](#), v kateri so uporabljeni zaposlitveni status, ki ga oseba opredeli sama, in kažejo stopnje delovne aktivnosti, ki so za 1,5 odstotne nižje od kazalnika iz ankete o delovni sili (na podlagi opredelitve MOD) od leta 2009, čeprav so tesno povezane z njim. Glej Evropska komisija: [European Comparative data on Europe 2020](#) (Evropski primerjalni podatki o strategiji Evropa 2020), 2021, in Akademska mreža evropskih strokovnjakov s področja invalidnosti, *The Employment of Persons with disabilities* (Zaposlitev invalidov), 2023 (še ni objavljeno).

Znatna vrzel stopnje delovne aktivnosti invalidov z velikimi razlikami med državami članicami

Razlika med stopnjo delovne aktivnosti invalidov in neinvalidov (starostna skupina 20–64 let, v odstotnih točkah)

Opomba: podatki za EU27. Prekinitev časovne vrste za Luksemburg v letu 2022 in začasni podatki za Francijo za leto 2022.

Vir: Eurostat [hlth_dlm200], EU-SILC.

Vse države članice zagotavljajo določeno podporo za lažje zaposlovanje invalidov. Ta vključuje davčne olajšave, znižanja prispevkov za socialno varnost ali plačil obveznega zdravstvenega zavarovanja, subvencije plač ali druge subvencije, nepovratna sredstva, ozaveščanje in obveščanje, usposabljanje ali svetovanje. **Irska** je na primer leta 2022 začela uvajati pristop zgodnjega vključevanja, namenjen izboljšanju storitev za zaposlovanje, ki jih javni zavodi za zaposlovanje ponujajo iskalcem zaposlitve z invalidnostmi, tako da se jim aktivno ponujajo in zagotavljajo storitve za zaposlovanje ter podpora v najkrajšem možnem času. V **Litvi** se z reformo iz leta 2023 razširja uporaba ukrepov aktivnih politik trga dela in socialnih storitev na invalide, da se jim olajša vstop na odprti trg dela in da se odpravi podpora za socialna podjetja, ki so ustvarila ločena delovna mesta. **Nizozemska** je leta 2022 uvedla več ukrepov za izboljšanje zaposlitvenih možnosti za invalide. Med drugim je bil uveden koncept *proefplaats*, tj. dvomesečno poskusno obdobje z različnimi podpornimi storitvami za invalide, v katerem ne prejemajo plačila, vendar ohranijo pravice do nadomestila za primer brezposelnosti.

Čeprav je stopnja zaposlenosti državljanov EU, ki živijo v drugi državi članici, višja kot pri državljanih države, so običajno prekomerno zastopani na osnovnih delovnih mestih. Stopnja delovne aktivnosti delovno sposobnih državljanov EU, ki živijo v drugi državi članici, se je po znatnem znižanju v razmerah pandemije COVID- 19 leta 2022 vrnila na 77,1 %¹⁷⁴, tj. znašala je 1,7 odstotne točke več od povprečne stopnje delovne aktivnosti državljanov države (75,4 %) in 15,2 odstotne točke več kot pri državljanih tretjih držav. Tako državljani EU, ki živijo v drugi državi članici, kot državljani tretjih držav so bili v osnovnih poklicih, kot so poklici na področju storitev in prodaje, pa tudi v obrtništvu in s tem povezanih poklicih, v primerjavi z državljani države prekomerno zastopani¹⁷⁵. Začasni mobilni delavci, kot so sezonski delavci, so običajno še posebej izpostavljeni slabim delovnim pogojem in izkoriščanju, saj razlike med državo prebivališča in dela povzročajo težave pri uveljavljanju enakih pravic¹⁷⁶. Čeprav se na splošno izboljšuje tudi vključevanje oseb, rojenih zunaj EU, na trg dela, se zdi, da so potrebna nadaljnja prizadevanja. Stopnja delovne aktivnosti oseb, rojenih zunaj EU (20–64 let), se je zvišala s 63,4 % v letu 2021 na 65,9 % v letu 2022, vrzel stopnje delovne aktivnosti med temi osebami in osebami, rojenimi v EU, pa se je zmanjšala z 10,7 odstotne točke leta 2021 na 9,7 odstotne točke leta 2022. Vrzel je bila največja v Bolgariji (več kot 20 odstotnih točk), na Nizozemskem, Švedskem, v Belgiji in Nemčiji (več kot 16 odstotnih točk), medtem ko je bila v Romuniji, na Češkem, Poljskem, Malti in Slovaškem celo negativna.

¹⁷⁴ Podatki za Bolgarijo, Poljsko in Romunijo v letu 2022 niso na voljo. See Eurostat [[lfsa_ergaeden](#)], anketa o delovni sili EU.

¹⁷⁵ Evropska komisija, *Letno poročilo o mobilnosti delovne sile znotraj EU*, Urad za publikacije Evropske unije, 2023, Luksemburg.

¹⁷⁶ Evropska komisija, *Report on seasonal workers and intra-EU labour mobility* (Poročilo o sezonskih delavcih in mobilnosti delovne sile znotraj EU), Urad za publikacije Evropske unije, 2023.

Položaj oseb, rojenih v tujini, na trgu dela je odvisen od stopnje njihove izobrazbe in države njihovega rojstva. V povprečju je bilo v EU zaposlenih 77 % ljudi, rojenih v drugi državi EU, v primerjavi s 75,6 % oseb, rojenih v lastni državi. Med tistimi z nižjo sekundarno izobrazbo ali s še nižjo izobrazbo je stopnja delovne aktivnosti pri osebah, rojenih zunaj EU, znašala 57,3 %, tj. 1 odstotno točko več kot pri osebah, rojenih v državi prebivališča, medtem ko je bila stopnja delovne aktivnosti nizko usposobljenih oseb, rojenih v drugi državi EU, 68,3-odstotna, kar je 11 odstotnih točk več kot pri osebah, rojenih v lastni državi. Med osebami s terciarno izobrazbo je bila leta 2022 najvišja stopnja delovne aktivnosti zabeležena pri prebivalstvu, rojenem v državi prebivališča, in sicer je znašala 87,3 % v primerjavi s 85,7 % pri osebah, rojenih v drugi državi EU, in 74,5 % pri osebah, rojenih zunaj EU. Neskladje med ravno usposobljenosti in zaposlitve je znatno večje pri državljanih tretjih držav, zaradi česar je raven previsoke usposobljenosti pri teh državljanih leta 2022 znašala 39,4 % v primerjavi z 21,1 % pri državljanih EU¹⁷⁷.

¹⁷⁷ Vir: Eurostat [[lfsa_coqgan](#)].

2.2.2 Ukrepi držav članic

Države članice v skladu z evropskim jamstvom za otroke **še naprej izboljšujejo dostop do vzgoje in varstva predšolskih otrok, zlasti s poudarkom na prikrajšanih otrocih.** Petnajst držav članic se je s podporo mehanizma za okrevanje in odpornost zavezalo k večjim reformam in naložbam na tem področju politike v vrednosti skoraj 8 milijard EUR. **Bolgarija** je s študijskim letom 2023–24 uvedla triletno obvezno predprimarno vzgojo in izobraževanje od četrtega leta starosti, ki se postopno izvaja v okviru njenega strateškega okvira za razvoj izobraževanja, usposabljanja in učenja za obdobje 2021–2030. Na **Slovaškem** je bila z novo zakonodajno spremembo uvedena zakonska pravica do mesta v vrtcu, in sicer za štiriletnike od septembra 2024, za triletnike pa od septembra 2025. Družine, ki koristijo registrirano predšolsko vzgojo in otroško varstvo na **Irskem**, so od januarja 2023 upravičene do višje urne subvencije v okviru nacionalnega sistema otroškega varstva. Občine na **Švedskem** morajo ponuditi mesto v vzgoji in varstvu predšolskih otrok otrokom, ki so na Švedskem živeli kratek čas, tudi če njihovi starši ali zakoniti skrbniki zanj niso zaprosili. Na **Slovaškem** so z Evropskim socialnim skladom plus (ESS+) podprti ciljno usmerjeni ukrepi za povečanje udeležbe otrok iz prikrajšanih okolij, vključno z invalidnimi otroki in Romi. **Portugalska** je v letu 2023 razširila brezplačno vzgojo in varstvo predšolskih otrok, mlajših od treh let. To velja za vse otroke, ki vstopajo v prvo leto jasli in preidejo v drugo leto, tudi za tiste, ki so vpisani v zasebne jasli, kjer ni ponudbe neprofitnih organizacij. Od leta 2024 bodo vsi otroci do treh let imeli pravico do brezplačne predšolske vzgoje in varstva, vendar je ponudba jasli še vedno nezadostna. Na **Hrvaškem** poteka revizija ureditev financiranja med državo in občinami, da bi se izboljšala vzdržnost nove ureditve in zagotovile enake možnosti. V **Avstriji** je z novo spremembo o financiranju otroškega varstva zveznim državam za obdobji 2022–2023 in 2026–2027 zagotovljenih skupaj 200 milijonov EUR posebnih subvencij na leto, da bi se pospešila širitev storitev otroškega varstva v osnovnih šolah, poleg ukrepov za izboljšanje dostopa do vzgoje in varstva predšolskih otrok iz njenega načrta za okrevanje in odpornost.

V **Belgiji** je v Valonski regiji predvideno financiranje iz mehanizma za okrevanje in odpornost, da bi se zgradila in obnovila infrastruktura za zgodnje otroško varstvo ter tako izboljšala pokritost. Poudarek bo na lokacijah, kjer nizka pokritost z otroškim varstvom obstaja v kombinaciji z nizkimi stopnjami delovne aktivnosti žensk, visokim deležem staršev samohranilcev in nizkim dohodkom na prebivalca. **Madžarska** namerava z izkoriščanjem mehanizma za okrevanje in odpornost ter skladov kohezijske politike ustvariti nova mesta v vzgoji in varstvu predšolskih otrok za otroke, mlajše od treh let, da bi do konca leta 2026 dosegla 60 000 mest, potrebe pa bo ocenila do konca leta 2026. Nova mesta naj bi bila ustvarjena v naseljih (zlasti v prikrajšanih), kjer jasli prej ni bilo. V **Romuniji** bo postalo predšolsko izobraževanje od tretjega leta starosti obvezno s študijskim letom 2030–2031, v okviru načrta za okrevanje in odpornost pa se izvajajo naložbe v gradnjo, opremljanje in operacionalizacijo 110 jasli ter 412 dopolnilnih storitev za prikrajšane skupine.

Politika se vse bolj osredotoča na razvoj kakovosti storitev vzgoje in varstva predšolskih otrok, tudi zaradi pomanjkanja usposobljenih zaposlenih, Irska je konec leta 2022 povečala plačo več kot 70 % delavcev v vzgoji in varstvu predšolskih otrok, in sicer približno 27 000 zaposlenim, ter podprla profesionalizacijo delavcev v otroškem varstvu z uvedbo sektorskih minimalnih plač, vezanih na različne vloge in ravni kvalifikacij. Na **Danskem** bo v začetku leta 2024 začel veljati nov zakon o minimalnih standardih za razmerja med otroki in zaposlenimi. **Nemčija** še naprej podpira zvezne dežele pri povečevanju zagotavljanja kakovostnih storitev, med drugim na področjih, kot so razmerje med zaposlenimi in otroki, zaposlovanje in ohranjanje usposobljenih zaposlenih, vodenje ter jezikovno izobraževanje. **Estonija** namerava razviti celosten sistem vzgoje in varstva predšolskih otrok, za katerega bodo veljali skupni standardi kakovosti, vključno s skupnim učnim načrtom. V **Litvi** so bile sprejete nove smernice o vsebini programov vzgoje predšolskih otrok, kot je predvideno v njenem načrtu za okrevanje in odpornost. V **Grčiji** se je okrepil nadaljnji poklicni razvoj zaposlenih v vzgoji in varstvu predšolskih otrok. **Češka** s podporo EU iz Instrumenta za tehnično podporo razvija sistem spremljanja in vrednotenja kakovosti vzgoje in varstva predšolskih otrok, ki bo usmerjal in podpiral sedanjo širitev sektorja, ki se financira iz mehanizma za okrevanje in odpornost ter skladov kohezijske politike. Flamska regija v **Belgiji** bo vložila dodatnih 270 milijonov EUR v vzgojo in varstvo predšolskih otrok, da bi ustvarila 5 000 dodatnih mest ter zmanjšala razmerje med otroki in zaposlenimi. **Malta** je julija 2023 uvedla „okvir za zagotavljanje kakovosti izobraževanja (0–16 let)“ in „nacionalne standarde kakovosti v izobraževanju (3–16 let)“, v katerih se pojasnjuje zagotavljanje kakovosti v izobraževalnih ustanovah in zagotavljajo orodja, s katerimi si lahko izobraževalci pomagajo pri razmisleku o vodenju, poučevanju in šolski etiki.

Prizadevanja za povečanje privlačnosti učiteljskega poklica je mogoče okrepiti, zlasti z izboljšanjem delovnih pogojev v razmerah pomanjkanja. V zadnjih letih so bili izvedeni zelo raznoliki ukrepi, vendar v večini držav še ni njihovega vidnega učinka. V **Bolgariji** se je po velikih zvišanjih plač od leta 2016 (pri čemer so se začetne plače več kot podvojile) število študentov dodiplomskih programov v izobraževanju povečalo za 24,5 %, skupaj s 40-odstotnim povečanjem na zadevnih magistrskih programih med letoma 2018 in 2022. **Nizozemska** in **Estonija** sta nedavno sprejeli akcijska načrta za učitelje, v katerih so med drugim obravnavane učiteljske plače, delovni pogoji, poklicne možnosti in priložnosti za usposabljanje učiteljev ter alternativne poti vstopa v poklic in tesnejše sodelovanje med različnimi deležniki in šolami. Nekatere države s posebej nizko plačanimi učitelji so močno zvišale plače, pri čemer so cilje postavile glede na nacionalno povprečno plačo. To so na primer **Litva, Češka, Bolgarija** in **Estonija**. **Romunija** se je junija 2023 odločila zvišati plače učiteljev za povprečno 25 %. Poleg splošnega povišanja plač so bile uvedene tudi dodatne finančne spodbude. **Nizozemska** je na primer uvedla tako imenovani dodatek za udeležbo na trgu dela (*arbeidsmarkttoelage*) za učitelje, ki poučujejo v prikrajšanih šolah. Na **Švedskem** lahko ponudniki šol prejmejo dodatna nepovratna sredstva za imenovanje in nagrajevanje posebej kvalificiranih učiteljev. Šole s številnimi prikrajšanimi učenci prejmejo več sredstev. Nekatere države se osredotočajo na delovne pogoje in poklicne možnosti. **Grčija** je razvila nacionalni okvir za poklicne poti in uvedla ocenjevanje učiteljev. **Švedska** in **Nizozemska** sta uvedli politike, osredotočene na zmanjšanje delovne obremenitve, ki na primer omogočajo zaposlovanje dodatnih pomočnikov učiteljev. **Belgija, Češka, Romunija** in **Slovaška** razvijajo programe mentorstva s posebnim poudarkom na učiteljih začetnikih. **Malta** je sprejela več ukrepov za razvoj plač učiteljev v skladu s sedanjo kolektivno pogodbo, vključno z zvišanjem plač in dodatkom za delo v razredu, možnostjo pospešenega napredovanja, zmanjšanjem pedagoškega bremena in manjšimi razredi, da bi se osredotočili na ohranitev učiteljev.

Cilj držav članic je strukturno privabiti več kandidatov v učiteljski poklic, sprejeti pa so bili tudi takojšnji ukrepi za odpravo pomanjkanja. Številne države članice se za odpravo akutnega pomanjkanja učiteljev vse bolj zanašajo na nadomestne ali neusposobljene učitelje, kar bi lahko vplivalo na kakovost izobraževanja. Nova zakonodaja v **Sloveniji** omogoča začasno zaposlovanje oseb, ki niso usposobljene za poučevanje, postopek zaposlovanja pa je poenostavljen. **Belgija** je v šolskem letu 2022–2023 preskusila uporabo platform in skupin nadomestnih učiteljev za boj proti pomanjkanju učiteljev. Na **Irskem** je bil napovedan pilotni projekt za izmenjavo učiteljev med šolami. Podobno je v **Romuniji** v novem zakonu o preduniverzitetnem izobraževanju predvidena možnost delitve virov, vključno z učitelji. Ministrstvo za izobraževanje na **Nizozemskem** je šolam v petih največjih mestih dovolilo, da preizkušajo različne tedenske urnike. Šole lahko pouk en dan v tednu organizirajo drugače, na primer tako, da za majhen delež učnega načrta k pouku povabijo zunanje strokovnjake, med preizkusom pa lahko tudi odločijo, kdaj bodo določile počitnice. Na splošno so bile v približno dveh tretjinah držav že vzpostavljene alternativne poti do poklica. **Latvija** je nedavno uvedla nove pospešene pobude za hitro pridobivanje učiteljske izobrazbe za mlade strokovnjake, zlasti tiste s področij STEM, ter učiteljem omogočila, da se dodatno izobrazijo za druga tematska področja. Na **Švedskem** se poskusno izvaja novo krajše dodatno pedagoško izobraževanje, da bi se omogočil hitrejši vstop v učiteljski poklic. V **Avstriji** lahko učitelji magistrski študij dokončajo med tem, ko že delajo kot učitelji. Na **Češkem** lahko diplomanti z magisterijem, ki ustreza področjem šolskih predmetov, vstopijo v poklic za največ tri leta, v tem obdobju pa morajo pridobiti zahtevano izobrazbo. **Litva** je zahteve glede izobrazbe učiteljev naredila prožnejše, da bi spodbudila prečni vstop v poklic. **Belgija** tistim, ki prihajajo iz zasebnega sektorja, priznava deset let delovne dobe, da bi k poučevanju privabila več kandidatov (nedavno je bilo predlagano, da se ta delovna doba v Flandriji prilagodi na 15 let, ta predlog pa mora odobriti še parlament). V **Estoniji**, na **Finskem**, **Irskem** in v **Luksemburgu** se ustvarjajo dodatna študijska mesta, v **Bolgariji**, na **Hrvaškem**, v **Estoniji**, **Litvi** in **Sloveniji** pa so bile uvedene štipendije, da bi mlade spodbudili k študiju za pridobitev diplome iz poučevanja.

Države članice še naprej izvajajo ukrepe za omejitev zgodnjega opuščanja izobraževanja in usposabljanja ter odpravljanje neenakosti v izobraževanju. **Romunija** je na primer leta 2022 začela izvajati nacionalni program za zmanjšanje opuščanja šolanja, pri čemer izkorišča veliko finančno podporo iz mehanizma za okrevanje in odpornost ter ESS+ (od leta 2024). Od takrat je nepovratna sredstva prejelo 37 % osnovnih in nižjih srednjih šol, da bi zmanjšale ali preprečile opuščanje šolanja, tudi z dodatno pedagoško podporo, ukrepi socialne podpore in zunajšolskimi dejavnostmi. V novem zakonu o izobraževanju je predvideno, da se bodo ta prizadevanja nadaljevala prek več nacionalnih programov. V **Španiji** je cilj programa za usmerjanje, napredovanje in obogatitev na področju izobraževanja v centrih s posebej kompleksnimi razmerami za izobraževanje (PROA+) za obdobje 2021–2023, ki se financira iz ESS+ in mehanizma za okrevanje in odpornost, izboljšati šolski uspeh z zagotavljanjem ciljno usmerjene podpore učencem. Ti centri se nahajajo na območjih z velikim deležem prikrajšanih in ranljivih mladih, mladih z učnimi težavami ali kakršnimi koli drugimi težavami, ki bi lahko ovirale učni uspeh. V **Luksemburgu** se je šoloobvezna starost julija 2023 zvišala s 16 na 18 let, da bi se zmanjšala zgodnje opuščanje šolanja in brezposelnost mladih. Zakon bo začel veljati s šolskim letom 2026–2027. Na **Slovaškem** je bila leta 2023 vzpostavljena mreža približno 160 služb za svetovanje in preprečevanje, ki bodo sodelovale s skupinami za vključevanje v šole. To bo učiteljem in drugim zaposlenim pomagalo pri zagotavljanju strokovne podpore, med drugim za otroke z avtizmom ali otroke z invalidnostmi. Podobno je **Poljska** ustanovila 23 centrov za podporo vključujočemu izobraževanju in povečala zaposlovanje ekip za vključevanje v šolah, s čimer bo podprto tudi vključevanje učencev z invalidnostmi. **Švedska** od aprila 2023 krepi finančno podporo za učitelje za izobraževanje oseb s posebnimi potrebami in storitve zdravstvenega varstva za učence. **Malta** je leta 2023 objavila revidirano strategijo o zgodnjem opuščanju izobraževanja in usposabljanja, ki temelji na preprečevanju, posredovanju in nadomestilih. **Irska** je septembra 2022 razširila svoj program za podporo šolam na prikrajšanih lokacijah (DEIS). Od tega je imelo korist 361 šol. Te šole so prejele dodatna sredstva, kot sta finančna podpora in dodatno osebje. V program je zdaj vključuje več kot 1 200 šol, iz njega pa se podpira približno 240 000 učencev. **Portugalska** je odobrila načrt 21|23 Escola+, namenjen reševanju težav učencev ter socialnih in izobraževalnih asimetrij, ki so posledica zaprtja šol in razmer zaradi pandemije.

Ključni prednostni nalogi ostajata krepitev pridobivanja osnovnih spretnosti ter prehod na poučevanje in učenje, ki temeljita na kompetencah. Več držav članic je v zadnjih letih izvedlo večje reforme učnih načrtov, ki bi lahko pripomogle k obrnitvi trenda slabšanja učnih izidov.

Slovaška je za povečanje pridobivanja ključnih kompetenc uvedla celovito reformo osnovnošolskih učnih načrtov, ki je podprta z njenim načrtom za okrevanje in odpornost. Reforma se osredotoča na povečanje digitalnih spretnosti, kritičnega razmišljanja in ustvarjalnosti učencev, krepitev vključujočega izobraževanja in izboljšanje mentorstva za učitelje. **Nizozemska** od septembra 2022 v okviru svojega krovnega načrta za osnovne spretnosti zagotavlja podporo približno 2 200 šolam in 650 000 učencem od predšolske vzgoje do srednješolskega in poklicnega izobraževanja. Z načrtom se spodbujajo spretnosti branja in pisanja v nizozemščini, matematično znanje, državljanska vzgoja in digitalna pismenost. **Francija** v šolskem letu 2023–24 uvaja eno uro nivojskega pouka francoščine in matematike na teden za vse učence, razširja program podpore na vse šole (*Devoirs faits*) in učiteljem zagotavlja pedagoške smernice. **Irska** je marca 2023 po reformah srednješolskih učnih načrtov objavila nov okvir osnovnošolskega učnega načrta, od osnovne šole naprej daje večji poudarek področjem STEM, dobremu počutju in poučevanju tujih jezikov. **Slovenija** je novembra 2022 objavila razpis za zbiranje predlogov za projekte v okviru svojega načrta za okrevanje in odpornost, da bi izvedla obsežno usposabljanje pedagoških delavcev na področju digitalnih spretnosti, kompetenc za okoljsko trajnostnost in finančno pismenost ter do junija 2026 usposobila do 20 000 učiteljev in ravnateljev. **Litva** je septembra 2023 sprejela poseben načrt za izboljšanje izidov izobraževanja pri predmetih s področij STEM. Podpira tudi izobraževanje na področjih STEM v novo ustanovljenih centrih, opremljenih z laboratoriji. **Hrvaška** se pripravlja na poskusno izvedbo reforme o celodnevni šoli v letu 2023, s katero naj bi se povečalo število ur poučevanja za vse predmete iz osnovnih spretnosti. **Malta** je razširila poletne in zimske dopolnilne tečaje, namenjene zagotavljanju dodatne akademske podpore ranljivim učencem.

Digitalna preobrazba izobraževalnih sistemov se pospešuje. Po pandemiji so se reforme in naložbe za spodbujanje digitalnega izobraževanja močno okrepile iz mehanizma za okrevanje in odpornost, pri čemer je bilo dodeljenih skupno 29 milijard EUR naložb v človeški kapital in digitalizacijo. Digitalna preobrazba izobraževanja se v številnih državah članicah obravnava v okviru različnih strategij za digitalizacijo izobraževanja in digitalne spretnosti. **Francija** je na primer sprejela novo strategijo za digitalno izobraževanje (2023–2027), namenjeno okrepitvi sodelovanja med nacionalnimi in lokalnimi akterji, razvoju digitalnih spretnosti učencev ter zagotovitvi digitalnih virov in stalnega poklicnega razvoja za učitelje. **Avstrija** je sprejela strateški okvir „Univerze in digitalna preobrazba do leta 2030“, v katerem sta opredeljena sklop načel za univerze in vrsta ukrepov za spodbujanje digitalizacije visokošolskega izobraževanja. V okviru šol se je začel izvajati načrt za digitalno izobraževanje v osmih točkah (2020–2024), ki vključuje pedagoške pobude in infrastrukturne ukrepe. Flamska skupnost v **Belgiji** je s podporo iz mehanizma za okrevanje in odpornost ustanovila sklad za napredek v visokošolskem izobraževanju, katerega namen je digitalizirati visokošolsko izobraževanje in ga prilagoditi na prihodnost ter okrepiti vseživljenjsko učenje v visokošolskih zavodih. Poleg tega je v vseh treh belgijskih skupnostih predvidena uporaba mehanizma za okrevanje in odpornost, da se šolam zagotovita digitalna oprema in informacijska infrastruktura. V **Romuniji** je bil odobren zakonodajni okvir za digitalizacijo izobraževalnih procesov in učnih vsebin, v katerem je določen tudi profil digitalnih kompetenc učiteljev. V **Litvi** je cilj projekta EdTech izobraževalne ustanove na vseh ravneh opremiti z digitalnimi orodji, preskusiti inovativne digitalne učne rešitve in izvesti spletno usposabljanje za digitalne spretnosti, zasnovano v skladu z digitalnimi okviri EU. Do leta 2024 bo tečaj za kompetence na področju informacijske tehnologije opravilo vsaj 3 000 učiteljev in akademskega osebja, najmanj 500 učiteljev pa bo pridobilo magisterij s področja IKT, kot je predvideno v načrtu za okrevanje in odpornost.

Države članice sprejemajo ukrepe, da bi okrepile prispevek visokošolskega izobraževanja k pridobivanju spretnosti, pomembnih za trg dela, in spodbujanju inovacij. Večina jih je začela izvajati posebne programe za obnovitev ponudbe usposabljanja in izboljšanje njegove ustreznosti za trg dela, pri čemer se mnoge osredotočajo na digitalno preobrazbo visokega šolstva in uvedbo mikrodokazil. Druge izvajajo celovite reforme, vključno z večjimi spremembami ureditev upravljanja, akreditacij in mehanizmov za zagotavljanje kakovosti, ter pri tem krepijo raziskovalne dejavnosti in spodbujajo internacionalizacijo. **Bolgarija** na primer izvaja obsežen program za posodobitev visokošolskega sistema s sofinanciranjem iz ESS. Namen programa je uvesti model kompetenc, podpreti razvoj skupnih univerzitetnih programov, olajšati razvoj prečnih spretnosti in izboljšati kompetence učnega osebja. Poleg tega bodo tudi učni načrti posodobljeni s podporo ESS+, da bi se povečal poudarek na kompetencah za zeleni prehod. **Hrvaška** v skladu z nacionalnim načrtom za razvoj izobraževalnega sistema za obdobje 2021–2027, sprejetim marca 2023, izvaja reformo visokošolskega sistema, da bi spodbudila odličnost ter izboljšala ustreznost za trg dela in internacionalizacijo, delno v okviru svojega načrta za okrevanje in odpornost. Uvedla je sporazume o uspešnosti in revidirala metode za notranje zagotavljanje kakovosti in zunanje ocenjevanje visokošolskih zavodov ter postopke akreditacije za visokošolske zavode in nove študijske programe. **Romunija** je z univerzami podpisala 61 pogodb o nepovratnih sredstvih za financiranje celostnih ukrepov za izboljšanje digitalne infrastrukture in razvoj digitalnih kompetenc študentov, skupaj z razvojem digitalnih spretnosti učnega in raziskovalnega osebja s sodelovanjem v raziskovalnih in praktičnih projektih. Nedavne reforme v **Grčiji** vključujejo dodelitev večje avtonomije visokošolskim zavodom, izboljšanje njihovega delovanja, uvedbo ciljev in meril uspešnosti, povezanih s financiranjem, ter izboljšanje kakovosti. **Slovenija** je v okviru svojega načrta za okrevanje in odpornost vložila 56,5 milijona EUR v 38 pilotnih projektov, s katerimi bodo preizkušene rešitve za vključevanje digitalnih kompetenc in kompetenc za trajnostni razvoj v visokošolske učne načrte, da bi izboljšala rezultate na trgu dela. **Portugalska** je v okviru svojega načrta za okrevanje in odpornost sprejela pobudo Mladina na področju naravoslovja, tehnologije, inženirstva, umetnosti in matematike (*Impulso Jovem STEAM*), katere cilj je v skladu s potrebami trga dela v naslednjih petih letih povečati število mladih v visokošolskem izobraževanju na področju naravoslovja, tehnologije, inženirstva, umetnosti in matematike za 10 %. V okviru pobude se zagotavlja finančna podpora, projekte pa izvajajo visokošolske ustanove s sodelovanju s podjetji, javnimi subjekti in srednjimi šolami. **Malta** je še povečala študentske štipendije na področjih, povezanih z zelenim gospodarstvom in disciplinami na področju naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike, da bi spodbudila več študija v kritičnih sektorjih.

Usklajevanje sistemov poklicnega izobraževanja in usposabljanja z nastajajočimi potrebami po spretnostih je med prednostnimi nalogami politike držav članic. Francoska skupnost v **Belgiji** je uvedla reformo, da bi poklicno izobraževanje in usposabljanje naredila ustrežnejše za trg dela, pri čemer se bo reforma začela izvajati leta 2024. V **Bolgariji** se v okviru načrta za okrevanje in odpornost izvajajo spremembe regulativnega okvira za poklicno izobraževanje in usposabljanje, da bi se podprla prilagoditev poklicnega izobraževanja in usposabljanja potrebam na trgu dela. Estonija v okviru svojega načrta za okrevanje in odpornost vlaga v posodabljanje in razvoj novih poklicnih standardov ter v opredeljevanje učnih izidov, povezanih z zelenimi spretnostmi, in posebnih področij in spretnosti z največjim potencialom za zeleni prehod. Ukrep, sprejet junija 2022, je namenjen spodbujanju uvajanja zelenih tehnologij s prenosom znanja ter posodobitvijo vsebine in organizacije programov usposabljanja za strokovno usposobljenost v visokošolskem izobraževanju ter poklicnem izobraževanju in usposabljanju, pa tudi spodbujanju zagotavljanja izpopolnjevanja in preusposabljanja. **Švedska** širi svoj program visokošolskega poklicnega izobraževanja po obsegu in s prožnejšimi možnostmi za preusposabljanje in izpopolnjevanje, pri čemer se opira tudi na svojo uspešno shemo HVE za pilotne poklicne šole za odrasle z nižjimi kvalifikacijami v tesnem sodelovanju s svetom dela. **Španija** si v letu 2023 v okviru svojega načrta za okrevanje in odpornost prizadeva za digitalno preobrazbo, inovacije in internacionalizacijo poklicnega izobraževanja in usposabljanja tako, da vlaga v digitalno in zeleno usposabljanje učiteljev poklicnega izobraževanja in usposabljanja, učilnice preureja v skladu s tehnološkimi potrebami in vzpostavlja mreže 50 centrov odličnosti, ki spodbujajo raziskave in inovacije ter bodo dokončani leta 2024. **Ciper** se v ukrepih, sprejetih aprila 2023 v okviru njegovega načrta za okrevanje in odpornost, osredotoča na ljudi, zaposlene v poklicih ali sektorjih, povezanih z zelenim in modrim gospodarstvom, in brezposelne, ki želijo delati v takih poklicih, da bi se jim zagotovile možnosti za preusposabljanje in izpopolnjevanje v centrih za poklicno usposabljanje. **Slovaška** bo na podlagi svojega načrta za okrevanje in odpornost posodobila programe izobraževanja in usposabljanja, da bodo odražali trenutne potrebe trga dela, ki so povezane tudi z zelenim prehodom. To vključuje tudi pripravo novih učnih načrtov za poklicno izobraževanje in usposabljanje, usposabljanje učiteljev, novo opremo za poklicno izobraževanje in usposabljanje ter usposabljanje zaposlenih. **Malta** je leta 2023 v okviru ministrstva, pristojnega za izobraževanje, ustanovila direktorat za programe naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike ter programe poklicnega izobraževanja in usposabljanja, da bi okrepila poklicno izobraževanje in usposabljanje z nastajajočimi potrebami po spretnostih ter nadzorovala zavezanost in izvajanje nacionalnega izvedbenega načrta v skladu z Izjavo iz Osnabrucka iz leta 2020.

Več držav EU z novimi ukrepi politike spodbuja učenje na delovnem mestu in vajeništvo, tudi v višjem poklicnem izobraževanju in usposabljanju. V **Belgiji** je Flandrija septembra 2022 uvedla dualno izobraževanje v izobraževanje odraslih, septembra 2023 pa finančno podporo podjetjem in učencem, vključenim v učenje na delovnem mestu. V **Litvi** je bil po sprejetju programa vajeništva septembra 2022 v okviru načrta za okrevanje in odpornost vzpostavljen sistem za podporo vajeništvu s posebnim poudarkom na malih in srednjih podjetjih. Program, ki prejema podporo EU, vključuje povračilo stroškov delodajalcev in sofinanciranje plač vajencev. **Avstrija** od septembra 2022 izvaja svojo „Dualno akademijo“, ki ponuja učenje na delovnem mestu v kombinaciji z izobraževanjem na poklicni šoli ter obvezno obdobje mobilnosti v tujini, kar vodi do višje kvalifikacije poklicnega izobraževanja in usposabljanja. **Romunija** je septembra 2022 v okviru svojega načrta za okrevanje in odpornost dualno izobraževanje razširila na visokošolsko (tehnično) izobraževanje, ki se bo začelo izvajati v študijskem letu 2024–2025. Tako bo od višjega sekundarnega do visokošolskega izobraževanja na voljo popolna dualna pot. **Nemčija** je poleg tega jeseni in pozimi leta 2022 posodobila svojo pobudo „Odličnost za poklicno izobraževanje in usposabljanje“, ki je ena od sestavnih delov njene strategije „Usposobljena delovna sila“. Navedeni ukrepi spadajo na tri področja ukrepanja: (1) spodbujanje priložnosti za nadarjene posameznike v poklicnem izobraževanju in usposabljanju; (2) vzpostavitev privlačnega in inovativnega okolja v poklicnem izobraževanju in usposabljanju ter (3) povečanje mednarodne usmerjenosti v poklicnem izobraževanju in usposabljanju. Novi elementi vključujejo: boljšo podporo zelo uspešnih pripravnikov, razširitev poklicne usmeritve, tudi na digitalne formate, kampanjo za povečanje prepoznavnosti poklicnega izobraževanja in usposabljanja, razvoj in preizkušanje dodatnih inovativnih konceptov za povečanje kakovosti medpodjetniškega usposabljanja, razvoj novega portala, ki bo učiteljem in mentorjem omogočil pregleden dostop do ponudb izobraževanja, ter spodbude za pripravnike in mlade zaposlene, da poklicno usposabljanje in učenje opravljajo v tujini. Poleg tega se bodo z zakonom o spretnostih (*Aus- und Weiterbildungsgesetz*) še bolj razvili in razširili instrumenti financiranja politike trga dela za iskalce usposabljanja, da bi se izognili brezposelnosti zaradi strukturnih sprememb, usposobili nujno potrebne kvalificirane delavce in obdržali kvalificirane delavce.

V državah članicah se uvajajo novi sistemi in modeli za predvidevanje prihodnjih potreb po spretnostih in usposabljanju. Slovaška bo v skladu s spremembo zakona o zavodih za zaposlovanje iz decembra 2022 uporabila sredstva iz ESS+, da bo okrepila sodelovanje s sektorskimi sveti pri predvidevanju povpraševanja po znanju in spretnostih. Ti organi bodo v okviru zveze sektorskih svetov usklajevali sistem vseživljenjskega učenja z določenimi potrebami trga dela. Na **Finskem** se v letu 2023 v okviru načrta za okrevanje in odpornost razvija sistem napovedovanja potreb po delovni sili in kompetencah. Model bo vključeval napovedovanje srednjeročnega povpraševanja po delovni sili, izobraževanju ter spretnostih. To vključuje napovedovanje števila kvalifikacij, dopolnjenih na različnih ravneh izobraževanja, ocenjevanje poklicnih prehodov ter ocenjevanje delovnega potenciala brezposelnih in tistih zunaj delovne sile.

V številnih državah so bili za podporo pospešenemu digitalnemu prehodu uvedeni ukrepi za krepitev digitalnih spretnosti odraslega prebivalstva. V Belgiji je Valonija avgusta 2022 sprejela okvir za zagotavljanje osnovnih digitalnih spretnosti na podlagi valonskega zakona o osnovnem digitalnem usposabljanju. Češka je od februarja 2023 v okviru načrta za okrevanje in odpornost uvedla dodatek za tečaje digitalnega usposabljanja kot nov instrument aktivne politike zaposlovanja, s katerim je kritih 82 % stroškov tečajev za pridobivanje digitalnih spretnosti. Estonija v okviru načrta za okrevanje in odpornost pripravlja reformo digitalne preobrazbe podjetij, pri čemer se osredotoča na krepitev zmogljivosti podjetij na vodstveni ravni, da usmerjajo in spodbujajo digitalni prehod, ter na zagotavljanje razpoložljivosti zadostnega števila strokovnjakov na področju IKT. Cilj reforme, ki je bila sprejeta leta 2022 in se bo izvajala do leta 2026, je tudi ponuditi nove poklicne možnosti ter povečati udeležbo žensk v usposabljanju in poklicih na področju IKT.

Ciper je leta 2023 izvedel naložbe v spletni portal akademije za digitalne državljane, ki vključuje orodje za pomoč ljudem pri ocenjevanju njihove ravni digitalnih spretnosti in potreb, pripravo načrta za njihov razvoj ter ponudbo tečajev po prosti izbiri. Poleg tega v okviru svojega načrta za okrevanje in odpornost vlaga tudi v programe usposabljanja za pridobivanje digitalnih spretnosti v centrih za poklicno usposabljanje. **Latvija** je v svoj načrt za okrevanje in odpornost vključila več ukrepov, povezanih s krepitvijo digitalnih spretnosti. To vključuje podporo pri ugotavljanju in načrtovanju potreb po usposabljanju na podlagi skupne ocene osnovnih digitalnih spretnosti. Številni od teh ukrepov so v skladu z določbami evropskega okvira digitalnih kompetenc. **Poljska** je februarja 2023 predstavila nov program za razvoj digitalnih kompetenc, da bi povečala raven digitalnih kompetenc splošnega prebivalstva in strokovnjakov na področju IKT. **Slovaška** je za odpravo vrzeli v digitalni pismenosti decembra 2022 sprejela nacionalno strategijo za digitalne spretnosti in akcijski načrt z različnimi ukrepi, ki so namenjeni strokovnjakom na področju IKT, ženskam v IKT, učiteljem na vseh ravneh izobraževanja, zaposlenim, iskalcem zaposlitve in prikrajšanim skupinam ter starejšim. **Bolgarija** je leta 2023 razvila elektronske module za prijavo in zagotavljanje bonov za usposabljanje ter za preverjanje in potrjevanje digitalnih spretnosti v elektronskem okolju. Zagotavljanje elektronskih bonov za usposabljanje zaposlenim in brezposelnim za pridobitev digitalnih spretnosti na osnovni in srednji ravni se začne decembra 2023, usposabljanje pa v začetku leta 2024. **Portugalska** je decembra 2022 uvedla portugalsko digitalno akademijo, katere cilj je zagotoviti digitalne kompetence vsem ljudem, vlagati v vključevanje in digitalno pismenost, izobraževanje novih generacij, kvalifikacije aktivnega prebivalstva, napredno in specializirano usposabljanje višjega osebja ter raziskave. Portugalska v okviru portugalske sheme Emprego+ Digital 2025 zagotavlja brezplačno digitalno usposabljanje za delavce, vodstvene delavce in direktorje podjetij, subjektov socialnega gospodarstva in izvajalce usposabljanja.

Več držav EU je uvedlo ukrepe za okrepitev razvoja spretnosti z mikrodokazili. Na **Malti** strateški ukrep v okviru nacionalne strategije vseživljenjskega učenja za obdobje 2023–30 uvaja mikrodokazila, da bi zagotovili dostop do kompenzacijskih izobraževalnih programov. Na **Madžarskem** je bila s spremembo zakona o usposabljanju odraslih iz leta 2023 uvedena pravna opredelitev ključnih pojmov in postopkov za zagotavljanje kratkih (predvsem spletnih) tečajev in za njihovo certificiranje. Poleti 2023 se je na **Madžarskem** začel izvajati projekt v okviru Instrumenta za tehnično podporo, ki podpira vzpostavitev splošnega pravnega okvira in podatkovne zbirke za mikrodokazila, v katerih so zajete vse ravni izobraževanja in usposabljanja. Ko bo ta okvir vzpostavljen, se bodo sredstva iz mehanizma za okrevanje in odpornost ter ESS+ uporabila za spodbujanje razvoja in uporabe mikrodokazil. V **Estoniji** se spreminja zakon o izobraževanju odraslih, da bi se elementi zagotavljanja kakovosti vključili v zagotavljanje mikrodokazil. Izvajanje bo podprto s sredstvi EU (ESS+, mehanizem za okrevanje in odpornost, SPP). Irska je kot prva država v EU vzpostavila skladen nacionalni okvir za zagotavljanje kakovosti in akreditacijo mikrokvalifikacij. To se izvaja prek petletnega projekta MicroCreds, tj. pobude za človeški kapital v vrednosti 12,3 milijona EUR (2020–2025), ki ga vodi irsko združenje univerz v partnerstvu z več univerzami in v tesnem sodelovanju s podjetji. Projekt financira ministrstvo za nadaljnje izobraževanje in visoko šolstvo, raziskave, inovacije in znanost. V **Španiji** bo v okviru načrta za okrevanje in odpornost z novim nacionalnim katalogom standardov za kompetence nadomeščen sedanji nacionalni katalog poklicnih kvalifikacij, kar bo omogočilo mikrousposabljanje in pridobivanje mikrodokazil v skladu s sistemskim zakonom o poklicnem izobraževanju in usposabljanju iz leta 2022. Španija spodbuja tudi univerzitetna mikrodokazila z namenskim akcijskim načrtom, v okviru katerega bo ustvarjenih približno 1 000 novih tečajev, letno pa bo podeljenih 60 000 mikrodokazil v višini 15 ECTS.

Povečanje udeležbe odraslih v učenju je cilj, ki si ga prizadevajo uresničiti vse države članice, zaradi česar so potrebni nujni ukrepi politike v več državah EU, v katerih je stopnja udeležbe še vedno razmeroma nizka. Krovni cilj EU na področju učenja odraslih je, da se do leta 2030 v EU vsako leto učenja udeleži vsaj 60 % odraslih. Izboljšanje udeležbe odraslih v učenju je bil tudi eden glavnih ciljev priporočila Sveta o individualnih učnih računih, ki ga je doslej začelo izvajati 15 držav članic, tudi z ukrepi, ki se financirajo iz ESS+ ter mehanizma za okrevanje in odpornost¹⁷⁸. V **Belgiji** se v okviru načrta za okrevanje in odpornost izvaja celovit pristop, ki vključuje razvoj namenskega informacijskega sistema in posebne pravne prilagoditve. Zvezna vlada je v tem okviru od leta 2023 uvedla pravico do štirih dni (pet dni od leta 2024) plačanega dopusta za usposabljanje na leto za delavce v podjetjih z vsaj 20 zaposlenimi. Poleg tega bi morala taka podjetja opredeliti možnosti za usposabljanje svojih zaposlenih. Tri države članice so leta 2023 s tehnično pomočjo OECD ali sofinanciranjem iz Instrumenta za tehnično podporo dokončale projekte, s katerimi so postavile temelje za uvedbo ali revizijo svojih strategij za spretnosti. Prednostne naloge za **Luksemburg** vključujejo priložnosti za odrasle, da pridobijo spretnosti, pomembne za trg dela, boljše usmerjanje in zadrževanje tujih talentov. **Irska** je leta 2016 začela izvajati nacionalno strategijo spretnosti, ki vključuje cilje za leto 2025 in na podlagi katere so bili z ocenami opredeljeni nadaljnji prednostni ukrepi, vključno s potrebo po bolj uravnoveženi in raznoliki ponudbi spretnosti ter boljšem izkoriščanju spretnosti za spodbujanje inovacij. Irska je leta 2023 dokončala pregled svoje strategije spretnosti, ki ga je izvedla v partnerstvu z OECD. **Bolgarija** je od oktobra 2022 dosegla napredek v smeri akcijskega načrta spretnosti (s podporo iz Instrumenta za tehnično podporo), v katerem so obravnavane potrebe po spretnostih pri mladih in odraslih ter potreba po boljšem izkoriščanju razpoložljivih spretnosti.

¹⁷⁸

To so Belgija, Bolgarija, Ciper, Češka, Estonija, Grčija, Francija, Hrvaška, Madžarska, Litva, Latvija, Poljska, Portugalska, Romunija in Slovaška.

Z okrepljenim jamstvom za mlade se še naprej spodbuja zaposljivost mladih. Španija v okviru ukrepov, ki so jih države članice nedavno sprejele na podlagi okrepljenega jamstva za mlade in ki se podpirajo z ESS+, pripravlja spremembo v zvezi s pravno ureditvijo nacionalnega sistema jamstva za mlade, katere cilj je odpraviti pomanjkljivosti v postopkih prijave mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, v okviru jamstva za mlade. Slovaška je oktobra 2022 sprejela nacionalni načrt jamstva za mlade, s katerim se bo okrepila podpora za mladinsko delo, posameznikom prilagojeno svetovanje, mentorstvo, informacijsko kampanjo, orodja za oblikovanje profilov mladih iskalcev zaposlitve, nadaljnje izobraževanje ter pridobivanje in ocenjevanje spretnosti (zlasti digitalnih, zelenih in podjetniških spretnosti), ustvarjanje delovnih mest, pripravništva diplomantov in samozaposlitev. Grčija je v okviru svojega nacionalnega načrta jamstva za mlade sprejela „Nacionalno strategijo za zaposlovanje mladih za obdobje 2021–2027“, v kateri bo tudi s podporo iz ESS+ ter mehanizma za okrevanje in odpornost obravnavala brezposelnost mladih tako, da se bo mladim z izboljšanjem njihovih spretnosti in zaposljivosti omogočil lažji dostop do trga dela. Bolgarija je junija 2022 sprejela pobudo „Zaposlovanje mladih“, ki je podprta z ESS+ ter katere cilj je povečati zaposljivost mladih in jim olajšati prehod od izobraževanja k zaposlitvi, med drugim s pripravništvom, usposabljanjem na delovnem mestu ter splošneje s pridobivanjem prečnih spretnosti in mehkih veščin. Cilj projekta je podpreti 15 200 neaktivnih in brezposelnih oseb, vključno z dolgotrajno brezposelnimi. Namen portugalskega programa Trajetos je spodbujati dostop do izobraževanja, usposabljanja, zaposlitve ali podjetništva za mlade, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo.

Države članice si prizadevajo izboljšati prehod mladih od izobraževanja k zaposlitvi, kar je pogosto podprto z mehanizmom za okrevanje in odpornost. **Španija** je v svoj načrt za okrevanje in odpornost vključila „naložbe na področju brezposelnosti mladih“, ki zajemajo tri programe. Cilj programa „Tandem“ je doseči strokovno usposobljenost z usposabljanjem, ki se izmenjuje z zaposlitvijo, pri čemer se vsaj 25 % programa osredotoča na spretnosti, povezane s podnebjem, 25 % pa na digitalne spretnosti. Drugi je program „Prva izkušnja“, ki omogoča prve delovne izkušnje, pri čemer je vsaj 20 % programa namenjenih spretnostim, povezanim s podnebjem, 20 % pa digitalnim spretnostim. Nazadnje je tu še program *Investigo*, ki zagotavlja delo, povezano z razvojem raziskovalnega projekta. Ministrstvo za izobraževanje, šport in mladino na **Cipru** namerava do leta 2023 razširiti preskusni mehanizem spremljanja diplomantov na vse visokošolske zavode. Poleg tega sta bili maja 2023 na **Portugalskem** sprejeti dve reformi, v skladu s katerima je treba zagotoviti mesečno nadomestilo za poskusno dobo v višini najmanj 80 % zakonsko določene minimalne plače in mladim zaposlenim študentom (mlajšim od 27 let) omogočiti, da prejemaajo družinski dodatek in štipendije skupaj s plačo. **Švedska** je začela izvajati dve pobudi, od katerih je prva študija, v kateri se preučujejo možnosti za delovno življenje mladih v višjem sekundarnem izobraževanju, ki naj bi bila dokončana leta 2024. V okviru druge pobude lahko občine z visoko stopnjo brezposelnosti leta 2023 pridobijo do 150 milijonov SEK (približno 12,8 milijona EUR) nepovratnih sredstev za ukrepe ustvarjanja delovnih mest za mlade in začasnih poletnih delovnih mest.

Nekatere države članice so začele izvajati pobude za izboljšanje vključevanja starejših delavcev na trg dela oziroma so take pobude razširile, s čimer naj bi bila zagotovljena pomoč pri soočanju z izzivom staranja prebivalstva ter sedanjim precejšnjim pomanjkanjem delovne sile in spretnosti. V **Luksemburgu** je bil marca 2023 zaradi pomanjkanja usposobljenega osebja razširjen zakon, ki uvaja prožnejša pravila o omejevanju plačane zaposlitve za predčasno upokojene osebe, da bi se pokrile potrebe po osebju v različnih sektorjih, zlasti v zdravstvenem sektorju. Januarja 2023 je na **Finskem** začela veljati zakonodajna sprememba, katere cilj je do leta 2029 povečati število zaposlenih oseb, starejših od 55 let, za 10 000 oseb, odpraviti dodatne dni prejemanja nadomestila za brezposelnost in uvesti novo ciljno usmerjeno zaščito za prilagoditev za starejše od 55 let.

Države članice so sprejele ukrepe za izboljšanje usklajevanja poklicnega in zasebnega življenja, v številnih primerih zato, da bi izvedle prenos direktive o usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja. V **Romuniji** je bil na primer očetovski dopust septembra 2022 podaljšan s petih na deset delovnih dni (in za dodatnih pet dni za očete, ki so pridobili potrdilo o dokončanju šole za starše). Uvedena so bila tudi nova pravila v zvezi z obveznostjo delodajalcev, da odobrijo očetovski dopust, in prepovedjo odpustitve delavca med očetovskim dopustom ter sankcije v primeru kršitev. V **Sloveniji** bodo spremembe Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih začele veljati aprila 2024, nanašajo pa se na pravico do starševskega dopusta (vsak starš je zdaj upravičen do 160 dni starševskega dopusta v primerjavi s prejšnjimi 130 dnevi, pri čemer je 60 dni neprenosljivih za oba starša), pravico do očetovskega dopusta in pravico do plačila/nadomestila plače med takim dopustom ter na prožne ureditve dela. Na **Finskem** od septembra 2022 oba starša prejmeta povečano število dni starševskega dopusta, ki znaša 160 dni, od katerih se lahko prenese največ 63 dni. Na **Poljskem** nova sprememba zakonika o delovnih razmerjih in drugih aktov iz aprila 2023 vključuje določbe o oskrbovalskem dopustu (do pet dni na leto), starševskem dopustu, ki si ga morata starša deliti, očetovskem dopustu in odsotnosti z dela zaradi višje sile. **Portugalska** je aprila 2023 uvedla spremembe delovnega zakonika, s katerimi je podaljšala dopust, ki ga lahko koristijo izključno očetje, na 28 dni namesto sedanjih 20 dni, pa tudi možnost koriščenja starševskega dopusta ob delu s krajšim delovnim časom. **Italija** je v svojem zakonu o proračunu za leto 2023 odobrila dodatni mesec neobveznega plačanega porodniškega dopusta ali, namesto tega, plačanega očetovskega dopusta v višini 80 % plače, ki ga je mogoče izkoristiti do otrokovega šestega leta. **Ciper** je decembra 2022 v nacionalno zakonodajo uvedel pravico do plačanega starševskega dopusta, prožnega koriščenja starševskega dopusta, do oskrbovalskega dopusta ter pravico zaposlenih staršev (z otroki, mlajšimi od osem let) in oskrbovalcev, da zaprosijo za prožno ureditev dela. Vsak zaposleni starš z otrokom, mlajšim od osem let, ima individualno pravico do osemnajsttedenskega starševskega dopusta. V **Španiji** so bile pravice do dopusta junija 2023 razširjene na neporočene pare, kar prispeva k prenosu direktive EU o usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja staršev in oskrbovalcev. Te pravice se nanašajo na: (i) dopust zaradi hude nesreče ali bolezni; (ii) dopust zaradi smrti; (iii) pravico do skrajšanega ali prilagojenega delovnega časa; (iv) dopust zaradi registracije partnerske skupnosti in (v) dopust iz osebnih razlogov (*excedencias*) zaradi oskrbe.

Države članice so uvedle ukrepe za podporo pri zaposlovanju žensk in odpravo plačilne vrzeli med spoloma. Ministrstvo za socialne zadeve v **Estoniji** je v sodelovanju z Univerzo v Talinu in organizacijo Statistics Estonia v okviru načrta za okrevanje in odpornost razvilo prototip orodja za plačilne vrzeli med spoloma, imenovanega „Pregled plač“. Orodje bo postalo na voljo za uporabo do 31. marca 2024, kar bo delodajalcem omogočilo enostavno prejetje in analizo podatkov in informacij v zvezi s plačilno vrzeljo med spoloma in morebitnimi razlogi zanjo v njihovih organizacijah, kar jih bo podprlo pri sprejemanju informiranih odločitev in učinkovitih ukrepov za izvajanje načela enakega plačila za delovna mesta enake vrednosti. V **Španiji** bodo finančna sredstva iz mehanizma za okrevanje in odpornost namenjena podpori pri zaposlovanju žensk na treh glavnih področjih: (a) usposabljanju o digitalni, zeleni in dolgotrajni oskrbi, podjetništvu in socialnem gospodarstvu; (b) poteh vključevanja žensk, ki so žrtve nasilja ali trgovine z ljudmi, ter (c) vključevanju načela enakosti spolov v vse elemente letnih načrtov zaposlovanja javnih zavodov za zaposlovanje. **Avstrija** je objavila razpis za projekte za ukrepe, namenjene opolnomočenju deklet in žensk v digitalnem svetu ter diverzifikaciji izobraževalnih in poklicnih poti s poudarkom na področjih STEM (naravoslovje, tehnologija, inženirstvo in matematika). V **Franciji** se z novim zakonom iz julija 2023 na 50 % povečalo obvezno število žensk za nova imenovanja na visoke in izvršne položaje v javnem sektorju. Z njim se je uvedel tudi kazalnik poklicne enakosti med moškimi in ženskami v javnih službah, oblikovan po kazalniku iz zasebnega sektorja, uporablja pa se za organe z več kot 50 uradniki. Zvezna vlada v **Belgiji** je aprila 2023 začela izvajati projekt „Kruh in vrtnice“, ki se osredotoča na zaposlovanje žensk, zlasti tistih v ranljivem položaju. Zvezna vlada v **Nemčiji** s programom „Vključevanje z otrokom: gradniki prihodnosti“ (*Integrationskurs mit Kind – Bausteine für die Zukunft*) zagotavlja podporo pri varstvu otrok za udeležence tečajev vključevanja, ki imajo otroke, mlajše od šoloobvezne starosti, če ni na voljo dovolj rednih občinskih storitev otroškega varstva. Na **Švedskem** sta se vlada in švedsko združenje lokalnih organov in regij dogovorila o skupni pobudi za podporo ženskam, rojenim v tujini, z otroki, starimi od 0 do 6 let. Dogovor zajema skoraj 20 milijonov SEK (približno 1,7 milijona EUR) za obdobje 2023–2025. **Malteška** nacionalna komisija za spodbujanje enakosti (NCPE) je novembra 2023 uvedla orodje za enako plačilo. S tem orodjem se preverja „enako plačilo za delo enake vrednosti“ med ženskami in moškimi v certificiranih organizacijah (z več kot 50 zaposlenimi), da bi ugotovili morebitna neupravičena odstopanja v plačah ali dodatkih zaposlenih.

Več držav članic sprejema ukrepe za izboljšanje vključevanja v svojih izobraževalnih sistemih in dostopa do vseživljenjskega učenja za invalide. Na **Irskem** se bo s pilotnim projektom povečala zmogljivost šol za oblikovanje in izvajanje specializiranih storitev za podporo vključujočemu izobraževanju v okviru rednega izobraževanja, izpopolnjevanje učiteljev za zagotovitev kakovostnega vključujočega izobraževanja ter spodbujanje ozaveščenosti deležnikov o vključujočem izobraževanju. Projekt je podprt z Instrumentom za tehnično podporo in bo trajal dve šolski leti, končal pa se bo junija 2025. Poleg tega bo četrti nacionalni načrt za dostop do visokošolskega izobraževanja za ranljive skupine, vključno s študenti z invalidnostmi, še naprej omogočal, da bodo te skupine lažje dostopale do izobraževanja in ga uspešno dokončale. **Belgija** je leta 2022 sprejela nov zvezni zakon, ki delodajalce z 20 ali več delavci obvezuje, da ob posvetovanju s predstavniki svetom delavcev, predstavniki sindikatov ali delavci vsako leto pripravijo načrt usposabljanja v podjetju, v katerem so opredeljene ciljne skupine delavcev. Ta bi bil osredotočen zlasti na ogrožene skupine, opredeljene v kolektivnih pogodbah (vključno z invalidi), in na profile delovnih mest, ki jih primanjkuje. **Francija** je sprejela zakon, katerega namen je izboljšati delovne pogoje podpornega osebja za študente z invalidnostmi in pomočnike v izobraževanju, in sicer z izboljšanjem dostopa do pogodb za nedoločen čas. **Malta** je v okviru načrta za okrevanje in odpornost začela izvajati reformo za izboljšanje izobraževalnih poti, da bi izobraževanje postalo vključujoče in kakovostno.

Več držav članic je sprejelo ukrepe za podporo vključevanju razseljenih oseb iz Ukrajine na trg dela. **Avstrija** je od marca 2022 do aprila 2024 učiteljem iz Ukrajine omogočila zaposlitev na podlagi posebne pogodbe, ki temelji na njihovi usposobljenosti, pri čemer je začasno opustila zahtevo po vsaj osnovnem znanju nemškega jezika. **Bolgarija** je uvedla ciljno usmerjeno podporo v višini 6,9 milijona EUR iz sredstev REACT-EU, da bi spodbudila hitro vključitev več kot 3 220 beguncev iz Ukrajine na trg dela. Občinam na **Švedskem** je od marca 2023 na voljo 100 milijonov SEK (približno 8,5 milijona EUR) državnih nepovratnih sredstev, da na ravni občin ponujajo izobraževanje odraslih v švedščini osebam, zaščitenim z direktivo o začasni zaščiti. Ukrajinski begunci, ki so zaprosili za dovoljenje za prebivanje v **Nemčiji** na podlagi direktive o začasni zaščiti in niso našli zaposlitve, so od junija 2022 upravičeni do redne socialne pomoči in ugodnosti za iskalce zaposlitve, vključno z dostopom do tečajev vključevanja in jezikovnih tečajev, ponudbami za zaposlitev in podporo pri organizaciji otroškega varstva.

2.3 Smernica 7: Izboljšanje delovanja trgov dela in učinkovitosti socialnega dialoga

Ta oddelek je osredotočen na izvajanje smernice za zaposlovanje št. 7, v skladu s katero se državam članicam priporoča, naj izboljšajo delovanje trgov dela in učinkovitost socialnega dialoga. Med drugim zajema uravnoteženje prožnosti in varnosti v politikah trga dela, boj proti neprijavljenemu delu, preprečevanje segmentacije trga dela in spodbujanje prehajanja na pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas ter zagotavljanje učinkovitosti aktivnih politik trga dela. Ti cilji so v skladu z načeli 4 (aktivna podpora zaposlovanju), 5 (varna in prilagodljiva zaposlitev), 7 (informacije o pogojih zaposlovanja in varstvu v primeru odpuščanja), 8 (socialni dialog in vključevanje delavcev), 10 (zdravo, varno in ustrezno prilagojeno delovno okolje) in 13 (nadomestila za brezposelnost) evropskega stebra socialnih pravic. Na podlagi obstoječih nacionalnih praks sta obravnavana tudi spodbujanje socialnega dialoga in sodelovanje z organizacijami civilne družbe. V oddelku 2.3.2 so predstavljeni ukrepi držav članic na teh področjih.

2.3.1 Ključni kazalniki

Čeprav se pri različnih pogodbenih dogovorih upoštevajo tudi različne želje in potrebe posameznikov, kar omogoča večjo prožnost, je segmentacija trga dela še vedno eden od številnih vzrokov neenakosti. To zlasti velja, kadar pogodbe o zaposlitvi za določen čas ne delujejo kot odskočna deska za zaposlitev za nedoločen čas. Take pogodbe (zlasti pogodbe z zelo kratkim trajanjem) so pogosto povezane z manj ugodnimi delovnimi pogoji, manjšim številom spodbud za dostop do stalnega izobraževanja in usposabljanja za določeno delovno mesto ali vlaganje vanju ter vrzelmi v socialni zaščiti v primerjavi z zaposlitvijo za nedoločen čas¹⁷⁹. Samozaposlene osebe brez zaposlenih so na splošno tudi izpostavljene večjemu tveganju prekarnosti in so lahko v nekaterih primerih v prikitem delovnem razmerju (tako imenovana navidezna samozaposlitev), poleg tega pa se srečujejo s stalnimi vrzelmi v pokritosti s socialno zaščito¹⁸⁰. Širše gledano lahko razširjena uporaba nestandardnih oblik zaposlitve povzroči, da so sektorji in poklici manj privlačni za delavce, ter tako prispeva k pomanjkanju delovne sile¹⁸¹. Široko izbiro pogodbenih ureditev morajo spremljati ustrezen dostop do socialne zaščite ter priložnosti za učenje in razvoj, s čimer se tudi delavce pripravi na prihodnje spremembe. Preprečevanje delovnih razmerij, ki vodijo v manjšo varnost delovnega mesta in večjo prekarnost ter zlorabo netipičnih pogodb, prispeva k izvajanju načela 5 evropskega stebra socialnih pravic o varni in prilagodljivi zaposlitvi.

¹⁷⁹ Eurofound, *Labour market segmentation, Observatory (Segmentacija trga dela, opazovalnica)*, 2019.

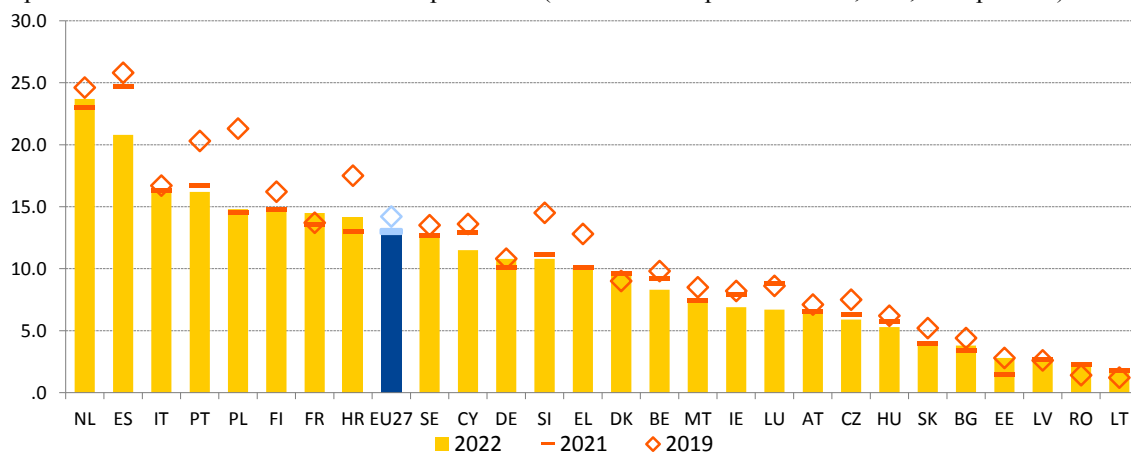
¹⁸⁰ Glej poročilo o izvajanju Priporočila Sveta o dostopu do socialne zaščite iz leta 2019, COM(2023) 43 final.

¹⁸¹ Evropska komisija, *Employment and Social Developments in Europe 2023, Annual Review 2023 (Razvoj na področju zaposlovanja in socialnih zadev v Evropi v letu 2023, Letni pregled za leto 2023)*, Urad za publikacije Evropske unije, 2023.

Stalno naraščanje zaposlenosti po krizi zaradi COVID-19 ni privedlo do povečanja deleža delavcev v EU, ki so zaposleni za določen čas. Delež zaposlenih s pogodbami za določen čas v EU med vsemi zaposlenimi, starimi od 20 do 64 let, je v letu 2022 ostal na splošno stabilen in je znašal 12,9 %, kar je 1,3 odstotne točke pod najvišjo vrednostjo leta 2019¹⁸². Vendar so med državami članicami še vedno velike razlike, pri čemer je razlika med največjim in najmanjšim deležem 22 odstotnih točk. Medtem ko delež zaposlitev za določen čas na Nizozemskem, v Španiji, Italiji, na Portugalskem, Poljskem in Finskem znaša približno 15 % ali več, so ti deleži v Bolgariji, Estoniji, Latviji, Romuniji in Litvi nižji od 4 % (glej sliko 2.3.1). Glede na nedavne četrtletne podatke je delež delavcev, ki so zaposleni za določen čas (v starostni skupini 20–64 let; sezonsko prilagojeni podatki), v EU v drugem četrtletju 2023 znašal 12,3 %, kar je za eno odstotno točko manj kot v drugem četrtletju 2022. Španija in Poljska sta med drugim četrtletjem 2020 in drugim četrtletjem 2023 zabeležili znatno zmanjšanje deleža zaposlenih za določen čas (za 5,2 odstotne točke oziroma 3,9 odstotne točke), v Franciji in Italiji pa so bila zabeležena povečanja (za več kot 2 odstotni točki).

Slika 2.3.1: Delež zaposlitev za določen čas je še vedno nižji od ravni pred krizo, čeprav so med državami članicami velike razlike

Delež zaposlenih za določen čas med vsemi zaposlenimi (v starostni skupini 20–64 let, v %, letni podatki)

Opomba: opredelitev se za Španijo in Francijo v letih 2021 in 2022 razlikuje (glej metapodatke).

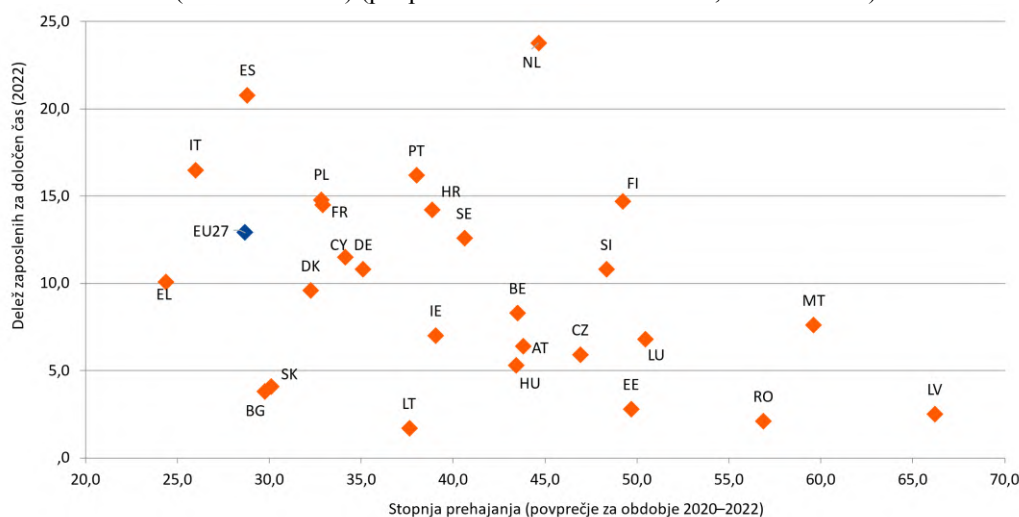
Vir: Eurostat, [lfsi_pt_a], anketa o delovni sili EU.

¹⁸² Ti zaposleni so opredeljeni kot zaposleni, ki so udeleženi v nestandardnih ureditvah dela (kot so prožne pogodbe, pogodbe za določen čas, pogodbe na zahtevo in pogodbe o delu brez določenega obsega delovnih ur), ki imajo pogodbo o začasnem agencijskem delu ali ki delajo s krajšim delovnim časom (kazalnika Eurostata [lfsi_pt_a] in [lfsi_pt_q]). Eurostat [lfsa_etgar].

Velike deleže zaposlitev za določen čas v nekaterih državah članicah spremljajo nizke stopnje prehajanja na pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas, kar predstavlja izziv za dobro delujoče in vključujoče trge dela. Leta 2022 sta imeli Španija in Italija velik delež pogodb o zaposlitvi za določen čas (nad 15 %, Španija pa celo več kot 20 %) in nizko stopnjo prehajanja (pod 30 %) (povprečji v EU znašata 12,9 % oziroma 28,7 % – glej sliko 2.3.2). V drugih državah članicah, kot so Nizozemska, Portugalska, Poljska, Finska, Francija in Hrvaška, so deleži zaposlitve za določen čas še vedno nad povprečjem EU, vendar jih spremljajo razmeroma visoke stopnje prehajanja na pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas (med 32 % in 50 %). Nasprotno pa so imele Latvija, Romunija in Estonija majhen delež pogodb o zaposlitvi za določen čas (manj kot 4 %) in zelo visoke stopnje prehajanja (skoraj 50 % ali več).

Slika 2.3.2: Pogodbe o zaposlitvi za določen čas v nekaterih primerih spremljajo nizke stopnje prehajanja na zaposlitev za nedoločen čas

Zaposleni za določen čas kot odstotek skupnega števila zaposlenih (od 20 do 64 let) v letu 2022 in stopnja prehajanja na zaposlitev za nedoločen čas (od 15 do 64 let) (povprečna vrednost za leta 2020, 2021 in 2022).

Opomba: širša starostna skupina od 15 do 64 let se upošteva za stopnje prehajanja s pogodb o zaposlitvi za določen čas na pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas. Stopnja prehajanja na trgu dela za Nemčijo, Francijo, Litvo, Avstrijo, Portugalsko in EU27 se nanaša na leto 2020; vrednosti za Irsko, Slovaško in Švedsko se nanašajo na leto 2021. Starostna skupina 20–64 let se uporablja za zaposlitev za določen čas v skladu z glavnim kazalnikom pregleda socialnih kazalnikov o zaposlovanju in s tem povezano analizo v oddelku. Opredelitev se za Španijo in Francijo v letu 2022 razlikuje.

Vir: Eurostat, anketa o delovni sili EU [[lfsa_etpgan](#)] in EU-SILC [[ilc_lvgl32](#)].

Nekateri zaposleni delajo po pogodbi za določen čas, ker ne morejo najti zaposlitve za nedoločen čas ali ker je delovno mesto na voljo le s to vrsto pogodbe, pri tem pa med državami EU obstajajo velike razlike. Delež delavcev, ki so neprostovoljno zaposleni za določen čas, je pomemben znak segmentacije trga dela, ki ne ustreza željam zaposlenih po večji prožnosti. Delež zaposlenih (starih od 20 do 64 let), ki so neprostovoljno zaposleni za določen čas, je leta 2022 v EU znašal 7,3 %, kar je 0,6 odstotne točke manj kot leta 2021. Vendar so med državami članicami še vedno velike razlike, saj podatki segajo od več kot 10 % v Španiji, Italiji, na Portugalskem, Finskem in Cipru do 3 % ali manj v Avstriji, Bolgariji, na Danskem, Madžarskem, v Romuniji in Litvi¹⁸³. Delež neprostovoljnih zaposlitev za določen čas je na splošno večji pri zaposlenih ženskah (z nekaterimi izjemami, kot so Bolgarija, Litva in Luksemburg), čeprav je razlika na splošno razmeroma majhna (pod 1,5 odstotne točke), razen na Cipru, v Grčiji, Španiji in na Finskem, kjer znaša več kot 4 odstotne točke.

Delež delavcev, zaposlenih za določen čas, je še vedno velik med mladimi, ženskami in migranti. Leta 2022 je pri mladih v EU (v starostni skupini 15–24 let) dosegel 50 % (za 1 odstotno točko več kot leta 2021). To je za 39,1 odstotne točke več kot pri osebah, starih od 25 do 59 let. Leta 2022 so bili največji deleži mladih s pogodbami o zaposlitvi za določen čas sporočeni za Nizozemsko, Slovenijo, Portugalsko, Italijo in Španijo (vsi so znašali približno 60 % ali več), najmanjši pa za Romunijo in Litvo (pod 10 %, glej sliko 2.3.3). Delež zaposlenih žensk (v starostni skupini 20–64 let) s pogodbami o zaposlitvi za določen čas je v EU znašal 14 % in se od leta 2021 na splošno ni spreminjal. Vrzel med spoloma pri zaposlitvi za določen čas se je povečala, in sicer z 1,5 odstotne točke leta 2021 na 2 odstotni točki leta 2022, pri čemer med državami članicami obstajajo velike razlike. Največji deleži žensk, zaposlenih za določen čas, so bili ugotovljeni na Nizozemskem, v Španiji, na Finskem in v Italiji (približno 18 % ali več), sledijo pa jim Hrvaška, Portugalska, Poljska, Francija, Ciper in Švedska (vse so še vedno nad povprečjem EU). V Romuniji, Litvi, Estoniji, Latviji in Bolgariji je ta delež znašal približno 4 % ali manj. Leta 2021 je imel vsak peti migrant pogodbo o zaposlitvi za določen čas v primerjavi s približno vsakim osmim domačim delavcem¹⁸⁴. Na splošno so se delavci s pogodbami za določen čas leta 2022 spopadali tudi z višjim tveganjem revščine (12,2 % na podlagi dohodkov iz leta 2021) kot delavci s pogodbami za nedoločen čas (5,2 %)¹⁸⁵.

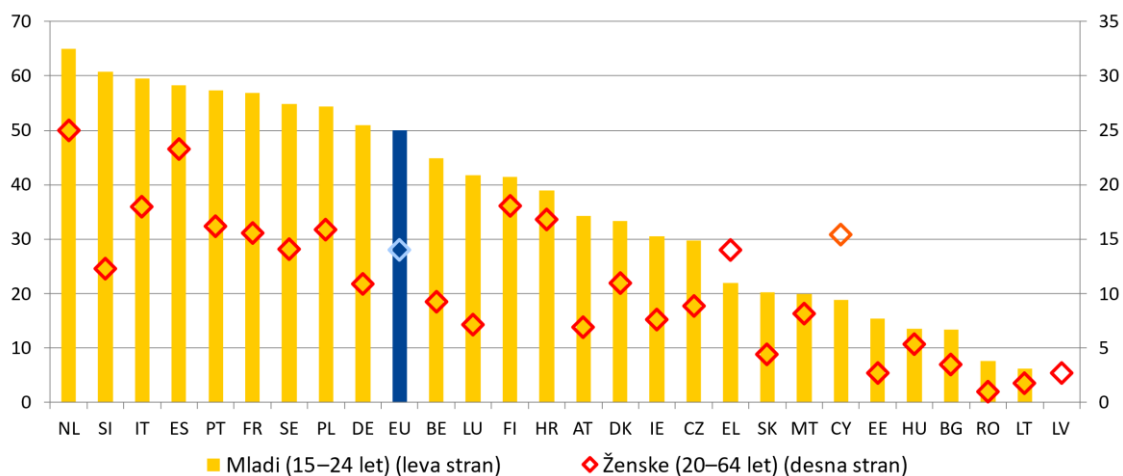
¹⁸³ Eurostat [[lfsa_etgar](#)]. Nizka zanesljivost podatkov za Estonijo, Latvijo in Slovaško v letu 2022. Opredelitev se razlikuje za Španijo in Francijo.

¹⁸⁴ Evropska komisija, *Employment and Social Developments in Europe 2023, Annual Review 2023 (Razvoj na področju zaposlovanja in socialnih zadev v Evropi v letu 2023, Letni pregled za leto 2023)*, Urad za publikacije Evropske unije, 2023.

¹⁸⁵ Eurostat [[ilc_iw05](#)].

Slika 2.3.3: Pogostost zaposlitev za določen čas med mladimi in ženskami se med državami članicami zelo razlikuje

Delež zaposlenih za določen čas med vsemi zaposlenimi ženskami (v %, 2022, desna os) in delež mladih zaposlenih za določen čas (starih od 15 do 24 let) med vsemi zaposlenimi v tej starostni skupini (v %, 2022, desna os).

Opomba: za Latvijo ni podatkov.

- Vir: Eurostat [[lfsi_pt_a](#)], anketa o delovni sili EU.

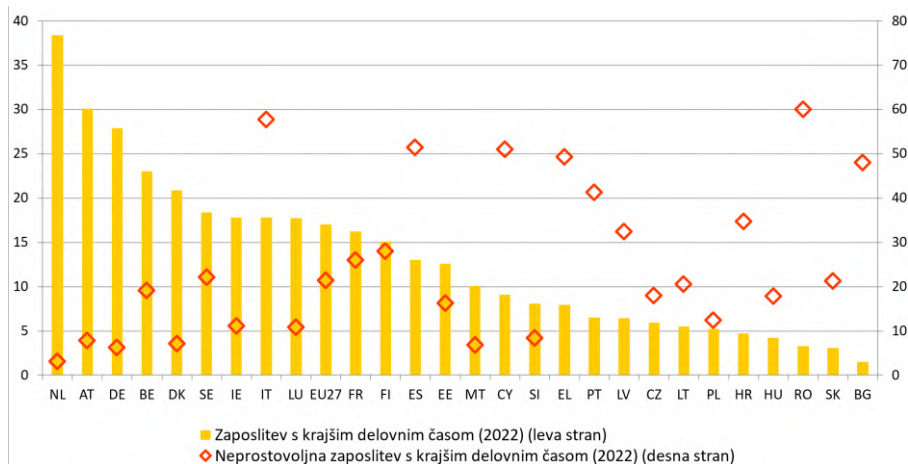
Delež zaposlitev s krajšim delovnim časom se je leta 2022 v EU še naprej počasi, a vztrajno zmanjševal, čeprav je bil v več državah članicah še vedno znaten za neprostovoljno zaposlitev.

Leta 2022 je v EU s krajšim delovnim časom delalo približno 32,8 milijona zaposlenih oseb (starih od 20 do 64 let), kar je 2,7 milijona manj kot leta 2019. To je leta 2022 predstavljalo 17-odstotni delež (1,7 odstotne točke manj kot leta 2019). To zmanjševanje lahko pomembno prispeva tudi k vsaj delni odpravi velikega pomanjkanja delovne sile in spretnosti v Uniji. Kljub temu so razlike med državami članicami še vedno pomembne. Na Nizozemskem, v Avstriji, Nemčiji, Belgiji in na Danskem je bil delež delavcev s krajšim delovnim časom več kot 20-odstoten, v Bolgariji, na Slovaškem, v Romuniji, na Madžarskem in Hrvaškem pa je znašal manj kot 5 % (glej sliko 2.3.4). Delež neprostovoljnega dela s krajšim delovnim časom glede na skupno zaposlenost s krajšim delovnim časom se je leta 2022 v EU zmanjšal za 2,5 odstotne točke na 21,5 %, pri čemer so med državami članicami ponovno obstajale velike razlike¹⁸⁶. V Romuniji, Italiji, Španiji, na Cipru, v Grčiji in Bolgariji je znašal približno 50 % ali več, na Nizozemskem, v Avstriji, Nemčiji, na Danskem, Malti in v Sloveniji pa manj kot 10 %.

¹⁸⁶ Eurostat [[lfsa_eppgai](#)], anketa o delovni sili EU.

Slika 2.3.4: Delež zaposlitev s krajšim delovnim časom se še naprej počasi zmanjšuje, vendar z velikimi razlikami v neprostoVOLjni zaposlitvi med državami članicami

Delež zaposlitev s krajšim delovnim časom glede na skupno zaposlenost (v starostni skupini 20–64 let) in neprostoVOLjna zaposlitev s krajšim delovnim časom kot odstotek vseh zaposlitev s krajšim delovnim časom (v starostni skupini 20–64 let) (v %, letni podatki).

Opomba: opredelitev se za Španijo in Francijo v letih 2021 in 2022 razlikuje (glej metapodatke).

Vir: Eurostat, [lfsi_pt_a] in [lfsa_eppgai], anketa o delovni sili EU.

Delež samozaposlenih oseb brez zaposlenih je v več državah članicah razmeroma velik, pri čemer so mladi pogosto bolj odvisni od ene glavne ali ene same stranke. Leta 2022 so samozaposleni brez zaposlenih predstavljali 9 % vseh zaposlenih v EU (v starostni skupini 20–64 let), kar je približno 17,5 milijona oseb¹⁸⁷. Po močnem zmanjšanju leta 2020 se delež še ni vrnil na raven pred krizo (9,4 % leta 2019). Najvišje stopnje (nad 14 %) so zabeležene v Grčiji, na Poljskem in v Italiji, sledijo pa jim Češka, Nizozemska, Slovaška, Malta, Belgija, Litva in Romunija (nad 10 %). Nasprotno pa so najmanjši deleži (manj kot 6 %) zabeleženi v Nemčiji, na Danskem, Švedskem in v Luksemburgu. Leta 2022 je bilo v EU približno 770 000 samozaposlenih oseb brez zaposlenih (ali približno 4 % skupnega števila samozaposlenih oseb brez zaposlenih) izpostavljenih tveganju tako imenovane odvisne samozaposlitve (to so osebe, ki so v zadnjih 12 mesecih delale samo ali večinoma za eno stranko, ta stranka pa je določala njihov delovni čas). Poročilo Evropskega organa za delo kaže, da so lahko značilnosti te odvisne samozaposlitve pogostejše pri mladih samozaposlenih (6-odstotni delež pri osebah v starostni skupini 15–34 let). Kar zadeva vrste poklicev, so take značilnosti ekonomske in organizacijske odvisnosti pogostejše pri upravljavcih objektov in strojev, sestavljavcih ter v poklicih za preprosta dela (9,8 %), pa tudi v izobraževalnem, zdravstvenem in socialnem sektorju (5,8 %) ter pri informacijskih in komunikacijskih, finančnih, zavarovalniških in nepremičninskih dejavnostih (4,1 %) ¹⁸⁸.

¹⁸⁷ Primerjava z vrednostmi pred letom 2021 ni izvedena, saj je leta 2021 prišlo do prekinitve časovne vrste za ta kazalnik za vse države članice zaradi [začetka veljavnosti novega regulativnega okvira za evropsko socialno statistiko](#). Eurostat, [[lfsa_esgais](#)] in [[lfsa_egaps](#)], anketa o delovni sili EU. Glej tudi Milasi, Santo *et al.*, *Solo self-employment and lack of paid employment: an occupational perspective across EU countries*, (Samozaposlene osebe brez zaposlenih in pomanjkanje plačane zaposlitve: pregled po poklicih v državah EU), 2022.

¹⁸⁸ Ti podatki morda niso skladni z opredelitvami, ki se uporabljajo v nacionalni zakonodaji, zato jih je treba obravnavati previdno. Glej: Williams, C., *et al.*, [Extent of dependent self-employment in the European Union \(Razsežnost odvisne samozaposlitve v Evropski uniji\)](#). Evropski organ za delo: evropska platforma za ukrepanje proti neprijavljenemu delu, 2023.

Oživitev trgov dela EU je okrepila vlogo platformnega gospodarstva, kar prispeva k ustvarjanju priložnosti na trgu dela, hkrati pa lahko pomeni izziv za delovne pogoje in socialno zaščito. V povprečju je 2,4 % anketirancev v EU poročalo, da so v letu 2022 opravljali delo prek digitalnih platform za delo na spletu, 1,9 % pa prek digitalnih platform za delo na lokaciji¹⁸⁹. Na sliki 2.3.5 so prikazane velike razlike med državami v deležu anketirancev, ki so navedli, da so opravljali delo prek digitalnih platform dela, in sicer kar 8,5 % na Malti ter 7,5 % na Slovaškem in Portugalskem v primerjavi s 2,5 % na Nizozemskem in 1,4 % na Danskem. Medtem ko sta si deleža moških in žensk, ki opravljajo platformno delo, razmeroma podobna, se spola razlikujeta pri motivaciji za opravljanje tovrstnega dela (tj. ženske opravljajo platformno delo, da bi pridobile dodaten dohodek in prilagodljivost za uskladitev dela z družinskimi obveznostmi, medtem ko moške k temu delu pritegnejo priložnosti za delo na svetovni ravni in širitev njihove baze strank)¹⁹⁰. Na splošno se izzivi, povezani s platformnim delom, nanašajo na nepreglednost sistemov algoritemskega upravljanja in njihov vpliv na dodeljevanje nalog, s tem pa na zaslužke platformnih delavcev (podrobno analizirane v posebnem okviru 5 stebra) ter na morebitno napačno razvrstitev zaposlitvenega statusa teh delavcev (ki so lahko napačno označeni kot samozaposleni in zato niso upravičeni do pravic in zaščite delavcev). Poleg tega je bil dostop do kolektivnega zastopanja in pogajanj v okviru platformnega dela doslej omejen¹⁹¹.

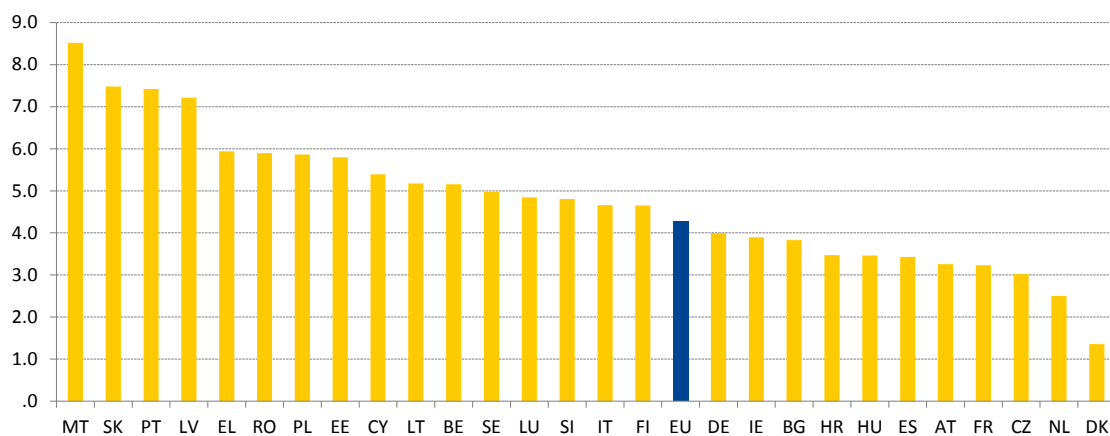
¹⁸⁹ Platforma za delo na spletu in platforma za delo na lokaciji sta primera posebnih vrst platform. Neizčrpen seznam digitalnih platform za delo na spletu vključuje Upwork, Freelancer, Clickworker ali PeoplePerHour; Uber, Deliveroo, Handy ali TaskRabbit so primeri platform za delo na lokaciji. Glej: Fernandez Macias, E. idr., [The platformisation of work \(Platformizacija dela\)](#), Urad za publikacije Evropske unije, in [Eurofoundova podatkovna zbirka o platformnem gospodarstvu](#), 2023.

¹⁹⁰ Glej: Eurofound, [Gender differences in motivation to participation in platform work \(Razlike med spoloma v motivaciji za opravljanje platformnega dela\)](#), Urad za publikacije Evropske unije, 2023.

¹⁹¹ Evropska komisija, *Joint Employment Report 2023 – As adopted by the Council on 13 March 2023 (Skupno poročilo o zaposlovanju za leto 2023 – kot ga je sprejel Svet 13. marca 2023)*, Urad za publikacije Evropske unije, 2023, <https://data.europa.eu/doi/10.2767/372552>.

Slika 2.3.5: Različna intenzivnost dela prek digitalnih platform dela v državah članicah

Delež anketirancev, ki so že kdaj opravljali delo prek digitalnih platform dela v EU, junij 2023.

Vir: Eurofound, e-anketa, 2023.

Študije o umetni inteligenci kažejo na potencialno močan vpliv strojnega učenja na trge dela, pri čemer se pričakuje, da bodo v primerjavi s preteklim tehnološkim razvojem bolj prizadeti pisarniški in ustvarjalni poklici. Po podatkih OECD je bilo leta 2019 na splošno 26,7 % delovne sile v državah članicah zaposlenih v poklicih z visokim tveganjem avtomatizacije, pri čemer so bile na skupni ravni v EU najbolj prizadete Madžarska, Slovaška, Češka in Poljska, saj je bilo v takih poklicih zaposlenih približno 35 % zaposlenih oseb (glej sliko 2.3.6)¹⁹². Socialni dialog in kolektivna pogajanja so v tem okviru ključnega pomena za zagotovitev participativnega pristopa k obvladovanju sprememb zaradi tehnološkega razvoja, in sicer z obravnavanjem morebitnih pomislekov (tj. v zvezi z morebitno izgubo delovnih mest, zastarelostjo spretnosti ali omejenim oblikovanjem delovnih nalog s strani zaposlenih), hkrati pa spodbujanjem prilagajanja delavcev (vključno z zagotavljanjem spretnosti). Poleg tega je bistveno, da take spremembe spremljajo učinkovite aktivne politike trga dela, vključno s sistemi izpopolnjevanja in preusposabljanja, in zavodi za zaposlovanje, ki hkrati zagotavljajo velike koristi za družbo kot celoto, po potrebi tudi z zagotavljanjem učinkovite podpore pri prehajanju med delovnimi mesti. Kar zadeva generativno umetno inteligenco, je po podatkih Eurofounda mnenje anketiranih delavcev glede uporabe strojnega učenja na splošno pozitivno, saj lahko pripomore k prihranku časa pri rutinskih nalogah in omogoči večjo osredotočenost na naloge z višjo dodano vrednostjo¹⁹³. Umetna inteligenca bi lahko podpirala tudi invalide na trgu dela z ustvarjanjem bolj vključujočih in prilagodljivih okolij¹⁹⁴.

¹⁹² OECD, *OECD Employment Outlook 2023 (Obeti za zaposlovanje OECD v letu 2023): Artificial Intelligence and the Labour Market (Obeti za zaposlovanje OECD v letu 2023: umetna inteligenca in trg dela)*, OECD Publishing, 2023, ter Gmyrek idr., *Generative AI and Jobs: A global analysis of potential effects on job quantity and quality (Generativna umetna inteligenca in delovna mesta: globalna analiza morebitnih učinkov na število in kakovost delovnih mest)*, Delovni dokument MOD 96, 2023.

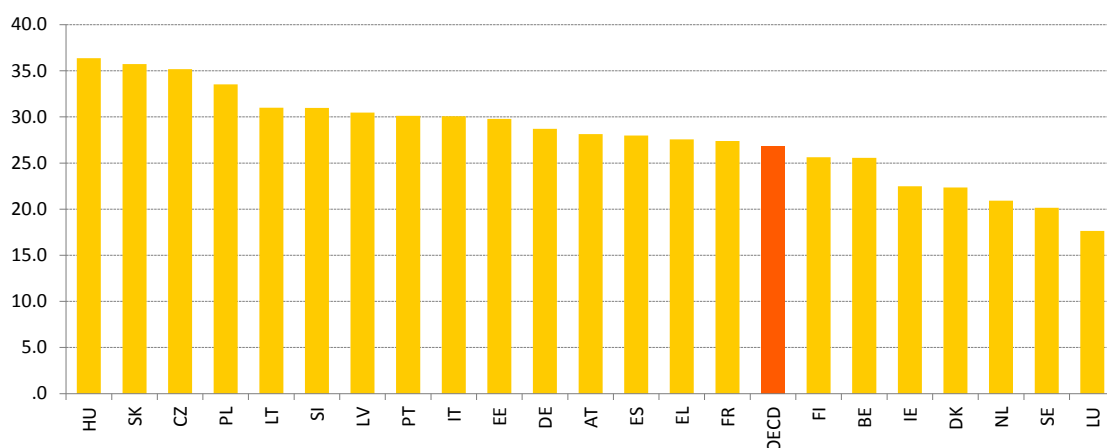
¹⁹³ Eurofound, *Ethical digitalisation at work: from theory to practice (Etična digitalizacija na delovnem mestu: od teorije do prakse)*, 2023; Eurofound, *Ethics in the digital workplace (Etičnost v digitalnem delovnem okolju)*, 2022, in Eurofound, *Digitisation in the workplace (Digitalizacija na delovnem mestu)*, Urad za publikacije Evropske unije, Luksemburg, 2021.

¹⁹⁴ Touzet, C., *Using AI to support people with disability in the labour market: Opportunities and challenges (Uporaba umetne inteligence v podporo invalidom na trgu dela: priložnosti in izzivi)*, *OECD Artificial Intelligence Papers (Dokumenti o umetni inteligenci, OECD)*, št. 7, OECD Publishing, Paris, 2023.

Čeprav umetna inteligenca in modeli strojnega učenja, zlasti tisti, ki temeljijo na generativnih prednaučenih transformerjih (kot je ChatGPT), prinašajo velike priložnosti, imajo lahko v prihodnosti močan vpliv na pisarniške delavce¹⁹⁵ in celo na ustvarjalne poklice¹⁹⁶. Zaradi hitrega napredka na področju teh tehnologij je potreben pozoren nadzor, da se izkoristijo njihove prednosti, hkrati pa predvidijo morebitni negativni učinki in oblikujejo ustrezni odzivi politike, tudi v zvezi s trgi dela in udeležbo delavcev pri povečanju produktivnosti zaradi umetne inteligence. Umetna inteligenca v zvezi s tem predstavlja izzive v smislu preglednosti, odgovornosti in morebitnega vpliva na pravice in prihodke delavcev. Na primer, umetnointeligenčni sistemi, ki se uporabljajo pri zaposlovanju in upravljanju delavcev, so bili v predlaganem aktu o umetni inteligenci opredeljeni kot sistemi velikega tveganja, zaradi česar zanje veljajo zahteve glede preglednosti, varnosti, točnosti in človekovega nadzora.

Slika 2.3.6: Med državami so razlike glede pričakovanega učinka avtomatizacije na zaposlovanje

Delež zaposlitev v poklicih z največjim tveganjem avtomatizacije; v %, 2019.

Opomba: rezultati temeljijo na raziskavi strokovnjakov, ki so ocenili stopnjo avtomatizacije za številne spretnosti in sposobnosti po poklicih. Države OECD, ki so članice EU27.

Vir: OECD, *OECD Employment Outlook 2023 (Obeti za zaposlovanje OECD v letu 2023)*, OECD Publishing, 2023.

¹⁹⁵ Gmyrek, P., Berg, J., Bescond, D., 2023. *Generative AI and Jobs: A global analysis of potential effects on jobs quantity and quality (Generativna umetna inteligenca in delovna mesta: globalna analiza morebitnih učinkov na število in kakovost delovnih mest)*, Delovni dokument MOD 96 (Ženeva, MOD), <https://doi.org/10.54394/FHEM8239>.

¹⁹⁶ Glej na primer sporazum med organizacijo Writers Guild of America in zvezo Alliance of Motion Picture and Television Producers, ki je namenjen obravnavi obstoječih pomislekov glede vpliva umetne inteligence na filmsko industrijo. Nova pogodba vključuje predpise o uporabi umetne inteligence v filmskih in televizijskih projektih, ki so bili sprejeti ob koncu ene najdaljših stavk v Hollywoodu.

Okvir 5 stebra: Učinek algoritemskega upravljanja na delovnem mestu, tudi v zvezi z digitalnimi platformami dela

Spodbujanje poštenih delovnih pogojev in vključujočih delovnih mest je ključnega pomena, zlasti glede na vse večjo uporabo algoritmov in umetne inteligence. Algoritemsko upravljanje se nanaša na uporabo algoritmov in tehnik umetne inteligence (tj. strojnega učenja in drugih računalniških metod). Čeprav je bilo prvotno povezano s platformnim gospodarstvom, je pridobilo zagon tudi v tradicionalnih gospodarskih sektorjih, kot so finance, maloprodaja ali logistika. Njegova glavna naloga je usklajevanje in upravljanje vložkov dela, na primer za napovedovanje in optimizacijo poslovnih odločitev, kot so dodeljevanje virov, dodeljevanje nalog, določanje urnika dela in ocenjevanje uspešnosti delavcev. Nekatera načela evropskega stebra socialnih pravic so zlasti pomembna za razvoj in uporabo algoritemskega upravljanja in umetne inteligence na način, ki je osredotočen na človeka, pregleden in odgovoren. V načelu 10 je na primer poudarjen pomen zdravega, varnega in primernega delovnega okolja, vključno s pravicami delavcev do zasebnosti ter upravljanja in varstva podatkov. Namen načela 3 je preprečiti diskriminacijo z določitvijo pravice do enakega obravnavanja in enakih možnosti, med drugim v zvezi z zaposlovanjem, tudi pri uporabi algoritmov.

Pričakovati je, da bo algoritemsko upravljanje prispevalo k povečanju učinkovitosti in izboljšanju splošne kakovosti storitev v platformnem gospodarstvu. Digitalne platforme dela za usklajevanje in optimizacijo dodeljevanja nalog delavcem uporabljajo avtomatizirane sisteme spremljanja in odločanja, okrepljene z algoritmi in podatkovno vodenimi tehnologijami¹⁹⁷. Ti algoritmi upoštevajo dejavnike, kot so lokacija, razpoložljivost, spretnosti in podatki o pretekli uspešnosti, da se naloge v realnem času dodelijo najustreznejšim delavcem, s čimer se izboljša učinkovitost. Spremljanje uspešnosti delavcev v okviru algoritemskega upravljanja z ocenami in drugimi metrikami zagotavlja povratne informacije v realnem času, ki jih je mogoče uporabiti za izvrševanje platformnih standardov. Dinamično določanje cen in dodeljevanje spodbud (tj. bonusov) z algoritemskim upravljanjem lahko platformam tudi omogočita, da privabijo delavce v obdobjih največjega povpraševanja.

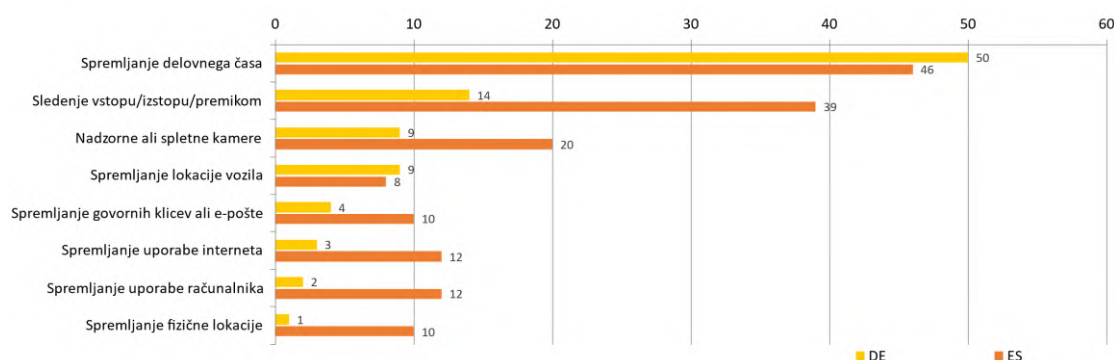
Hkrati pa algoritemsko upravljanje predstavlja tudi nekatere izzive za delavce, vključno z etičnimi pomisleki in posledicami za delovne pogoje. Z uvedbo algoritemskega upravljanja v podjetjih bi se lahko povečala izpostavljenost nadzoru in ocenjevanju, kar bi lahko vplivalo na pravico zaposlenih do dobrega počutja. Možnost algoritemskega odločanja na digitalnih platformah za trg dela, vključno z možnostjo prekinitve pogodb, lahko na primer negativno vpliva na delavce. Vključevanje umetnointeligenčnih sistemov v algoritemsko upravljanje predstavlja tveganje za okrepitev obstoječih pristranskosti in diskriminatornih praks. Ker je algoritemsko upravljanje odvisno od obdelave in shranjevanja podatkov, so delavci dodatno izpostavljeni morebitnim kršitvam varnosti podatkov. V zvezi s tem so zaščitni ukrepi in ukrepi za zmanjšanje tveganja bistveni za obravnavanje posledic morebitnih kršitev in zaščito posameznikov. Poleg tega lahko avtomatizirani nadzorni mehanizmi algoritemskega upravljanja zmanjšajo avtonomijo delavcev ter omejijo njihovo pristojnost odločanja in nadzor nad njihovimi delovnimi nalogami, kar nazadnje vpliva na njihove psihosocialne in zdravstvene rezultate.

¹⁹⁷ Tretja izdaja raziskav COLLEEM je bila razširjena in preimenovana v [AMPWork: Algorithmic Management and Platform Work Survey \(raziskava o algoritemskem upravljanju in platformnem delu\)](#). Prejšnji raziskavi COLLEEM (I in II) sta zagotovili kvantitativni približek razširjenosti in pogojev platformnega dela v Evropi.

Algoritemsko upravljanje na delovnih mestih je razmeroma nov koncept, dokazi o politiki v državah članicah in industrijah pa so še vedno precej omejeni. Nedavna študija Skupnega raziskovalnega središča Evropske komisije zagotavlja vpogled v uvajanje in razširjenost avtomatiziranih orodij za spremljanje in odločanje v Nemčiji in Španiji¹⁹⁸. Pokazala je, da je približno 20 % nemških in 35 % španskih delavcev izpostavljenih vsaj enemu od avtomatiziranih sistemov odločanja. Ti vključujejo uporabo algoritmov za avtomatizacijo dodeljevanja nalog, zagotavljanje navodil ali ocenjevanje uspešnosti z avtomatiziranimi razvrstitvami (glej primere in razširjenost digitalnih vrst spremljanja v grafu). Raziskava je pokazala tudi, da je le 5 % nemških in 15 % španskih delavcev vedelo, da ima njihova organizacija politiko glede digitalnih informacij, ki se zbirajo o njih ali njihovih delovnih dejavnostih.

O sledenju delovnega časa poroča približno polovica vseh anketiranih delavcev v Nemčiji in Španiji.

Vrste digitalnih orodij, ki se uporabljajo za spremljanje in nadzor dela, v % anketirancev, ki so navedli posamezno vrsto.

Vir: Fernández-Macías, E. idr., *The Platformisation of work* (Platformizacija dela). Dokazi Skupnega raziskovalnega središča.

Le nekaj držav članic je doslej sprejelo ukrepe politike za zagotovitev, da algoritemsko upravljanje izboljšuje učinkovitost na delovnem mestu, ne da bi pri tem ogrozilo dobrobit zaposlenih. Na Portugalskem morajo zaposleni v skladu z zakonom št. 13/2023 prejeti informacije o parametrih algoritmov, ki vplivajo na odločitve delodajalca. Podobno je predstavnikom delavcev v Španiji z zakonom št. 12/2021 zagotovljena pravica do obveščenosti o parametrih, pravilih in navodilih v zvezi z algoritmi, ki vplivajo na delovne pogoje. Predlagana direktiva o izboljšanju delovnih pogojev pri platformnem delu bo ublažila morebitne nevarnosti, povezane z algoritmi, za posameznike, vključene v digitalne platforme dela. V njej so določene tudi pravice predstavnikov delavcev do skupinskih informacij. Te nove pravice ne bodo le povečale preglednosti avtomatiziranih sistemov za platformne delavce, temveč bodo od digitalnih platform dela zahtevale tudi sistematično ocenjevanje učinka takih sistemov na delovne pogoje. Poleg tega bodo te pravice zagotovile, da pomembne avtomatizirane odločitve v okviru platformnega dela pregleda človek.

¹⁹⁸ Fernández Macias, E. idr., *The platformisation of work (Platformizacija dela)*, Urad za publikacije Evropske unije, 2023.

V EU je opaziti zmanjševanje neprijavljenega dela, čeprav so med državami velike razlike.

Najnovejše ocene¹⁹⁹ kažejo, da je bilo leta 2019 v zasebnem sektorju EU neprijavljenega 9,7 % celotnega vložka dela (v primerjavi z 10,2 % leta 2013). Neprijavljeno delo je leta 2019 predstavljalo 14,6 % bruto dodane vrednosti v zasebnem sektorju v EU v primerjavi s 14,9 % leta 2013. Delež se je med letoma 2013 in 2019 zmanjšal v 19 državah članicah (od skupno 26, saj ocene za Malto v letu 2013 niso na voljo), z izjemo Bolgarije, Francije, Nemčije, Italije, Litve, Nizozemske in Romunije. To je lahko rezultat napredka, doseženega pri ukrepanju proti neprijavljenemu delu, med drugim s spremembami delovnega prava, povečanjem sredstev za inšpektorate za delo ter ukrepi za obravnavanje kršitev in zagotavljanje skladnosti (glej oddelek 2.3.2). Po podatkih Eurofounda²⁰⁰ so se sredstva, dodeljena institucijam za izvrševanje, v zadnjem desetletju v večini držav EU povečala. Vendar številne države članice leta 2021 še vedno niso imele priporočenega števila inšpektorjev na 10 000 zaposlenih oseb. Evropska platforma za ukrepanje proti neprijavljenemu delu podpira izmenjavo dobrih praks med državami EU, tudi s pripravo in spremljanjem ključnih kazalnikov uspešnosti za ocenjevanje učinkovitosti inšpektoratov za delo²⁰¹.

¹⁹⁹ Ocene dejanskega obsega sive ekonomije je treba obravnavati previdno. Glej Franic, J., *Extent of undeclared work in the European Union (Obseg neprijavljenega dela v Evropski uniji)*. Evropski organ za delo: evropska platforma za ukrepanje proti neprijavljenemu delu, 2023.

²⁰⁰ Eurofoundova mreža evropskih korespondentov. Glej: Eurofound, *Minimum wages: Non-compliance and enforcement across the EU (Minimalne plače: neskladnost in izvrševanje v EU)*, 2023 (v pripravi).

²⁰¹ Williams, C. idr., *Key Performance Indicators measuring the effectiveness of labour inspectorates (Ključni kazalniki uspešnosti za merjenje učinkovitosti inšpektoratov za delo)*. Evropski organ za delo: evropska platforma za ukrepanje proti neprijavljenemu delu, 2023.

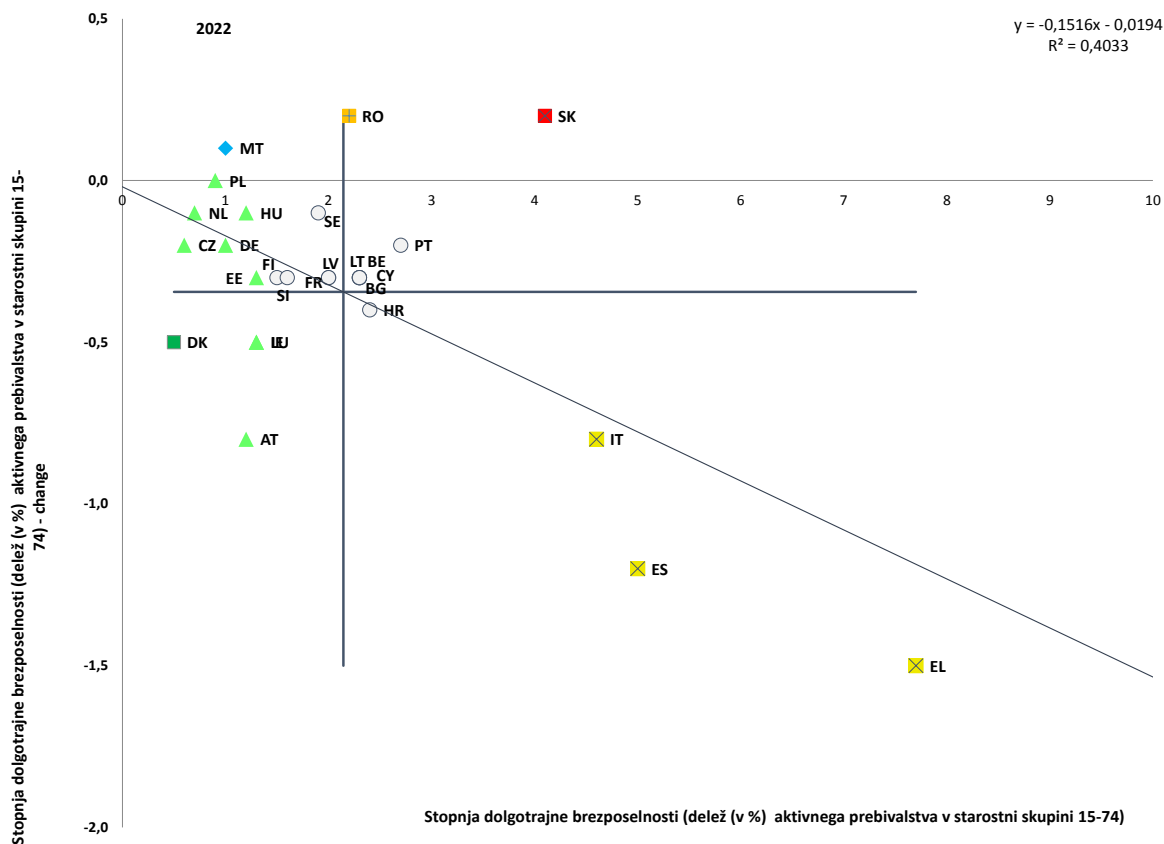
Dolgotrajna brezposelnost se je zmanjšala zaradi okrevanja po pandemiji COVID-19, čeprav se nekatere države članice še vedno spopadajo z velikimi izzivi. Stopnja dolgotrajne brezposelnosti je leta 2022 v EU znašala 2,4 %, kar je 0,4 odstotne točke manj kot leto prej, pri čemer se je znižala v skoraj vseh državah članicah (glej sliko 2.3.7). Razlika med najvišjo in najnižjo stopnjo v državah EU se je zmanjšala z 8,4 odstotne točke v letu 2021 na 7,2 odstotne točke v letu 2022, kar je znak navzgor usmerjene konvergence, saj so države članice z najvišjimi stopnjami v letu 2022 zabeležile največja letna izboljšanja. Te države so Grčija (znižanje za 1,5 odstotne točke na 7,7 %), Španija (znižanje za 1,2 odstotne točke na 5 %) in Italija (znižanje za 0,8 odstotne točke na 4,6 %). Stopnja dolgotrajne brezposelnosti se je znatno znižala tudi v Avstriji (za 0,8 odstotne točke), vendar z razmeroma nizkih ravni (1,2 % leta 2022). Po drugi strani so se stopnje dolgotrajne brezposelnosti zvišale na Slovaškem, ki je zdaj „država s kritičnimi razmerami“, v Romuniji, ki je zdaj „država, ki jo je treba spremljati“, in na Malti, ki je „država z dobrim položajem, ki pa ga je treba spremljati“. Nasprotno pa so Danska, Avstrija, Češka, Nemčija, Estonija, Irska, Luksemburg, Madžarska, Nizozemska in Poljska „nadpovprečne države“, v katerih so bile stopnje leta 2022 nizke in so se na splošno zniževale. Vzel stopnje dolgotrajne brezposelnosti med spoloma je bila leta 2022 v večini držav članic majhna (manj kot 0,5 odstotne točke), razen v Grčiji, Španiji in Latviji (5 odstotnih točk, 2 odstotni točki oziroma 1,2 odstotne točke). Ugotovljene so tudi velike regionalne razlike (glej sliko 7 v Prilogi 5), pri čemer je razpršenost na ravni NUTS-II za stopnje dolgotrajne brezposelnosti največja v Avstriji (79,7 %), Italiji (69,9 %), Bolgariji (67,9 %) in Belgiji (64,1 %) ²⁰². Napredek držav članic pri izvajanju priporočila Sveta o vključevanju dolgotrajno brezposelnih iz leta 2016 ostaja ključnega pomena za reševanje tega izziva ²⁰³.

²⁰² Eurostat [[lfst_r_lmdltu](#)].

²⁰³ [COM \(2019\) 169 final](#), o oceni Priporočila Sveta o vključevanju dolgotrajno brezposelnih na trg dela.

Slika 2.3.7: Padajoče stopnje dolgotrajne brezposelnosti v skoraj vseh državah članicah, zlasti v tistih z najvišjimi stopnjami

Stopnja dolgotrajne brezposelnosti, ravni leta 2022 in spremembe glede na leto 2021(v %, glavni kazalnik pregleda socialnih kazalnikov)

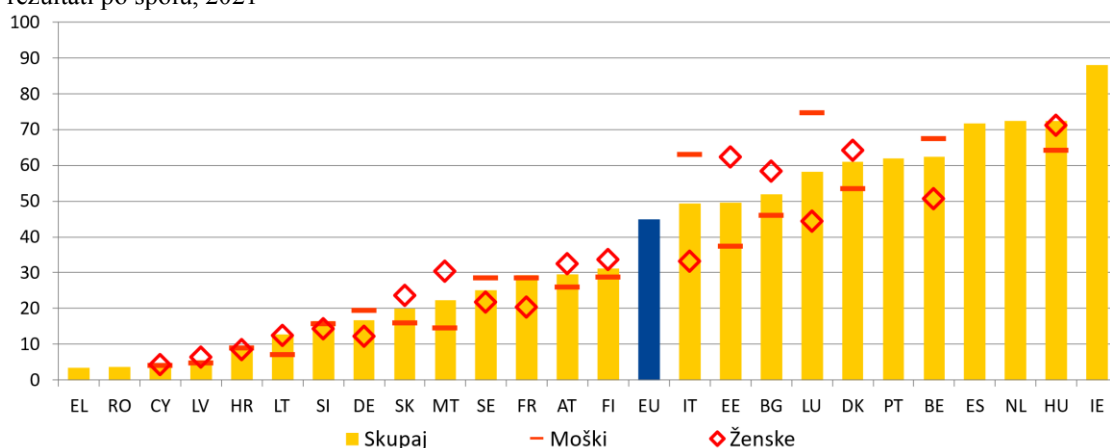
Opomba: presečišče osi je netehtano povprečje EU. Legenda je navedena v Prilogi. Opredelitev se razlikuje za Španijo in Francijo.

Vir: Eurostat [[tesem130](#)], anketa o delovni sili EU.

Stopnje udeležbe v aktivacijskih ukrepih se med državami članicami razlikujejo, tudi kadar se upoštevajo razlike v stopnjah dolgotrajne brezposelnosti med državami. Leta 2021 se je delež brezposelnih oseb, ki so bile pripravljene delati in so bile udeležene v ukrepih aktivne politike trga dela, med državami članicami precej razlikoval. Po eni strani je bil delež v državah, kot so Grčija, Romunija, Ciper, Latvija in Hrvaška, manjši od 10 %. Po drugi strani pa je bil ta delež na Irskem skoraj 90-odstoten, na Madžarskem, Nizozemskem in v Španiji pa je bil večji od 70 %. V nekaterih državah (Luksemburg, Italija, Estonija, Belgija, Malta) so razlike med spoloma pri udeležbi izrazite (tj. enake ali znatno večje od 15 odstotnih točk, glej sliko 2.3.8)²⁰⁴. V državah članicah z razmeroma visokimi stopnjami dolgotrajne brezposelnosti, ki pa se izboljšujejo, sta za reševanje tega izziva še vedno ključnega pomena natančnejše spremljanje udeležbe v aktivacijskih ukrepih ter ocena kakovosti in učinkovitosti ukrepov, vključno s povezavami s socialno zaščito.

Slika 2.3.8: Različne stopnje udeležbe v aktivnih politikah trga dela v državah članicah, pri čemer so v nekaterih velike razlike med spoloma

Udeleženci rednih ukrepov politike trga dela (kategorije 2–7) na 100 brezposelnih oseb, ki želijo delati, skupni starostni razred, rezultati po spolu, 2021

Opomba: časovne vrste niso na voljo za Češko. Najnovejši razpoložljivi podatki za ženske na Irskem, Nizozemskem, Portugalskem, Poljskem (2019). Časovne vrste so ocenjene za Dansko, Grčijo, Nizozemsko in Švedsko. Podatki za Litvo imajo nizko zanesljivost. Razčlenitev po spolu na ravni EU ni na voljo. Podatki nad 100 % kažejo, da se osebe v naboru podatkov o aktivni politiki trga dela v okviru svoje udeležbe v različnih kategorijah ukrepov registrirajo več kot enkrat, oziroma so taki zaradi udeležencev, ki niso registrirani kot iskalci zaposlitve.

Vir: Eurostat [[lmp_ind_actsup](#)].

²⁰⁴

Ukrepi politike trga dela (kategorije 2–7) med drugim vključujejo zagotavljanje usposabljanja (2), spodbude za zaposlovanje (4), podporno zaposlovanje in rehabilitacijo (5), neposredno ustvarjanje delovnih mest (6) in spodbude za ustanavljanje podjetij (7). Ta kazalnik bi bilo treba kljub temu razlagati previdno, saj meri le udeležbo v politikah trga dela (in ne njihove učinkovitosti).

Eden od ključnih ciljev priporočila Sveta o vključevanju dolgotrajno brezposelnih na trg dela je zagotoviti dogovore o vključitvi v zaposlovanje vsem, ki so registrirani vsaj 18 mesecev.

Leta 2021 je 54,4 % vseh dolgotrajno brezposelnih v EU, ki jim je bil ponujen poseben dogovor o vključitvi v zaposlovanje, ponovno vstopilo na trg dela. Ta delež je večji pri dolgotrajno brezposelnih, ki sodelujejo v individualiziranih akcijskih načrtih s poglobljeno oceno, in znaša 61,1 %. Vendar je bil delež dolgotrajno brezposelnih v rednih individualiziranih akcijskih načrtih, ki so se končali z zaposlitvijo, manjši, in sicer je znašal 47,7 %, kar je pod 49,9-odstotnim povprečjem iz leta 2021. Medtem ko je polovica držav članic leta 2021 dosegla vsaj 95-odstotno pokritost, v devetih državah vsaj ena od treh dolgotrajno brezposelnih oseb, registriranih 18 mesecev ali več, po sedmih letih od sprejetja priporočila Sveta še vedno ni imela dogovora o vključitvi v zaposlovanje. S tem je poudarjen pomen okrepitve ciljno usmerjenih prizadevanj v zadevnih državah članicah²⁰⁵.

Učinkovite aktivne politike trga dela imajo ključno vlogo pri zviševanju stopenj delovne aktivnosti, podpiranju prehajanja med delovnimi mesti ter odpravljanju pomanjkanja delovne sile in spretnosti v EU, pri čemer se izdatki med državami članicami zelo razlikujejo.

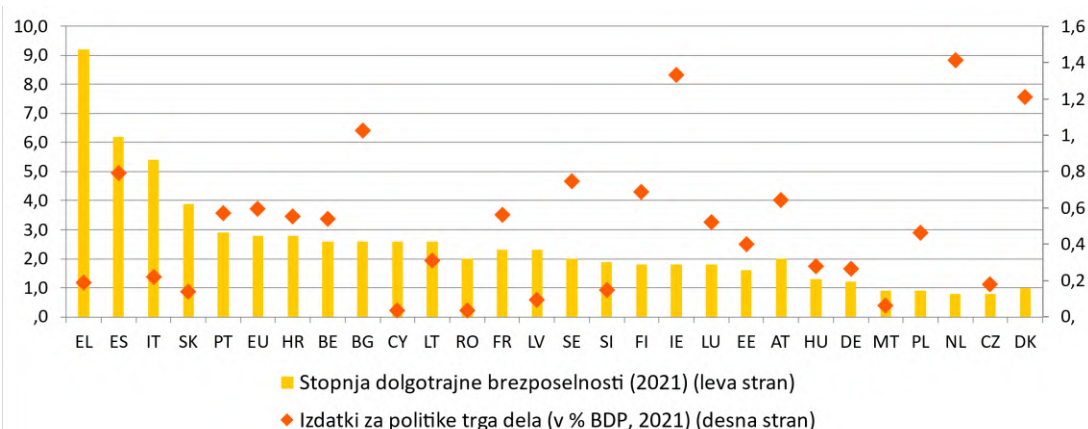
Analiza porabe za ukrepe trga dela v deležu BDP lahko državam članicam služi kot merilo pri njihovih prizadevanjih za reševanje izzivov vključevanja na trg dela, zlasti v zvezi s stopnjami dolgotrajne brezposelnosti²⁰⁶. Na primer, Španija je v letu 2021 porabila razmeroma več za aktivne ukrepe politike trga dela (tj. 0,8 % BDP), pri čemer je imela razmeroma visoko stopnjo dolgotrajne brezposelnosti nad 6 % (glej sliko 2.3.9). Nasprotno je bila poraba za ukrepe trga dela v Grčiji, Italiji in na Slovaškem, kjer so bile stopnje dolgotrajne brezposelnosti nad povprečjem EU (nad 9 %, 5 % oziroma približno 4 %), razmeroma nizka (tj. 0,2 % ali približno 0,2 % BDP). Na Nizozemskem, Irskem in Danskem je bila poraba za ukrepe trga dela razmeroma visoka, saj je leta 2021 znašala 1,2 % BDP ali več, vendar je bil delež dolgotrajno brezposelnih majhen (tj. pod 2 %). Nazadnje, v državah, kot so Portugalska, Hrvaška in Belgija, je bila raven porabe blizu povprečja EU, prav tako pa tudi njihove stopnje dolgotrajne brezposelnosti.

²⁰⁵ Evropska komisija (2019), *Data collection for monitoring of the LTU Recommendation (Zbiranje podatkov za spremljanje priporočila o dolgotrajno brezposelnih): 2021, 2022.*

²⁰⁶ Kar zadeva učinkovitost aktivnih politik trga dela, ki se financirajo z ESS, nedavna metaanaliza ocen učinka ESS na podlagi hipotetičnega scenarija kaže, da v povprečju pozitivno vplivajo na verjetnost, da se bodo udeleženci zaposlili.

Slika 2.3.9: Med državami članicami obstajajo precejšnje razlike glede izdatkov za aktivacijo.

Poraba za aktivne ukrepe politike trga dela (kategorije 2–7, v odstotkih BDP, 2021) in dolgotrajna brezposelnost kot odstotek prebivalstva (v starostni skupini 15–74 let) v delovni sili (v %, 2021)

Opomba: Podatki o izdatkih za politiko trga dela, ki so bili ocenjeni za Dansko, Nemčijo, Grčijo, Hrvaško, Nizozemsko, Poljsko in Švedsko. Opredelitev dolgotrajne brezposelnosti se za Španijo in Francijo razlikuje.

Vir: Eurostat [[lmp_expsumm](#)], podatkovna zbirka o politikah trga dela in [[tesem130](#)], anketa o delovni sili EU.

Javni zavodi za zaposlovanje so nadalje digitalizirali svoje storitve in okrepili sodelovanje z delodajalci. Po pandemiji COVID-19 so javni zavodi za zaposlovanje postopoma razvijali svoje storitve (tj. registracijo, profiliranje, povezovanje ponudbe delovnih mest in povpraševanja po njih ter zagotavljanje svetovanja in usposabljanja) v okviru digitalnih platform. Poleg tega so v svoje delo dodatno vključili uporabo orodij za zbiranje podatkov o spretnostih²⁰⁷. Javni zavodi za zaposlovanje so okrepili sodelovanje z delodajalci, v nekaterih primerih tudi z razvojem novih storitev delodajalcev v zvezi z blagovnimi znamkami, odnosi z javnostmi in upravljanjem človeških virov. Sodelovanje z lokalnimi in regionalnimi oblastmi se je na splošno okrepilo, na primer pri obravnavanju ranljivih skupin. Po ruski vojni agresiji proti Ukrajini so imeli javni zavodi za zaposlovanje ključno vlogo pri podpiranju vključevanja razseljenih oseb iz Ukrajine na trg dela. Aprila 2023 je skupno število razseljenih oseb iz Ukrajine, prijavljenih pri javnih zavodih za zaposlovanje, znašalo 344 000. Podatki, ki jih je sporočilo 19 javnih zavodov za zaposlovanje, kažejo, da je v zadevnih državah zaposlenih približno 1,5 milijona razseljenih oseb²⁰⁸.

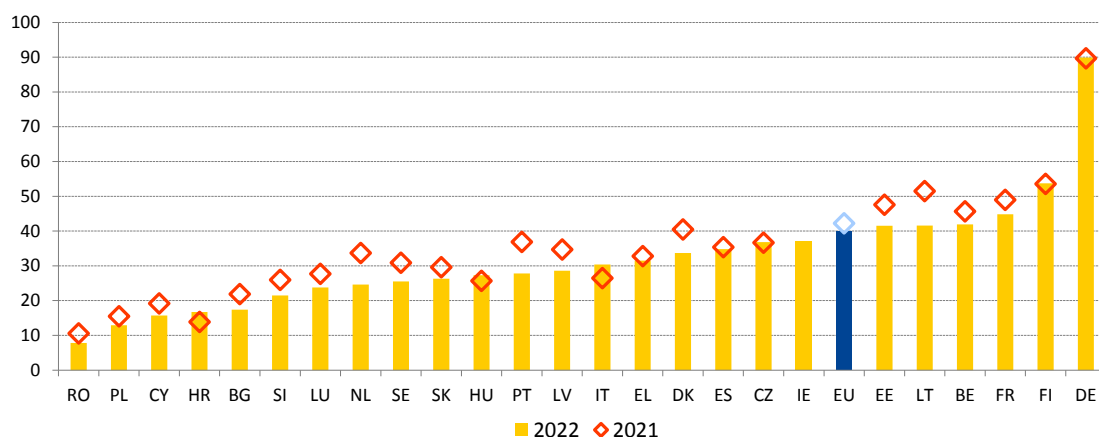
²⁰⁷ Glej Evropska komisija, *Annual Report: European Network of Public Employment Services (PES) (Letno poročilo: evropska mreža javnih zavodov za zaposlovanje)*, 2022; Evropska komisija, *Main outcomes of the third cycle of PES Benchmarking (Glavni rezultati tretjega cikla primerjalnega učenja javnih zavodov za zaposlovanje)*, mreža javnih zavodov za zaposlovanje, 2022, in Evropska komisija, Peters, M., *Assessment report on PES capacity (Ocenjevalno poročilo o zmogljivosti javnih zavodov za zaposlovanje)*: 2022, Urad za publikacije Evropske unije, 2022.

²⁰⁸ Uporaba različnih virov po državah lahko vpliva na primerljivost podatkov o zaposlenosti. Statistične podatke bi bilo zato treba razlagati previdno. Statistične podatke bi bilo zato treba razlagati previdno. Glej Evropska komisija, GD za zaposlovanje, socialne zadeve in vključevanje, *PES Network questionnaire to PES (Vprašalnik mreže javnih zavodov za zaposlovanje za javne zavode za zaposlovanje)* in Evropski organ za delo, *Overview of the measures taken by EU and EFTA countries regarding employment and social security of*

Število kratkotrajno brezposelnih, ki so upravičeni do nadomestil za brezposelnost, se je leta 2022 v EU in skoraj vseh državah članicah nekoliko zmanjšalo. Njihov delež se je zmanjšal z 42,2 % leta 2021 na 40 % leta 2022 (glej sliko 2.3.10)²⁰⁹. To prikriva velike razlike med državami članicami. Medtem ko se je pokritost najbolj zmanjšala v Litvi (–9,9 odstotne točke), na Nizozemskem (–9,1 odstotne točke) in Portugalskem (–9,1 odstotne točke), se je povečala v Italiji (3,9 odstotne točke) in na Hrvaškem (2,8 odstotne točke). Leta 2022 so bile najvišje stopnje pokritosti zabeležene v Nemčiji (90 %) in na Finskem (več kot 50 %), sledile pa so jima Francija, Belgija, Litva in Estonija, kjer so bile stopnje nižje, vendar še vedno 40-odstotne ali več. Na drugi strani pa je bila najmanjša pokritost zabeležena v Romuniji, na Poljskem in Cipru (manj kot 15 %). Leta 2022 je nadomestila ali pomoč v EU prejelo 35 % brezposelnih, prijavljenih manj kot eno leto, v primerjavi s 37,8 % leta 2021.

Slika 2.3.10: Rahlo znižanje stopenj pokritosti z nadomestili za brezposelnost v skoraj vseh državah članicah, pri čemer še vedno obstajajo razlike

Kratkotrajno brezposelni (manj kot 12 mesecev), ki prejemajo nadomestila za brezposelnost (starostna skupina 15–64 let, v %)

Opomba: podatki za leto 2021 niso na voljo za Irsko in Malto. Podatki za leto 2022 niso na voljo za Avstrijo in Malto.
Vir: Eurostat, [lfsa_ugadra], anketa o delovni sili EU.

displaced persons from Ukraine (Pregled ukrepov, ki so jih države EU in države Efte sprejele v zvezi z zaposlovanjem in socialno varnostjo razseljenih oseb iz Ukrajine), februar 2023.

²⁰⁹

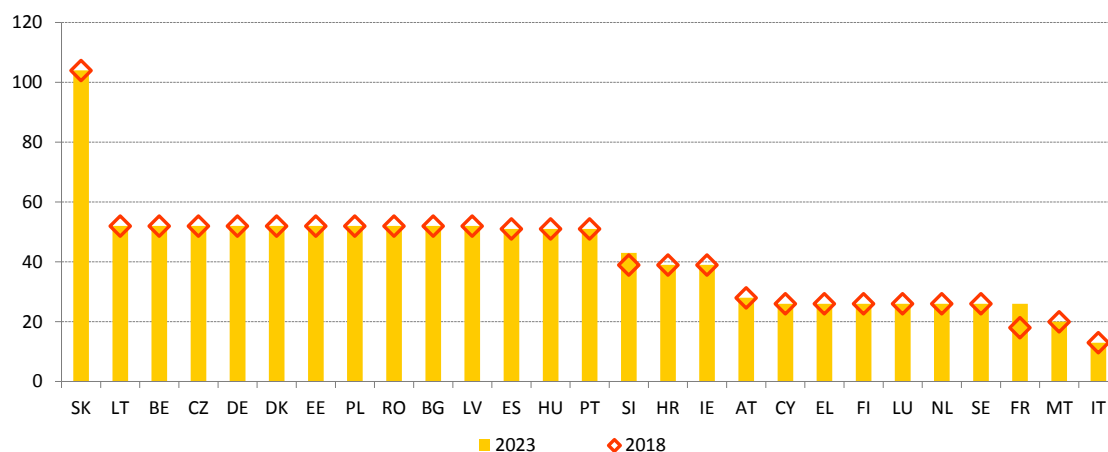
Kratkotrajno brezposelni so tisti, ki so brezposelni manj kot 12 mesecev.

Upoštevno obdobje za nadomestila za brezposelnost in obdobje uveljavljanja sta leta 2023

ostala na splošno stabilna²¹⁰. Upoštevno obdobje je ostalo stabilno v skoraj vseh državah članicah in se je gibalo od 13 tednov plačanih prispevkov za zavarovanje v Italiji do 104 tednov na Slovaškem – glej sliko 2.3.11. V Franciji se je najdaljše trajanje prejemanja nadomestil leta 2023 skrajšalo s 104 na 78 tednov z možnostjo dodatnih 26 tednov v zaostrenih gospodarskih razmerah, v Latviji pa leta 2020 z 39 na 35 tednov. V vseh drugih državah članicah je trajanje v zadnjih petih letih ostalo nespremenjeno, pri čemer so med državami članicami še vedno velike razlike (glej sliko 2.3.12). Na splošno se lahko v 16 državah EU za nadomestila za brezposelne z enoletno delovno zgodovino zaprosi za največ šest mesecev (24 tednov). Nadomestitev dohodka ostaja tesno povezana s trajanjem obdobja brezposelnosti. Na sliki 2.3.13 so primerjane neto nadomestitvene stopnje za zaposlene z nizkimi dohodki (67 % povprečnega nacionalnega dohodka) s kratko delovno zgodovino (12 mesecev prispevkov za socialno varnost) po vsej EU v drugem in dvanajstem mesecu obdobja brezposelnosti. Neto nadomestitvene stopnje v drugem mesecu brezposelnosti se gibljejo od 7,9 % predhodnega (neto) dohodka na Madžarskem do več kot 90 % v Belgiji. V Luksemburgu, na Danskem, v Franciji in na Finskem nadomestitvena stopnja (ki v vseh državah znaša več kot 60 %, v nekaterih primerih pa je precej višja) v 12. mesecu obdobja brezposelnosti ostaja enaka.

Slika 2.3.11: Obdobje plačevanja prispevkov za upravičenost do nadomestil za brezposelnost je z zelo redkimi izjemami v zadnjih petih letih ostalo stabilno.

Trajanje zahtevanega upoštevnega obdobja (v tednih, 2023 in 2018)

Opomba: na Malti (2018 in 2023) mora biti od prve zaposlitve osebe plačanih vsaj 50 tedenskih prispevkov, od katerih jih mora biti vsaj 20 plačanih ali pripisanih v preteklih dveh koledarskih letih; na Irskem (2018 in 2023) morajo biti od prve zaposlitve osebe plačani vsaj 104 tedenski prispevki; v Avstriji (2023) pa mora biti za prvo prijavo plačanih vsaj 52 tedenskih prispevkov, za naslednje prijave pa vsaj 28.

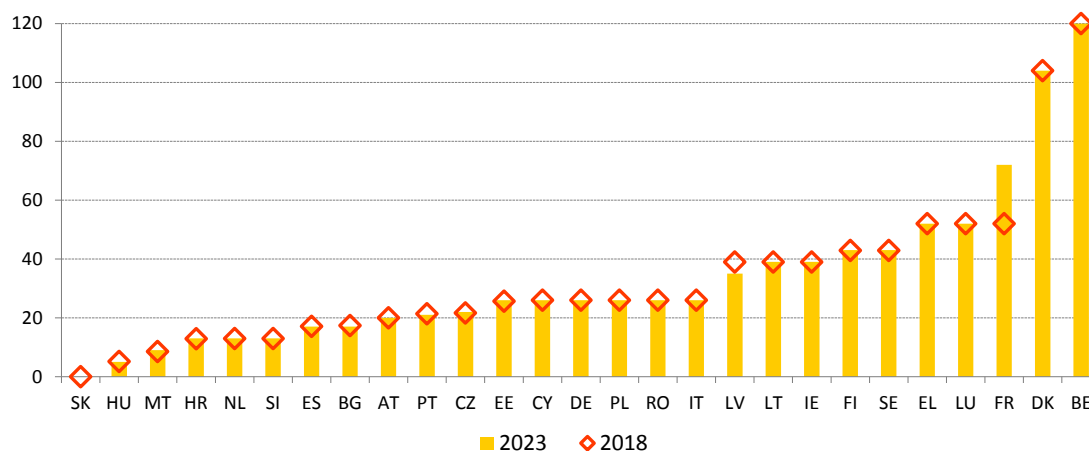
Vir: [podatkovna zbirka MISSOC](#) (januar 2018 in januar 2023).

²¹⁰

Analiza se nanaša na nadomestila za brezposelnost, ki se načeloma dodelijo posameznikom, ki se prijavijo kot brezposelni brez lastne krivde, brez vključitve začasnih shem, ki so bile morda sprejete kot odziv na krizo zaradi COVID-19.

Slika 2.3.12: V večini držav članic enoletna delovna zgodovina omogoča dostop do nadomestila za brezposelnost za največ 6 mesecev

Najdaljše trajanje prejetanja nadomestil v številu tednov pri upravičencih z enim letom delovne zgodovine (v tednih, 2023 in 2018)

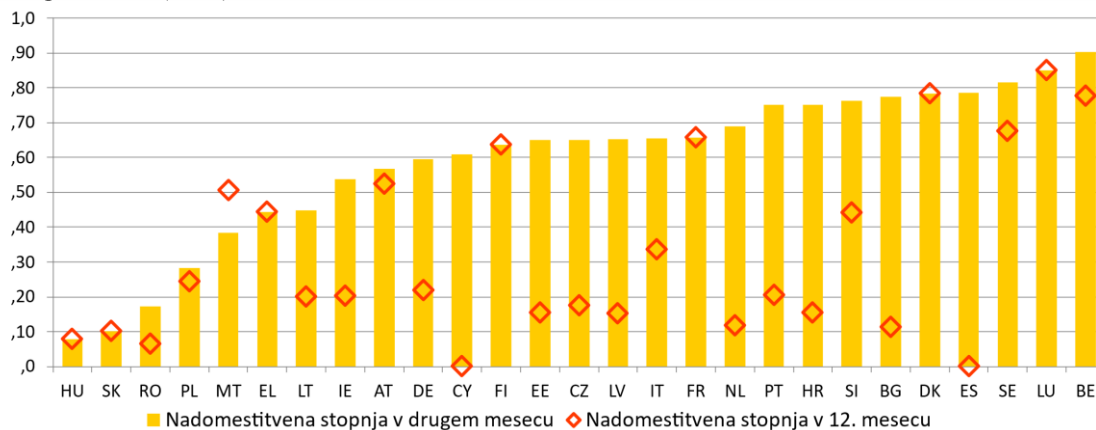

Opomba: v Belgiji trajanje prejetanja nadomestil ni omejeno. Na Cipru se tedni izračunajo na podlagi šestih delovnih dni na teden. Na Irskem se nadomestilo za 39 tednov (234 dni) izplača le tistim z 260 ali več plačanimi tedenskimi prispevki socialnega zavarovanja v zvezi s plačo. Na Slovaškem oseba z enoletno delovno zgodovino ne more prejemati nadomestila za brezposelnost (zahtevata se vsaj dve leti plačanih prispevkov za zavarovanje za primer brezposelnosti v zadnjih štirih letih). Na Poljskem je trajanje prejetanja odvisno od stopnje brezposelnosti v regiji glede na nacionalno povprečje.

Vir: podatkovna zbirka MISSOC (januar 2018 in januar 2023) in nacionalna zakonodaja.

Slika 2.3.13: Nadomestitvene stopnje nadomestil za brezposelnost v drugem mesecu brezposelnosti so v večini držav članic višje od 60 %

Neto nadomestitvena stopnja nadomestil za brezposelnost pri osebah s 67 % povprečne plače v drugem in dvanajstem mesecu brezposelnosti (2022)

Opomba: kazalnik je izračunan za 20-letno samsko osebo brez otrok in s kratko delovno zgodovino (eno leto). Vključeni so različni elementi dohodka, nadomestila za brezposelnost in drugi prejemki (kot sta socialna pomoč in stanovanjski dodatek).

Vir: izračuni Evropske komisije na podlagi modela davkov in socialnih prejemkov OECD.

Skupni podatki o mobilnosti znotraj EU in sestava tokov glede na državljanstvo so med letoma 2016 in 2022 ostali stabilni. Leta 2021 so bili največji neto odlivi državljanov EU na leto zabeleženi na Poljskem, sledili pa sta ji Nemčija in Italija. V vseh drugih državah članicah so bili tokovi državljanov EU v njihove države in iz njih dokaj uravnoteženi. Kljub 8-odstotnemu povečanju čezmejne mobilnosti delavcev v EU med letoma 2021 in 2022 je smer tokov čezmejne mobilnosti ostala večinoma nespremenjena. Na splošno se to dogaja predvsem med regijami EU, ki so geografsko sosednje in v katerih so razlike v povprečnih ravneh plač in delovnih pogojih vidnejše²¹¹.

Socialni partnerji imajo ključno vlogo pri pripravi in izvajanju nacionalnih reform in politik, ki podpirajo zaposlovanje, kakovost delovnih mest, razvoj spretnosti in socialno zaščito. Na sliki 2.3.14 je prikazana vključenost socialnih partnerjev v 440 primerih, ko so vlade sprejemale zakonodajo ali izvajale druga (nezavezujoča) besedila in tristranske sporazume med januarjem 2022 in julijem 2023²¹². Sporočena stopnja vključenosti se razlikuje glede na tematsko področje, celo znotraj iste države. Najvišja stopnja vključenosti socialnih partnerjev je bila ugotovljena na področju zaščite in ohranjanja zaposlitve, sledili pa sta ji zaščita dohodka in podpora podjetjem, da bi ostala likvidna. Na splošno sta bili kakovost in intenzivnost vključenosti v državah članicah z dobro uveljavljenimi tradicijami socialnega dialoga ocenjeni bolje, kar je bilo mogoče pričakovati, tudi v zvezi s posvetovanji v okviru evropskega semestra. V sklepih letnih pregledov večstranskega nadzora v Odboru za zaposlovanje (EMCO) je bilo medtem poudarjeno, da čeprav je institucionalni okvir za socialni dialog v skoraj vseh državah članicah ustrezen, je še vedno izjemno pomembno, da se prepreči zgolj formalistična vključenost ter zagotovi pravočasno in smiselno posvetovanje v celotnem postopku oblikovanja politik.

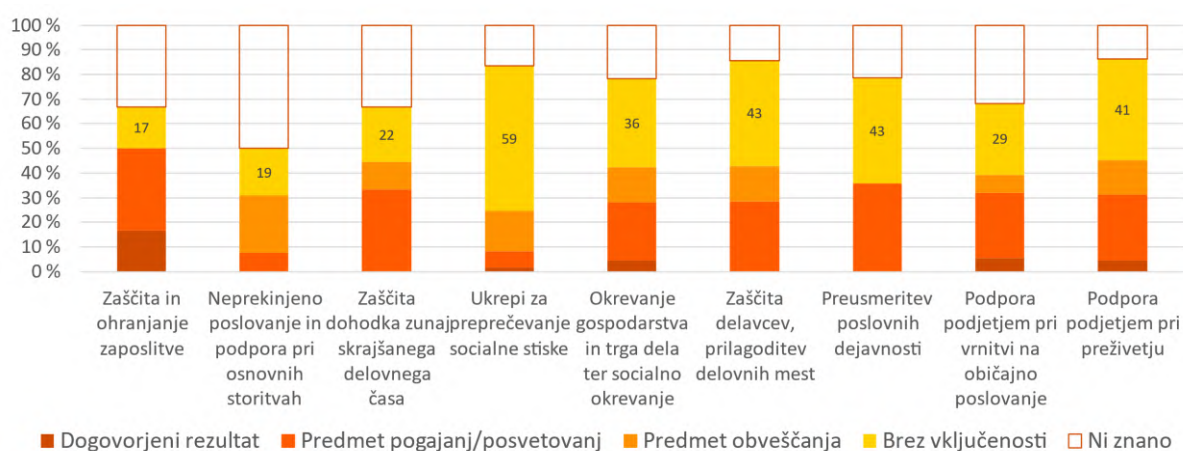
²¹¹ Glej Evropska komisija (2023), Annual report on intra-EU labour mobility (Letno poročilo o mobilnosti delovne sile znotraj EU) (v pripravi).

²¹² Glej Eurofound, *Vključevanje socialnih partnerjev pri izvajanju nacionalnih načrtov za okrevanje in odpornost*. Urad za publikacije Evropske unije, 2023. Ključni ukrepi so na voljo v Eurofoundovi [podatkovni zbirki EU PolicyWatch](#).

V pregledih je bilo poudarjeno tudi, da se lahko kakovost posvetovanj izboljša, če je podprta z ugotovitvami, ki temeljijo na dokazih, in predhodnimi ocenami učinka predlagane zakonodaje²¹³. Večina držav članic je pri procesu socialnega dialoga v zvezi z izvajanjem načrtov za okrevanje in odpornost več kot dve leti po sprejetju mehanizma za okrevanje in odpornost dosegla napredek²¹⁴. Po podatkih raziskave, ki jo je Eurofound izvedel junija 2023, več socialnih partnerjev ob upoštevanju različnih hitrosti izvajanja načrtov za okrevanje in odpornost meni, da so v nekaterih državah članicah še vedno možne izboljšave²¹⁵.

Slika 2.3.14: Stopnja vključenosti socialnih partnerjev se razlikuje glede na tematsko področje.

Oblika vključenosti socialnih partnerjev v oblikovanje ukrepov politike na področju okrevanja

Opomba: ukrepi politike, kolektivne pogodbe in prakse podjetij s strani vlad, socialnih partnerjev in drugih akterjev, zbrani med januarjem 2022 in julijem 2023. Na sliki je prikazanih 440 primerov zakonodaje ali nezavezujočih besedil, za katere se je štelo, da spadajo na področje socialnih partnerjev.

Vir: Eurofoundova [podatkovna zbirka EU PolicyWatch](#).

²¹³ Mnenje št. 9955/23 Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito.

²¹⁴ Evropska komisija, *Poročilo Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu Poročilo o pregledu izvajanja mehanizma za okrevanje in odpornost*, COM(2022) 383 final, 2022.

²¹⁵ Rezultati tekoče študije Eurofounda o vključenosti nacionalnih socialnih partnerjev v izvajanje načrtov za okrevanje in odpornost. Povzetek rezultatov mnenj, ki jih je 174 socialnih partnerjev in vladnih predstavnikov izrazilo v Eurofoundovi mreži nacionalnih korespondentov. Glej Eurofound, *Involvement of social partners in the implementation of national recovery and resilience plans (Vključenost socialnih partnerjev v izvajanje nacionalnih načrtov za okrevanje in odpornost)*, Urad za publikacije Evropske unije, Luksemburg, 2023.

Svet je na podlagi predloga Komisije z dne 25. januarja 2023 junija 2023 sprejel priporočilo o krepitvi socialnega dialoga v Evropski uniji. Vsebuje priporočila za države članice, naj zagotovijo *spodbudno okolje* za dvostranski in tristranski socialni dialog, vključno s kolektivnimi pogajanj, v javnem in zasebnem sektorju na vseh ravneh, ki (i) spoštuje temeljni pravici do svobode združevanja in kolektivnih pogajanj; (ii) spodbuja močne in neodvisne sindikate in organizacije delodajalcev, da se spodbudi smiseln socialni dialog; (iii) vključuje ukrepe za krepitev zmogljivosti sindikatov in organizacij delodajalcev; (iv) zagotavlja dostop ustreznih informacij, potrebnih za sodelovanje v socialnem dialogu; (v) spodbuja vključevanje vseh strani v socialni dialog; (vi) se prilagaja digitalni dobi in spodbuja kolektivna pogajanja v novem svetu dela ter pošten in pravičen prehod na podnebno nevtralnost ter (vii) zagotavlja ustrezno institucionalno podporo, da se spodbudi smiseln socialni dialog²¹⁶. V skladu s smernicami za zaposlovanje za leto 2023 so države članice v priporočilu Sveta pozvane, naj *smiselno in pravočasno* vključijo socialne partnerje. Priporočilo vključuje nadaljnji poziv k *sistematičnemu* vključevanju socialnih partnerjev v oblikovanje in izvajanje politike zaposlovanja in socialne politike ter po potrebi gospodarskih in drugih javnih politik.

Evropski socialni sklad plus (ESS+) od držav članic, na katere je bilo naslovljeno priporočilo za posamezne države o socialnem dialogu, zahteva, da vsaj 0,25 % sredstev porabijo za podporo krepitvi zmogljivosti socialnih partnerjev in organizacij civilne družbe. Vse druge države članice so pozvane, naj dodelijo ustrezen znesek sredstev ESS+. Začasni podatki kažejo, da je 17 držav članic načrtovalo dodelitev več kot 0,5 % svojih sredstev ESS+ za podporo krepitvi zmogljivosti socialnih partnerjev in civilne družbe. Skupna dodeljena sredstva so ocenjena na 1,07 milijarde EUR ali približno 0,75 % skupnih sredstev ESS+ (v tekočih cenah)²¹⁷.

²¹⁶ Sporočilo Komisije [Krepitev socialnega dialoga v Evropski uniji: izkoriščanje njegovega celotnega potenciala za upravljanje pravičnega prehoda](#) in Priporočilo Sveta o [krepitvi socialnega dialoga v Evropski uniji](#).

²¹⁷ Dodeljena sredstva na državo članico za krepitev zmogljivosti kot delež skupnih sredstev ESS+ v državi za obdobje 2021–2027. Številke, ki jih je GD za zaposlovanje, socialne zadeve in vključevanje zbral julija 2023 samo v informativne namene. Dejanski podatki so predmet načrtovanja in se lahko razlikujejo.

Posvetovanje z organizacijami civilne družbe in njihovo vključevanje sta ključna za spodbujanje trajnostnih in vključujočih sprememb. V smernicah za zaposlovanje so organizacije civilne družbe opredeljene kot ključne sogovornice za pripravo zadevne zakonodaje in vladnih ukrepov na področju zaposlovanja in socialnih vprašanj. Prizadevanja na podlagi obstoječih nacionalnih praks in tradicij, ki so namenjena krepitvi vključevanja organizacij civilne družbe v oblikovanje zadevnih politik, so ključna za zagotavljanje dragocenega vpogleda v obstoječe in nastajajoče izzive ter učinkovitost ukrepov politike na terenu. Tako kot pri socialnih partnerjih morajo biti ustrezna posvetovanja smiselna, pregledna in pravočasna. Na ravni EU so organizacije civilne družbe vključene v posvetovanja o prednostnih nalogah in predlogih politike, tudi v okviru evropskega semestra, ter sodelujejo pri izvajanju politik in so podprte s programi financiranja EU, vključno s sklopom financiranja ESS+ EaSI in programom Državljeni, enakost, pravice in vrednote.

2.3.2 Ukrepi držav članic

Nekatere države članice so pregledale zakonodajo in sprejele ukrepe za odpravo vzrokov segmentacije trga dela. Nov ukrep v **Belgiji** (tj. zvezni dogovor o trgu dela), sprejet januarja 2023, pod določenimi pogoji določa novo shemo, ki delavcem omogoča, da med odpovednim rokom začnejo delati na novem delovnem mestu ali v času ene tretjine odpovednega roka sodelujejo v ukrepih zgodnje aktivacije, hkrati pa ohranijo plačo in druge prejemke. **Italija** je maja 2023 posodobila zakonodajo, s čimer je podaljšala trajanje pogodb o zaposlitvi za določen čas, ki lahko zdaj pod določenimi pogoji trajajo več kot 12 mesecev in do 24 mesecev. **Italija** je sprejela tudi ciljno usmerjen ukrep, s katerim je v letu 2023 odobrila oprostitev plačila prispevkov za socialno varnost (do zgornje meje 8 000 EUR) za podjetja, ki zaposlujejo upravičence do sistema minimalnega dohodka na podlagi pogodb o zaposlitvi za nedoločen čas ali njihove pogodbe o zaposlitvi za določen čas preoblikujejo v pogodbe za nedoločen čas. **Španija** je julija 2022 uvedla spremembe pravil, ki se uporabljajo za statutarne uslužbence v zdravstvenem sektorju, da bi zmanjšala zaposlovanje za določen čas v sektorju javnega zdravja. **Portugalska** je kot del širše reforme v okviru svojega načrta za okrevanje in odpornost uvedla spremembe pogodb o zaposlitvi za določen čas. S sprejetjem novih določb maja 2023 se lahko pogodbe o zaposlitvi za določen čas podaljšajo štirikrat (zmanjšanje v primerjavi s šestkratnim podaljšanjem v preteklosti). Najdaljše trajanje zaporednih pogodb o zaposlitvi za določen čas, sklenjenih z istim delodajalcem, bi morale biti krajše od štirih let, če se to trajanje prekorači, pa bi se morale preoblikovati v pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas. Poleg tega je **Portugalska** sprejela druge ukrepe v zvezi s prenehanjem pogodbe o zaposlitvi za določen čas, ki določajo nadomestilo v višini 24 dni osnovne letne plače (v primerjavi z 18 dnevi v preteklosti). Uvedene so bile tudi nove določbe za spremembo poskusnega obdobja za pogodbe o zaposlitvi za določen čas glede na trajanje prejšnjega delovnega razmerja. **Češka** je aprila 2023 sprejela nove spremembe delovnega prava za izboljšanje varstva delavcev, zaposlenih pri agencijah za zagotavljanje začasnega dela, na raven, podobno ravni rednih zaposlenih, na primer v primeru insolventnosti delodajalcev. **Grčija** je leta 2023 začela izvajati program za subvencioniranje prispevkov za zavarovanje za podjetja iz zasebnega sektorja na podlagi nekaterih določb, s katerimi so se pogodbe o zaposlitvi zaposlenih s krajšim delovnim časom spremenile v pogodbe o zaposlitvi s polnim delovnim časom.

Različne države članice prilagajajo svojo zakonodajo o varstvu zaposlitve. Španija je v okviru širše reforme junija 2023 sprejela določbe, s katerimi je dodala nove primere objektivne ničnosti odpuščanja delavcev na starševskem dopustu ali delavcev s prilagojenim delovnim časom. Prav tako je podaljšala prepoved odpuščanja iz objektivnih razlogov, povezanih s povečanjem stroškov energije za podjetja, ki prejemajo državno pomoč, in sicer do 31. decembra 2023. Španija je februarja 2023 sprejela nova pravila o zaščiti žvižgačev in boju proti korupciji, da bi preprečila neugodne ali škodljive posledice za delavce v njihovem delovnem razmerju. Septembra 2022 pa so bile sprejete spremembe nacionalnega zakona o znanosti, da bi se izboljšali delovni pogoji in ustvarile boljše poklicne možnosti za raziskovalno osebje (tj. podobno kot pri sistemu pogojne redne zaposlitve). Francija je februarja 2023 sprejela določbe za novo prakso reguliranih svobodnih poklicev v podjetju. V njih je poenostavljen in pojasnjen okvir, ki se uporablja za to prakso, veljati pa začnejo 1. septembra 2024. Švedska je oktobra 2022 v okviru svojega načrta za okrevanje in odpornost posodobila svoj zakonik o delovnih razmerjih, da bi povečala predvidljivost za delodajalce in zaposlene in uvedla standard polne zaposlitve. Časovni okvir, s katerim se ureja sprememba zaposlitve za določen čas v zaposlitev za nedoločen čas, je bil skrajšan s 24 na 12 mesecev, kar omogoča hitrejši dostop do stalne zaposlitve. Grčija je septembra 2023 uvedla vrsto določb v zvezi s poskusno dobo, vzporedno zaposlitvijo in zaposlitvijo v okviru nepredvidljivih delovnih vzorcev, da bi izboljšala preglednost in predvidljivost delovnih pogojev.

Uvedba novih in izvajanje obstoječih ukrepov za spodbujanje zdravega, varnega in primernega delovnega okolja sta napredovala v več državah članicah. Danska je v okviru obsežne reforme marca 2023 sprejela spremembe zakona o enakem obravnavanju. Nove določbe vključujejo pojasnitev odgovornosti delodajalca za nekatera kazniva dejanja, vključno z nadlegovanjem. **Nemčija** je junija 2022 sprejela ciljno usmerjen ukrep za spodbujanje bolj vključujočega trga dela, vključno z ukrepi za izboljšanje zdravja in varnosti pri delu na poti do delovnega mesta, z njega in na samem delovnem mestu. **Grčija** je avgusta 2022 sprejela strategijo za zdravje in varnost pri delu za obdobje 2022–2027 ter z njo povezan akcijski načrt za obdobje 2022–2023. Nova strategija, ki temelji na socialnem dialogu, zagotavlja uravnoteženo udeležbo zaposlenih in delodajalcev na področju zdravja in varnosti pri delu. **Španija** je marca 2023 sprejela strategijo za zdravje in varnost pri delu za obdobje 2023–2027, da bi dodatno izboljšala zdravstvene in varnostne pogoje pri delu, zmanjšala število nezgod pri delu ter predvidela morebitne grožnje in tveganja za zdravje in varnost delavcev zaradi digitalnega, demografskega in zelenega prehoda. V strategiji je bilo med prednostne naloge prvič vključeno tudi duševno zdravje, preprečevanje rakavih obolenj na delovnem mestu pa je bilo še posebej obravnavano. Septembra 2022 je bil zakon o preprečevanju spremenjen tako, da vključuje delavce v gospodinjstvu. **Španija** je oktobra 2022 že ustanovila nov kompenzacijski sklad (ki ga upravlja nacionalni inštitut za socialno varnost) za žrtve izpostavljenosti azbestu pri delu, doma ali v okolju. Maja 2023 je bil nato sprejet ciljno usmerjen ukrep za zmanjšanje poklicnih tveganj, ki izhajajo iz dela na prostem v ekstremnih vremenskih razmerah. V zvezi s tem morajo podjetja izvesti vrsto ukrepov glede na resnost razmer (npr. visoke temperature). **Poljska** pa je objavila uredbo za posodobitev obstoječih minimalnih zdravstvenih in varnostnih zahtev za delovne postaje z zasloni, da bi nadalje izboljšala zdravja in varnost zaposlenih.

Različne države članice so sprejele ukrepe, da bi zaposlenim zagotovile prožnejšo ureditev dela. **Belgija** je januarja 2023 sprejela reformo za uvedbo večje prožnosti delovnega časa in boljše podpore pri usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja. Ukrep vključuje pravico do štiridnevnega delovnega tedna (z večjim številom delovnih ur na dan), do spreminjajoče se delovne ureditve (tj. več delovnih ur en teden in manj v drugem tednu) ter zgodnje obveščanje o prožnih urnikih s krajšim delovnim časom. **Portugalska** je maja 2023 sprejela določbe za ureditev plačila nadurnega dela za osebe, ki presežejo 100 ur na leto. Nad to mejo so z ukrepom določeni zneski, ki jih je treba plačati na uro ali del ure na podlagi različnih meril. Portugalska je v okviru svojega načrta za okrevanje in odpornost junija 2023 sprejela tudi pilotni program za izvajanje štiridnevnega delovnega tedna v zasebnem sektorju. Gre za šestmesečno poskusno obdobje, v katerem se tedenski delovni čas skrajša na 36, 34 ali 32 ur brez znižanja plač. Po koncu poskusnega obdobja bo imelo podjetje en mesec časa, da se odloči, ali bo nadaljevalo z novim sistemom (ali ga opustilo).

Poleg tega so nekatere države članice sprejele nove določbe ali spremenile obstoječo zakonodajo o delovnem času in organizaciji, da bi upoštevale trende v zvezi z delom od doma, delom na daljavo in pravico do odklopa. Hrvaška je v okviru načrta za okrevanje in odpornost posodobila nacionalno zakonodajo s spremembami nacionalnega zakona o delovnih razmerjih, ki so začele veljati januarja 2023. Poleg tradicionalnega dela od doma je bila z novo zakonodajo uvedena možnost dela na daljavo, v skladu s katero lahko delavci svobodno določijo kraj dela. V **Romuniji** je bil zakon št. 81/2018 o delu od doma zaradi hitrega povečanja števila ureditev dela od doma med pandemijo COVID-19 spremenjen z izrednimi vladnimi odloki. **Belgija** je septembra 2022 določila, da morajo imeti podjetja z 20 ali več zaposlenimi, kolektivne pogodbe na ravni podjetja ali splošna pravila delodajalca določbe o pravici delavcev do odklopa. Podobne določbe so bile pod posebnimi pogoji odobrene za večerno in nočno delo. **Poljska** je aprila 2023 v skladu s svojim načrtom za okrevanje in odpornost uvedla predpise o delu na daljavo. Spremembe zakonika o delovnih razmerjih in drugih aktov vključujejo novo opredelitev dela na daljavo in dve posebni obliki takega dela: delo na drugem delovnem mestu (tj. za delavce v poklicih, ki se zaradi njihove narave dela štejejo za upravičene) in občasno delo na daljavo (tj. do 24 dni na leto za vsakega delavca). V **Luksemburgu** je bila julija 2023 z novim zakonom uvedena pravica do odklopa, v **Romuniji** pa je z novim zakonom zaposlenim z otroki na voljo delo na daljavo. V **Italiji** je bil odlok o delovnih razmerjih prenesen v zakonodajo, pri čemer so bila uvedena nova pravila o pametnih oblikah dela za ranljive osebe. **Španija** namerava v povezavi z izvajanjem načrta za okrevanje in odpornost sprejeti določbe o regulativnem razvoju, ki se nanašajo na pravice do dela na daljavo in pogoje takega dela v javnem sektorju. **Ciper** je v okviru svojega načrta za okrevanje in odpornost decembra 2023 sprejel nov zakon, ki bo urejal pravice in obveznosti delodajalcev in zaposlenih, ki delajo na daljavo.

\Več držav članic je po znatni rasti platformnega gospodarstva sprejelo ukrepe za izboljšanje delovnih pogojev pri platformnem delu, pri čemer je bil poudarek predvsem na prometnem sektorju in sektorju dostave. Malta je oktobra 2022 sprejela nov zakon, s katerim je uvedla domnevo delovnega razmerja za delavce na digitalnih platformah. Zakonodaja platformnim delavcem zagotavlja tudi, da prejmejo plačo, ki je enaka minimalni plači ali višja od nje. V **Franciji** sta uvedba kolektivnega okvira leta 2021 in ustanovitev organa za socialni dialog med delodajalci in delojemalci digitalnih platform omogočila izvedbo nacionalnih volitev za predstavnike delavcev leta 2022. Aprila 2023 je bil dosežen dogovor med platformami in predstavniki delavcev, s katerim je bil določen minimalni dohodek. V **Španiji** zakon o dostavljavcih, sprejet leta 2021 v okviru načrta za okrevanje in odpornost, določa pravno domnevo delovnega razmerja v sektorju dostave. Zakon predstavnikom delavcev daje tudi pravico do obveščenosti o parametrih algoritmov, ki vplivajo na delovne pogoje. V **Belgiji** se z dogovorom o delovnih razmerjih, ki se je začel izvajati januarja 2023, uvaja pravna domneva delovnega razmerja za platformne delavce. Ta novi zakon določa osem meril, ki jih delovna sodišča uporabljajo pri ugotavljanju, ali je treba delavca uvrstiti med samozaposlene ali zaposlene delavce. Na **Hrvaškem** predlog zakona, predstavljen februarja 2023 v okviru načrta za okrevanje in odpornost, uvaja skupno odgovornost digitalnih platform dela in agregatorjev, ki delujejo kot posredniki med platformami in platformnimi delavci. Glavni cilj je odpraviti napačno razvrstitev zaposlenih. V predlogu zakona so opisani dejavniki, na podlagi katerih je ne glede na vrsto pogodbe mogoče opredeliti delovno razmerje s platformami ali agregatorji. **Portugalska** je aprila 2023 spremenila svoj zakonik o delovnih razmerjih in uvedla domnevo o delovnem razmerju za platformne delavce na podlagi sklopa šestih meril. Poleg tega morajo delodajalci v skladu z zakonom zagotoviti informacije in preglednost o uporabi algoritmov ali umetne inteligence v postopkih izbire in odpuščanja delavcev.

Nekatere države članice sprejemajo ukrepe za ukrepanje proti neprijavljenemu delu, da bi bolje zaščitile pravice delavcev in zagotovile lojalno konkurenco. Italija je decembra 2022 v svojem načrtu za okrevanje in odpornost sprejela nacionalni načrt za boj proti neprijavljenemu delu s časovnim načrtom za izvajanje. **Hrvaška** je kot del širše reforme v okviru svojega načrta za okrevanje in odpornost sprejela nov zakon o delovnih razmerjih za spremljanje neprijavljenega dela. V novem zakonu, sprejetem decembra 2022, so opredeljeni neprijavljeno delo in vse njegove pojavne oblike, zagotovljena dodatna sredstva za boljšo podporo delovnim inšpekcijam, določene določbe o prekrških in urejen postopek prehajanja delavcev z neprijavljenega na prijavljeno delo. **Češka** je aprila 2023 uvedla pravne spremembe za zagotovitev, da delodajalci prijavijo in registrirajo tuje zaposlene, ki so upravičeni do začasne zaščite. Cilj je zaščititi osebe s sporazumom za opravljanje dela pred nezakonitimi praksami delodajalcev in povečati učinkovitost porabe za socialno varnost za osebe, ki so upravičene do začasne zaščite. Poleg tega je **Portugalska** aprila 2023 spremenila svoj zakon o kršitvah na področju splošnih obdavčitev, tako da je neobveščanje o sprejemu delavcev v sistem socialne varnosti v šestih mesecih po izteku zakonsko določenega roka zdaj opredeljeno kot kaznivo dejanje zoper socialno varnost, ki se kaznuje z zaporno kaznijo do treh let ali denarno kaznijo do 360 dni. **Romunija** namerava v okviru načrta za okrevanje in odpornost vzpostaviti funkcionalno digitalno platformo za upravljanje uporabe bonov za delavce v gospodinjstvu in omogočanje interoperabilnosti dejavnosti, povezanih z boni, med javnimi podatkovnimi zbirkami.

Različne države članice so sprejele ciljno usmerjene ukrepe za odpravo dolgotrajne brezposelnosti in zagotovitev odpornejšega trga dela. Belgija je s podporo sredstev EU aprila 2023 začela izvajati projekt *Territoires zéro chômeurs de longue durée*, katerega cilj je zmanjšati število dolgotrajno brezposelnih in zagotoviti dodatne zaposlitvene možnosti na posebnih območjih Valonije. Ciper je oktobra 2022 v okviru svojih javnih zavodov za zaposlovanje ponovno začel oblikovati in izvajati štirimesečne individualizirane podporne programe, v katerih sodelujejo posamezni zaposlitveni svetovalci, pri čemer je v vsakem programu sodelovalo vsaj 40 ranljivih brezposelnih oseb. Ti programi temeljijo na pogostih srečanjih in napotitvah, nadaljnjem ukrepanju in ocenah. Hkrati Španija v okviru svojega načrta za okrevanje in odpornost od avgusta 2021 zagotavlja sredstva za nove teritorialne projekte, v katerih so predstavljeni individualizirani načrti poti za dolgotrajno brezposelne, vključno s podporo projektom podjetništva in mikropodjetij. Naloga javnih zavodov za zaposlovanje na Švedskem je dati prednost dolgotrajno brezposelnim. Javni zavodi za zaposlovanje so marca 2023 predstavili dejavnosti za okrepitev svojih prizadevanj za zmanjšanje dolgotrajne brezposelnosti, ki vključujejo dajanje dodatnega poudarka na prizadevanja in področja, za katera raziskave in dokazi kažejo, da imajo učinek. Nekateri ukrepi vključujejo bolj posebne ukrepe ali so namenjeni krepitvi zmogljivosti javnih zavodov za zaposlovanje.

Več držav članic je spremenilo svoje obstoječe okvire aktivnih politik trga dela, da bi izboljšale njihovo učinkovitost pri povezovanju iskalcev zaposlitve z razpoložljivimi priložnostmi. Belgija je julija 2022 sprejela ciljno usmerjeno reformo za okrepitev aktivacije brezposelnih in neaktivnih delavcev ter prehajanja delavcev v Flandriji. Ukrep je bil sprejet na podlagi sporazuma med regionalno vlado in flamskimi socialnimi partnerji. **Grčija** je avgusta 2022 v okviru svojega načrta za okrevanje in odpornost sprejela nacionalno strategijo za aktivne politike trga dela za obdobje 2022–2030. Strategija zagotavlja celosten pristop k razvoju in izvajanju aktivacijskih ukrepov v kombinaciji z drugimi politikami. Ukrepi iz strategije se financirajo tudi iz mehanizma za okrevanje in odpornost ter ESS+. **Litva** je julija 2022 v okviru širše reforme vzpostavila ločen status osebe, ki se pripravlja za vstop na trg dela. Namen je opredeliti in podpreti posameznike, ki se spopadajo z izzivi pri dostopu do zaposlitve. Zavod za zaposlovanje z individualnimi posvetovanji, ki vključujejo storitve psihološkega in pravnega svetovanja, prispeva k lažšanju okoliščin, ki ovirajo zaposlovanje, in pripravam na trg dela. Litva je od januarja 2023 v okviru svojega načrta za okrevanje in odpornost razširila obstoječi okvir, da bi olajšala aktivacijo in prehod v zaposlitev oseb v ranljivem položaju. To se izvaja prek priporočila vsem občinam, naj izvajajo občinske programe zaposlovanja z zagotavljanjem storitev posameznikom na podlagi pristopa vodenja zadev. To med drugim združuje zagotavljanje smernic za zaposlovanje in različna posvetovanja z neposredno dohodkovno podporo v sodelovanju s socialnimi službami. **Španija** naj bi v okviru svojega načrta za okrevanje in odpornost do konca leta 2024 vzpostavila mrežo 20 centrov usmerjanja, podjetništva in inovacij za zaposlovanje. Ti centri naj bi bili razporejeni po celotnem ozemlju (tj. en center na centralni ravni države in en center v vsaki regiji), da bi se izboljšalo usklajevanje med regionalnimi javnimi zavodi za zaposlovanje. **Francija** namerava v okviru širše reforme preurediti svoj sistem javnih zavodov za zaposlovanje Pôle Emploi, da bi dodatno okrepila usklajevanje med deležniki ter izboljšala smernice in podporo, ki se zagotavljajo iskalcem zaposlitve. Z osnutkom zakona „za polno zaposlenost“ se uvajajo tudi strožji pogoji za prejemanje minimalne dohodkovne podpore, ki vključujejo udeležbo v obveznih tedenskih dejavnostih. **Latvija** namerava v okviru načrta za okrevanje in odpornost spremeniti svoj okvir aktivnih politik trga dela ter posodobiti ponudbo izpopolnjevanja in preusposabljanja, da bi povečala osredotočenost na digitalne spretnosti. **Ciper** si v okviru nove strategije za aktivne politike trga dela za obdobje 2023–2025 prizadeva izboljšati udeležbo v aktivacijskih ukrepih, zlasti ranljivih skupin, ter upravno učinkovitost in dolgoročno zmogljivost javnih zavodov za zaposlovanje.

Nekatere države članice so uvedle ukrepe v zvezi z javnimi zavodi za zaposlovanje, da bi bili ti dostopnejši in učinkovitejši, tudi glede na spreminjajoče se potrebe trga dela in potrebe po spretnostih. V **Belgiji** program preizkušanja delovnih mest pri valonskem javnem zavodu za zaposlovanje (Forem) registriranim iskalcem zaposlitve omogoča dostop do različnih delovnih mest, preden se odločijo za določeno zaposlitev ali usposabljanje, s čimer prispeva k zmanjšanju tveganja previsoke usposobljenosti²¹⁸. **Avstrija** je leta 2022 povečala svoj finančni prispevek za podporo aktivaciji žensk na trgu dela (za 4 % v primerjavi z letom 2021). Ta prizadevanja so približno 239 000 ženskam omogočila udeležbo v ukrepih za podporo pri zaposlovanju, od tega jih je bilo 137 000 vključenih v usposabljanje. V **Franciji** je v programu javnega zavoda za zaposlovanje „podjetja se vključijo“ (*Les Entreprises s'engagent*) zdaj na voljo vmesnik, prek katerega lahko delodajalci zaprosijo, naj se jih obvesti o postopkih za zaposlovanje oseb, razseljenih iz Ukrajine.²¹⁸ **Finska** je v okviru svojega načrta za okrevanje in odpornost posodobila svoj nordijski model zavodov za zaposlovanje in določila različne cilje za individualizirano podporo iskalcem zaposlitve (tj. letno število razgovorov za iskanje zaposlitve). **Švedska** je leta 2022 spremenila svojo dodelitev javnemu zavodu za zaposlovanje, v okviru katere naj bi se zdaj okrepile povezave z delodajalci, dodatno podprli iskalci zaposlitve, ki so oddaljeni od trga dela, in okrepila prizadevanja za povečanje števila udeležencev pri posredovanju delovnih mest, usposabljanju in shemah subvencioniranega zaposlovanja. **Litva** je avgusta 2022 v okviru svojega načrta za okrevanje in odpornost uvedla nove določbe za reformo sistema poklicnega usmerjanja, v katerih so določeni okvir, upravljanje in zagotavljanje kakovosti sistema poklicnega svetovanja. Določene so funkcije in osnovne zahteve glede kompetenc poklicnih strokovnjakov in vključenih institucij, vključno s socialnimi partnerji. **Grčija** je decembra 2022 v okviru svojega načrta za okrevanje in odpornost vzpostavila digitalni register za DYPA (grški javni zavod za zaposlovanje), da bi izboljšala evidenco iskalcev zaposlitve ter jim zagotovila boljši dostop do prejemkov in socialnih storitev prek interoperabilnega sistema. **Grčija** je prav tako posodobila svoj okvir vzajemnih obveznosti med DYPA in prijavljenimi iskalcem zaposlitve, da bi bolje spremljala in izvrševala obveznosti vseh strani. Poleg tega potekajo reforme orodja javnih zavodov za zaposlovanje za oblikovanje profilov, razvoj okvira za ocenjevanje ponudnikov poklicnega izobraževanja, ki temelji na uspešnosti, in nadomestila za brezposelnost.

²¹⁸ Primeri dobrih praks, ki jih je mreža javnih zavodov za zaposlovanje zbrala v okviru primerjalnega učenja javnih zavodov za zaposlovanje. Za več informacij glej tudi [center znanja javnih zavodov za zaposlovanje](#).

Španija je februarja 2023 v okviru svojega načrta za okrevanje in odpornost sprejela novo zakonodajo za okrepitev sistema zaposlovanja. Okvir vključuje ukrepe za spodbujanje udeležbe zasebnih in lokalnih subjektov, izboljšanje okvira ocenjevanja in nov katalog zajamčenih storitev za delodajalce in iskalce zaposlitve. Pričakuje se, da bo država posodobitev (tj. sistemov notranjega upravljanja in digitalizacije) svojega osrednjega javnega zavoda za zaposlovanje dokončala do konca leta 2023. **Danska** je marca 2023 revidirala obstoječi okvir, da bi zmanjšala upravne postopke v centrih za zaposlovanje, med drugim z razširitvijo uporabe digitalnih orodij in poenostavitvijo postopkov nadaljnjega ukrepanja. Junija 2023 je sprejela tudi ciljno usmerjen ukrep, ki bo začel veljati 1. januarja 2024, v okviru katerega bo javnim zavodom za zaposlovanje podeljena večja odgovornost za vzpostavitev stika s prejemniki nadomestil za brezposelnost v prvih treh mesecih programa. **Irska** je julija 2023 sprejela strategijo o novih poteh do dela za obdobje 2021–2025. Eden od glavnih ciljev strategije je okrepiti irski javni zavod za zaposlovanje (Intreo), in sicer z razvijanjem njegove zmogljivosti in pristopa, osredotočenega na stranke. Vključuje ukrepe, podprte z načrtom za okrevanje in odpornost ter ESS+. **Latvija** s podporo Instrumenta za tehnično podporo posodablja svoje storitve javnih zavodov za zaposlovanje, uvaja nova digitalna orodja za uporabnike teh zavodov in izboljšuje sistem oblikovanja profilov.

Sodelovanje med javnimi zavodi za zaposlovanje in socialnimi službami je zelo pomembno za učinkovite aktivne politike trga dela. **Švedska** je januarja 2023 naročila notranjo preiskavo v vladnem uradu, da bi analizirala in predlagala izboljšave na področju izmenjave informacij med javnimi zavodi za zaposlovanje in občinami države, da se odpravi tveganje izključenosti s trga dela in olajša prehod z brezposelnosti na izobraževanje odraslih. **Danska** je junija 2023 sprejela začasni ukrep za ponovno uvedbo pravice do usposabljanja ali izpopolnjevanja, pri čemer je stopnjo nadomestila za brezposelnost v poklicih, ki se spopadajo s pomanjkanjem delovne sile, zvišala na 110 %. Namen ukrepa je ustvariti dodatne sinergije med smernicami, ki jih centri za zaposlovanje zagotavljajo brezposelnim osebam, in z njimi povezanimi podpornimi ukrepi v času izpopolnjevanja.

Države članice so sprejele nekatere ciljno usmerjene ukrepe za olajšanje mobilnosti delovne sile in privabljanje tujih talentov za opravljanje deficitarnih poklicev. Belgija je

novembra 2022 sprejela zvezni dogovor o trgu dela, s katerim je bila različnim sektorskim odborom socialnih partnerjev dodeljena naloga, naj navedejo vse profile delovnih mest s slabo ponudbo, analizirajo vzroke za to in priporočijo ukrepe, ki jih je treba sprejeti. To naj bi omogočilo prizadevanja za povečanje privlačnosti nekaterih delovnih mest, tudi z vidika delovnih pogojev.

Julija 2023 je **belgijski** (valonski) javni zavod za zaposlovanje (Forem) posodobil seznam deficitarnih poklicev, na katerem je na primer 56 profilov s področja gradbeništva, sledi pa mu sektor industrije. To bo prispevalo k usmerjanju brezposelnih k tem profilom in boljšemu ciljnemu usmerjanju različnih finančnih spodbud. Podobno je bil februarja 2023 posodobljen seznam deficitarnih poklicev v Flamski regiji, pri čemer je bila uporabljena posebna metodologija, ki kaže na tri možne vzroke pomanjkanja – kvantitativne, kvalitativne in/ali posebne delovne razmere. Na seznamu je skupno 234 deficitarnih poklicev, od tega je 1/3 industrijskih in obrtnih poklicev.

Nemčija je junija 2023 posodobila svoj pravni okvir, da bi olajšala migracijo usposobljene delovne sile iz tretjih držav, tudi brez predhodnega priznavanja tujih kvalifikacij za neregulirane poklice.

Španija je julija 2022 sprejela ukrepe za okrepitev svojih poti do zakonitih migracij in izboljšanje upravljanja migracijskih postopkov. Prav tako je razširila pravno ureditev za visoko usposobljene migrante na osebe z višjo stopnjo poklicne izobrazbe in usposobljenosti ter odpravila nekatere zahteve za podjetja glede zaposlovanja tujih delavcev. **Slovenija** je glede na vse večje pomanjkanje delovne sile v zdravstvenem sektorju in socialnih službah sprejela ukrepe za poenostavitev postopkov za zaposlovanje tujih delavcev, vključno z možnostjo enostavnejše menjave delodajalca, kar omogoča večjo prožnost in bolj poštene delovne pogoje.

Nekatere države članice so v prvi polovici leta 2023 sprejele ukrepe, da bi svoje sisteme nadomestil za brezposelnost bolj prilagodile socialno-ekonomskim razmeram. Belgija se je novembra 2022 odločila, da bo minimalno nadomestilo za brezposelnost poleg samodejne indeksacije zvišala za 1,3 odstotne točke. **Estonija** je decembra 2022 v okviru svojega načrta za okrevanje in odpornost podaljšala trajanje zavarovanja za primer brezposelnosti, ki je začelo veljati julija 2023. **Francija** je decembra 2022 sprejela začasno skrajšanje trajanja nadomestil za brezposelnost (do decembra 2023) in odpravo dostopa do nadomestil za brezposelnost v primeru opustitve zaposlitve ali zavrnitve pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas. Cilj ukrepa je pospešiti ponovno zaposlitev v okviru ugodne konjunktura in pomanjkanja delovne sile. **Španija** je septembra 2022 sprejela nove spremembe, da bi delavcem v gospodinjstvu zagotovila pravico do prispevnih nadomestil za brezposelnost, od julija 2023 pa so umetniki upravičeni do posebnih nadomestil za brezposelnost. **Švedska** je junija 2023 spremenila svoj zakon o zavarovanju za primer brezposelnosti, s čimer je omilila zahteve glede dostopa do nadomestil za brezposelnost (tj. z 80 ur na vsaj 60 ur v najmanj šestih mesecih v 12-mesečnem obdobju). Tudi upoštevno obdobje se je začasno skrajšalo, in sicer s šest na dva dni. **Hrvaška** namerava decembra 2023 v okviru svojega načrta za okrevanje in odpornost sprejeti nov zakon o spremembi zakona o trgu dela, s katero se bo povečal znesek in podaljšalo trajanje nadomestil za brezposelnost, omilile zahteve za delavce v ranljivem položaju in digitaliziral postopek prijave za nadomestila za brezposelnost. **Finska** je napovedala spremembe sistema nadomestil za brezposelnost, da bi izboljšala spodbude za delo, zlasti z uvedbo strožjega upoštevne obdobja. Spremembe se pričakujejo tudi v zvezi s pravico do dnevnega nadomestila za brezposelne. Pogoji za upravičenost do nadomestila bodo določeni z novimi pogoji glede omejitve dohodka, poleg tega naj bi se znesek nadomestila za brezposelnost po osmih tednih brezposelnosti postopno zmanjšal s sedanje ravni na 80 % prvotne ravni, po 34 tednih brezposelnosti pa na 75 %. **Malta** od januarja 2024 uvaja višje stopnje nadomestil za brezposelnost. Nadomestila se bodo izplačevala največ 26 tednov, stopnje plačil pa se bodo znižale na 60 % posameznikove prejšnje plače iz zaposlitve za prvih šest tednov, 55 % za naslednjih deset tednov in 50 % za zadnjih deset tednov. Najvišja stopnja izplačila bo temeljila na 175 % nacionalne minimalne plače.

Več držav članic sprejema ukrepe za okrepitev socialnega dialoga in sodelovanja s socialnimi partnerji pri oblikovanju politik v zvezi z zaposlovanjem. Romunija je decembra 2022 v okviru svojega načrta za okrevanje in odpornost sprejela nov zakon o socialnem dialogu, da bi odpravila pomanjkljivosti v postopku socialnega dialoga v skladu z ustreznimi priporočili za posamezne države, ki jih je sprejel Svet, in priporočilom MOD. Novi zakon vključuje nekatere spremembe opredelitve gospodarskih sektorjev kot podlage za nadaljnje sektorske kolektivne pogodbe. **Madžarska** je maja 2023 (kot del omogočitvenih pogojev v okviru sredstev kohezijske politike) ustanovila *ad hoc* pododbor tristranskega foruma (tj. stalnega posvetovalnega foruma) za zagotovitev, da oblikovanje, izvajanje, spremljanje in pregled strateškega okvira za aktivne politike trga dela potekajo v sodelovanju s socialnimi partnerji. Pričakuje se, da se bosta z ustanovitvijo tega pododbora povečali pogostost in poglobljenost razprav.

2.4 Smernica 8: Spodbujanje enakih možnosti za vse, krepitev socialne vključenosti in boj proti revščini

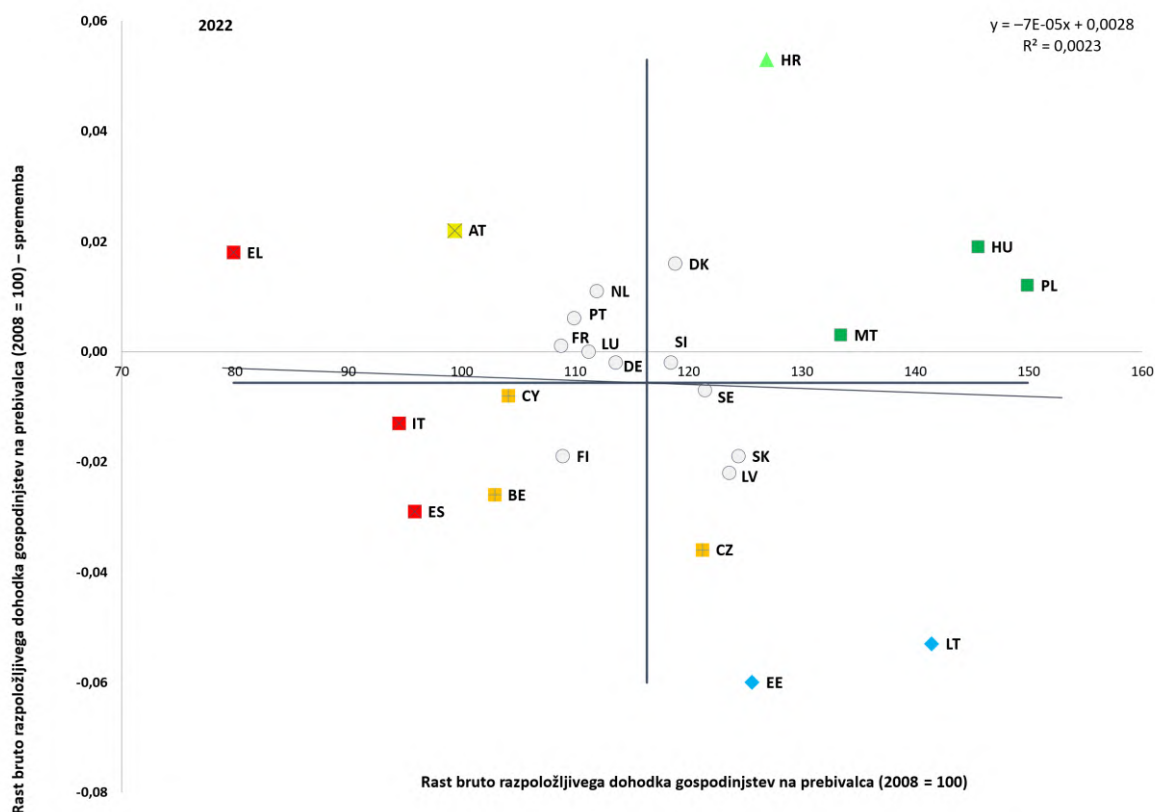
V tem oddelku je obravnavano izvajanje smernice za zaposlovanje št. 8, v skladu s katero se državam članicam priporoča, naj spodbujajo enake možnosti za vse, krepijo socialno vključenost in se borijo proti revščini v skladu z načeli 2 (enakost spolov), 3 (enake možnosti), 11 (otroško varstvo in podpora za otroke), 12 (socialna zaščita), 14 (minimalni dohodek), 15 (dohodki in pokojnine za starejše), 16 (zdravstveno varstvo), 17 (vključevanje invalidov), 18 (dolgotrajna oskrba), 19 (stanovanja in pomoč za brezdomce) in 20 stebra (dostop do osnovnih storitev). Oddelek 2.4.1 vsebuje analizo ključnih kazalnikov, oddelek 2.4.2 pa poroča o ukrepih politike, ki so jih sprejele države članice.

2.4.1 Ključni kazalniki

Rast bruto razpoložljivega dohodka gospodinjstev na prebivalca se je na ravni EU nekoliko zmanjšala, leta 2022 pa je v državah članicah ob postopni upočasnitvi gospodarske rasti ostala na splošno stabilna. Največje povečanje je bilo zabeleženo na Hrvaškem, manjše, vendar še vedno znatno povečanje pa je bilo zabeleženo v Avstriji, na Madžarskem, v Grčiji in na Danskem (glej sliko 2.4.1). „Najuspešnejše države“ so Poljska, Madžarska in Malta, saj so imele v letu 2022 visoke ravni, ki so znašale več kot 140–130 % ravni iz leta 2008. Do največjega zmanjšanja je prišlo v Estoniji, sledile pa so ji Litva, Češka in Španija, pri čemer so z izjemo slednje še vedno ohranile visoko raven realnega dohodka. Kot je prikazano v oddelku 1.2, te spremembe odražajo skupni učinek upada realne rasti plač in razvoja drugih elementov bruto razpoložljivega dohodka gospodinjstev, vključno z nadaljnjo postopno odpravo začasnih ukrepov dohodkovne podpore po okrevanju po pandemiji COVID-19 in poznejšo stabilizacijo. Grčija, Italija in Španija so bile na podlagi uspešnosti leta 2022 in spremembe glede na leto 2021 označene kot „države s kritičnimi razmerami“, saj so imele zelo nizke ravni oziroma kombinacijo nizkih ravni in hkratnega poslabšanja. Razmere so nekoliko podobne na Cipru in v Belgiji, kjer so ravni višje, vendar so prisotna poslabšanja, in tudi na Češkem, kjer sta večji tako raven kot poslabšanje. Vsi ti trije primeri so primeri „držav, ki jih je treba spremljati“.

Slika 2.4.1: Rast bruto razpoložljivega dohodka gospodinjstev na prebivalca je bila leta 2022 v večini držav članic na splošno stabilna.

Rast realnega bruto razpoložljivega dohodka gospodinjstev na prebivalca, ravni iz leta 2022 in spremembe glede na prejšnje leto (2008 = 100, glavni kazalnik pregleda socialnih kazalnikov)

Opomba: presečišče osi je netehtano povprečje EU. Legenda je navedena v Prilogi. Podatki za Bolgarijo, Irsko in Romunijo niso na voljo.

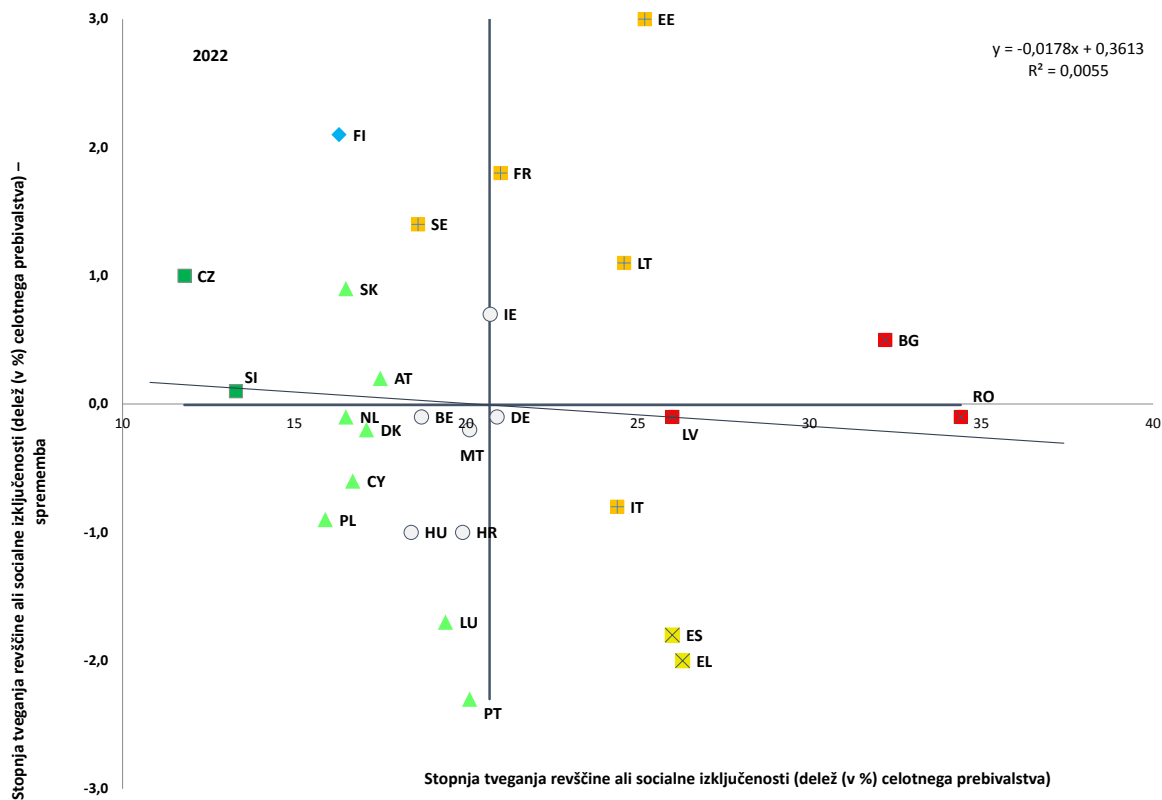
Vir: Eurostat [[tepsr_wc310](#)], evropski sektorski računi.

Delež ljudi s tveganjem revščine ali socialne izključenosti je leta 2022 v EU ostal na splošno stabilen, v večini držav članic pa se je zmanjšal ali ostal stabilen, kar je rezultat odločnih ukrepov politike, sprejetih med krizo zaradi COVID-19 in energetske krizo. Romunija, Bolgarija in Latvija so „države s kritičnimi razmerami“, saj se tam razmeroma visoke stopnje niso izboljšale (34,4 %, 32,2 % oziroma 26 %, glej sliko 2.4.2). Francija, Švedska, Italija, Litva in Estonija so „države, ki jih je treba spremljati“, pri čemer so se stopnje v vseh razen Italiji znatno zvišale (za 1 do 3 odstotne točke), v Estoniji in Litvi pa so že precej nad povprečjem EU. V Grčiji, Španiji in Italiji so stopnje tveganja revščine ali socialne izključenosti ostale nad povprečjem EU (21,6 %), vendar so se znižale. V večini držav, ki so opredeljene kot „nadpovprečne države“, so se stopnje tveganja revščine ali socialne izključenosti znižale, pri čemer so se najbolj izboljšale na Portugalskem in v Luksemburgu, in sicer za 2,3 oziroma 1,7 odstotne točke. Slovenija in Češka sta „najuspešnejši državi“, saj imata najnižji stopnji tveganja revščine ali socialne izključenosti (13,3 % oziroma 11,8 %), čeprav se je stopnja na Češkem zvišala. Ker so se stopnje v nekaterih državah članicah, ki so blizu povprečja EU ali nad njim, izboljšale bolj kot povprečje, je opaziti nekatere znake konvergence, vendar so razlike med državami članicami še vedno velike. Razlike v stopnji tveganja revščine ali socialne izključenosti so velike tudi med regijami EU, tudi znotraj držav članic, kot so Italija, Poljska, Madžarska, Španija in Belgija (glej sliko 8 v Prilogi 5). Nadaljnja ocena porazdelitvenega učinka reform in naložb²¹⁹ je ključnega pomena za zagotovitev njihove učinkovitosti pri zmanjševanju revščine, kar prispeva k doseganju krovne cilja EU, da se do leta 2030 iz revščine reši vsaj 15 milijonov ljudi.

²¹⁹ Glej Sporočilo Komisije Boljše ocenjevanje porazdelitvenega učinka politik držav članic (COM(2022) 494 final).

Slika 2.4.2: Delež ljudi s tveganjem revščine ali socialne izključenosti je v EU ostal na splošno stabilen, pri čemer je bilo med državami članicami nekaj znakov konvergence

Delež prebivalstva s tveganjem revščine ali socialne izključenosti, ravni leta 2022 in spremembe glede na prejšnje leto (v %, glavni kazalnik pregleda socialnih kazalnikov)

Opomba: presečišče osi je netehtano povprečje EU. Legenda je navedena v Prilogi. Prekinitev časovne vrste za Francijo, Luksemburg in Finsko. Statistično pomembne spremembe so označene z zvezdico (*).

Vir: Eurostat [[ilc_peps01n](#)], EU-SILC.

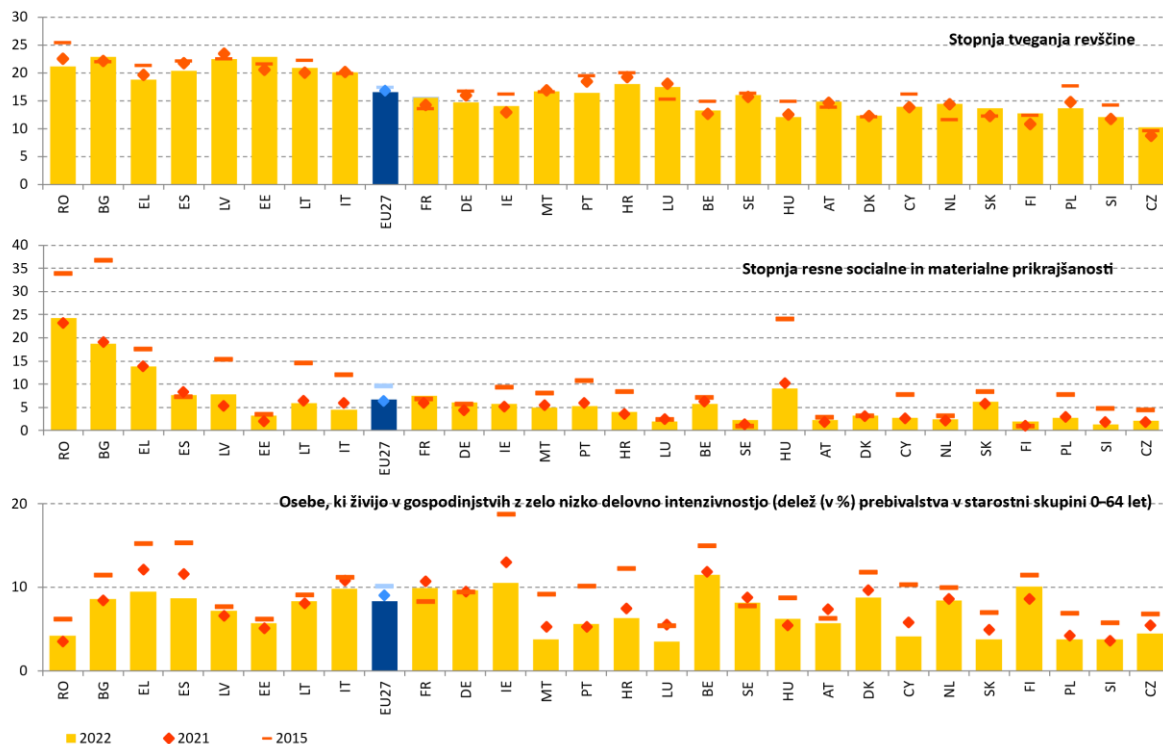
Stopnji dohodkovne revščine in resne materialne in socialne prikrajšanosti ter delež ljudi, ki živijo v gospodinjstvih z zelo nizko delovno intenzivnostjo ali brez delovno aktivnih članov, so v večini držav članic prav tako večinoma ostali stabilni. Ta trend kljub višjim cenam energije in življenjskim stroškom med okrevanjem po pandemiji COVID-19 tako kot pri tveganju revščine ali socialne izključenosti odraža učinke odzivov politike, sprejetih na ravni EU in držav članic med nedavnimi krizami. Leta 2022 (glede na dohodke iz leta 2021) je imela Češka najnižjo stopnjo tveganja revščine v EU, sledile pa so ji Slovenija, Madžarska, Danska in Finska, čeprav sta se stopnji na Češkem in Finskem zvišali (glej zgornjo preglednico na sliki 2.4.3). Nasprotno je bil delež največji v Bolgariji, Estoniji, Latviji in Romuniji, pri čemer se je v Bolgariji in Estoniji tudi povečal. Po hitrih ocenah Eurostata, ki se nanašajo na dohodke za leto 2022, so stopnje tveganja revščine v večini držav članic ostale stabilne, v Grčiji in na Hrvaškem so se zvišale, v Italiji, Estoniji, Bolgariji in Romuniji pa so se znižale²²⁰. Pozitiven razvoj na tem področju je tudi rezultat ukrepov dohodkovne podpore, ki so bili sprejeti za ublažitev vpliva visoke inflacije na ranljivejše osebe. Vendar zvišanje življenjskih stroškov vpliva na realne dohodke, kot to prikazuje stopnja tveganja revščine *iz leta 2021*, ki se je po ocenah zvišala v približno polovici držav članic, kar kaže predvsem na poslabšanje življenjskega standarda²²¹. Tudi delež oseb, ki trpijo resno materialno in socialno prikrajšanost, je v EU v letu 2022 ostal na splošno stabilen, vendar se je med državami članicami še vedno precej razlikoval, in sicer od 1,4 % v Sloveniji do 24,3 % v Romuniji (glej srednjo preglednico na sliki 2.4.3). V Italiji in na Madžarskem se je stopnja znižala za več kot eno odstotno točko, medtem ko je v večini drugih držav ostala na splošno stabilna, v le nekaj drugih državah, kot so Romunija, Latvija, Estonija, Francija in Nemčija, pa se je zvišala. Zaradi pozitivne dinamike trga dela v fazi okrevanja se je delež oseb, ki živijo v gospodinjstvih z zelo nizko delovno intenzivnostjo ali brez delovno aktivnih članov, leta 2022 (na podlagi aktivnosti iz leta 2021) v večini držav članic zmanjšal, in sicer zlasti za dve odstotni točki ali več v Luksemburgu (ki je imel tudi najnižjo stopnjo, ki je znašala 3,5 %), Španiji, Grčiji in na Irskem (glej srednjo preglednico na sliki 2.4.3). Irska in Grčija sta sicer skupaj z Belgijo, Nemčijo, Italijo, Francijo in Finsko še vedno med državami članicami z najvišjimi stopnjami (tj. nad 9 %). Med njimi je do zvišanja prišlo le na Finskem.

²²⁰ Glej [poskusne rezultate hitrih ocen](#), ki so na voljo na posebnem [spletišču Eurostata](#).

²²¹ Ljudje s tveganjem revščine glede na leto 2021 so ljudje, katerih ekvivalentni razpoložljivi dohodek je pod pragom tveganja revščine, *izračunanim leta 2021* in prilagojenim glede na harmonizirani indeks cen življenjskih potrebščin (HICP) med letoma 2021 in 2022. Glej s tem povezani [članek Eurostata](#).

Slika 2.4.3: Stopnje tveganja revščine, resne socialne in materialne prikrajšanosti ter gospodinjstev z zelo nizko delovno intenzivnostjo ali brez delovno aktivnih članov so v večini držav članic na splošno stabilne ali pa se znižujejo

Elementi glavnega kazalnika stopnje tveganja revščine ali socialne izključenosti (v %, 2015, 2021, 2022)

Opomba: kazalniki so v letu 2022 razvrščeni po stopnjah tveganja revščine ali socialne izključenosti. Podatki za Francijo so začasni. Prekinitev časovne vrste za Francijo in Luksemburg za vse tri komponente in tudi za FI za gospodinjstva z zelo nizko delovno intenzivnostjo ali brez delovno aktivnih članov, tj. gospodinjstva z zelo nizko delovno intenzivnostjo.

Vir: Eurostat [tessi010], [tepsr_lm420],[tepsr_lm430], EU-SILC.

Delež otrok s tveganjem revščine ali socialne izključenosti se je leta 2022 nekoliko povečal²²².

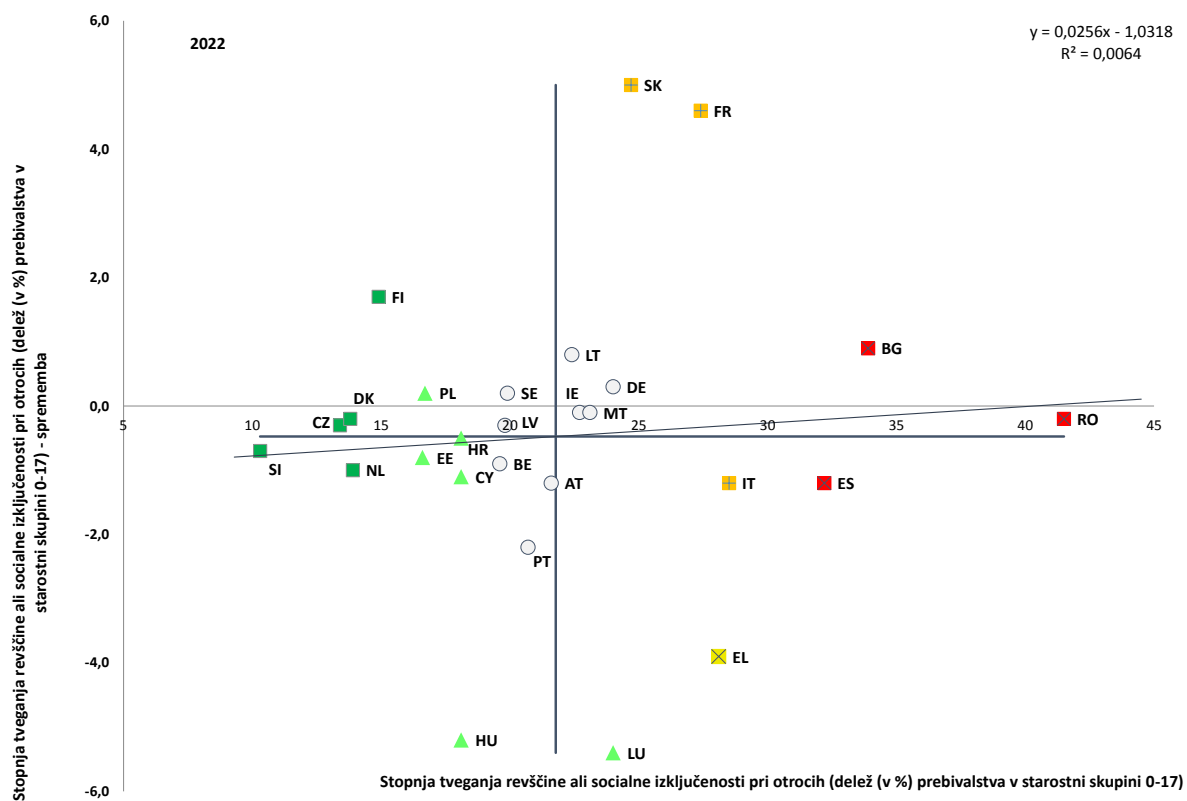
Povprečje EU je znašalo 24,7 % v primerjavi s 24,4 % leta 2021. V Sloveniji, na Češkem, Danskem, Nizozemskem in Finskem so bile stopnje najnižje (pri čemer je do zvišanja prišlo samo na Finskem), vse države pa so bile „najuspešnejše države“ (glej sliko 2.4.4). Nasprotno so imele Romunija, Bolgarija in Španija največje deleže in so bile vse v „državi s kritičnimi razmerami“, pri čemer se je pogostost v Bolgariji povečala, za Romunijo in Španijo pa ni bilo bistvenih izboljšav. Do velikega povečanja je prišlo na Slovaškem in v Franciji, največje zmanjšanje pa je bilo zabeleženo v Luksemburgu, na Madžarskem, v Grčiji in na Portugalskem. Dohodkovna revščina pri otrocih je leta 2022 (glede na dohodke iz leta 2021) znašala 19,3 %, pri čemer se je v 21 državah članicah zmanjšala, v Franciji in na Slovaškem pa močno povečala. Hitre ocene Eurostata za dohodke v letu 2022 kažejo splošno stabilnost stopnje revščine otrok v večini držav (z znižanjem v Grčiji in na Irskem ter zvišanjem na Češkem). Medtem ko se je delež resno materialno in socialno prikrajšanih otrok v EU v povprečju povečal s 7,5 % v letu 2021 na 8,4 % v letu 2022, se je v polovici držav članic zmanjšal, zlasti na Madžarskem in v Italiji. Kljub temu je Madžarska poleg Romunije, Bolgarije in Grčije ostala med državami z največjimi deleži. Delež otrok, ki živijo v gospodinjstvih z zelo nizko delovno intenzivnostjo ali brez delovno aktivnih članov, se je v 20 državah članicah zmanjšal ali ostal stabilen (na podlagi aktivnosti iz leta 2021). Delež je bil še vedno največji na Irskem, sledile pa so ji Nemčija, Francija in Bolgarija, v katerih je bil nekoliko višji od 10 %.

²²²

Ta odstavek se poleg tveganja revščine ali socialne izključenosti pri otrocih nanaša na [Eurostatove izračune hitrih ocen](#) in elemente tveganja revščine ali socialne izključenosti, [[ilc_li02](#)], [[ilc_mdsl11](#)] in [[ilc_lvhl11n](#)]. Kar zadeva referenčno leto stopnje tveganja revščine ali socialne izključenosti pri otrocih in njene elemente, glej opombi 4 in 5 v Prilogi 2.

Slika 2.4.4: Delež otrok (0–17 let) s tveganjem revščine ali socialne izključenosti je v letu 2022 ostal na splošno stabilen, pri čemer med državami članicami ni bilo jasnih znakov konvergence

Delež prebivalstva s tveganjem revščine ali socialne izključenosti, ravni leta 2022 in spremembe glede na prejšnje leto (v %, glavni kazalnik pregleda socialnih kazalnikov)

Opomba: presečišče osi je netehtano povprečje EU. Legenda je navedena v Prilogi. Prekinitev časovne vrste za Francijo, Luksemburg in Finsko. Statistično pomembne spremembe so označene z zvezdico (*).

Vir: Eurostat [[tepsr_lm412](#)], EU-SILC.

Pri otrocih, ki odrasčajo v revščini ali socialni izključenosti, je manj verjetno, da bodo v celoti uresničili svoj potencial na trgu dela in v družbi. To se nanaša zlasti na težave pri dostopu do kakovostnega izobraževanja in dokončanju izobraževanja ter pridobivanju spretnosti, pomembnih za trg dela, pa tudi pri poznejšem dostopu do poklicnih priložnosti, kar povečuje tveganje medgeneracijskega prenosa revščine. V zvezi s tem je zgodnje ukrepanje za zmanjšanje revščine otrok še posebno pomembno. V okviru primerjalne analize za otroško varstvo in podporo za otroke so opredeljeni kazalniki, ki omogočajo spremljanje položaja otrok v državah članicah²²³. Leta 2022 (glede na ravni dohodkov iz leta 2021) je bil učinek socialnih transferjev (brez pokojnin) na zmanjšanje revščine otrok v nekaterih državah članicah, zlasti v Španiji, Romuniji in Grčiji (21,5 % v Španiji ter 24,8 % v Romuniji in Grčiji), še vedno precej nižji od povprečja EU (42 %), v „najuspešnejših državah“ pa je bil precej višji (58,1 % v Nemčiji, 59,9 % na Irskem in 66,8 % na Finskem; za isti kazalnik, ki se nanaša na celotni prebivalstvo, glej sliko 2.4.9)²²⁴. Poleg tega je materialna prikrajšanost otrok v Bolgariji, Grčiji, na Cipru, Madžarskem, v Romuniji in Španiji ostala približno 20-odstotna ali več (leta 2021), medtem ko povprečje EU znaša 13 %²²⁵.

²²³ S tem povezano informativno gradivo za podskupino za kazalnike Odbora za socialno zaščito je na voljo na tej [povezavi](#).

²²⁴ To je mogoče izračunati na podlagi stopnje tveganja revščine pri otrocih po transferjih (brez pokojnin) in pred njimi, Eurostat [[ilc_li02](#)] oziroma [[ilc_li09](#)], podobno kot pri glavnem kazalniku. Socialni transferji v naravi, ki med drugim vključujejo brezplačno vzgojo in varstvo predšolskih otrok, izobraževanje in zdravstveno varstvo, v tej analizi niso upoštevani. V podatkih za Španijo in Romunijo za leto 2022 je časovna vrsta prekinjena.

²²⁵ Eurostat [[ilc_chmd01](#)] – več informacij o tem kazalniku je na voljo [tukaj](#). Prikrajšanost otrok je povezana s pomanjkanjem dostopa do vsaj treh od 17 predmetov, ki so bistveni za otroke, zlasti da lahko obiskujejo pouk in zdravo rastejo (npr. primerne knjige ter sveže sadje in zelenjava).

Globina revščine pri celotnem prebivalstvu in otrocih se je v EU in približno polovici držav članic v povprečju zmanjšala. Ta globina se meri kot razlika med običajno ravno dohodka pri osebah s tveganjem revščine in ravno dohodka, ki predstavlja prag tveganja revščine. Ta vrzel je leta 2022 (glede na dohodke iz leta 2021) za celotno prebivalstvo v relativnem smislu v EU znašala 23,1 % praga tveganja revščine v primerjavi s 24,5 % leta 2021 (glede na dohodke iz leta 2020)²²⁶. Največja je bila v Romuniji (32 %), čeprav se je znatno zmanjšala (za 6,1 odstotne točke), sledile pa so ji Španija, Latvija, Italija in Bolgarija (27,8 %, 27,7 %, 26,1 % oziroma 26 %). Največji upad je bil zabeležen na Slovaškem in Madžarskem, ki sta dosegli ravni pod povprečjem EU (18,4 % oziroma 19,4 %). Revščina je večja pri ljudeh, ki živijo v gospodinjstvih z zelo nizko delovno intenzivnostjo ali brez delovno aktivnih članov, in sicer je leta 2021 v EU znašala približno 36 % (glede na dohodke iz leta 2020). Razmere v državah članicah so glede otrok na splošno podobne, pri čemer je stopnja revščine otrok v EU v povprečju višja (24,4 %) kot pri celotnem prebivalstvu. Stopnja revščine pri otrocih je bila najvišja v Bolgariji (42,8 %), kjer se je tudi znatno povečala (za 9,1 odstotne točke), sledile pa so ji Romunija (33,1 %), Španija (31,8 %) in Italija (27,9 %), kjer je stopnja kljub nedavnemu upadu ostala visoka. Stopnje pri otrocih so visoke tudi na Portugalskem in Nizozemskem (26,1 % oziroma 26 %). Na drugi strani pa so bile na Finskem in Madžarskem stopnje najnižje (12,3 % oziroma 14,5 %).

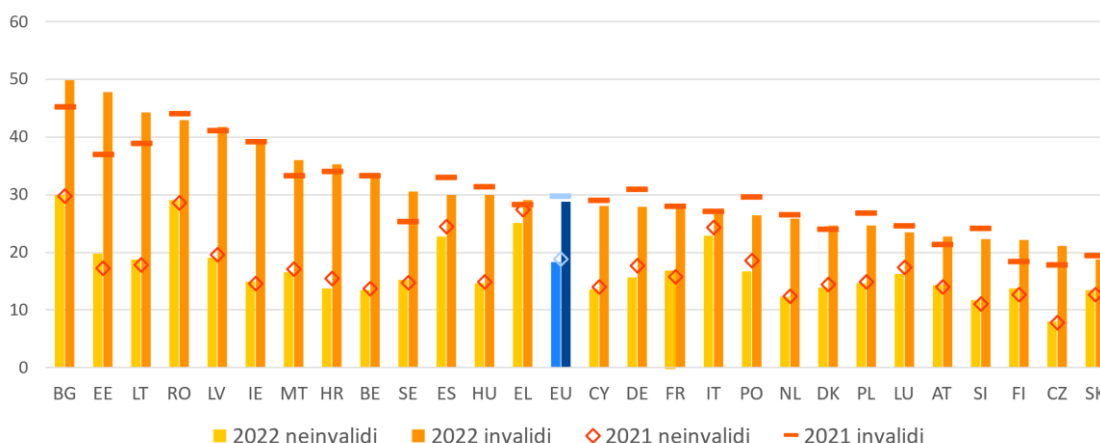
226

Ta odstavek temelji na podatkih Eurostata [ilc_li11]. Ta kazalnik, znan tudi kot [relativna vrzel tveganja revščine](#), se izračuna kot razlika med mediano ekvivalentnega razpoložljivega dohodka oseb, ki živijo pod pragom tveganja revščine, in pragom tveganja revščine, pri čemer je ta razlika izražena kot odstotek praga tveganja revščine (razmejitvena točka: 60 % nacionalne mediane ekvivalentnega razpoložljivega dohodka). Kazalnik za osebe, živijo v gospodinjstvih z zelo nizko delovno intenzivnostjo ali brez delovno aktivnih članov, izračuna Eurostat (neobjavljeno) kot razliko med mediano ekvivalentnega skupnega neto dohodka oseb, katerih ekvivalentni razpoložljivi dohodek je pod pragom tveganja revščine in ki živijo v gospodinjstvu z zelo nizko delovno intenzivnostjo ali brez delovno aktivnih članov, ter samim pragom tveganja revščine, pri čemer je ta razlika izražena kot odstotek praga tveganja revščine. Ta prag je določen pri 60 % nacionalne mediane ekvivalentnega razpoložljivega dohodka vseh ljudi v državi in ne za EU kot celoto.

V primerjavi s stabilnimi ali pozitivnimi trendi za celotno prebivalstvo se je tveganje revščine ali socialne izključenosti za invalide v letu 2022 le rahlo izboljšalo. Stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti pri invalidih se je v EU zmanjšala z 29,7 % leta 2021 na 28,8 % leta 2022, vendar ostaja višja kot pri preostalem prebivalstvu in se med državami članicami močno razlikuje (glej sliko 2.4.5). Razmere v osmih državah članicah (Bolgarija, Estonija, Litva, Romunija, Latvija, Irska, Malta in Hrvaška) so še posebej težke, saj stopnje tveganja revščine ali socialne izključenosti presegajo 35 %. Med temi državami se je stopnja znižala le v Romuniji (za 1,3 odstotne točke), medtem ko se je v Estoniji, Litvi in Bolgariji znatno zvišala. Stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti pri invalidih se je znatno povečala tudi na Švedskem, čeprav je ostala precej bližje povprečju EU (30,6 %). Na splošno je tveganje revščine ali socialne izključenosti pri invalidih, starih 65 let ali več, ki živijo v zasebnih gospodinjstvih, običajno manjše, razen v Estoniji, Bolgariji in Latviji, ki so za to starostno skupino zabeležile več kot dvakrat višje stopnje od povprečja EU (61,8 %, 55,1 % oziroma 48,1 % v primerjavi s 23,9-odstotnim povprečjem EU). Med državami obstajajo velike razlike tudi v vrzeli tveganja revščine med invalidi in neinvalidi. Leta 2022 so bile vrzeli najmanjše v Italiji in Grčiji (4 odstotne točke), v Estoniji, Litvi in na Irskem pa so bile šestkrat večje (28, 25,6 oziroma 24,6 odstotne točke).

Slika 2.4.5: Invalidi so izpostavljeni večjemu tveganju revščine in socialne izključenosti kot neinvalidi.

Deleži invalidov in neinvalidov s tveganjem revščine ali socialne izključenosti, starostna skupina 16 let in več, 2022 in 2021 (v %)

Opomba: prekinitev časovne vrste za Francijo in Luksemburg.

Vir: Eurostat [hlth_dpe010], EU-SILC.

Delež oseb z migrantskim ozadjem s tveganjem revščine ali socialne izključenosti je leta 2022 ostal veliko večji kot pri preostalem prebivalstvu, zaradi česar so bili potrebni ciljno usmerjeni ukrepi. Stopnje tveganja revščine ali socialne izključenosti za osebe, rojene zunaj EU, so bile v več državah članicah v večini primerov veliko višje od stopenj tveganja revščine ali socialne izključenosti za osebe, rojene v EU (za več kot 20 odstotnih točk): 52,2 % v primerjavi s 24,1 % v Grčiji, 50,9 % v primerjavi z 20,6 % v Španiji, 42,7 % v primerjavi s 15 % v Belgiji, 41,4 % v primerjavi z 11,6 % v Avstriji in 41,2 % v primerjavi s 16,5 % v Franciji²²⁷. Med temi državami se je stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti za osebe, rojene zunaj EU, v primerjavi z letom 2021 znižala le v Španiji (za 5,5 odstotne točke).

Zelo veliko število Romov se v državah EU še vedno spopada z revščino. To pa dodatno prispeva k širjenju diskriminacije. Leta 2021 je bilo v državah članicah, vključenih v raziskavo agencije FRA, v povprečju 80 % Romov izpostavljenih tveganju revščine, pri romskih otrocih pa je bila stopnja še višja, in sicer je znašala 83 %, pri čemer med letoma 2016 in 2021 ni bilo očitnega napredka²²⁸. Skoraj polovica romskega prebivalstva (48 %) se je v povprečju soočala s hudo materialno prikrajšanostjo, pri čemer je bil delež pri mladih in starejših še večji. Vrzal v materialni prikrajšanosti med romskimi in drugimi otroki znaša 47 %. Vendar se je to stanje v primerjavi z letom 2016 izboljšalo v šestih od devetih držav, za katere so na voljo primerljivi podatki. V strateškem okviru EU za enakost, vključevanje in udeležbo Romov za obdobje 2020–2030, sprejetim oktobra 2020, so države članice pozvane, naj za vsaj polovico zmanjšajo vrzel revščine med Romi in splošnim prebivalstvom, tudi pri otrocih, ter zagotovijo, da bo do leta 2030 večina Romov ubežala revščini. Države članice so se s Priporočilom Sveta o enakosti, vključevanju in udeležbi Romov, sprejetim marca 2021²²⁹, zavezale, da se bodo borile proti izjemno visoki stopnji tveganja revščine ter materialni in socialni prikrajšanosti med Romi, da bi zagotovile učinkovito podporo enakosti, vključevanju in udeležbi Romov.

²²⁷ Kot kaže kazalnik Eurostata [[ilc_peps06n](#)], pri primerjavi oseb, rojenih v državah, ki niso članice EU-27, in oseb, rojenih v državi poročevalki; osebe stare 18 let ali več. Podatki za Romunijo za leto 2022 niso na voljo.

²²⁸ Podatki o Romih so vzeti iz [raziskave Agencije za temeljne pravice o Romih iz leta 2021](#). Države, ki so bile vključene v raziskavo, so Bolgarija, Češka, Grčija, Španija, Hrvaška, Madžarska, Portugalska, Romunija in Slovaška. Zaradi različnih velikosti in značilnosti vzorca je treba primerjave s prejšnjimi izdajami raziskave (tj. iz leta 2016) obravnavati previdno. Glej poročilo agencije FRA o raziskavi (str. 10–11) za temeljito navedbo morebitnih omejitev pri analizi trendov. Naslednja raziskava agencije FRA o Romih bo izvedena leta 2024 in bo temeljila na raziskavi iz leta 2021.

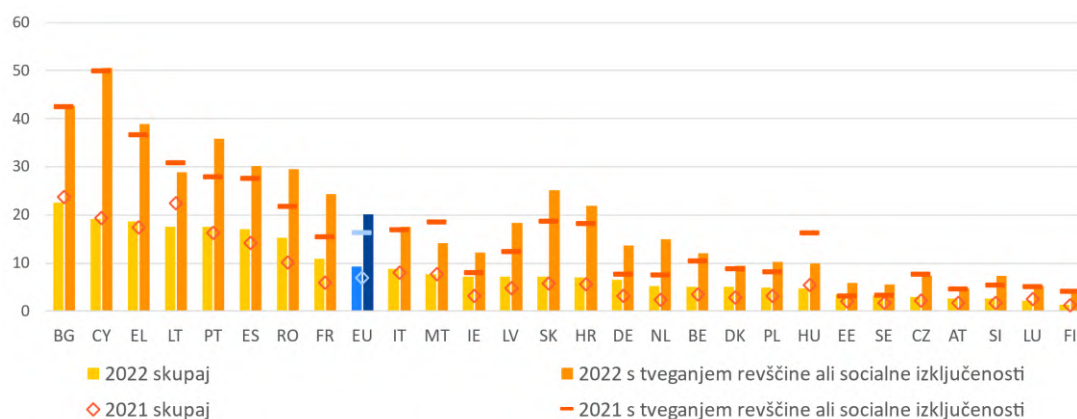
²²⁹ Priporočilo Sveta o enakosti, vključevanju in udeležbi Romov je bilo sprejeto marca 2021. [UL C 93, 19.3.2021, str. 1–14](#).

V oceni obnovljenih nacionalnih strateških okvirov za Rome so države članice pozvane, naj obravnavajo opredeljena področja za izboljšave ter obnovijo in spremenijo svoje okvire, tudi tako, da bodo ambicioznejši²³⁰. Svet je 9. oktobra 2023 sprejel sklepe o zagotavljanju enakega dostopa do ustreznih in desegregiranih stanovanj za Rome ter obravnavanju segregiranih naselij, v katerih je države članice pozval, naj opredelijo in uporabijo vsa sredstva, ki so na voljo v ta namen.

Energijska revščina se je leta 2022 po vsej EU povečala, kar je tudi odraz začetnega učinka energetske krize. Delež ljudi, ki ne morejo ustrezno ogrevati svojega doma, je eden od glavnih kazalnikov, ki se uporabljajo za spremljanje energijske revščine v EU²³¹. Podatki iz poročila za leto 2022 odražajo učinek porasta cen energije, ki se je začel v drugi polovici leta 2021 in se leta 2022 še povečal. Glede na to se je delež ljudi, ki ne morejo ustrezno ogrevati svojega doma, v EU povečal za 2,4 odstotne točke in leta 2022 dosegel 9,3 %. S tem se je prekinil trend stalnega zmanjševanja v EU v obdobju 2015–2021 (z 9,6 % na 6,9 %). Kot je bilo mogoče pričakovati, se je delež ljudi v tem položaju med ljudmi s tveganjem revščine leta 2022 povečal hitreje kot pri splošnem prebivalstvu, in sicer za 3,8 odstotne točke, pri čemer je dosegel več kot dvakratnik skupnega povprečja EU (20,2 % leta 2022). Razširjenost nezmožnosti ustreznega ogrevanja doma med prebivalstvom se je med državami članicami zelo razlikovala, in sicer je segala od 1,4 % na Finskem leta 2022 do 22,5 % v Bolgariji (glej sliko 2.4.6). V vseh državah članicah je bila večja pri ljudeh s tveganjem revščine, pri čemer je segala od 3,9 % na Finskem do 50,6 % na Cipru. Do največjega povečanja pri celotnem prebivalstvu je prišlo v Romuniji, Franciji, na Irskem in v Nemčiji, Portugalska, Romunija, Francija, Latvija, Slovaška, Nemčija in Nizozemska pa so imele največje število ljudi s tveganjem revščine.

Slika 2.4.6: Energijska revščina se je leta 2022 v EU in večini držav članic povečala.

Osebe, ki ne morejo ustrezno ogrevati doma, celotno prebivalstvo in prebivalstvo s tveganjem revščine, 2021 in 2022 (v %)

Opomba: prekinitev časovne vrste za Francijo in Luksemburg.

²³⁰ Za oceno glej COM (2023) 7 final.

²³¹ Za več informacij glej dokument podskupine za kazalnike Odbora za socialno zaščito o razpoložljivih kazalnikih energijske revščine na ravni EU.

Okvir 6 stebra: Dostop do osnovnih storitev v EU

Osnovne storitve izpolnjujejo osnovne človeške potrebe, so ključne za dobro počutje in podpirajo dostop do potrebnega blaga in storitev za spodbujanje aktivne udeležbe v družbi in na trgu dela. Načelo 20 evropskega stebra socialnih pravic določa, da ima vsakdo pravico do dostopa do kakovostnih osnovnih storitev²³², in poziva k zagotavljanju podpore v zvezi s tem tistim, ki jo potrebujejo, kar je pomembno za spodbujanje napredka pri doseganju cilja EU glede zmanjšanja revščine do leta 2030. Dostop do osnovnih storitev je bil na ravni EU podprt s sektorsko zakonodajo, obveznostmi univerzalnih in javnih storitev, varstvom potrošnikov in finančnimi sredstvi. Sektorska zakonodaja, ki je bila sprejeta ali revidirana po sprejetju stebra, vključuje določbe za boljše prepoznavanje oseb brez dostopa, ocenjevanje razlogov za to in sprejetje potrebnih ukrepov²³³. V priporočilih Sveta o zagotavljanju pravičnega prehoda na podnebno nevtralnost in o minimalnem dohodku so države članice pozvane tudi, naj podprejo dostop do osnovnih storitev²³⁴. Komisija je junija 2023 objavila svoje prvo poročilo o dostopu do osnovnih storitev v EU²³⁵.

Čeprav ima večina prebivalstva EU dostop do osnovnih storitev, se ljudje s tveganjem revščine ali socialne izključenosti in najbolj ranljivi srečujejo z velikimi ovirami. Cenovna dostopnost je lahko pomembna ovira. V zvezi s tem 9,3 % prebivalstva EU ne more ustrezno ogrevati svojega doma, 2,4 % si ne more privoščiti internetne povezave za osebno uporabo doma, 2,4 % si ne more privoščiti redne uporabe javnega prevoza, 1,5 % pa živi v gospodinjstvih brez kopalnice, prhe ali stranišča za splakovanje, pri čemer se države članice med seboj znatno razlikujejo²³⁶. Gospodinjstva, ki jim grozi revščina ali socialna izključenost, porabijo približno 60 % več svojega proračuna za osnovne storitve, zaradi česar so bolj izpostavljena zvišanju cen (glej graf). Izziv predstavljata tudi razpoložljivost in dostopnost, ki sta včasih povezani z drugimi razsežnostmi, kot so pomanjkanje spretnosti ali geografski dejavniki (razlike med mesti in podeželjem ter oddaljene in otoške regije).

²³² Osnovne storitve vključujejo dostop do vode, sanitarne oskrbe, energije, prevoza, finančnih storitev in digitalnih komunikacij. Omogočitvene storitve so vzgoja in varstvo predšolskih otrok, izobraževanje in usposabljanje, zdravstveno varstvo, dolgotrajna oskrba ter storitve socialnega vključevanja.

²³³ Npr. Direktiva (EU) 2018/1972 o Evropskem zakoniku o elektronskih komunikacijah (prenovitev), Direktiva (EU) 2020/2184 o kakovosti vode, namenjene za prehrano ljudi (prenovitev) in predlog direktive o čiščenju komunalnih odpadnih voda (prenovitev) (COM(2022) 541 final).

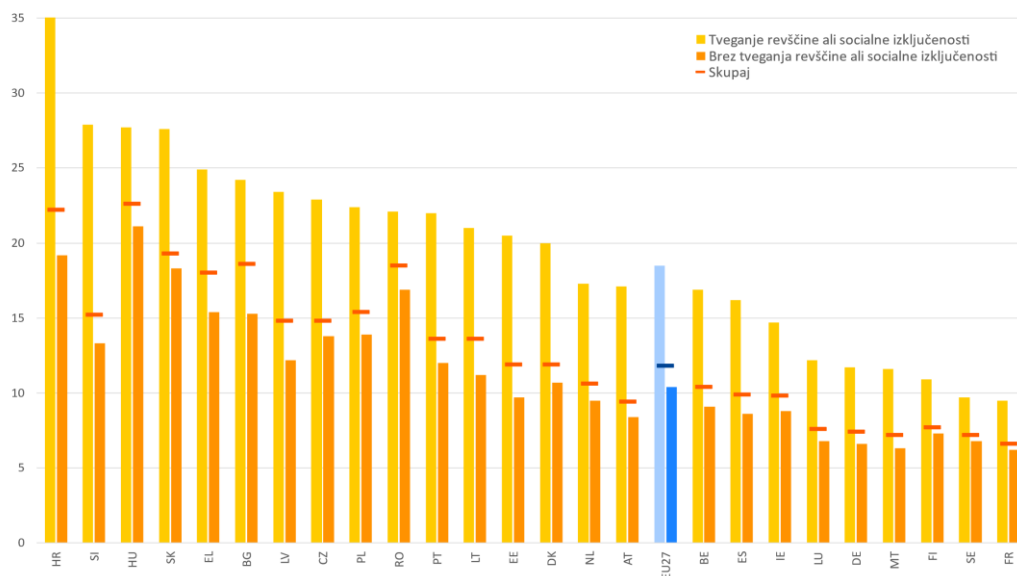
²³⁴ Priporočilo Sveta o zagotavljanju pravičnega prehoda na podnebno nevtralnost (2022/C 243/04) oziroma Priporočilo Sveta o zadostnem minimalnem dohodku za aktivno vključevanje (2023/C 41/01).

²³⁵ *Commission Report on access to essential services in the EU (Poročilo Komisije o dostopu do osnovnih storitev v EU)*, SWD(2023) 213 final/2.

²³⁶ Eurostat, EU-SILC [[ilc_mdes01](#)], [[ilc_mddu07a](#)], podatki za leto 2022 [[ilc_mdes13a](#)], podatki za leto 2014 (v priložnostnem modulu o materialni prikrašnosti, [novi dokazi se pričakujejo leta 2024 v okviru šestletnega modula o dostopu do storitev](#)) oziroma [[ilc_mdho05](#)], podatki za leto 2020.

Poraba gospodinjstev za osnovne storitve, gospodinjstva s tveganjem revščine ali socialne izključenosti in gospodinjstva brez tega tveganja

Mediana osnovnih storitev v razpoložljivem dohodku gospodinjstev s tveganjem revščine ali socialne izključenosti in brez tega tveganja, 2015 (v %)

Opomba: Ciper in Italija nista vključena v tehtano povprečje EU. Uporabljena je stara opredelitev tveganja revščine ali socialne izključenosti iz strategije Evropa 2020.

Vir: Eurostat [[icw_aff_03](#)], anketa o porabi v gospodinjstvih.

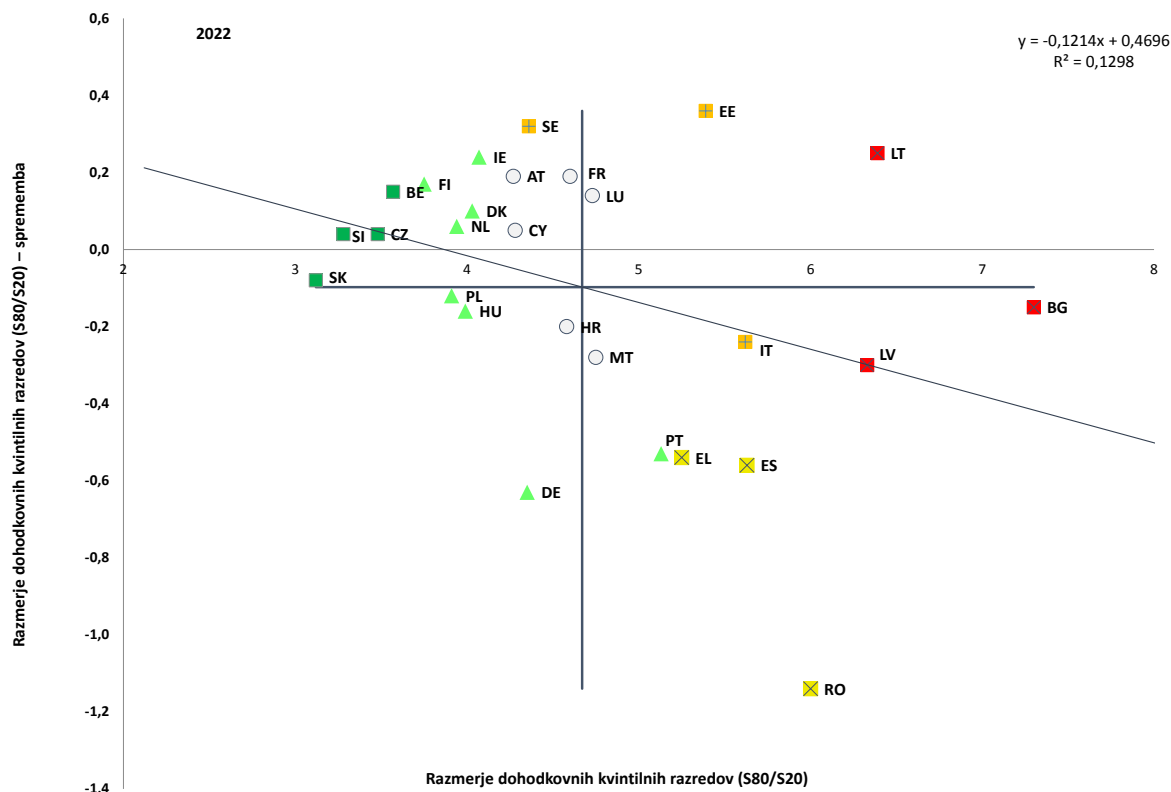
Med državami članicami je opaziti precejšnje razlike glede tega, kako se podpira dostop do osnovnih storitev za ranljive skupine. Podpora se v **Nemčiji** in na **Finskem** zagotavlja v okviru sistema socialnovarstvenih prejemkov na podlagi minimalnega dohodka v zneskih, v katerih so dosledno upoštevani stroški osnovnih storitev. Na **Švedskem** se zagotavlja posredna podpora, saj so stroški nekaterih osnovnih storitev vključeni v najemnino in s tem tudi v izračun denarnega nadomestila. Na **Malti** so gospodinjstva z nizkimi dohodki upravičena do „prejemkov za energijo“, ki vključujejo vodo, električno energijo in plin. V **Litvi** in **Romuniji** občine krijejo vse ali nekatere stroške priključitve gospodinjstev z nizkimi dohodki na vodovodno in kanalizacijsko omrežje. Na Cipru so zagotovljeni brezplačne šolske avtobusne vozovnice, 50-odstotni popust na vozovnico za vse imetnike socialne kartice ter brezplačen prevoz za vse prejemnike pomoči in osebe z nizkimi pokojninami. Štiri države članice (Nemčija, Litva, Portugalska in Finska) zagotavljajo osnovno ali neprekinjeno oskrbo z digitalno povezljivostjo za gospodinjstva na domu, dve drugi državi (Belgija in Portugalska) pa sta nedavno posodobili svojo zakonodajo na področju telekomunikacij, da bi po socialnih tarifah zagotavljali še dostop do mobilnega širokopasovnega interneta. V nekaterih državah članicah (**Litva, Irska, Španija in Finska**) se razvijajo strategije za zagotovitev, da je dvig gotovine na bankomatu vedno mogoče opraviti v razumni bližini.

Dohodkovna neenakost se je leta 2022 v EU v povprečju zmanjšala, pri čemer so bile ugotovljene različne razmere v državah članicah. Povprečje EU se je zmanjšalo s 4,99 leta 2021 na 4,74 leta 2022 (dohodkovno leto 2020 oziroma 2021), pri čemer so se trendi med državami članicami razlikovali (glej sliko 2.4.7). Zmanjšanje je bilo največje v Romuniji (1,14), kjer je raven kljub temu še vedno med najvišjimi (6) in ki je zdaj „država s šibkim položajem, ki pa se izboljšuje“. V Španiji in Grčiji je prišlo do veliko manjšega upada, in sicer za približno 0,5, pri čemer sta bili ravni na začetku prav tako razmeroma visoki, zato sta tudi to „državi s šibkim položajem, ki pa se izboljšuje“. „Kritične razmere“ so bile zabeležene v Bolgariji in Latviji, v katerih je bila dohodkovna neenakost med najvišjimi v Uniji, čeprav se je leta 2022 razmeroma malo zmanjšala, medtem ko se je v Litvi, v kateri so razmere prav tako „kritične“, še dodatno povečala. Do največjega porasta je prišlo v Estoniji in na Švedskem, ki sta tako kot Italija „državi, ki jih je treba spremljati“, pri čemer je v Italiji prišlo do majhnega upada, vendar z višje ravni. Slovaška, Slovenija, Češka in Belgija so bile leta 2022 „najuspešnejše države“, pri čemer so vse imele razmeroma nizke ravni. V nekaterih državah članicah, na primer na Madžarskem, v Italiji in na Švedskem, se raven dohodkovne neenakosti razlikuje glede na regijo (glej sliko 4 v Prilogi 5). Po hitrih ocenah Eurostata so dohodkovne neenakosti v letu 2022 (dohodkovno leto) prav tako ostale stabilne ali pa so se zmanjšale (npr. v Romuniji), kar odraža hiter odziv politike, ki je bil vzpostavljen na ravni EU in držav članic za preprečevanje negativnega učinka inflacije,²³⁷ zlasti na gospodinjstva z nizkimi dohodki. Sistematične ocene porazdelitvenega učinka ukrepov politike so zlasti pomembne za upoštevanje njihovega vpliva na dohodkovno neenakost in za predhodno oblikovanje politik.

²³⁷ Glej [poskusne rezultate hitrih ocen](#), str. 11.

Slika 2.4.7: Dohodkovna neenakost se je v EU v povprečju zmanjšala, pri čemer se razmere na ravni držav razlikujejo

Razmerje dohodkovnih kvintilnih razredov (S80/S20), stopnje leta 2022 in spremembe glede na predhodno leto (glavni kazalnik pregleda socialnih kazalnikov)

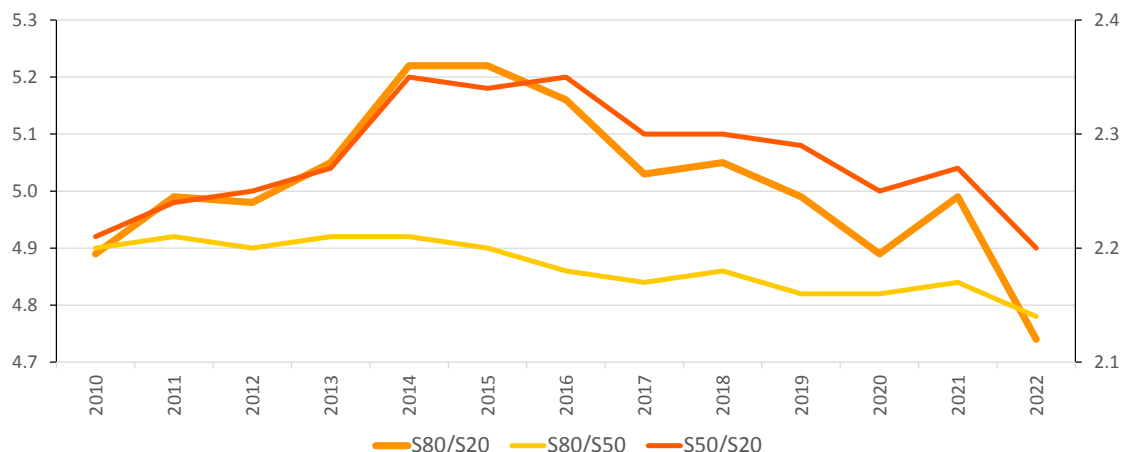
Opomba: presečišče osi je netehtano povprečje EU. Legenda je navedena v Prilogi. Prekinitev časovne vrste za Francijo in Luksemburg. Statistično pomembne spremembe so označene z zvezdico (*).

Vir: Eurostat [tessi180], EU-SILC.

Povprečno zmanjšanje dohodkovnih neenakosti v Uniji je predvsem rezultat razvoja v spodnjem delu porazdelitve dohodka. Povečanje dohodkovnih neenakosti v začetku prejšnjega desetletja je bilo v povprečju posledica povečanja v spodnjem delu porazdelitve dohodka (kot kaže kazalnik S50/S20 – glej sliko 2.4.8). Podobno je splošno zmanjšanje v zadnjih letih od leta 2016 predvsem rezultat zmanjšanja v tem delu porazdelitve dohodka. Države članice, ki so imele v letu 2022 večjo splošno dohodkovno neenakost (merjeno s kazalnikom S80/S20; glede na dohodke iz leta 2021), so tako kot v prejšnjih letih imele na splošno večje neenakosti v spodnjem in zgornjem delu porazdelitve dohodka, kot je pokazala analiza kazalnikov S50/S20 in S80/S50. Z le nekaj izjemami (tj. Bolgarija, Litva, Portugalska in Malta) so imele države članice z dohodkovno neenakostjo nad povprečjem EU še vedno večje neenakosti na nižji ravni kot na zgornjem koncu porazdelitve dohodka. To je najizrazitejše v državah, kot so Romunija, Španija in Latvija.

Slika 2.4.8: Dohodkovne neenakosti so se v EU zmanjšale, predvsem zaradi povečanja v spodnjem delu porazdelitve dohodka

Razmerja kvintilnih razredov S80/S20 (leva os), S80/S50 (desna os) in S50/S20 (desna os), 2010–2022

Opomba: prekinitev časovne vrste v letu 2020, ocenjena za obdobje 2014–2019.

Vir: Eurostat [[tessi180](#)], [[ilc_di11d](#)], [[ilc_di11e](#)], EU-SILC.

Zgodnje ocene odhodkov za socialne prejemke (kot delež BDP) kažejo na nadaljnje

zmanjševanje v letu 2022. Delež takih odhodkov v BDP je leta 2022 znašal 27,2 % (le nekoliko nad ravno pred krizo zaradi COVID-19 leta 2019, tj. 26,8 %), kar je 3 odstotne točke oziroma 1,5 odstotne točke manj kot leta 2020 oziroma 2021²³⁸. Na splošno so kljub določeni konvergenci ravni odhodkov v letih 2020 in 2021 (zaradi odziva politike na krizo zaradi COVID-19) v EU v letu 2022 ostale velike razlike v deležu odhodkov (dajatev socialne zaščite) kot odstotek BDP, pri čemer so ravni v petih državah članicah znašale približno 30 % ali več, v osmih drugih pa pod 20 % BDP. Na ravni EU so se odhodki leta 2022 močno zmanjšali za nadomestila za brezposelnost (–25,2 %), medtem ko so se za družinske prejemke (+6,1 %), prejemke za invalidnost (+4,9 %), starostne prejemke in prejemke za preživele družinske člane (+4,9 %), nadomestila za čas bolezni in zdravstveno varstvo (+3,5 %), socialno izključenost (+1,4 %) in stanovanjske dodatke (+1,2 %) povečali. Starostni prejemki in prejemki za preživele družinske člane so leta 2022 na splošno še naprej predstavljali največjo kategorijo odhodkov za prejemke (46,3 % na ravni EU v primerjavi s 45,3 % leta 2021), njihov delež pa se je povečal v skoraj vseh državah članicah (v 21 od 24 držav).

²³⁸ Eurostat, Early estimates – Social protection (Zgodnje ocene – socialna zaščita) (nazadnje posodobljeno 31. oktobra 2023), zgodnje ocene zajemajo vse države članice razen Grčije, Nizozemske in Romunije, vključujejo pa oceno agregata EU27.

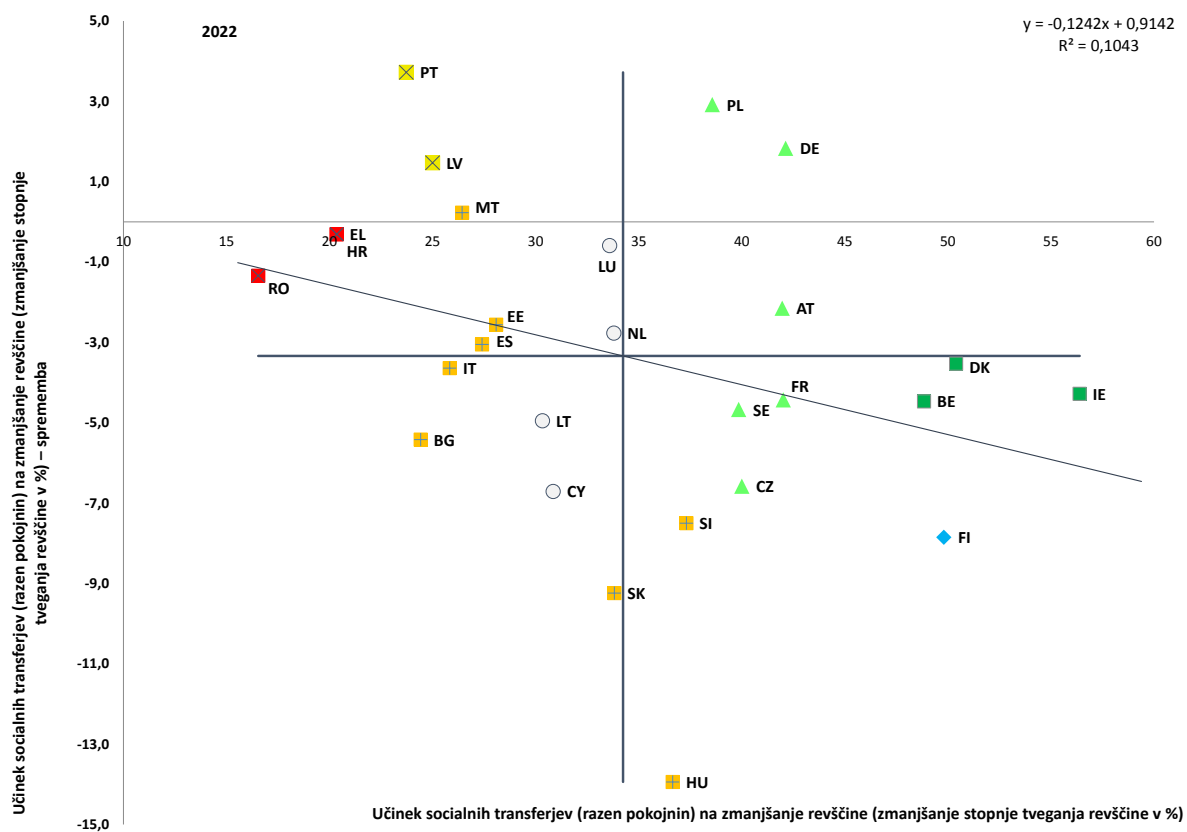
Druga največja kategorija odhodkov za prejemke ostajajo prejemki v zvezi z zdravstvenim varstvom in boleznijo (30,0 % na ravni EU v primerjavi z 29,7 % leta 2021), čeprav se je njihov skupni delež zmanjšal v 12 državah članicah. Družinski prejemki so leta 2022 predstavljali 8,6 % odhodkov za prejemke (zvišanje glede na 8,3 % leta 2021), prejemki za invalidnost pa 7,0 % (v primerjavi s 6,9 % leta 2021). Delež nadomestil za brezposelnost se je po vsej EU zmanjšal s 5,9 % leta 2021 na 4,3 % leta 2022 (v 23 od 24 držav članic). Deleža socialne izključenosti (2,6 % leta 2022) in stanovanjskih dodatkov (1,3 %) pa sta v primerjavi z letom 2021 ostala stabilna (2,6 % oziroma 1,3 %).

Učinek socialnih transferjev (brez pokojnin) na zmanjšanje revščine se je leta 2022 zmanjšal, tudi zaradi postopne odprave izrednih podpornih ukrepov, sprejetih med krizo zaradi COVID-19. Ta trend je bil opazen na ravni EU in v veliki večini držav članic med letoma 2021 in 2022 (glede na dohodkovno leto 2020 oziroma 2021; glej sliko 2.4.9)²³⁹. Razlike med državami članicami glede ravni in sprememb so ostale precejšnje. Učinek socialnih transferjev na zmanjšanje revščine je leta 2022 (glede na dohodke iz leta 2021) znašal od 16,5 % v Romuniji do 56,4 % na Irskem. Romunija, Hrvaška in Grčija so bile „države s kritičnimi razmerami“, saj so imele nizke ravni, ki so znašale približno 20 % ali manj. Kar osem držav je bilo „držav, ki jih je treba spremljati“ (Madžarska, Slovaška in Slovenija – pri čemer so bile vrednosti v vseh enake ali višje od povprečja EU, vendar so se močno znižale – ter Bolgarija, Italija, Španija, Estonija in Malta – pri čemer so bile vrednosti v vseh manjše ali precej manjše od povprečja EU, po tem, ko so se znižale v vseh državah razen na Malti). Na drugi strani spektra so bile ravni (približno 50 % ali več) najvišje na Irskem, Danskem in v Belgiji kot „najuspešnejših državah“, čeprav je v vseh prišlo do znižanja. Finska je med najvišjimi ravnmi kljub temu zabeležila razmeroma velik upad učinkov socialnih transferjev na zmanjšanje revščine, zaradi česar so razmere „dobre, vendar jih je treba spremljati“. Do povečanja učinkovitosti socialnih transferjev je prišlo samo na Portugalskem, Poljskem, v Nemčiji in Latviji, največje zmanjšanje pa je bilo zabeleženo na Madžarskem in Slovaškem (kjer sta se ravni znižali za več kot 9 odstotnih točk). Razlike v učinku socialnih transferjev na zmanjšanje revščine so bile velike tudi v regijah EU, zlasti v Italiji, na Madžarskem in Poljskem (glej sliko 9 v Prilogi 5).

²³⁹ Čeprav se je leta 2022 pri tem kazalniku prekinila časovna vrsta za vse države članice razen Finske, kar je bila posledica metodološke spremembe, (neobjavljene) vrednosti kazalnika, ki jih je Eurostat izračunal na podlagi stare metodologije, kažejo na podobno zmanjšanje v letu 2022 in v splošnem dajejo enako oceno.

Slika 2.4.9: Učinek socialnih transferjev (razen pokojnin) na zmanjšanje revščine se je leta 2022 v večini držav članic zmanjšal

Učinek socialnih transferjev (razen pokojnin) na zmanjšanje revščine, stopnje leta 2022 in spremembe glede na prejšnje leto (glavni kazalnik pregleda socialnih kazalnikov)

Opomba: presečišče osi je netehtano povprečje EU. Legenda je navedena v Prilogi. Prekinitev časovne vrste za vse države članice, razen za Finsko. Vir: Eurostat [tespm050], EU-SILC.

Socialna zaščita ima še naprej pomembno vlogo pri zmanjševanju tveganja revščine pri ljudeh z nestandardnimi oblikami zaposlitve; kljub temu je dohodkovna revščina pri njih še vedno večja kot pri drugih delavcih. Učinek socialnih transferjev na zmanjšanje revščine v EU je bil leta 2022 znatno večji pri delavcih z nestandardnimi oblikami zaposlitve, kot so zaposleni s pogodbami o zaposlitvi za določen čas²⁴⁰ (27,3 %), zaposleni za krajši delovni čas (24,8 %) in samozaposleni (26,7 %), kot pri povprečni zaposleni osebi (12,5 %). Kljub temu večjemu učinku socialnih transferjev za te delavce je bila dohodkovna revščina leta 2022 (glede na dohodke iz leta 2021) med njimi v večini držav članic večja. Na ravni EU je stopnja tveganja revščine znašala 15,9 % pri delavcih s pogodbo o zaposlitvi za določen čas, 14,6 % pri zaposlenih za krajši delovni čas in 21 % pri samozaposlenih²⁴¹, v povprečju pa 6,6 % med vsemi zaposlenimi. Dohodkovna revščina delavcev s pogodbami o zaposlitvi za določen čas je v devetih državah članicah znašala celo 20 % ali več, v štirih od teh držav (Italija, Portugalska, Španija in Švedska) pa več kot povprečje EU. Stopnja revščine med samozaposlenimi je bila v osmih državah članicah višja od povprečja EU, v Estoniji in Romuniji pa celo 30,9 % oziroma 55,8 %²⁴². Vrzeli v socialni zaščiti so očitne tudi pri osebah brez zaposlitve, kot kažejo visoke stopnje revščine med brezposelnimi, ki so leta 2022 znašale 46,2 % v EU in več kot 50 % v državah, kot so Bolgarija, Latvija, Litva, Nizozemska in Slovaška.

²⁴⁰ Zaradi omejitev v zvezi z razpoložljivostjo podatkov so zaposleni s pogodbami o zaposlitvi za določen čas v referenčnem obdobju razgovora opredeljeni kot zaposleni s takim statusom, njihov socialni položaj (dohodek itd.) pa se meri v referenčnem dohodkovnem letu ($n - 1$).

²⁴¹ Vendar je ocenjevanje dohodka samozaposlenih zahtevno, kazalnik stopnje materialne in socialne prikrajšanosti pa kaže na podobno raven pri samozaposlenih kot pri zaposlenih (8,5 % oziroma 8,2 % v EU-27 leta 2022). Znatne razlike (tj. večja prikrajšanost pri samozaposlenih) obstajajo samo v treh državah članicah (Ciper, Grčija in Romunija).

²⁴² Teh osem držav članic je Latvija, Luksemburg, Grčija, Španija, Portugalska, Poljska, Estonija in Romunija, pri čemer je delež samozaposlenih v delovni sili v večini od teh držav nadpovprečen.

Pokritost socialnih prejemkov se med državami članicami in različnimi kategorijami delavcev ter po zaposlitvenem statusu zelo razlikuje. Delež delovno sposobnih ljudi (16–64 let) s tveganjem revščine pred socialnimi transferji, ki prejemajo socialne prejemke²⁴³, je bil leta 2022 (glede na dohodke iz leta 2021) v EU večji pri zaposlenih s pogodbo o zaposlitvi za določen čas (44,9 %) in delavcih s krajšim delovnim časom (36,1 %) kot pri vseh zaposlenih (35,6 %). Vendar je bilo v sedmih državah članicah (Luksemburg, Madžarska, Estonija, Ciper, Belgija, Latvija in Bolgarija) manj verjetno, da bodo delavci s pogodbami o zaposlitvi za določen čas prejeli socialne prejemke kot delavci s pogodbami o zaposlitvi za nedoločen čas, v šestih državah članicah (Luksemburg, Španija, Litva, Malta, Slovenija in Bolgarija) pa je bila verjetnost prejemanja socialni prejemkov pri delavcih s krajšim delovnim časom manjša kot pri delavcih s polnim delovnim časom. Na splošno je v petih državah (Hrvaška, Grčija, Luksemburg, Poljska in Romunija) prejemke prejelo manj kot 10 % zaposlenih in oseb s tveganjem revščine pred socialnimi transferji. Pri samozaposlenih s tveganjem revščine pred transferji je bilo najmanj verjetno, da bodo prejeli socialne prejemke, pri čemer je pokritost v EU27 leta 2022 znašala 16,5 %, kar je manj od 29-odstotne stopnje leta 2021, to pa odraža postopno opuščanje izrednih podpornih ukrepov, sprejetih kot odziv na pandemijo COVID-19²⁴⁴. Ta delež je bil v sedmih državah članicah (Hrvaška, Grčija, Luksemburg, Nizozemska, Poljska, Portugalska in Romunija) celo nižji od 5 %. Čeprav je leta 2022 približno polovica (54,2 %) brezposelnih s tveganjem revščine v EU v povprečju prejela socialne prejemke, je bil ta delež v petih državah članicah (Hrvaška, Grčija, Nizozemska, Poljska in Slovaška) precej nižji, in sicer je znašal manj kot 20 %.

²⁴³ Glede na kazalnik „učinkovitega dostopa“, ki ga je Odbor za socialno zaščito potrdil leta 2020 v okviru spremljanja dostopa do socialne zaščite. Ciljna populacija so osebe s tveganjem revščine pred socialnimi transferji. Socialni prejemki, ki jih zajema kazalnik, so prejemki, prejeti na individualni ravni, brez starostnih in družinskih pokojnin.

²⁴⁴ Glej tudi poročilo Komisije o izvajanju priporočila Sveta o dostopu delavcev in samozaposlenih oseb do socialne zaščite, [COM\(2023\) 43 final](#).

Dostop do ustrezne socialne zaščite se med državami članicami kljub nekaterim izboljšavam v zadnjih nekaj letih še vedno razlikuje²⁴⁵. Kar zadeva formalno kritje, so spomladi 2022 v 17 državah članicah pri vsaj eni skupini nestandardnih delavcev še vedno obstajale vrzeli na vsaj enem področju socialne zaščite, ki je najpogosteje vključevalo nadomestila za brezposelnost in čas bolezni ter dajatve za materinstvo²⁴⁶. Poleg tega je bil dostop do vsaj enega področja socialne zaščite v 13 državah članicah prostovoljen za vsaj eno skupino nestandardnih delavcev, najpogosteje v zvezi s starostnimi prejemki in nadomestili za brezposelnost. Samozaposleni so se z vrzeli v formalnem kritju na enem ali več področjih socialne zaščite spopadali v 19 državah članicah, najpogosteje v zvezi z nadomestili za brezposelnost in dajatvami za nesreče pri delu in poklicne bolezni. Poleg tega je bilo kritje v 18 državah članicah prostovoljno, najpogosteje v zvezi z nadomestili za čas bolezni, starostnimi prejemki in dajatvami za materinstvo.

Okvir 7 stebra: Prihodnost socialne zaščite

Sistemi socialne zaščite imajo v državah članicah EU ključno vlogo pri zagotavljanju socialne kohezije in dohodkovne varnosti v primeru tveganj ter makroekonomske stabilizacije, zato jih je treba prilagoditi izzivom prihodnosti. Odhodki za socialno zaščito predstavljajo približno 30 % BDP EU, pri čemer so med državami velike razlike. Na splošno so se sistemi socialne zaščite izkazali za učinkovite pri okrepitvi socialno-gospodarske odpornosti med pandemijo COVID-19 in nedavno energetske krizo. Vendar je njihova zmogljivost za nadaljnjo ustreznost in fiskalno vzdržnost pod vse večjim pritiskom zaradi staranja prebivalstva, strukturnih sprememb v svetu dela ter zelenega in digitalnega prehoda, s katerim se spreminjajo naša gospodarstva in družbe. Te spremembe bodo vplivale na zasnovo in obseg sistemov socialne zaščite ter njihovo financiranje. V praksi to pomeni potrebo po večjem številu posameznikov na kakovostnih delovnih mestih v vseh skupinah prebivalstva, daljšemu delovnemu življenju, ustreznih odzivih na revščino zaposlenih in večji deleži nestandardnih oblik zaposlitve²⁴⁷, bolj organiziranem in učinkovitejšem zagotavljanju storitev ter odzivu socialne politike na podnebne spremembe in zeleni prehod. Več pobud EU prispeva k temu, da bodo sistemi socialne zaščite primerni za prihodnost, vendar so potrebni nadaljnji ukrepi²⁴⁸.

²⁴⁵ Glej poročilo Komisije o izvajanju Priporočila Sveta o dostopu delavcev in samozaposlenih oseb do socialne zaščite, COM(2023) 43 final, in okvir spremljanja, potrjen leta 2020, ter delno posodobitev (2022), objavljeno julija 2023.

²⁴⁶ Formalno kritje skupine pomeni, da na posameznem področju socialne zaščite (npr. starost, zaščita v primeru brezposelnosti, materinstvo ali očetovstvo) obstoječa zakonodaja ali kolektivna pogodba določa, da so posamezniki v skupini upravičeni do udeležbe v sistemu socialne zaščite, ki krije to področje.

²⁴⁷ Glej tudi poročilo Komisije o izvajanju priporočila Sveta o dostopu delavcev in samozaposlenih oseb do socialne zaščite, COM(2023) 43 final.

²⁴⁸ Kot so priporočila Sveta o dostopu delavcev in samozaposlenih oseb do socialne zaščite (2019), o dolgotrajni oskrbi (2022), o zagotavljanju pravičnega prehoda na podnebno nevtralnost (2022) in o zadostnem minimalnem dohodku za

aktivno vključevanje (2023) ter direktiva o ustreznih minimalnih plačah.

Glede na tekoče megatrende bi bilo treba politike sistemov socialnega varstva obravnavati z vidika življenjskih obdobj, in sicer od rojstva do starosti. V zvezi s tem so ključne tri funkcije:²⁴⁹ 1) regulacija trga dela (zlasti za odpravo neenakosti na trgu dela ter spodbujanje kakovosti delovnih mest in socialnega dialoga); (2) socialna zaščita (osredotočena na zaščito dohodka pred tveganji in stabilizacijo) ter (3) aktivne in preventivne socialne politike, vključno z zagotavljanjem podpore pri zaposlovanju, izobraževanja, izpopolnjevanja in preusposabljanja, zdravstvenih in socialnih storitev ter storitev oskrbe, da se omogoči polna udeležba v gospodarstvu in družbi²⁵⁰. Aktivne in preventivne socialne politike v različnih življenjskih obdobjih lahko privedejo do tako imenovane dvojne koristi, saj zaradi boljšega zaposlovanja, dobrobiti in zdravja zmanjšujejo prihodnjo porabo za zaščito dohodka, hkrati pa podpirajo vključujočo rast in povečujejo davčno osnovo. Na diagramu so prikazane koristi aktivnih in preventivnih socialnih politik v celotnem življenjskem obdobju.

Aktivne in preventivne socialne politike: družbene in individualne koristi

Vir: reprodukcija slike 2 iz A. Hemerijck, S. Ronchi, I. Plavgo, *Social investment as a conceptual framework for analysing well-being returns and reforms in 21st century welfare states (Socialne naložbe kot konceptualni okvir za analizo povračil in reform na področju dobrobiti v socialnih državah 21. stoletja)*, Socio-Economic Review, 2022.

Modele financiranja socialne zaščite je prav tako treba prilagoditi novi realnosti. To je potrebno, da se zadosti vse večjim finančnim potrebam zaradi staranja prebivalstva ter podpre zeleni in digitalni prehod, pri čemer je treba upoštevati tudi učinek na zmogljivost držav članic na področju obdavčevanja ob hkratnem zagotavljanju pravičnosti in široke podpore za prihodnje spremembe. Vlogo prispevkov za socialno varnost in splošnih obdavčitev bo morda treba ponovno uravnovežiti, vire financiranja pa z obdavčitve dela preusmeriti zlasti na zelene davke in davke na premoženje in kapital ob hkratnem izboljšanju učinkovitosti in pravičnosti financiranja.

²⁴⁹ Komisija je v okviru akcijskega načrta za evropski steber socialnih pravic (2021) ustanovila skupino na visoki ravni za prihodnost socialne zaščite in socialne države v EU, katere poročilo je bilo objavljeno v začetku leta 2023. Glej celotno [poročilo](#) in [infografiko](#) z 21 ključnimi priporočili.

²⁵⁰ EUI, poročilo o politiki *Learning from adversity: towards a European Union of social investment welfare states (Spoznanja v težavnih razmerah: nasproti Evropski uniji socialnih držav, ki izvajajo socialne naložbe)*, Robert Schuman Center, 2023.

Več držav članic je začelo postopke dolgoročnih razmislekov in reform v zvezi s svojimi sistemi socialne zaščite, da bi jih prilagodile novim razmeram. Finska je na primer začela dolgoročno reformo svojega sistema socialne varnosti v okviru parlamentarnega odbora, ki predlaga spremembe, potrebne do leta 2027. Portugalska je sprejela zeleno knjigo o prihodnosti dela, katere cilj je izboljšati socialnovarstveno mrežo (tudi za nestandardne oblike zaposlitve) in minimalne delovne standarde, hkrati pa z diverzifikacijo virov financiranja zagotoviti vzdržnost sistema socialne zaščite. Belgija se je s svojim nacionalnim načrtom za dostop do socialne zaščite zavezala, da bo okrepila pravičnost in učinkovitost svojega sistema socialne zaščite, odpravila vrzeli v formalnem kritju in ustreznosti ter obravnavala horizontalne vidike, kot sta digitalni razkorak in neuveljavljanje pravic.

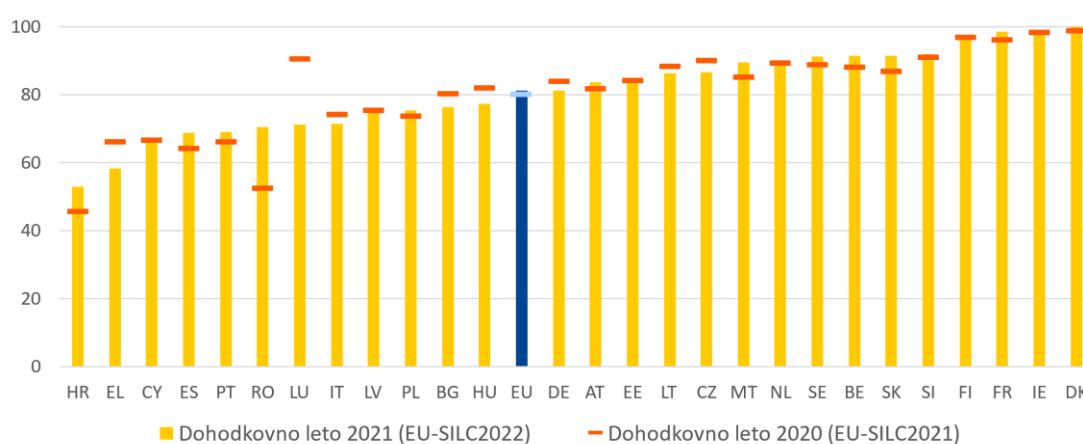
Ustreznost sistemov minimalnega dohodka je v večini držav članic EU ostala stabilna. S primerjavo dohodka upravičencev do minimalnega dohodka z nacionalnim pragom revščine in dohodkom zaposlenega z nizkimi dohodki²⁵¹ se lahko oceni učinek teh sistemov na zmanjšanje revščine ter spodbude, ki jih zagotavljajo za udeležbo na trgu dela. Medtem ko se je v nekaterih državah, kot so Litva, Latvija in Španija, ustreznost minimalnega dohodka leta 2021 izboljšala v primerjavi z letom 2020 (dohodkovni leti), zlasti v primerjavi z dohodkom zaposlenega z nizkimi dohodki, je bilo v dveh tretjinah držav EU ugotovljeno rahlo zmanjšanje (zlasti na Malti, v Luksemburgu, na Poljskem, v Sloveniji, na Nizozemskem, Irskem, v Grčiji, Italiji, na Hrvaškem, Cipru in v Estoniji, kjer je zmanjšanje znašalo od tri do pet odstotnih točk). Ustreznost minimalnega dohodka je na Nizozemskem, Irskem, Danskem, v Italiji in na Cipru ostala nad 80 % praga tveganja revščine, v Romuniji, Bolgariji, na Madžarskem in Slovaškem pa je bila pod eno tretjino praga.

²⁵¹ V skladu z metodologijo, dogovorjeno v okviru primerjalne analize za minimalni dohodek, glej skupna poročila o zaposlovanju od leta 2019.

Pokritost z minimalnim dohodkom, izražena z deležem prejemnikov socialnih prejemkov, je v EU kljub znatnim spremembam v nekaterih državah članicah v povprečju ostala večinoma nespremenjena. Leta 2022 so se stopnje pokritosti v Grčiji, na Madžarskem in v Bolgariji v primerjavi z letom 2021 (dohodkovni leti 2021 in 2020) znatno zmanjšale (za več kot 4 odstotne točke; glej sliko 2.4.10). Nasprotno pa se je stanje najbolj izboljšalo v Romuniji (za 18 odstotnih točk), čeprav je stopnja ostala pod povprečjem EU (81,1 %). O znatnem izboljšanju (več kot 4 odstotne točke) so še vedno poročali na Slovaškem, Malti, v Španiji in na Hrvaškem (ki pa je ostala država članica z najnižjo stopnjo pokritosti). Deleži prejemnikov socialnih prejemkov so bili na Danskem, Irskem, v Franciji in na Finskem skoraj 100-odstotni. Dokazi iz upravnih podatkov kažejo, da se letna izstopna stopnja zaradi zaposlitve prejemnikov minimalnega dohodka, ki so upravičeni do aktivnih politik trga dela, med državami članicami zelo razlikuje, in sicer od približno 6 % do približno 50 %²⁵². Take razlike lahko odražajo različne ravni splošne učinkovitosti. Čeprav je lahko usklajevanje med socialnimi službami in javnimi zavodi za zaposlovanje zadostno, pa postopki zagotavljanja socialnih prejemkov in vključevanja na trg dela pogosto ostajajo ločeni. V Priporočilu Sveta o zadostnem minimalnem dohodku za aktivno vključevanje so navedena pomembna področja za nadaljnjo posodobitev sistemov minimalnega dohodka v skladu s pristopom aktivnega vključevanja²⁵³.

Slika 2.4.10: Delež oseb s tveganjem revščine v gospodinjstvih z zelo nizko delovno intenzivnostjo ali brez delovno aktivnih članov, ki prejema socialne prejemke, je bil na splošno stabilen

Stopnja prejemnikov socialnih prejemkov za osebe s tveganjem revščine, stare od 18 do 64 let, ki živijo v gospodinjstvih z zelo nizko delovno intenzivnostjo ali brez delovno aktivnih članov (v %, leto raziskave 2021 oziroma 2022 ter dohodkovno leto 2020 oziroma 2021)

Opomba: podatki za Francijo so začasni. Prekinitev časovne vrste za Francijo in Luksemburg v letu 2022 ter za Luksemburg v letu 2021.

Vir: Eurostat [[ilc_li70](#)], EU-SILC.

²⁵² Glej [poročilo o minimalnem dohodku za leto 2022](#).

²⁵³ [Priporočilo Sveta o zadostnem minimalnem dohodku za aktivno vključevanje \(2023/C 41/01\)](#).

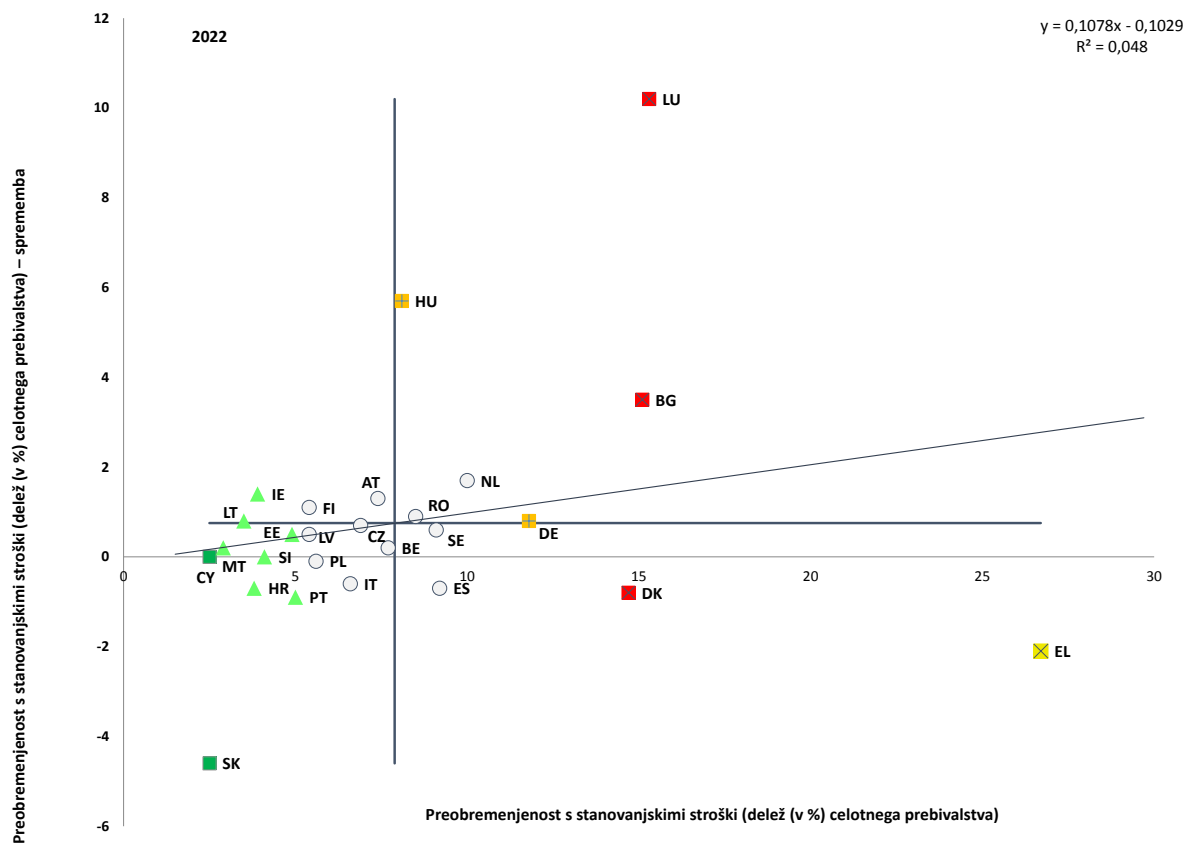
Cenovna dostopnost stanovanj je vse večji izziv v EU. Leta 2022 je 9,1 % celotnega prebivalstva EU živel v gospodinjstvu, v katerem so skupni stanovanjski stroški predstavljali več kot 40 % skupnega razpoložljivega dohodka. Ta stopnja preobremenjenosti s stanovanjskimi stroški se je na ravni EU povečala z 8,9 % leta 2021 in 7,8 % leta 2020. Grčija je v okviru te razsežnosti „država s šibkim položajem, ki pa se izboljšuje“, saj je imela najvišjo stopnjo (26,7 %), ki pa se je v primerjavi z letom 2021 (in letom 2015, ko je znašala 45,5 %) znižala. Luksemburg je imel drugo najvišjo stopnjo preobremenjenosti s stanovanjskimi stroški, ki se je od leta 2021 zvišala za 5,5 odstotne točke, in je skupaj z Bolgarijo in Dansko „država s kritičnimi razmerami“. Najnižje stopnje preobremenjenosti s stanovanjskimi stroški so bile ugotovljene na Slovaškem in Cipru, ki sta bili „najuspešnejši državi“, ter na Malti (glej sliko 2.4.11). Pri ljudeh, ki so izpostavljeni tveganju revščine, je bila stopnja preobremenjenosti s stanovanjskimi stroški znatno višja kot pri preostalem prebivalstvu na ravni EU (33,1 %, tj. 29,2 odstotne točke več), pri čemer so bile med državami članicami nekatere razlike²⁵⁴. Najvišje stopnje preobremenjenosti prebivalstva s tveganjem revščine so bile v Grčiji, na Danskem in v Bolgariji (84,5 %, zvišanje za 7,8 odstotne točke, 70,7 %, znižanje za 1,4 odstotne točke, in 50,1 %, zvišanje za 12,9 odstotne točke), najnižje (pod 15 %) pa na Cipru, Malti, v Litvi in na Slovaškem (po močnem znižanju za 18,5 odstotne točke). Na splošno so bili najemniki na trgu zasebnih najemniških stanovanj v državah članicah pogosto veliko bolj prizadeti zaradi izzivov v zvezi s cenovno dostopnostjo stanovanj kot lastniki s hipoteko ali brez nje in najemniki, ki plačujejo najemnino po znižani ceni ali jim je ni treba plačevati²⁵⁵.

²⁵⁴ Eurostat [[ilc_lvho07c](#)], EU-SILC.

²⁵⁵ Eurostat [[ilc_lvho07c](#)], EU-SILC.

Slika 2.4.11: Stopnja preobremenjenosti s stanovanjskimi stroški se je nekoliko povečala, kar kaže jasne znake divergence med državami članicami

Delež oseb, ki živijo v gospodinjstvih, preobremenjenih s stanovanjskimi stroški, stopnje leta 2022 in spremembe glede na prejšnje leto (v %, glavni kazalnik pregleda socialnih kazalnikov)

Opomba: presečišče osi je netehtano povprečje EU. Legenda je navedena v Prilogi. Prekinitev časovne vrste za Francijo in Luksemburg. Statistično pomembne spremembe so označene z zvezdico (*).

Vir: Eurostat [[tespm140](#)], EU-SILC.

Pri enostarševskih gospodinjstvih in družinah z otroki obstaja večja verjetnost, da se bodo spopadali s hudimi stanovanjskimi težavami²⁵⁶. Leta 2020 je bilo resno stanovanjsko prikrajšanih 7,6 % enostarševskih gospodinjstev, pri katerih je bila večja tudi verjetnost preobremenjenosti s stanovanjskimi stroški (16,2-odstotna stopnja v EU, kar je skoraj dvakrat več od povprečja). Delež otrok, ki živijo v gospodinjstvih, ki se spopadajo s preobremenjenostjo s stanovanjskimi stroški, se je v EU zmanjšal s 7,8 % leta 2021 na 7,1 % leta 2022. Vendar se je v Luksemburgu, Bolgariji in na Nizozemskem znatno povečal (za 12,1, 4,6 oziroma 4,1 odstotne točke), na Slovaškem in v Grčiji pa zmanjšal (za 7 oziroma 5,7 odstotne točke). Grčija je kljub temu ostala država z najvišjo stopnjo (30 %), sledile pa so ji Luksemburg (16 %), Bolgarija (14,3 %), Španija (11,5 %) in Nemčija (9,4 %).

V zadnjem desetletju je bil dosežen le majhen napredek pri zmanjšanju števila brezdomcev v državah članicah EU. Ker ni skupne statistične opredelitve in metodologije za štetje brezdomcev, podatki niso primerljivi med državami članicami, zato je ta pojav težko natančno količinsko opredeliti na ravni EU. Vendar sta Evropsko združenje nacionalnih organizacij za delo z brezdomci (FEANTSA) in Fundacija Abbé Pierre leta 2023 na podlagi ekstrapoliranih podatkov iz štetij ob določenem času, opravljenih med letoma 2017 in 2022, ocenila, da v EU vsako noč najmanj 895 000 brezdomcev spi na prostem ali v začasnih/zasilnih nastanitvenih objektih²⁵⁷. Glede na razpoložljive nacionalne podatke se je stanje v večini držav članic poslabšalo, razen na Finskem, Danskem in Nizozemskem. Sedanje gospodarske razmere, za katere so značilni naraščajoči življenjski stroški, so zaostrole vzroke za brezdomstvo in življenjske razmere najbolj ogroženih gospodinjstev.

²⁵⁶ Ta odstavek temelji na podatkih Eurostata [[ilc_mdho06a](#)], [[ilc_mdho06b](#)], [[ilc_lvho07e](#)] in [[ilc_lvho07a](#)], EU SILC. Leta 2022 je za Luksemburg prišlo do prekinitve časovne vrste.

²⁵⁷ Glej Fundacija Abbé Pierre – FEANTSA: *Eight overview of housing exclusion in Europe (Osmi pregled stanovanjske izključenosti v Evropi)*, 2023.

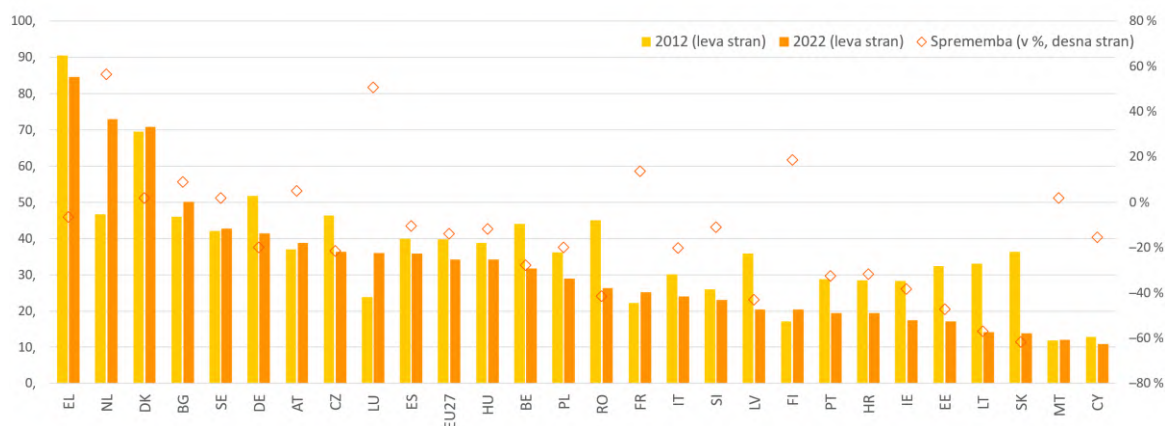
Okvir 8 stebra: Izboljšanje dostopa do cenovno dostopnih stanovanj in stanovanjske pomoči za ljudi v stiski v EU

Dostop do ustreznih stanovanj in pomoči pri pridobitvi stanovanj je temeljna pravica²⁵⁸, ki je bistvena za dobrobit in socialno kohezijo posameznikov. Kriza zaradi COVID-19 je poudarila pomen dostopnih, cenovno ugodnih in kakovostnih stanovanj za podpiranje udeležbe na trgu dela in boljših rezultatov izobraževanja. V členu 31 Evropske socialne listine in načelu 19 evropskega stebra socialnih pravic so države članice pozvane, naj zagotovijo dostop do socialnih stanovanj in pomoči pri pridobitvi stanovanj, preprečijo prisilne izselitve ter zagotovijo socialno vključevanje ranljivih in brezdomcev.

Stanovanjski stroški predstavljajo velik delež razpoložljivega dohodka, zlasti pri osebah s tveganjem revščine, ki se je v državah članicah počasi in neenakomerno zmanjševal. Stanovanjski stroški so obveznosti, ki se jim ni mogoče odpovedati brez resnega ogrožanja kakovosti življenja ali tveganja finančne stiske. Leta 2022 je delež oseb s tveganjem revščine, ki so bile preobremenjene s stanovanjskimi stroški, v EU znašal 34,2 %, kar je več kot trikratnik deleža pri celotnem prebivalstvu (9,1 %). To je posledica počasnega napredka (zmanjšanje za zgolj 5,6 odstotne točke) na ravni EU od leta 2012, pri čemer so med državami članicami precejšnje razlike. Dober napredek je bil dosežen na Slovaškem in v Litvi, kjer se je stopnja preobremenjenosti več kot prepolovila, v Estoniji, Latviji in Romuniji pa se je zmanjšala za več kot 40 %. Hkrati se je stopnja preobremenjenosti na Nizozemskem in v Luksemburgu zvišala nad 50 %, sledili pa sta ji Finska in Francija z več kot 10-odstotnim zvišanjem. V državah članicah dolgoročno ni opaziti niti vzorca konvergence niti vzorca divergence.

Stopnja preobremenjenosti s stanovanjskimi stroški pri osebah s tveganjem revščine v letih 2012 in 2022

Delež oseb s tveganjem revščine, ki živijo v gospodinjstvih, preobremenjenih s stanovanjskimi stroški, 2012 in 2022 (v %, stopnje in sprememba v odstotkih)

Vir: Eurostat [[ilc_lvho07a](#)]. Prekinitev časovne vrste za Francijo in Luksemburg v letu 2022.

Izpolnjevanje standardov materialnih pogojev, fizična dostopnost za invalide in ustvarjanje vključujočih sosesk so pogoji za kakovost stanovanj. Huda neustreznost stanovanj, tudi v smislu velikosti, je pogosto opredeljena kot oblika brezdomstva²⁵⁹. Poleg tega se premalo zastopane ali marginalizirane skupnosti, kot so Romi, pogosto soočajo s stanovanjsko segregacijo (tj. neenak dostop do splošnih, vključujočih in visokokakovostnih stanovanj ter s tem povezanih storitev). Programi socialnih stanovanj za reševanje teh izzivov se po EU razlikujejo v smislu ciljev, zahtev in pogojev za upravičenost, pa tudi finančnih sredstev (pomoč v naravi ali denarni dodatki)²⁶⁰. Z naložbami v socialna stanovanja je mogoče izboljšati dostopnost stanovanj in njihovo cenovno dostopnost za skupine z nizkimi dohodki in ranljive skupine, vključno z brezdomci.

Politike EU lahko pozitivno vplivajo na cenovno dostopnost, razpoložljivost in ustreznost stanovanj, zlasti za tiste v stiski. Medtem ko so za stanovanja in pomoč pri pridobitvi stanovanj v prvi vrsti odgovorne države članice, je mogoče s financiranjem (v okviru programov ESRR, ESS+, mehanizma za okrevanje in odpornost in InvestEU) in politikami EU pri reševanju teh izzivov podpreti prizadevanja nacionalnih in podnacionalnih javnih organov, na primer na področjih politik kohezije in razvoja mest, zaposlovanja in socialne zaščite ter industrije in energije. Poleg tega lahko pobude EU, kot sta novi evropski Bauhaus in pobuda o cenovno dostopnih stanovanjih, prispevajo k večji trajnostnosti in vključenosti na področju stanovanj²⁶¹.

Dostop do cenovno dostopnih in socialnih stanovanj je visoko na političnem, zakonodajnem in finančnem dnevnem redu več držav članic. Med njimi so zlasti **Češka, Grčija, Španija, Francija, Italija, Latvija, Malta, Poljska, Portugalska in Slovaška**. **Latvija** je na primer v okviru svojega načrta za okrevanje in odpornost začela razvijati strategijo za cenovno dostopna stanovanja, da bi vzpostavila ustrezno podporo za vse dohodkovne razrede. **Francija** je sprejela posebne ukrepe za regulacijo najemnin, **Portugalska** pa je skupaj z nadaljnjimi ukrepi za ublažitev vpliva naraščajočih obrestnih mer na stanovanjska posojila vzpostavila sistem dodatkov, da bi podprla družine pri plačevanju najemnin in hipotek (v okviru obsežnega zakonodajnega svežnja *Mais Habitação*). **Grčija** je v lokalnem okviru razvila program za posojila in pomoč pri pridobitvi stanovanj ter študentom zagotovila tudi višji stanovanjski dodatek, **Malta** pa je pripravila podporni program za prve kupce, pri čemer je zagotovila 10 000 nepovratnih sredstev. **Poljska** je sprejela predlog zakona o stanovanjskih zadrugah, **Španija** pa o stanovanjih. V **Italiji** in **Latviji** pa so bili za odpravo učinka zvišanja cen energije razviti posebni dodatki.

²⁵⁹ Fundacija Abbé Pierre – FEANTSA, *Third overview of housing exclusion in Europe (Tretji pregled stanovanjske izključenosti v Evropi)*, 2018.

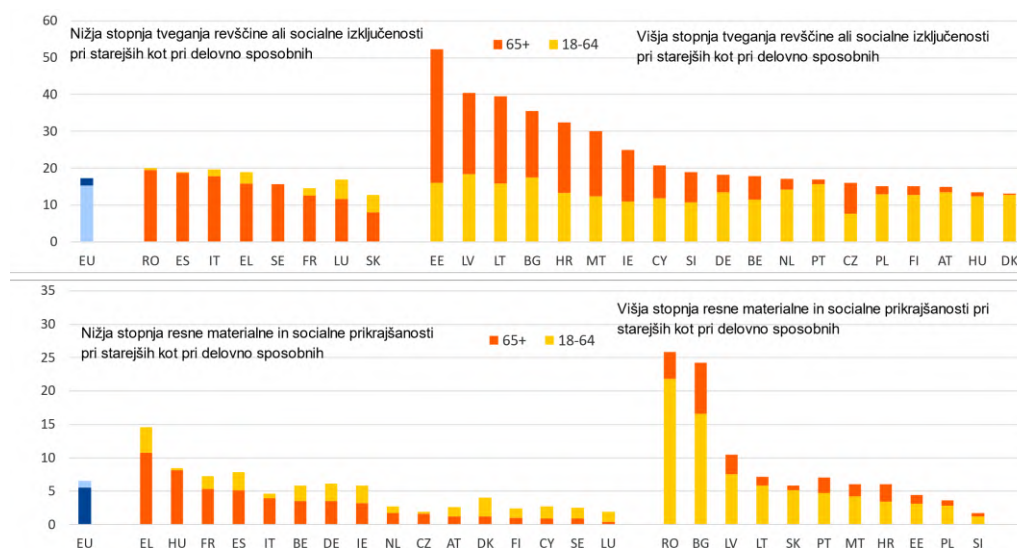
²⁶⁰ OECD, *Building for a better tomorrow: Policies to make housing more affordable (Ustvarjanje boljše prihodnosti: politike za cenovno dostopnejša stanovanja)*, 2021, Pariz.

²⁶¹ Glej Novi evropski Bauhaus – Lepo, trajnostno, skupaj (europa.eu) in pobuda o cenovno dostopnih stanovanjih.

Stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti pri osebah, starih 65 let ali več, se je po rahlem znižanju med letoma 2020 in 2021 leta 2022 zvišala. Ta stopnja se je od leta 2015 povečala z 18 % na 20,2 %, pri čemer še vedno obstaja vrzel med ženskami in moškimi (22,9 % oziroma 16,7 %). Ta splošni trend je bil posledica povečanja dohodkovne revščine v tej skupini prebivalstva, in sicer s 16,8 % leta 2021 na 17,3 % leta 2022. V večini držav je tveganje revščine v starosti večje kot pri delovno sposobnem prebivalstvu (18–64 let), čeprav se razlika med obema skupinama med državami članicami močno razlikuje (glej zgornjo preglednico na sliki 2.4.12). Stopnja resne materialne ali socialne prikrajšanosti se stalno znižuje, čeprav se je med letoma 2021 in 2022 nekoliko zvišala (s 7,4 % leta 2015 na 5,3 % leta 2021 in 5,5 % leta 2022). Ta stopnja je v večini držav članic nižja pri starejših kot pri delovno sposobnemu prebivalstvu na ravni EU (6,6 % leta 2022) (glej spodnjo preglednico na sliki 2.4.12).

Slika 2.4.12: Starejši (65 let in več) se soočajo z večjim tveganjem revščine kot delovno sposobno prebivalstvo, vendar so na splošno manj izpostavljeni resni materialni in socialni prikrajšanosti

Stopnje tveganja revščine (zgornja preglednica) ter stopnje resne materialne in socialne prikrajšanosti (spodnja preglednica) po starostnih skupinah (v %, 2022)

Opomba: na levi strani stolpci za starostno skupino 18–64 let dopolnjujejo stolpce za starostno skupino 65 let ali več; na desni strani stolpci za starostno skupino 65 let ali več dopolnjujejo stolpce za starostno skupino 18–64 let. Prekinitev časovne vrste za Francijo in Luksemburg.

Vir: Eurostat [[ilc_li02](#)] in [[ilc_md11](#)], EU-SILC.

Pokojnine v EU v povprečju znašajo približno tri petine dohodka ob koncu poklicne poti.

Povprečna pokojnina oseb, starih 65–74 let, je leta 2022 še naprej znašala 58 % dohodka od dela oseb, starih 50–59 let²⁶². To skupno nadomestitveno razmerje se od leta 2012, ko je znašalo 54 %, počasi povečuje. V nekaterih državah (kot so Luksemburg, Španija, Italija in Grčija) znaša več kot 70 %. V teh državah članicah so tudi stopnje revščine v starosti običajno nižje v primerjavi z delovno sposobnim prebivalstvom. Po drugi strani pa je nadomestitveno razmerje v 12 državah članicah nižje od 50 %, pri čemer je v štirih celo nižje od 40 % (Litva, Irska, Bolgarija in Hrvaška), v Romuniji pa se je povečalo z 38 % leta 2021 na 52 % leta 2022. Leta 2022 je bilo razmerje pri ženskah v večini držav članic nižje²⁶³.

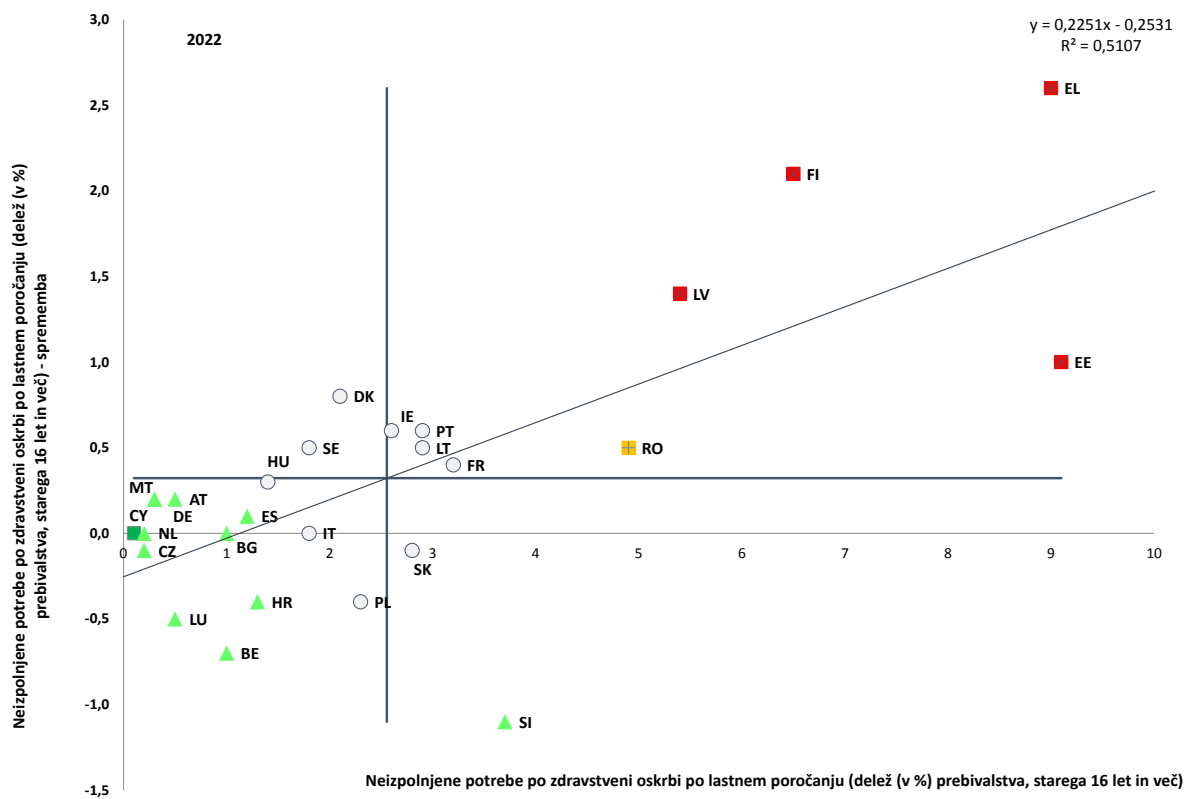
Leta 2022 so neizpolnjene potrebe po zdravstveni oskrbi po lastnem poročanju v povprečju ostale na splošno stabilne, vendar so se med državami članicami zelo razlikovale. Medtem ko se je povprečje EU le zmerno povečalo, in sicer z 2 % leta 2021 na 2,2 % leta 2022, so med državami še vedno velike razlike, ki segajo od 0,1 % na Cipru do 9,1 % v Estoniji (glej sliko 2.4.13), pri čemer je opaziti vzorec divergence. Najvišje ravni neizpolnjenih potreb po zdravstveni oskrbi so bile sporočene v Estoniji, Grčiji, na Finskem in v Latviji, ki so vse „države s kritičnimi razmerami“, pa tudi v Romuniji, ki je „država, ki jo je treba spremljati“. Potem ko so se ravni v zadnjih desetih letih na splošno znižale, se v teh državah spet zvišujejo. Zlasti v Grčiji (predvsem zato, ker je zdravstvena oskrba „predraga“) in na Finskem (predvsem iz razlogov, povezanih s „čakalno dobo“) je leta 2022 prišlo do zvišanja za več kot 2 odstotni točki. Najnižje ravni neizpolnjenih potreb (z vrednostmi pod 1 %) so bile sporočene na Cipru, ki je na tem področju „najuspešnejša država“, ter na Nizozemskem, Češkem, v Nemčiji, na Malti, v Luksemburgu in Avstriji, ki so vse „nadpovprečne države“ (skupaj z Belgijo, Bolgarijo, Španijo in Hrvaško). Osebe v gospodinjstvih z nizkimi dohodki pogosteje poročajo o neizpolnjenih zdravstvenih potrebah, čeprav se obseg vrzeli v primerjavi s celotnim prebivalstvom med državami članicami razlikuje. Največje razlike med najnižjimi in najvišjimi dohodkovnimi kvintili so bile sporočene za Grčijo (11 odstotnih točk), Latvijo, Romunijo (8,4 odstotne točke pri obeh), Finsko (7,6 odstotne točke) in Portugalsko (6,1 odstotne točke). Tudi v sporočenih neizpolnjenih potrebah so bile ugotovljene regionalne razlike, na primer na Madžarskem, v Romuniji in na Poljskem (glej sliko 10 v Prilogi 5).

²⁶² Kot kaže skupno nadomestitveno razmerje, Eurostat [[ilc_pnp3](#)], EU-SILC, opredeljeno kot razmerje mediane individualnih bruto pokojnin v starostni skupini 65–74 let glede na mediano individualnih bruto dohodkov v starostni skupini 50–59 let, brez drugih socialnih prejemkov.

²⁶³ Dodatne informacije o ključnih značilnostih pokojninskih sistemov so na voljo v okviru [primerjalne analize](#) ustreznosti pokojnin, ki sta ga skupaj razvila Odbor za socialno zaščito in Evropska komisija. Okvir je treba uporabljati na podlagi celovitejše analize v poročilu o ustreznosti pokojnin.

Slika 2.4.13: Velike razlike v neizpolnjenih potrebah po zdravstveni oskrbi po lastnem poročanju, zabeležene v državah članicah

Neizpolnjene potrebe po zdravstveni oskrbi po lastnem poročanju, stopnje leta 2022 in spremembe glede na prejšnje leto (v %, glavni kazalnik pregleda socialnih kazalnikov)

Opomba: presečišče osi je netehtano povprečje EU. Legenda je navedena v Prilogi. Prekinitev časovne vrste za Francijo in Luksemburg.

Vir: Eurostat, [tespm_110], EU-SILC.

Zaradi demografskega razvoja, zlasti daljše pričakovane prihodnje življenjske dobe, se povečuje potencialna potreba po dolgotrajni oskrbi v prihodnosti. Število oseb, ki bi lahko potrebovale dolgotrajno oskrbo, naj bi se v EU povečalo s 30,8 milijona leta 2019 na 33,7 milijona leta 2030 in 38,1 milijona leta 2050²⁶⁴. Po podatkih iz leta 2019 je v EU dolgotrajno oskrbo potrebovalo 26,6 % ljudi, starih 65 let ali več, ki živijo v zasebnih gospodinjstvih, pri čemer so bile med spoloma velike razlike (32,1 % žensk v primerjavi z 19,2 % moških)²⁶⁵. Najnovejše mikrosimulacije Skupnega raziskovalnega središča kažejo, da so poleg demografskih dejavnikov prizadevanja za izobraževanje in spodbujanje zdravja ter preprečevanje bolezni ključni dejavniki, ki vplivajo na predvideno potrebo po dolgotrajni oskrbi²⁶⁶.

Osebe, ki potrebujejo dolgotrajno oskrbo, imajo pogosto omejen dostop do storitev formalne oskrbe na domu, saj te niso cenovno dostopne, na voljo ali dovolj kakovostne. Leta 2019 je 46,5 % ljudi v EU, starih 65 let ali več, ki so imeli resne težave pri osebni skrbi ali gospodinjstvih opraviilih, poročalo, da pri takih dejavnostih njihova potreba po pomoči ni bila izpolnjena. To je bilo precej izrazitejše pri ljudeh iz najnižjega dohodkovnega kvintilnega razreda (51,2 %) v primerjavi s tistimi iz najvišjega dohodkovnega kvintilnega razreda (39,9 %). Pomanjkanje dostopa do formalne oskrbe lahko pomeni neizpolnjene potrebe po oskrbi ali breme za neformalne oskrbovalce. Izzivi v zvezi z dostopom so še večji zaradi velikega pomanjkanja delovne sile in spretnosti v sektorju oskrbe. Ocenjuje se, da bi se moral delež dolgotrajne oskrbe v celotni zaposlenosti v državah OECD za zadostitev napovedanemu povečanemu povpraševanju v naslednjem desetletju povečati za 32 % oziroma povprečno za 0,6 odstotne točke²⁶⁷. Prav tako se morajo izboljšati delovni pogoji v sektorju, da se ohranijo zaposleni in privabijo delavci s pravimi spretnostmi. Z boljšimi delovnimi pogoji ter boljšim izobraževanjem in usposabljanjem za poklice v sektorju bi se izboljšala tudi kakovost oskrbe. OECD je za merjenje stopnje socialne zaščite za dolgotrajno oskrbo v starosti in njeno primerjavo med državami ob podpori Evropske komisije oblikovala sklop značilnih primerov potreb po dolgotrajni oskrbi²⁶⁸. Analiza kaže, da so lahko samoplačniški izdatki za oskrbo v

²⁶⁴ Evropska komisija in Odbor za ekonomsko politiko, *The 2021 Ageing Report – Economic and Budgetary Projections for the EU Member States* (2019–2070) (Poročilo o staranju prebivalstva za leto 2021 – gospodarske in proračunske napovedi za države članice EU (2019–2070)), Urad za publikacije Evropske unije, Luxembourg.

²⁶⁵ Eurostat [[hlth_ehis_tadle](#)], EHIS. Ta ukrep, ki temelji na raziskavi, zajema samo osebe v zasebnih gospodinjstvih, ne pa tudi oseb v bivalni oskrbi.

²⁶⁶ Skupno raziskovalno središče, *Demographic microsimulation of long-term care needs in the European Union* (Demografska mikrosimulacija potreb po dolgotrajni oskrbi v Evropski uniji), 2023.

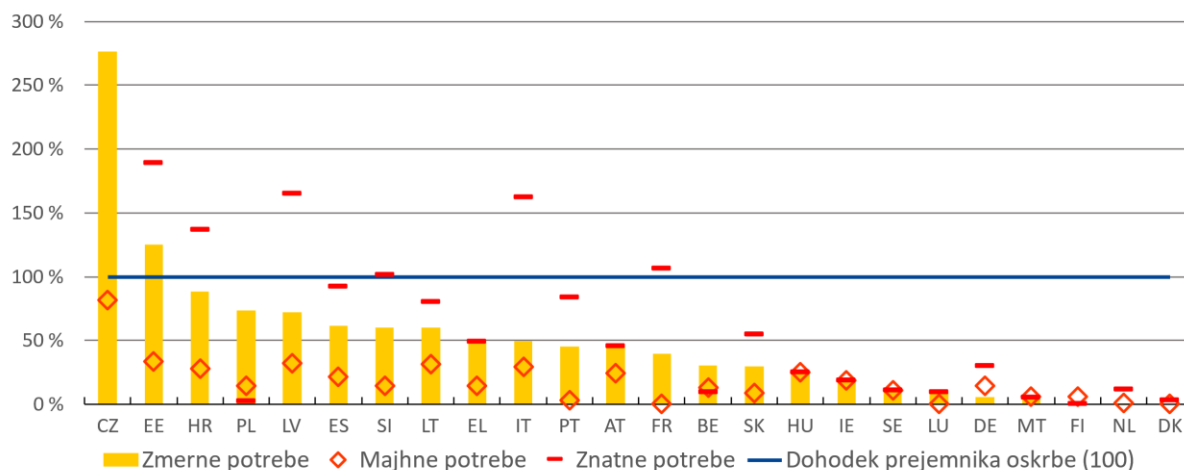
²⁶⁷ OECD, *Beyond Applause? Improving Working Conditions in Long-Term Care* (Po aplavzu: izboljšanje pogojev na področju dolgotrajne oskrbe), 2023.

²⁶⁸ Cravo Oliveira Hashiguchi, T. in Llana-Nozal, A., *The Effectiveness of Social Protection for Long-term Care in Old Age: Is social protection reducing the risk of poverty associated with care needs?* (Učinkovitost socialne zaščite za dolgotrajno oskrbo v starosti: ali socialna zaščita zmanjšuje tveganje revščine, povezano s potrebami po oskrbi?), delovni dokumenti OECD o zdravju št. 117, OECD Publishing, Pariz, 2021.

nekaterih državah članicah tudi po prejemu dajatev za dolgotrajno oskrbo zelo visoki, zlasti za starejše, ki imajo znatne potrebe po dolgotrajni oskrbi in so oskrbovani na domu (glej sliko 2.4.14).

Slika 2.4.14: Samoplačniški izdatki za oskrbo so lahko zelo visoki, zlasti za starejše z znatnimi potrebami po dolgotrajni oskrbi, ki prejemajo oskrbo na domu

Samoplačniški izdatki za oskrbo na domu kot delež starostnega dohodka (po javni podpori) za prejemnike oskrbe z mediano dohodka in brez neto premoženja, po stopnji resnosti, 2022

Opomba: EE se nanaša na Talin v Estoniji, IT na Alto Adige (Južna Tirolska) v Italiji, AT na Dunaj v Avstriji, BE pa na Flandrijo v Belgiji.

Vir: analize OECD, ki temeljijo na vprašalniku OECD o socialni zaščiti za dolgotrajno oskrbo, podatkovni zbirki OECD o porazdelitvi dohodka in podatkovni zbirki OECD o porazdelitvi premoženja.

2.4.2 Ukrepi držav članic

Skoraj vse države članice so izvajale podporne ukrepe za pomoč ljudem pri obvladovanju višjih življenjskih stroškov. Večina držav članic (**Belgija, Ciper, Španija, Finska, Litva, Nizozemska, Portugalska, Romunija, Slovenija**) je povečala prejemke, kot so minimalni dohodek, družinski prejemki in otroški dodatki, nadomestila za brezposelnost in pokojnine. **Slovenija** je ena redkih držav, ki je prilagodila tudi stanovanjske dodatke. **Grčija** in **Slovaška** sta se v letu 2022 odločili za enkratna dodatna plačila in dodatne obroke za minimalni dohodek in družinske prejemke / otroške dodatke. **Švedska** od pandemije dalje družinam z otroki zagotavlja dodaten znesek stanovanjskega dodatka, junija 2023 pa ga je zaradi visokih življenjskih stroškov še povečala²⁶⁹.

²⁶⁹ Obsežnejše evidentiranje ukrepov, ki jih države članice izvajajo za obvladovanje zvišanja cen energije in visokih življenjskih stroškov, je na voljo v [letnem poročilu Odbora za socialno zaščito za leto 2023](#).

V podporo dostopu do osnovnih storitev, zlasti energije, so države članice zaradi višjih cen sprejele obsežne nujne ukrepe, ki so bili začasni, vendar pogosto niso bili ciljno usmerjeni²⁷⁰. **Belgija** je na primer pozimi 2022–2023 izvajala dva svežnja prispevkov za podporo vsem gospodinjstvom v obliki samodejnih odbitkov od računov za električno energijo in plin. Irska je dodelila 1,2 milijarde EUR za energetske podpore v obliki dobropisa, da bi odjemalcem pomagala zmanjšati njihove račune za električno energijo. **Francija** je uvedla izredni energetski bon kot enkratno dodatno podporo najranljivejšim gospodinjstvom, **Češka** pa je uvedla začasno omejitev cen energije. **Portugalska** je uvedla bon za ranljiva gospodinjstva, da bi ublažila energetske revščine na področju stanovanj („Vale Eficiência“) in znižala DDV na električno energijo na 6 % za domače odjemalce in/ali odjemalce z nizko napetostjo s pogodbeno močjo do 6,9 kVA. **Bolgarija** in **Romunija** sta v okviru pobude SAFE zagotovili začasno podporo najranljivejšim gospodinjstvom s programom kuponov, financiranim s sredstvi iz ESS – REACT-EU. **Španija** je do 31. decembra 2023 podaljšala ukrep, s katerim se zagotavlja osnovna oskrba z vodo, plinom, električno energijo in telekomunikacijami. **Italija** je uvedla sklad v višini 112 milijonov EUR za financiranje ciljno usmerjenih bonov, da se pokrijejo stroški prevoza posameznikov z nizkimi dohodki. **Malta** od oktobra 2022 vsem prebivalcem, ki imajo osebno prevozno kartico, zagotavlja brezplačen javni prevoz. **Slovenija** je omejila cene električne energije in plina za gospodinjstva. Začasno je znižala stopnjo DDV (z 22 % na 9,5 %) in prepolovila trošarine za električno energijo in plin. **Slovaška** je uvedla cenovne kapice za plin, ogrevanje in električno energijo za gospodinjstva in podjetja. Sprejeta so bila tudi enkratna izplačila osebam, ki so jih visoke cene energije najbolj prizadele.

²⁷⁰ Tudi za te ukrepe glej [letno poročilo Odbora za socialno zaščito za leto 2023](#).

Več držav članic se je osredotočilo na obravnavanje in preprečevanje izzivov, povezanih z revščino, in sicer z izboljšanjem ustreznosti socialnovarstvenih prejemkov na podlagi minimalnega dohodka in socialne pomoči ter pokritosti z njimi. Latvija je sprejela reformo minimalnega dohodka, ki za leti 2023 in 2024 vključuje povečanje vseh transferjev, povezanih z minimalnim dohodkom, prihodnje pragove minimalnega dohodka, pokojnin in različnih ukrepov socialne podpore pa povezuje z mediano dohodka ter s tem predvideva letno indeksacijo. Poljska in Madžarska sta uvedli ukrepe, namenjene določenim starostnim skupinam ali območjem. Bolgarija je v skladu z reformo socialnovarstvenih prejemkov na podlagi minimalnega dohodka uvedla zakonske spremembe za dodatek za ogrevanje, da bi racionalizirala ciljne skupine, zvišala dohodkovni prag in povečala pokritost z dodatkom. Češka je zvišala znesek „življenjskega minimuma“ in „eksistenčnega minimuma“ za približno 5 %, pri čemer se oba uporabljata za izračun drugih dodatkov.

V več državah članicah so bili sprejeti ukrepi za posodobitev minimalnega dohodka in socialne pomoči. Nemčija je z zakonom o prejemkih državljanov (*Bürgergeld-Gesetz*) uvedla obsežno reformo zagotavljanja minimalnega dohodka. Osnovna dohodkovna podpora za iskalce zaposlitve je bila ustrezno reformirana. Poleg prilagoditve standardnih stopenj potreb (raven prejemkov) je namen zakona zagotoviti podporo delovno sposobnim prosilcem pri izkoriščanju novih priložnosti. Zakon spodbuja razvoj spretnosti z dodatki za nadaljnje izobraževanje in usposabljanje (*Weiterbildungsgeld*), dodatnimi prejemki za državljane (*Bürgergeldbonus*) ter dodatkom za stalno izobraževanje in usposabljanje (*Weiterbildungsprämie*). Prednostno obravnavanje zaposlenih v knjigi II zakonika o socialni varnosti je bilo odpravljeno, kar omogoča, da se več ljudi vključi v začetno in nadaljnje usposabljanje. Na **Finskem** je parlamentarni odbor za socialno varnost s sedemletnim mandatom (2020–2027) zadolžen za reformo finskega sistema socialne varnosti in zmanjšanje njegove zapletenosti. V vmesnem poročilu so opisani alternativni načini organizacije socialne varnosti in predlogi reform, vključno s smernicami politike za kazalnike in orodja za ocenjevanje napredka. Na **Portugalskem** potekajo prizadevanja za posodobitev in poenostavitev sistema socialnega varstva in povečalo se je uveljavljanje prejemkov v okviru digitalnega prehoda na področju socialne varnosti. V nedavno revidiranem načrtu za okrevanje in odpornost so bili sprejeti ukrepi za uvedbo enotnega socialnega prejemka, ki je namenjen temu, da bo nadomestil sklop neprispevnih denarnih prejemkov, čeprav so še v predhodni fazi. **Španija** si še naprej prizadeva za izvajanje reforme minimalnega dohodka, zlasti z razvojem vozlišča za ustvarjanje poti vključevanja za prejemnike minimalnega dohodka. Po zaključku pilotnih projektov, ki so podprti z mehanizmom za okrevanje in odpornost, bodo ocenjeni dejavniki pokritosti, učinkovitosti in uspeha. Poleg tega lahko od 1. januarja 2023 upravičenci do minimalnega dohodka izkoristijo spodbudo za delo: če najdejo zaposlitev ali zvišajo obseg delovnega časa se znesek njihovega nadomestila ne zmanjša v enaki meri kot se poveča njihov prihodek od dela. **Romunija** je revidirala svojo zakonodajo o minimalnem dohodku, da bi izboljšala socialno pomoč. Cilj reforme je zmanjšati revščino, spodbuditi zaposlovanje z aktivacijskimi ukrepi in povečati stopnjo izobrazbe, hkrati pa zmanjšati upravno breme za upravo in upravičence. **Slovaška** je zdravstvenim delavcem in drugim zaposlenim v ustanovah za socialno zaščito otrok zagotovila dodatek za stabilizacijo.

Odporne socialne storitve so bistvenega pomena, kot je pokazala pandemija COVID-19. Ciper je sprejel reformo, katere cilj je prestrukturiranje in posodobitev socialnih storitev, da se zagotovi hiter odziv na potrebe ranljivih oseb. V **Latviji** je v izjavi nove vlade določen cilj uvedbe minimalne košarice socialnih storitev, ki se bodo obvezno zagotavljale na lokalni ravni. Podobno bo **Španija** v okviru svojega načrta za okrevanje in odpornost sprejela reformo, s katero bo zagotovila minimalni skupni portfelj storitev in skupne standarde za zagotavljanje socialnih storitev po vsej državi. **Bolgarija** namerava do konca leta 2023 v okviru svojega načrta za okrevanje in odpornost pripraviti nacionalno evidentiranje socialnih storitev, s čimer se bodo opredelile vrzeli v zagotavljanju in pomagale določiti potrebe po naložbah.

V obdobju 2022–2023 je bilo uvedenih več reform v zvezi s sistemi nadomestil za brezposelnost²⁷¹. Švedska se je junija 2023 zaradi negotovih gospodarskih razmer odločila, da bo ohranila lažji dostop do nadomestil za brezposelnost, zlasti kar zadeva upoštevno obdobje, delovno zgodovino in potencialni dostop za podjetnike (v primeru ponavljajočih se prekinitev poslovnih dejavnosti). **Estonija** je v okviru svojega načrta za okrevanje in odpornost decembra 2022 sprejela reformo denarnih nadomestil iz zavarovanja za primer brezposelnosti, s katero je obdobje prejemanja nadomestil od konca junija 2023 postalo odvisno od gospodarskega cikla. Cilj je izboljšati socialno zaščito brezposelnih v težjih razmerah na trgu dela, hkrati pa podpreti hitrejšo vrnitev na delovno mesto, ko se razmere izboljšajo. V **Franciji** se je z reformo zavarovanja za primer brezposelnosti, sprejeto decembra 2022, skrajšalo trajanje nadomestil za brezposelnost in odpravil dostop do nadomestil za brezposelnost v primeru opustitve zaposlitve. **Finska** je napovedala reformo za zagotovitev več spodbud za delo, s katero se bo podaljšalo trajanje predhodnega dela, znesek nadomestil pa bo odvisen od predhodnega dohodka, medtem ko se bo nadomestitvena stopnja sčasoma znižala.

²⁷¹ Glej tudi poročilo Komisije o izvajanju Priporočila Sveta o dostopu do socialne zaščite, ([COM\(2023\) 43 final](#)), sprejeto januarja 2023.

Cilj ukrepov, ki so jih sprejele nekatere države članice, je bil izboljšati dostop do socialne zaščite za posebne skupine, kot so samozaposlene osebe. V Litvi je vlada junija 2023 v okviru svojega načrta za okrevanje in odpornost predlagala reformo zavarovanja za primer brezposelnosti, da bi skrajšala trajanje minimalnih zahtevanih prispevkov (z 12 na devet mesecev v zadnjih 30 mesecih) in vključila samozaposlene. V Španiji je bil z reformo iz julija 2022 vzpostavljen nov sistem prispevkov za samozaposlene, zaščita v primeru prenehanja opravljanja dejavnosti pa je bila izboljšana. Španija je v okviru cikličnega mehanizma RED za prožnost in stabilizacijo zaposlovanja uredila tudi novo nadomestilo za samozaposlene delavce v sektorju, ki ga je prizadela začasna brezposelnost. Poleg tega so bila z reformo statusa umetnikov julija 2023 uvedena posebna nadomestila za brezposelnost. Češka je septembra 2023 uvedla nekatere spremembe za delavce v okviru „sporazumov za opravljanje dela“, da bi se vsaj delno zagotovili enaki konkurenčni pogoji kot pri klasičnih pogodbah o zaposlitvi (uvedba plačanega dopusta in dodatnega plačila za konec tedna, noči ali praznike). V Belgiji je bil z novimi predpisi, odobrenimi decembra 2022, zakon o socialni zaščiti prilagojen posebnemu stanju na področju zaposlovanja in delovnim razmerjem umetnikov in tehnikov, s čimer je bil uveden nov status „umetniških delavcev“. Z novim „prejemkom za umetniško delo“ (od oktobra 2022) so bile razširjene kategorije umetniških delavcev, izboljšan pa je bil tudi njihov dostop do posebne vrste nadomestil za brezposelnost.

Dostop do nadomestil za čas bolezni je bil olajšan z različnimi ukrepi. Na Irskem je bila januarja 2023 z zakonom o bolniškem dopustu iz leta 2022 uvedena zakonska pravica do nadomestila za odsotnost zaradi bolezni, ki zaposlenim (zlasti tistim z nizko plačo in brez pravice do sistema nadomestil za odsotnost zaradi bolezni podjetja) zagotavlja pravico do minimalnega obdobja plačanega dopusta, če zbolijo ali utrpijo poškodbo, zaradi katere niso sposobni za delo. Trajanje plačanega bolniškega dopusta se bo v naslednjih treh letih postopoma podaljševalo, da bi se preprečilo pretirano finančno breme za delodajalce. Španija je od junija 2023 uvedla tri nove razloge za bolniški dopust, ki niso povezani z delom, pri čemer minimalno obdobje plačevanja prispevkov ni potrebno. Ciper je februarja 2023 v okviru svoje politike za digitalizacijo in posodobitev povezovanja državljanov s sistemom socialnega zavarovanja vzpostavil elektronsko platformo za oddajo vlog za nadomestila za čas bolezni.

Več držav članic je okrepilo družinske prejemke in otroško varstvo, tudi v odziv na višje življenjske stroške. V **Avstriji** je zvezna vlada v šolskih letih 2022–2023 in 2026–2027 zveznim deželam dodelila skupno 200 milijonov EUR subvencij za posebne namene, da bi pospešila širitev osnovnih storitev otroškega varstva v izobraževanju. V **Bolgariji** so bili dodatki za vpis v šolo v višini 300 BGN (154 EUR), ki so se prvotno podeljevali učencem prvega in osmega razreda, razširjeni tudi na učence drugega, tretjega in četrtega razreda. Na **Cipru** se storitve varstva za otroke do štirih let subvencionirajo z neposrednimi plačili vrtcem. Subvencija lahko doseže do 80 % mesečnih stroškov otroškega varstva, pri čemer je najvišji znesek odvisen od ravni dohodka. Na **Češkem** je bil staršem z letnim dohodkom pod 1 milijonom CZK (40 000 EUR) podeljen enkratni dodatek v višini 5 000 CZK (200 EUR). V **Estoniji** so se zvišali družinski dodatki za družine s tremi ali več otroki. V **Nemčiji** je otroški dodatek od januarja 2023 določen na 250 EUR na otroka na mesec, pri čemer se je zvišal za prvega in drugega otroka, za tretjega otroka pa je nekoliko nižji. Družine z nizkimi dohodki prejemajo dodatne otroške dodatke. V **Grčiji** je bila 50 srednjim in 70 velikim podjetjem ponujena finančna podpora za vzpostavitev ustanov za varstvo otrok, starih od šest mesecev do dveh let in pol. V okviru pilotnega projekta starši z otroki, starimi do dveh let in pol, prejmejo bone, s katerimi se krije del storitev otroškega varstva, ki jih zagotavljajo certificirani varuhi. Na **Irskem** je bilo za nacionalni sistem otroškega varstva dodeljenih dodatnih 121 milijonov EUR. Na **Nizozemskem** delno in od dohodka odvisno povračilo stroškov otroškega varstva ni več odvisno od števila delovnih ur, ki jih starši dejansko opravijo. Na **Poljskem** je bilo skoraj 704 milijonov EUR iz ESS+ in 380 milijonov EUR iz mehanizma za okrevanje in odpornost dodeljenih za vzpostavitev več kot 100 000 novih ustanov za varstvo otrok med letoma 2022 in 2029, vključno z ustanovami, ki so prilagojene potrebam invalidnih otrok ali otrok, ki potrebujejo posebno oskrbo. Na **Portugalskem** je bil uveden nov dodatek v okviru jamstva za otroke, ki je vezan na materialni položaj in se izplačuje poleg dodatka za družino. Posodobljeni so bili tudi zneski družinskega dodatka in drugih družinskih prejemkov, od januarja 2023 pa so otroci, rojeni (vključno) od 1. septembra 2021, upravičeni do brezplačnega otroškega varstva. Na **Slovaškem** se je zvišal starševski dodatek. Zaposleni starši lahko ta dodatek uporabijo za stroške, povezane z otroškim varstvom, in sicer dokler otrok ne dopolni tri leta ali – v primeru dolgotrajne zdravstvene težave – največ šest let .

V **Sloveniji** so prejemniki denarne socialne pomoči in dohodkovne podpore prejeli enkratni dodatni energetski dodatek v višini 200 EUR, ki je bil odvisen od velikosti družine. Poleg tega so družine oktobra, novembra in decembra 2022 prejele dodatek k obstoječim otroškim dodatkom, ki je znašal od 21 EUR do 123 EUR. V **Španiji** so bili dodatki za otroško varstvo v višini 100 EUR mesečno na otroka, mlajšega od treh let, razširjeni, da bi poleg zaposlenih mater zajemali tudi ženske, ki prejemajo prispevna ali neprispevna nadomestila za brezposelnost.

Države članice so sprejele ukrepe v skladu s priporočilom Sveta o vzpostavitvi evropskega jamstva za otroke iz leta 2021. Medtem ko nekatere države članice še vedno pripravljajo svoje akcijske načrte za izvajanje evropskega jamstva za otroke, so bili sprejeti številni ukrepi politike, na primer za izboljšanje socialne vključenosti ranljivih otrok, kot so deinstitutionalizacija alternativne oskrbe v **Grčiji** in brezplačna šolska prehrana na **Hrvaškem** in v **Luksemburgu**. V **Španiji** je izvajanje smernic za evropsko jamstvo za otroke spodbudilo širši sklop reform, pri čemer je bilo med letoma 2021 in 2023 sprejetih 11 zakonodajnih aktov, med drugim posodobitev socialnih storitev in krepitev izobraževalnega sistema v okviru načrta za okrevanje in odpornost za zagotovitev vključujočega izobraževanja za otroke s posebnimi potrebami. Vzpostavljen je bil tudi sistem upravljanja na več ravneh za izvajanje jamstva s koordinatorji na regionalni ravni.

Več držav članic je sprejelo ukrepe za okrepitev prejemkov za invalidnost ali finančne podpore družinam in oskrbovalcem vzdrževanega invalidnega družinskega člana. Nekatere države so uvedle zakonodajne spremembe, ki zagotavljajo boljšo zaščito in finančno podporo osebam z obveznostmi oskrbe, npr. z zagotavljanjem novih pravic staršem invalidnega otroka (**Francija**), novimi ugodnostmi za družinske člane, ki skrbijo za invalidnega sorodnika (**Slovaška**), zmanjšanjem ovir pri dostopu do dodatkov za oskrbovalce za osebe, ki živijo skupaj, ali z davčnimi dobropisi za starše invalidnih otrok (**Malta**). **Malta** in **Hrvaška** prav tako razvijata sheme osebne asistence, da bi podprli neodvisno življenje invalidov in izboljšali njihovo udeležbo v izobraževanju, zaposlovanju in družbi. Več držav članic še naprej vlaga v izboljšanje socialnih storitev in oskrbe na domu, da bi invalidom omogočile nadaljnje življenje doma, tudi v okviru reform njihovih sistemov dolgotrajne oskrbe (npr. **Bolgarija, Slovenija**).

Dostop do cenovno dostopnih in socialnih stanovanj je visoko na političnem, zakonodajnem in finančnem dnevnem redu več držav članic. Latvija je na primer v okviru svojega načrta za okrevanje in odpornost začela razvijati strategijo za cenovno dostopna stanovanja, da bi vzpostavila ustrezno podporo v obliki socialnih stanovanj in občinskih stanovanj z nizkimi najemninami, tudi za ranljiva gospodinjstva. **Francija** je sprejela posebne ukrepe za regulacijo najemnin, **Portugalska** pa je skupaj z nadaljnjimi ukrepi za ublažitev vpliva naraščajočih obrestnih mer na stanovanjska posojila vzpostavila sistem dodatkov, da bi podprla družine pri plačevanju najemnin in hipotek (v okviru pravnega svežnja *Mais Habitação*). **Grčija** se je osredotočila na študente ter jim zagotovila višji stanovanjski dodatek. V **Italiji** in **Latviji** so bili razviti posebni dodatki, da se odpravi učinek zvišanja cen energije. **Grčija** je za olajšanje dostopa do stanovanj in izboljšanje cenovne dostopnosti stanovanj v lokalnem okviru uvedla program za posojila in pomoč pri pridobitvi stanovanj, **Malta** pa je pripravila podporni program za prve kupce. **Poljska** je sprejela predlog zakona o stanovanjskih zadrugah.

Sprejeti so bili ukrepi v zvezi s pokojninami, da bi sistemi postali odpornejši in pravičnejši. Ti so vključevali zlasti posodobitev pokojnin (**Bolgarija**), revizijo mehanizmov indeksacije pokojnin (**Estonija** in **Italija**) in odmernih stopenj s poudarkom na spodbujanju dostopa do osnovnih starostnih prejemkov, zvišanje ravni minimalnih pokojnin (**Belgija**, **Hrvaška**, **Latvija**) ter zmanjšanje davčne obremenitve oseb z nizkimi pokojninami (**Nemčija**, **Malta**, **Estonija**, **Italija**). **Španija** se je v okviru svojega načrta za okrevanje in odpornost odločila za postopno povečanje najvišjih osnov za pokojninske prispevke in najvišjih pokojnin ter uvedla nov način obračunavanja, da se bodo minimalne in neprispevne pokojnine višale v skladu z razvojem minimalne plače. Marca 2023 so bili sprejeti tudi različni ukrepi za zmanjšanje razlik v pokojninah med spoloma, vključno z boljšo zastopanostjo v poklicih in povečanjem dopolnila za razlike v pokojninah med spoloma. S špansko reformo pokojninskega sistema iz leta 2023 se zagotavlja enako obravnavanje delavcev s krajšim delovnim časom in delavcev s polnim delovnim časom pri izračunu obdobja plačevanja prispevkov za pridobitev pravice do starostne pokojnine, prav tako je bilo odločeno, da se prispevki za socialno varnost samozaposlenih oseb postopoma izenačijo s sistemom zaposlenih oseb. V **Franciji**, na **Portugalskem** in **Danskem** so bila uvedena izredna zvišanja pokojnin in podpora za nizke pokojnine, na **Nizozemskem** in v **Litvi** pa so se zvišale javne pokojnine.

Na **Hrvaškem** in **Malti** so bile zvišane družinske pokojnine, pogoji za dostop do njih pa omiljeni, medtem ko so bili v **Španiji**, **Franciji**, **Nemčiji** in na **Malti** sprejeti ukrepi za izboljšanje položaja oseb z zmanjšano delovno sposobnostjo. V **Belgiji** so bili starševstvo, oskrbovalski dopusti in začasna brezposelnost z reformo iz julija 2023 vključeni v obdobja plačevanja prispevkov za dostop do minimalne pokojnine. Na **Češkem** in **Malti** so prav tako odločali o zvišanju pokojnin in dobropisih za prispevke za vzgojo otrok. **Italija** se je odločila, da bo leta 2023 začasno podaljšala predplačilo socialne pokojnine (*APE Sociale*) za osebe, ki so stare vsaj 63 let, niso upravičene do pokojnine, so opravljale težka dela ali imajo vsaj 74-odstotno invalidnost, brezposelne, ki so izčrpali nadomestila za brezposelnost, in oskrbovalce. Na **Slovaškem** je julija 2023 začelo veljati dodatno zvišanje pokojnin, pri čemer so bila merila za podelitev invalidske pokojnine poenostavljena, znesek pa se je zvišal. Minimalne pokojnine so se od oktobra 2023 zvišale na začetno raven 145 % eksistenčnega minimuma (389,90 EUR).

Reforme, povezane z upokojitveno starostjo in daljšim delovnim življenjem, so temeljile na zagotavljanju fiskalne vzdržnosti in ustreznosti. V **Belgiji**, na **Češkem** in **Finskem** je bil poudarek na spodbujanju daljšega delovnega življenja, na **Danskem**, v **Nemčiji** in na **Hrvaškem** pa na združevanju dela z upokojitvijo v okviru pozitivnih spodbud in večje prožnosti. Le malo ukrepov je bilo usmerjenih v dvig upokojitvene starosti, tako kot v **Franciji** in na **Češkem**, ter tudi v zmanjšanje predčasnega upokojevanja tako kot na **Češkem**. S pokojninsko reformo na **Irskem**, ki je bila sprejeta septembra 2022, sta bila zagotovljena možnost dela do 70. leta v zameno za višje pokojnine in večletni prehod na „pristop skupnih prispevkov“, pri katerem bodo pokojninske stopnje vezane na prispevke za socialno zavarovanje skozi celotno delovno življenje osebe. V pokojninskem sistemu bo priznan tudi čas, ki so ga oskrbovalci porabili za oskrbo. **Italija** je dodatno razširila določbe o predčasni upokojitvi za ljudi z dolgo poklicno potjo ali posebnimi delovnimi statusi, hkrati pa zaostrila merila za upravičenost.

Trend krepitve vloge financiranih pokojninskih načrtov in spodbujanja individualnih pravic se je okrepil. V nekaterih primerih je to vključevalo krepitev kolektivnih pravic do poklicnih pokojnin, tako kot na **Danskem**, v drugih primerih pa so bile okrepljene individualne pravice, in sicer v obveznih sistemih pokojninskega zavarovanja. Zlasti na **Nizozemskem** je bil cilj obsežne reforme iz junija 2023 zagotoviti, da bo drugi steber preglednejši, pravičnejši, odpornejši proti pretresom in primernejši za dinamičen trg dela. V **Romuniji** so bili sprejeti ukrepi za zagotovitev trajnosti drugega stebra. **Slovaška** je v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost leta 2022 sprejela pokojninsko reformo, s katero je upokojitveno starost povezala s pričakovano življenjsko dobo.

Države članice so sprejele ukrepe za okrepitev povezovanja primarnega zdravstvenega varstva in rejništva ter dostopa do njiju. **Italija** je junija 2022 sprejela zakon v podporo novim modelom in standardom za primarno zdravstveno varstvo. V **Litvi** je parlament julija 2022 odobril reformo mreže zdravstvenih ustanov, katere cilj je vzpostavitev zdravstvenih centrov za okrepitev primarnega zdravstvenega varstva. Država je od sredine leta 2023 tudi omejila najvišje letne samoplačniške izdatke za ambulantno predpisane farmacevtske izdelke. Na **Madžarskem** je cilj reforme, sprejete decembra 2022, podpreti multidisciplinarne skupinske **prakse**. **Hrvaška** je marca 2023 spremenila svoj zakon o zdravstvenem varstvu, da bi spodbudila prakse celostne oskrbe, pri čemer je poudarek na primarnem zdravstvenem varstvu. V **Belgiji** je za leto 2024 pripravljen nov medzvezni načrt o celostni oskrbi, medtem ko je v „novem dogovoru za splošne zdravnike in njihove prakse“ predviden razvoj novega modela financiranja za spodbujanje bolj celostnih praks oskrbe. **Romunija** je razširila storitve, ki jih izvajajo splošni zdravniki na podlagi pogodbe o javnem naročilu za leto 2023. Podobno **Portugalska** v letu 2023 načrtuje vzpostavitev novih lokalnih zdravstvenih enot, da bi izboljšala povezovanje oskrbe. Poleg tega je od junija 2022 odpravila večino stroškov pacientov v javnem nacionalnem zdravstvenem sistemu. **Slovaška** je januarja 2023 sprejela splošno strategijo za ambulantno oskrbo, da bi okrepila primarno zdravstveno varstvo. **Slovenija** se je junija 2023 dogovorila o znatnem povečanju sredstev za digitalizacijo zdravstva, kar naj bi spodbudilo prakse celostne oskrbe. **Irska** je aprila 2023 odpravila javne bolnišnične stroške. **Finska** je novembra 2022 spremenila svoj zakon o zdravstvenem varstvu, da bi skrajšala najdaljše čakalne dobe za nenujno ambulantno oskrbo v javnem primarnem zdravstvenem varstvu.

Več držav članic je sprejelo ukrepe, da bi odpravile pomanjkanje delovne sile v zdravstvu, zagotovile ohranitev zdravstvenega osebja in izboljšale upravljanje v sektorju. Malta je konec leta 2022 sprejela širši strateški okvir za delovno silo v zdravstvu, **Romunija** pa je leta 2023 v okviru svoje nacionalne strategije sprejela zakonodajni okvir. **Luksemburg** je decembra 2022 začel kampanjo za privabljanje novih študentov v zdravstvene poklice in sprejel ukrepe za posodobitev izobraževanja na področju zdravstvene nege. **Francija** je aprila 2023 sprejela nov zakon, da bi z delitvijo nalog izboljšala poklic medicinskih sester. **Hrvaška** si je s spremembo zakona o zdravstvenem varstvu (iz aprila 2023) prizadevala okrepiti upravljanje splošnih bolnišnic, tako da je lastništvo z občinske ravni prenesla na državo. **Madžarska** je decembra 2022 sprejela ukrepe za preureditev zdravstvenega sistema in centralizacijo upravljanja za funkcije, kot sta primarno zdravstveno varstvo in povezovanje z dolgotrajno oskrbo. **Finska** je sprejela reformo, ki se izvaja od januarja 2023 in je namenjena reorganizaciji primarnega zdravstvenega varstva in specialistične zdravstvene oskrbe, tako da je ustanovila 22 okrožij s storitvami za dobro počutje. **Švedska** je s podporo iz mehanizma za okrevanje in odpornost nadaljevala izvajanje pobude za oskrbo starejših za usposabljanje medicinskih sester in vodstvenih delavcev na področju oskrbe starejših ter pravno zaščitila naziv medicinske sestre pomočnice, da bi ta poklic postal privlačnejši. **Slovenija** je sprejela zakonodajne spremembe, ki omogočajo hitrejšo zaposlovanje državljanov tretjih držav v zdravstvu in socialnem varstvu. V **Nemčiji** bodo nadomestila za študij zdravstvene nege uvedena od leta 2024, poklicno usposabljanje pa bo dodatno posodobljeno.

Sprejeti so bili ukrepi za krepitev javnega zdravja, zlasti s preprečevanjem bolezni in spodbujanjem zdravja, okrepljeni pa so bili tudi ukrepi na posebnih terapevtskih področjih, zlasti na področju raka in duševnega zdravja. Francija je sprejela nacionalno preventivno strategijo za obdobje 2023–2027, katere cilj je izboljšati dostop do preventivnega zdravstvenega varstva. **Španija** je avgusta 2022 sprejela novo strategijo za javno zdravje kot orodje za spodbujanje upoštevanja zdravja in enakosti na področju zdravja v vseh javnih politikah. **Slovaška** je odobrila nacionalni akcijski načrt za nadzor nad tobakom za obdobje 2023–2030. **Romunija** je novembra 2022 sprejela nacionalni načrt za boj proti raku, da bi od leta 2023 izvajala celosten in večdisciplinarni pristop k zdravljenju, **Italija** je sprejela nacionalni načrt na področju onkologije za obdobje 2023–2027, zlasti za dokončanje nacionalnega registra raka in regionalne mreže registrov raka, **Bolgarija** pa je januarja 2023 sprejela nacionalni načrt za boj proti raku. **Francija** je septembra 2022 sprejela ukrepe za izboljšanje dostopa do psihiatrične oskrbe, **Španija** pa je sredi leta 2022 začela izvajati strategijo za duševno zdravje za obdobje 2022–2026, da bi izboljšala storitve in podporo družinam ter spodbudila model celovite in zunajbolnišnične oskrbe. Na **Portugalskem** naj bi leta 2023 začel veljati nov zakon o duševnem zdravju, s katerim se bodo okrepile nedavne reforme za spodbujanje deinstitucionalizacije. Nemčija je sprejela pakt za javne zdravstvene storitve za obdobje 2021–2026, katerega cilj je izboljšati zaposlovanje, digitalne procese in sodobne strukture v javnem zdravstvu.

Več držav članic si prizadeva za reforme in naložbe v dolgotrajno oskrbo v skladu s priporočilom Sveta o dostopu do cenovno dostopne visokokakovostne dolgotrajne oskrbe. Te vključuje jo ukrepe za izboljšanje razpoložljivosti storitev v **Bolgariji, Estoniji, Španiji, Italiji, Litvi, na Portugalskem, v Romuniji in Sloveniji**, njihove cenovne dostopnosti v **Estoniji, Nemčiji, Italiji in Sloveniji**, njihove kakovosti v **Estoniji, Španiji, Litvi in Sloveniji** ter podpore delovni sili v **Bolgariji, Nemčiji in Litvi**. **Bolgarija** uporablja ESS in ESS+ za razširitev oskrbe na domu, vključno z usposabljanjem osebja v ta namen. **Estonija** si prizadeva za reformo za zmanjšanje samoplačniških izdatkov za splošno oskrbo, razširitev storitev socialnega varstva, da se omogoči samostojno življenje doma, ter vzpostavitev standardov kakovosti za oskrbo na domu in splošno oskrbo. **Španija** sredstva iz mehanizma za okrevanje in odpornost uporablja za izboljšanje dostopnosti oskrbe za invalide, pilotno deinstitucionalizacijo in razvoj oskrbe na daljavo ter se pripravlja na nadgradnjo infrastrukture za oskrbo v skladu z modelom dolgotrajne oskrbe, usmerjenim v oskrbo v skupnosti. **Italija** je pripravila načrt za opredelitev minimalne ravni socialnih storitev za starejše, ki niso samozadostni, in vzpostavila sklad za naložbe v samostojno življenje in zaposlovanje osebja socialnih služb za izvajanje edinstvenih točk dostopa. **Litva** pripravlja nov model dolgotrajne oskrbe za racionalizacijo upravne in finančne ureditve, določitev minimalnih zahtev za izvajalce dolgotrajne oskrbe in razširitev oskrbe v skupnosti ter načrtuje uporabo mehanizma za okrevanje in odpornost ter kohezijskih skladov EU, da bi okrepila zmogljivosti ter izboljšala človeške vire in infrastrukturo na področju dolgotrajne oskrbe. **Romunija** je sprejela nacionalno strategijo za dolgotrajno oskrbo in aktivno staranje za obdobje 2023–2030, ki vključuje ukrepe za obravnavanje zdravstvenih potreb po dolgotrajni oskrbi in izboljšanje oskrbe starejših v skupnosti. **Slovenija** pripravlja novo reformo, katere cilj je razširiti možnosti nebivalne oskrbe, vzpostaviti standarde kakovosti in izboljšati finančno sposobnost sistema dolgotrajne oskrbe, tako da se dolgotrajna oskrba določi kot nov steber socialne varnosti.

POGLAVJE 3. PRVA FAZA ANALIZE PO DRŽAVAH

V tem poglavju so predstavljeni podatki po državah v okviru prve faze analize po državah, ki temeljijo na glavnih elementih okvira za socialno konvergenco, kot so opisani v zadevnih ključnih sporočilih Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito ter v s tem povezanem poročilu skupne delovne skupine navedenih odborov²⁷², in tudi podpirajo ključne horizontalne ugotovitve, predstavljene v oddelku 1.5 poglavja 1. Gre za pilotni projekt, ki bo ocenjen. Čeprav vsi podatki temeljijo na rezultatih pregleda socialnih kazalnikov in kategorizaciji iz skupnega poročila o zaposlovanju, kot je opisano v okviru iz oddelka 1.5 in Prilogi 6, je njihova struktura odvisna od razmer v posamezni državi: razporeditev treh področij politike, zajetih v podatkih (zaposlovanje, izobraževanje in spretnosti, socialna zaščita in vključevanje), temelji na razvoju dogodkov v zadevni državi, kot je razvidno iz preglednic socialnih kazalnikov v Prilogi 9. Podobno je na grafu za vsako državo prikazano najpomembnejše vprašanje ali ključni razvoj za zadevno državo.

Prva faza analize držav temelji na celotnem sklopu glavnih kazalnikov pregleda socialnih kazalnikov. Vsak kazalnik²⁷³ se pregleda na podlagi metodologije skupnega poročila o zaposlovanju, s čimer se določi relativni položaj držav članic. Ta relativni položaj je izražen v standardnih odstopanjih od srednje vrednosti absolutne ravni vrednosti kazalnika in njene spremembe v primerjavi s predhodnim letom (za več tehničnih podrobnosti glej Prilogo 4). Rezultati so povzeti v eno od sedmih možnih kategorij za vsak kazalnik za zadevno državo („najuspešnejša država“, „nadpovprečna država“, „država z dobrim položajem, ki ga je treba spremljati“, „povprečna država“, „država s šibkim položajem, ki pa se izboljšuje“, „država, ki jo treba spremljati“, „država s kritičnimi razmerami“). To ustreza lestvici barv od zelene do rdeče. Kratek pregled kazalnikov in njihove ocene za vsako državo članico je na voljo v preglednicah v Prilogi 9.

²⁷² Za razpravo o pobudi je bila ustanovljena namenska skupna delovna skupina Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito, ki je delovala od oktobra 2022 do maja 2023. To je prispevalo k delu Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito, ki sta junija 2023 pripravila ministrsko razpravo na zasedanju Sveta EPSCO. Delo in njegovi rezultati so dokumentirani v [ključnih sporočilih Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito o vključitvi okvira za socialno konvergenco v evropski semester](#) ter v s tem povezanem [poročilu delovne skupine Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito](#).

²⁷³ Za tehnične podrobnosti o glavnih kazalnikih pregleda, vključno z vrzeljo stopnje delovne aktivnosti invalidov na podlagi koncepta GALI, glej Prilogo 2.

Vsak glavni kazalnik pregleda socialnih kazalnikov se oceni z zgoraj razloženo metodologijo, da se ugotovi, ali je potrebna druga faza analize. Uvrstitev v kategorijo „države s kritičnimi razmerami“ se nanaša na države članice, katerih rezultati so pri določenem kazalniku veliko slabši od povprečja EU in v katerih se razmere v primerjavi s prejšnjim letom slabšajo ali se ne izboljšujejo v zadostni meri. Razmere se označijo kot „razmere, ki jih je treba spremljati“ kadar (a) so rezultati države članice pri določenem kazalniku slabši od povprečja EU in se razmere v državi slabšajo ali se ne izboljšujejo dovolj hitro, in (b) kadar je rezultat pri ravneh v skladu s povprečjem EU, vendar se razmere slabšajo veliko hitreje od povprečja EU.

Dodatna faza analize na drugi stopnji se šteje za upravičeno za države članice, pri katerih je šest ali več glavnih kazalnikov pregleda socialnih kazalnikov označenih z rdečo („država s kritičnimi razmerami“) ali oranžno („država, ki jo je treba spremljati“). Dodaten razlog za domnevo, da je treba stanje nadalje analizirati v drugi fazi, se pojavi, kadar kazalnik v rdeči ali oranžni barvi v okviru kategorizacije iz skupnega poročila o zaposlovanju kaže dve zaporedni poslabšanji. Primer tega je sprememba z uvrstitve „povprečna država“ na uvrstitev „država s šibkim položajem, ki pa se izboljšuje“ v izdaji skupnega poročila o zaposlovanju za leto 2023, ki ji je v izdaji leta 2024 sledilo nadaljnje poslabšanje na uvrstitev „država s kritičnimi razmerami“. To bi se štelo kot dodatna „opozorilna oznaka“ k skupnemu minimalnemu pragu šestih opozorilnih oznak. Na primer, če je za državo v letu n pet glavnih kazalnikov pregleda socialnih kazalnikov označenih z rdečo ali oranžno in eden od njih kaže dve zaporedni leti poslabšanja v letih n in $n - 1$, se šteje, da ima država skupno šest oznak v navedenem letu n (pet rdečih/oranžnih oznak pri kazalnikih v danem letu in enega od njih, ki kaže dve zaporedni poslabšanji). Zato bi jo bilo treba tudi nadalje analizirati. Vsaka prekinitev časovne vrste in težava v zvezi s kakovostjo in razlago podatkov se upoštevata pri ocenjevanju skupnega števila opozorilnih oznak za dosego praga.

Belgija

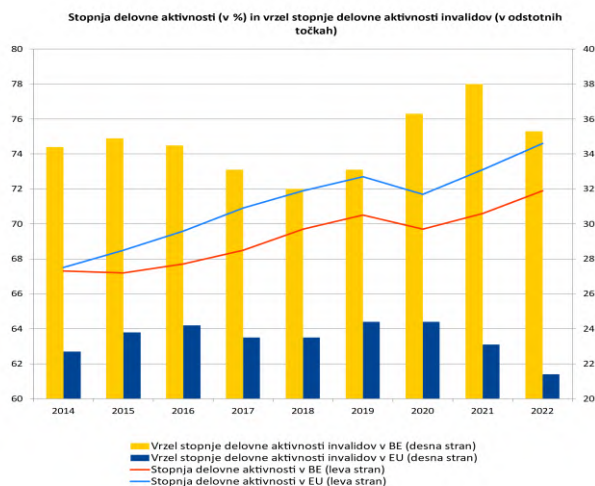
Belgijski trg dela je po krizi zaradi COVID-19 hitro okreval, vendar je še vedno pod povprečjem. Stopnje brezposelnosti in

dolgotrajne brezposelnosti so „povprečne“.

Čeprav se stopnja zaposlenosti od leta 2017 na splošno povečuje v skladu s povprečjem EU in je dosegla novo rekordno raven 71,9 %, še vedno zaostaja za drugimi državami članicami in jo je že tri zaporedna leta „treba spremljati“. To je v veliki meri posledica nižje od povprečne stopnje aktivnosti v Belgiji. Čeprav je vrzel stopnje

delovne aktivnosti med spoloma „povprečna“ in znaša 7,6 odstotne točke, se invalidi pri dostopu do trga dela soočajo z nenehnimi

izzivi, kar je bilo v zadnjih treh letih zabeleženo kot „kritične razmere“. Vrzel stopnje delovne aktivnosti invalidov se je med letoma 2018 in 2021 vztrajno povečevala (z 32 odstotnih točk na 38 odstotnih točk), Belgija pa je kljub zmanjšanju na 35,3 odstotne točke v letu 2022 še naprej med najmanj uspešnimi državami članicami (v primerjavi s povprečjem EU, ki znaša 21,4 odstotne točke). Rast bruto razpoložljivega dohodka gospodinjštev na prebivalca se ni približala povprečju EU in jo je še vedno „treba spremljati“.

Opomba: prekinitev časovne vrste za Belgijo v letu 2017.

Vir: Eurostat [[lfsi_emp_a](#)], anketa EU o delovni sili [[tepsr sp200](#)], EU-SILC.

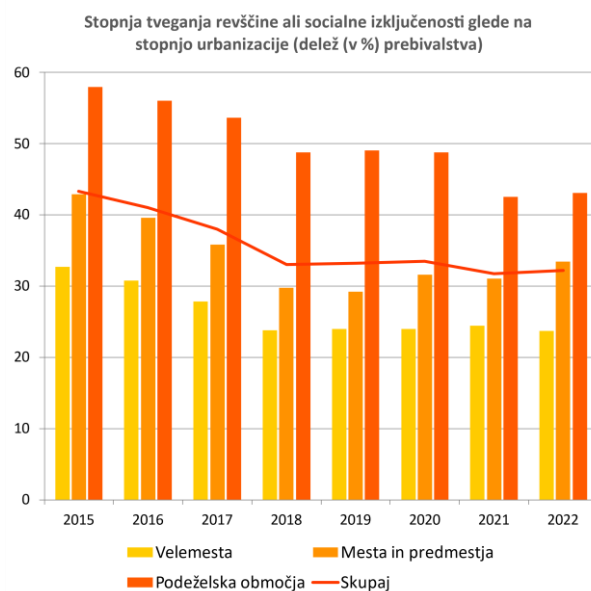
Belgija je na področju izobraževanja in spretnosti nekoliko nad povprečjem. Belgija je z več kot polovico (52,7 %) vseh otrok, mlajših od treh let, v formalnem otroškem varstvu „nadpovprečna država“. Poleg tega je delež mladih, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje, razmeroma nizek (6,4 %) in „nadpovprečen“, pri čemer se je v primerjavi s prejšnjim letom izboljšal, delež mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo (NEET), pa je „povprečen“, in sicer znaša 9,2 %. Delež prebivalstva z vsaj osnovnimi digitalnimi spretnostmi, ki so v podporo zelenemu in digitalnemu prehodu, je prav tako „povprečen“ in znaša 54,2 % (v primerjavi s 53,9 % v EU).

Socialne politike so na splošno učinkovite pri preprečevanju in zmanjševanju tveganj revščine in socialne izključenosti ter dohodkovnih neenakosti. Deleži celotnega prebivalstva in otrok s tveganjem revščine ali socialne izključenosti se od leta 2017 zmanjšujejo in so na splošno v skladu s povprečjem EU. Poleg tega je Belgija „najuspešnejša država“ v dveh drugih razsežnostih na socialnem področju, ki sta: učinek socialnih transferjev na zmanjšanje revščine, ki je precej nad povprečjem EU (48,8 % v primerjavi s 35,3 % leta 2022), in nizke stopnje neenakosti, merjene z razmerjem dohodkovnih kvintilnih razredov. Na področju neizpolnjenih potreb po zdravstveni oskrbi po lastnem poročanju, pri čemer je leta 2022 le 1 % belgijskega prebivalstva poročal o takem položaju, je „nadpovprečna“.

Glede na ugotovitve zgornje prve faze analize in zlasti tri kazalnike, ki so označeni kot „kritični“ ali „ki jih je treba spremljati“, se zdi, da **Belgija ni izpostavljena morebitnim tveganjem navzgor usmerjene socialne konvergence, zato druga faza analize ne bo potrebna** (glej okvir v oddelku 1.5).

Bolgarija

Bolgarija se sooča z velikimi izzivi, povezanimi z revščino in socialno vključenostjo. Kljub nedavnemu zmanjšanju znaša skupni delež ljudi s tveganjem revščine ali socialne izključenosti 32,2 % in je med najvišjimi v EU (povprečje EU je 21,6 %), kar kaže na „kritične razmere“. Podobno se je stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti pri otrocih med letoma 2021 in 2022 povečala za 0,9 odstotne točke in je leta 2022 znašala 33,9 % (kar je precej nad povprečjem EU, ki znaša 24,7 %) ter je prav tako „kritična“. Tveganje revščine je zlasti veliko pri invalidih, osebah, ki živijo na podeželskih in oddaljenih območjih, ter romskem prebivalstvu. V zvezi s tem so imeli socialni transferji (brez pokojnin) v Bolgariji omejen učinek, saj se je revščina zmanjšala le za 24,4 % (v primerjavi s 35,3 % v EU), kar je „treba spremljati“. Poleg tega je neenakost, merjena z razmerjem dohodkovnih kvintilnih razredov, kljub rahlemu zmanjšanju v zadnjih treh letih med najvišjimi v EU (7,3 v primerjavi s 4,7 v EU) in „kritična“. Razmere so še slabše zaradi številnih ljudi, ki živijo v gospodinjstvih, preobremenjenih s stanovanjskimi stroški (15,1 % celotnega prebivalstva), kar je prav tako „kritično“.

Vir: Eurostat [[ile_peps13n](#)], EU-SILC.

Bolgarija se kljub nedavnim izboljšavam še vedno spopada z izzivi, povezanimi s pridobivanjem spretnosti. Delež odraslih z vsaj osnovnimi digitalnimi spretnostmi ostaja majhen (31,2 % v primerjavi s 53,9 % v EU leta 2021) in kaže na „kritične razmere“. Krepitev pridobivanja spretnosti pri odraslih, tudi na digitalnem področju, je pomembna za podporo zelenemu in digitalnemu prehodu. Hkrati se je delež mladih, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje, zmanjšal in trenutno znaša 10,5 %, kar je nad 9,6-odstotnim povprečjem EU, vendar blizu njega. Vendar je delež še vedno zelo velik na podeželskih območjih (19,1 %). Leta 2022 je delež otrok, mlajših od treh let, v formalnem otroškem varstvu znašal le 17,4 % (v primerjavi s 35,7 % v EU). Poleg izzivov v zvezi s kakovostjo zagotavljanja otroškega varstva je to nizko stopnjo „treba spremljati“, saj lahko škoduje dolgoročnim učnim možnostim otrok.

Bolgarski trg dela se je nedavno izboljšal, vendar izzivi ostajajo zlasti za invalide in mlade. Država je pokazala močno okrevanje trga dela z zgodovinsko visoko stopnjo zaposlenosti (75,7 % leta 2022) in stalnim zniževanjem stopnje brezposelnosti (na 4,3 % v istem letu). Zmanjšujeta se tudi dolgotrajna brezposelnost in vrzel stopnje delovne aktivnosti med spoloma (7,7 odstotne točke leta 2022 v primerjavi z 8,4 odstotne točke v prejšnjem letu). Vendar je bila vrzel stopnje delovne aktivnosti invalidov v letu 2022 še vedno precej nad povprečjem EU (29,5 odstotne točke v primerjavi z 21,4 odstotne točke) in jo je zato „treba spremljati“. Čeprav se je delež mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, v zadnjih nekaj letih zmanjševal, je leta 2022 znašal 15,1 %, kar je še vedno nad povprečjem EU (11,7 %), zaradi česar je bil rezultat „država s šibkim položajem, ki pa se izboljšuje“.

Glede na ugotovitve zgornje prve faze analize in zlasti osem kazalnikov, ki so označeni kot „kritični“ ali „ki jih je treba spremljati“, **je bilo ugotovljeno, da je Bolgarija izpostavljena morebitnim tveganjem navzgor usmerjene socialne konvergence, ki jih je treba nadalje analizirati v drugi fazi** (glej okvir v oddelku 1.5).

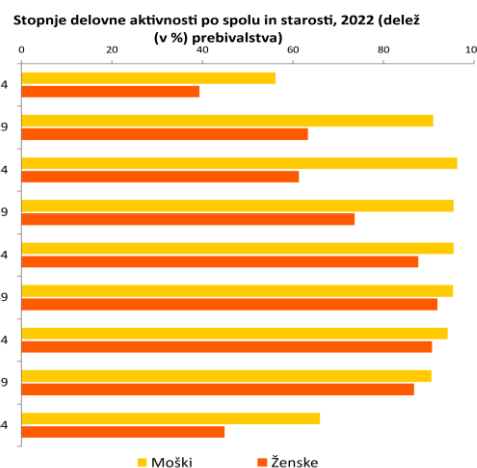
Češka

Češko gospodarstvo je po pandemiji COVID-19 in energetske krizi zmerno okrevalo, na splošno pozitivne rezultate na trgu dela pa spremljajo vse večje pomanjkanje delovne sile in zahtevnejši pogoji za nekatere skupine, zlasti za ženske. Leta 2022 je bila Češka na področju stopenj zaposlenosti in brezposelnosti med najuspešnejšimi državami (81,3 % oziroma 2,2 %).

Nizka stopnja dolgotrajne brezposelnosti (0,6 % leta 2022) je prav tako „nadpovprečna“. Vendar je stopnja zaposlenosti žensk še vedno precej nižja od stopnje zaposlenosti moških (razlika za 14,9 odstotne točke leta 2022), kar kaže na „kritične razmere“. Čeprav se je stopnja udeležbe otrok, mlajših od treh let, v formalnem otroškem varstvu (6,8 % leta 2022) v primerjavi z letom 2021 izboljšala za 1,9 odstotne točke, ostaja precej pod povprečjem EU (35,9 %). To kaže na vztrajno „kritične razmere“, ki lahko skupaj z izzivi v smislu kakovosti zagotavljanja otroškega

varstva škodujejo dolgoročnim učnim možnostim otrok in so lahko tudi dejavnik za manjšo udeležbo žensk na trgu dela. Delež mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposabljaajo (NEET), je leta 2022 znašal 11,4 %, kar je „treba spremljati“²⁷⁴. Vrzel stopnje delovne aktivnosti invalidov, ki je leta 2022 znašala 22,7 odstotne točke, ostaja „povprečna“. Krepitev udeležbe žensk in mladih na trgu dela bi lahko prispevala k blažitvi pomanjkanja delovne sile.

Kar zadeva spretnosti, je Češka povprečna država, vendar bi lahko bolje podprla inovacijske zmogljivosti ter olajšala zeleni in digitalni prehod. Delež mladih, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje, se je leta 2022 izboljšal na „nadpovprečno“ raven. Leta 2021 je delež odraslih z vsaj osnovnimi digitalnimi spretnostmi v povprečju znašal 59,7 % v primerjavi s 53,9 % v EU. Spodbujanje izobraževanja odraslih in razvoja spretnosti, zlasti na področju digitalnih spretnosti, lahko pripomore k podpiranju sedanjih trendov v smeri industrijske avtomatizacije in robotizacije.

Vir: Eurostat [[lfsa_ergaed](#)], anketa o delovni sili EU.

²⁷⁴

Prekinitev časovne vrste v letih 2021 in 2022.

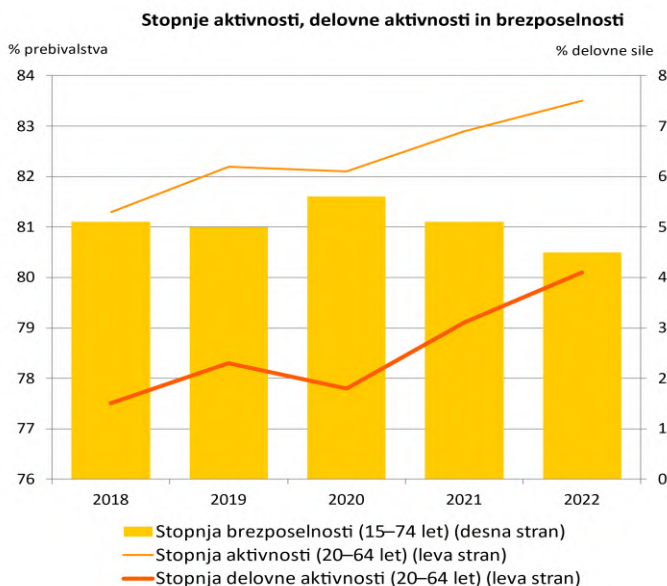
Češka ima dobro delujoč sistem socialne zaščite, ki je učinkovit pri zmanjševanju tveganj revščine in neenakosti. Splošno tveganje revščine ali socialne izključenosti je leta 2022 znašalo 11,8 %, kar je najnižje v EU, zaradi česar je Češka postala „najuspešnejša“, čeprav se je leta 2022 povečalo za 1 odstotno točko. Položaj otrok ostaja na splošno stabilen. Češka je pri razmerju dohodkovnih kvintilnih razredov (3,5 leta 2022) opazno uspešna. Realni bruto razpoložljivi dohodek gospodinjestev na prebivalca se je zmanjšal s 125,8 leta 2021 na 121,2 leta 2022 in ga je „treba spremljati“. Skupna preobremenjenost s stanovanjskimi stroški se je leta 2022 nekoliko povečala, in sicer na 6,9 %, pri čemer je ostala „povprečna“. Vendar je treba cenovno dostopnost stanovanj v čeških mestih pozorno spremljati, saj je bila stopnja preobremenjenosti s stanovanjskimi stroški (10,6 %) leta 2022 višja (za 0,3 odstotne točke več kot leta 2021) kot na podeželskih območjih (4,0 %). Češka je na področju neizpolnjenih potreb po zdravstveni oskrbi po lastnem poročanju „nadpovprečna država“. Vendar pa hitro staranje prebivalstva obremenjuje sisteme zdravstvenega varstva in dolgotrajne oskrbe, zato jih je treba pozorno spremljati.

Glede na ugotovitve zgornje prve faze analize in zlasti štiri kazalnike, ki so označeni kot „kritični“ ali „ki jih je treba spremljati“, se zdi, da **Češka ni izpostavljena morebitnim tveganjem navzgor usmerjene socialne konvergence, zato druga faza analize ne bo potrebna** (glej okvir v oddelku 1.5).

Danska

Danski trg dela je hitro okrevljal po krizi zaradi COVID-19 in kljub upočasnitvi gospodarske dejavnosti leta 2023 in vse večjemu pomanjkanju ostaja odporen. Na področju poštenih delovnih pogojev je bila zabeležena splošna

uspešnost. Visoka stopnja zaposlenosti in nizka stopnja brezposelnosti v letu 2022, ki znašata 80,1 % oziroma 4,5 %, sta „nadpovprečni“. Danska je na področju stopnje dolgotrajne brezposelnosti „najuspešnejša država“ (saj se je zmanjšala z 1 % leta 2021 na 0,5 % leta 2022). Vendar se država sooča s pomanjkanjem delovne sile v več sektorjih, zlasti tistih, povezanih z zelenim in digitalnim gospodarstvom. Stopnja neuspešnih zaposlitev v podjetjih je med februarjem 2021 in 2022 znašala 29 %²⁷⁵.

Kar zadeva posebne skupine prebivalstva, je položaj mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, „nadpovprečen“, podobno kot vrzel stopnje delovne aktivnosti, ki se je leta 2022 znatno zmanjšala na 5,4 odstotne točke. Kar zadeva vrzel stopnje delovne aktivnosti invalidov, je Danska kljub povečanju za 2 odstotni točki na 9,9 odstotne točke leta 2022 še vedno „najuspešnejša država“.

²⁷⁵ Danska agencija za trg dela in zaposlovanje (junij 2022), *Recruitment Survey Report* (Poročilo o raziskavi zaposlovanja).

Danska je na področju izobraževanja in spretnosti na splošno zelo uspešna, vendar se delež mladih, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje, še naprej povečuje. Čeprav se je ta delež v številnih državah članicah zmanjšal, se je na Danskem leta 2022 povečal na 10 %, kar je nekoliko nad 9,6-odstotnim povprečjem EU, in ga je zdaj „treba spremljati“. Temu je zaradi tesnih razmer na trgu dela in pomanjkanja usposobljenih delavcev treba nameniti pozornost. S pozitivnega vidika pa je Danska med „najuspešnejšimi državami“ glede deleža otrok, mlajših od treh let, v formalnem otroškem varstvu in deleža odraslih z vsaj osnovnimi digitalnimi spretnostmi, ki so v podporo pravičnemu zelenemu in digitalnemu prehodu.

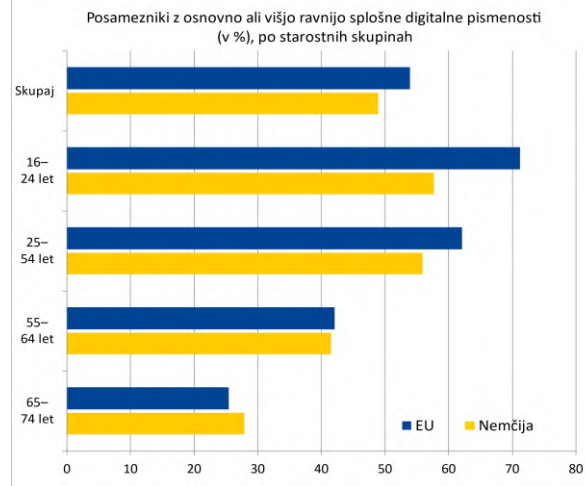
Danska ima zelo dobro delujoč sistem socialne zaščite, vendar so stanovanjski stroški še vedno izziv. Na področju socialne zaščite in vključevanja je Danska „nadpovprečna“ ali „najuspešnejša država“, tudi kar zadeva tveganje revščine ali socialne izključenosti na splošno in pri otrocih ter učinek socialnih transferjev (razen pokojnin) na zmanjšanje revščine. Vendar se velik delež gospodinjstev, preobremenjenih s stanovanjskimi stroški v zadnjih treh letih, ki je leta 2022 znašal 14,7 %, šteje za „kritičnega“, kar odraža omejeno ponudbo cenovno dostopnih stanovanj v večjih mestih.

Glede na ugotovitve zgornje prve faze analize in zlasti dva kazalnika, ki sta označena kot „kritična“ ali ki ju je „treba spremljati“, se zdi, da **Danska ni izpostavljena morebitnim tveganjem navzgor usmerjene socialne konvergence, zato druga faza analize ne bo potrebna** (glej okvir v oddelku 1.5).

Nemčija

Nemčija se sooča z izzivi na področju izobraževanja in spretnosti, ki jih je treba obravnavati zlasti glede na zeleno in digitalno preobrazbo.

Delež mladih, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje (18–24 let), je bil leta 2022 velik in je znašal 12,2 % (v primerjavi z 12,5 % leta 2021 in 9,6 % v EU), kar je v zadnjih dveh letih pomenilo „kritične razmere“. Poleg tega je delež prebivalstva z vsaj osnovnimi digitalnimi spretnostmi leta 2021 znašal 48,9 % (v primerjavi s 53,9-odstotnim povprečjem EU) in ga je „treba spremljati“. Razlika v primerjavi s povprečjem EU je bila znatno večja pri mlajši starostni skupini (16–24 let), in sicer je znašala 13,5 odstotne točke.

Vir: Eurostat, [tepsr_sp410].

Nemški trg dela je po krizi zaradi COVID-19 okrevaj in je na splošno uspešen, čeprav je zaposlenost s krajšim delovnim časom pri ženskah še vedno zelo visoka, stopnja udeležbe v vzgoji in varstvu predšolskih otrok pa je razmeroma nizka. Razvoj na področju poštenih delovnih pogojev je v Nemčiji na splošno pozitiven. Stopnja zaposlenosti je visoka, in sicer je leta 2022 znašala 80,7 %, ter se še naprej povečuje, čeprav počasneje. Skupna stopnja brezposelnosti in stopnja dolgotrajne brezposelnosti sta dosegli nove nizke vrednosti (3,1 % oziroma 1,0 %), pri čemer je bila Nemčija tretje leto zapored „najuspešnejša država“. V skladu s temi pozitivnimi splošnimi trendi se je zmanjšal tudi delež mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposabljujejo (NEET), in sicer z 9,5 % leta 2021 na 8,6 % leta 2022, kar je „nadpovprečen“ rezultat.

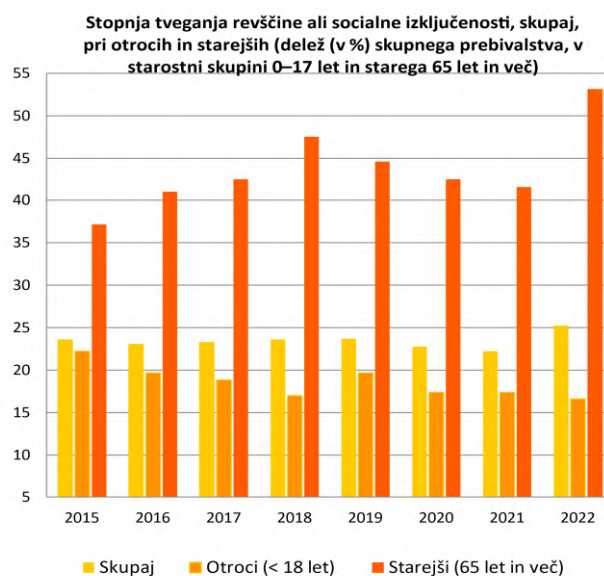
Enako velja za vrzel stopnje delovne aktivnosti invalidov, ki se je zmanjšala s 30,5 odstotne točke leta 2021 na 24 odstotnih točk leta 2022. Po drugi strani pa je vrzel stopnje delovne aktivnosti med spoloma leta 2022 ostala „povprečna“, saj je znašala približno 7 odstotnih točk, razlika med spoloma pri zaposlitvi s krajšim delovnim časom pa je s 36,7 odstotne točke ostala med najvišjimi v EU (v primerjavi z 20,2 odstotne točke v EU). To bi lahko bilo med drugim povezano s spodbudami preko davčnega sistema in razmeroma majhnim deležem otrok, mlajših od treh let, v formalnem otroškem varstvu (23,9 % leta 2022 v primerjavi s 35,7 % v EU), ki se skupaj z izzivi v zvezi s kakovostjo zagotavljanja otroškega varstva šteje za razmero, ki jo je „treba spremljati“. Realni bruto razpoložljivi dohodek gospodinjstev na prebivalca pa je na splošno ostal stabilen (113,6 leta 2022) in je bil v zadnjih dveh letih označen kot „povprečen“.

Na socialnem področju preobremenjenost s stanovanjskimi stroški pomeni izziv za številna gospodinjstva. V zadnjih dveh letih se je ta stopnja povečevala in je leta 2022 znašala 11,8 % v primerjavi z 9,1 % v EU, zato se zdaj šteje za stopnjo, ki jo je „treba spremljati“. To deloma odraža neizpolnjene potrebe po novih gradnjah. Po drugi strani pa se je razmerje dohodkovnih kvintilnih razredov, s katerim se meri uspešnost na področju neenakosti, v letu 2022 še dodatno zmanjšalo in je zdaj „nadpovprečno“. Učinek socialnih transferjev na zmanjšanje revščine in delež prebivalstva, ki poroča o neizpolnjenih potrebah po zdravstveni oskrbi, sta „nadpovprečna“, medtem ko sta deleža celotnega prebivalstva in otrok s tveganjem revščine ali socialne izključenosti, ki znašata 20,9 % oziroma 24 % (21,6 % oziroma 24,7 % v EU), „povprečna“.

Glede na ugotovitve zgornje prve faze analize in zlasti štiri kazalnike, ki so označeni kot „kritični“ ali „ki jih je treba spremljati“, se zdi, da **Nemčija ni izpostavljena morebitnim tveganjem navzgor usmerjene socialne konvergenca, zato druga faza analize ne bo potrebna** (glej okvir v oddelku 1.5).

Estonija

Estonija se sooča z izzivi na področju socialne zaščite in vključevanja. Več kazalnikov pregleda socialnih kazalnikov na tem področju kaže na „kritične“ razmere ali razmere, „ki jih je treba spremljati“. Delež ljudi s tveganjem revščine ali socialne izključenosti se je leta 2022 povečal za 3 odstotne točke na 25,2 %, kar je nad 21,6-odstotnim povprečjem EU, in ga je „treba spremljati“. Poleg tega je tveganje revščine ali socialne izključenosti pri starejših in invalidih med najvišjimi v EU (53,1 % oziroma 47,8 % v primerjavi z 20,2 % oziroma 28,8 % v EU), medtem ko je položaj otrok „nadpovprečen“. V zvezi s tem je treba omeniti, da se je učinek socialnih transferjev (razen pokojnin) na zmanjšanje revščine zmanjšal z 31,7 % leta 2020 na 28,1 % leta 2022, kar je precej pod 35,3-odstotnim povprečjem EU in ga je zato „treba spremljati“. Neenakost, merjena z razmerjem dohodkovnih kvartilnih razredov, se je povečala s 5 leta 2021 na 5,4 leta 2022 (in jo je prav tako „treba spremljati“) v primerjavi s povprečjem EU, ki je leta 2022 znašalo 4,7, s čimer se je ustavilo močno in stalno zmanjševanje od leta 2014. Estonija ima eno najvišjih ravni neizpolnjenih potreb po zdravstveni oskrbi po lastnem poročanju v EU (9,1 % v primerjavi z 2,2 % leta 2022), kar je „kritično“. Dostop do zdravstvenega varstva ostaja izziv zaradi vse večjega pomanjkanja zdravstvenega osebja, visokih samoplačniških izdatkov in hitrega staranja prebivalstva.

Vir: Eurostat [[ilc_peps01n](#)], EU-SILC.

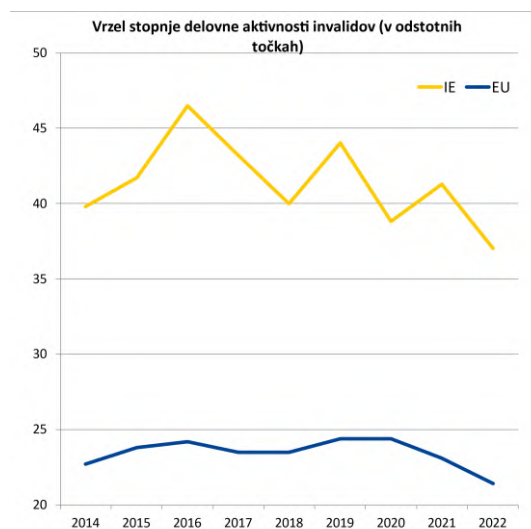
Na področju izobraževanja in spretnosti ima Estonija dodatne možnosti za zmanjšanje zgodnjega opuščanja šolanja. Delež mladih, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje, se je povečal za 1 odstotno točko in leta 2022 dosegel 10,8 %, zato ga je „treba spremljati“. Na tem področju so potrebne izboljšave, da se delovni sili prihodnosti zagotovijo ključne prečne spretnosti in kompetence. Udeležba otrok, mlajših od treh let, v formalnem otroškem varstvu je „nadpovprečna“, potem ko se je znatno povečala za 8 odstotnih točk, in sicer s 25,7 % leta 2021 na 33,7 % leta 2022 (35,7 % v EU). Delež prebivalstva z vsaj osnovnimi digitalnimi spretnostmi, ki so v podporo zelenemu in digitalnemu prehodu, je „povprečen“ in znaša 56,4 %.

Estonski trg dela je bil v letih 2022 in 2023 še naprej zelo uspešen. Večina kazalnikov pregleda socialnih kazalnikov na področju „poštenih delovnih pogojev“ kaže pozitiven razvoj. Stopnja zaposlenosti je leta 2022 dosegla 81,9 %, stopnja brezposelnosti pa se je kljub upočasnitvi gospodarske rasti v drugi polovici leta 2022 zmanjšala s 6,9 % leta 2020 na 5,6 % leta 2022. Estonija ima eno od najmanjših vrzeli stopnje delovne aktivnosti med spoloma v EU in je zadnje tri leta med „najuspešnejšimi državami“. Tudi delež mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo (NEET), je ostal pod povprečjem EU in se je leta 2022 zmanjšal. Hkrati se je vrzel stopnje delovne aktivnosti invalidov v primerjavi z letom 2021 znatno povečala (za 7,5 odstotne točke) in je leta 2022 prvič presegla povprečje EU (26,2 % v primerjavi z 21,4 % v EU), zato jo je „treba spremljati“.

Glede na ugotovitve zgornje prve faze analize in zlasti šest kazalnikov, ki so označeni kot „kritični“ ali „ki jih je treba spremljati“, **je bilo ugotovljeno, da je Estonija izpostavljena morebitnim tveganjem navzgor usmerjene socialne konvergence, ki jih je treba nadalje analizirati v drugi fazi** (glej okvir v oddelku 1.5).

Irska

Irski trg dela je uspešen, vendar je na področju ranljivih skupin v zaostanku. Stopnja zaposlenosti na Irskem je bila z 78,2 % leta 2022 rekordno visoka, stopnja brezposelnosti pa je dosegla rekordno nizko raven, in sicer 4,5 %, kar je „nadpovprečno“. Enako velja za stopnjo dolgotrajne brezposelnosti. Kljub temu lahko krepitev aktivacije in zaposljivosti premalo zastopanih skupin, kot so invalidi, ženske, starši samohranilci in nizko usposobljeni, prispeva k odzivanju na pomanjkanje delovne sile in spretnosti. Vrzel stopnje delovne aktivnosti invalidov je kljub izboljšanju do leta 2022 še vedno velika in znaša 37 odstotnih točk v primerjavi s povprečjem EU, ki znaša 21,4 odstotne točke, zaradi česar je Irska med najslabšimi državami in kaže znake „države s kritičnimi razmerami“. Namen novih metod dela in usposobljenih socialnih delavcev je zmanjšati to vrzel. Pri invalidih je stopnja zgodnjega opuščanja šolanja visoka, stopnja izobrazbe pa nižja. Čeprav se je stopnja delovne aktivnosti žensk v zadnjih letih povečala, se je vrzel stopnje delovne aktivnosti leta 2022 (preden se je znižala na 9.8 odstotnih točk v drugem četrtletju 2023) zaradi hitrejše rasti stopnje delovne aktivnosti moških povečala na 11,3 odstotne točke in jo je trenutno „treba spremljati“. Po drugi strani pa je stanje v zvezi z deležem mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposabljaajo (NEET), „nadpovprečno“, in sicer znaša 8,7 %, kar je pod povprečjem EU, ki je 11.7%.

Vir: Eurostat [hlth_dlm200], EU-SILC

Irska je na področju izobraževanja in spretnosti zelo uspešna. Kar zadeva delež mladih, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje, je država med „najuspešnejšimi državami, saj delež tudi po določenem povečanju leta 2022 znaša 3,7 %. Delež odraslih z vsaj osnovnimi digitalnimi spretnostmi je med najvišjimi v EU, in sicer znaša 70,5 % (v primerjavi s 53,9-odstotnim povprečjem EU), kar podpira zeleni in digitalni prehod.

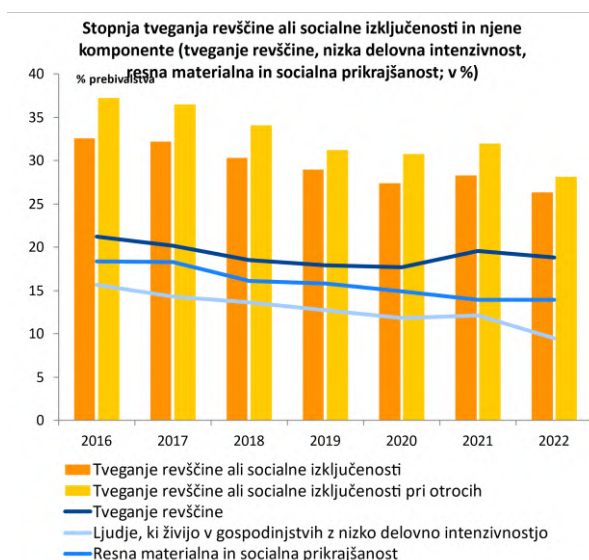
Irski sistem socialne zaščite se je na splošno izkazal za učinkovitega pri zmanjševanju tveganja revščine, čeprav se nekatere skupine še vedno soočajo z večjimi tveganji, poroča pa se tudi o izzivih v zvezi z vzgojo in varstvom predšolskih otrok. Zaradi splošnega učinka socialnih transferjev na zmanjšanje revščine (56,4 % v primerjavi s 35,3 % v EU) je Irska med „najuspešnejšimi državami“. Tveganje revščine ali socialne izključenosti na splošno in pri otrocih je „povprečno“, pri čemer pa so ranljive skupine, zlasti starši samohranilci, Romi, invalidi in starejši (nad 65 let), izpostavljene večjim tveganjem. Udeležbo otrok, mlajših od treh let, v formalnem otroškem varstvu je še vedno „treba spremljati“, čeprav se je povečala za 4 odstotne točke na 19,1 %. Stroški dostopa do vzgoje in varstva predšolskih otrok so bili leta 2022 med najvišjimi v EU za večino vrst gospodinjstev in so bili glavni razlog za nizko udeležbo, vendar se v zadnjem času znižujejo. Tekoča prizadevanja za izboljšanje dostopnosti in cenovne dostopnosti otroškega varstva lahko pozitivno vplivajo na udeležbo, pa tudi na zaposlovanje žensk. Delež gospodinjstev, preobremenjenih s stanovanjskimi stroški, je „nadpovprečen“, vendar je zagotavljanje stanovanj izrazito nezadostno. Zlasti kritična sta pomanjkanje socialnih stanovanj in nizka cenovna dostopnost, kar je povzročilo rekordno visoko stopnjo brezdomstva. Irska to vprašanje obravnava z regulativnimi reformami in visokimi javnimi naložbami v stanovanjski sektor.

Glede na ugotovitve zgornje prve faze analize in zlasti tri kazalnike, ki so označeni kot „kritični“ ali „ki jih je treba spremljati“, se zdi, da **Irska ni izpostavljena morebitnim tveganjem navzgor usmerjene socialne konvergence, zato druga faza analize ne bo potrebna** (glej okvir v oddelku 1.5).

Grčija

Grški trg dela se je izboljšal in dokazal svojo odpornost med krizo zaradi COVID-19 in energetske krize, čeprav se država še vedno spopada z velikimi izzivi. V Grčiji je bilo leta 2022 zaposlenih 66,3 % celotnega delovno sposobnega prebivalstva, kar je 8 odstotnih točk več kot leta 2020, čeprav ostaja precej pod 74,6-odstotnim povprečjem EU, kar odraža izzive v zvezi z zaposljivostjo nekaterih skupin prebivalstva. Pregled socialnih kazalnikov kaže „kritične razmere“ za mlade in ženske. Čeprav se je delež mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, med letoma 2020 in 2022 zmanjšal za 3,2 odstotne točke, ostaja visok (15,3 % leta 2022 v primerjavi z 11,7 % v EU). Kljub povečanju za 7,2 odstotne točke med letoma 2020 in 2022 je stopnja delovne aktivnosti žensk (55,9 %) med najnižjimi v EU, kar povzroča največjo vrzel stopnje delovne aktivnosti med spoloma v EU (21,0 odstotne točke). Po drugi strani je Grčija na področju vrzeli stopnje delovne aktivnosti invalidov „povprečna“, saj sta se deleža brezposelnosti in dolgotrajne brezposelnosti invalidov leta 2022 zmanjšala na 12,5 % oziroma 7,7 %. Bruto razpoložljivi dohodek gospodinjstev na prebivalca, ki je leta 2022 znašal 79,9 %, pa je ostal pod ravno iz leta 2008 in ga je zaradi njegovih „kritičnih razmer“ in učinka visoke inflacije treba pozorno spremljati.

Tveganje revščine in neenakosti se je zmanjšalo, čeprav učinkovitost sistema socialne zaščite in neizpolnjene zdravstvene potrebe ostajajo resni izzivi. Leta 2022 so socialni transferji (razen pokojnin) zmanjšali revščino v Grčiji za 20,3 %, kar je 15 odstotnih točk pod povprečjem EU, kar pomeni „države s kritičnimi razmerami“. Delež ljudi s tveganjem revščine ali socialne izključenosti in delež otrok s tveganjem revščine ali socialne izključenosti sta se dodatno zmanjšala z 28,3 % oziroma 32 % leta 2021 na 26,3 % oziroma 28,1 % leta 2022. V obeh primerih so se razmere izboljšale s „kritičnih“ na „šibke, ki pa se izboljšujejo“, čeprav so vrednosti še vedno precej nad povprečjem EU (21,6 % in 24,7 %). Neenakost, merjena z razmerjem dohodkovnih kvintilnih razredov, se je prav tako zmanjšala s 5,8 leta 2021 na 5,3 leta 2022, kar je na splošno enako kot leta 2020. Delež ljudi, ki živijo v gospodinjstvih, preobremenjenih s stanovanjskimi stroški, se je zmanjšal s 33,3 % v letu 2020 na 26,7 % v letu 2022, zato so razmere „šibke, vendar se izboljšujejo“. Glede na krizo zaradi COVID-19 so se neizpolnjene potrebe po zdravstveni oskrbi po lastnem poročanju povečale na 9 % (6,8 odstotne točke nad povprečjem EU), kar so „kritične razmere“.

Vir: Eurostat [[ilc_pecs01](#)], [[tepsr_lm430](#)], [[ilc_li02](#)], [[tespm030](#)], EU-SILC.

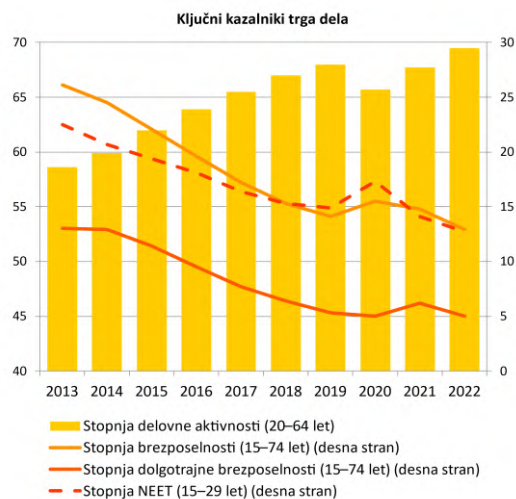
Pridobivanje digitalnih spretnosti pri odraslih ostaja prednostna naloga Grčije glede na digitalni in zeleni prehod. Leta 2021 je imelo 52,5 % odraslih vsaj osnovne digitalne spretnosti, kar je 1,4 odstotne točke pod povprečjem EU. Delež mladih, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje, je ostal precej pod povprečjem EU (4,1 % v primerjavi z 9,6 % v EU), čeprav se je leta 2022 povečal za 0,9 odstotne točke in je zato v „dobrem položaju, ki pa ga je treba spremljati“. Delež otrok, mlajših od treh let, v formalnem otroškem varstvu se je leta 2022 zmanjšal za 3,2 odstotne točke na 29,1 %, zaradi česar je „povprečen“ (35,7 % v EU).

Glede na ugotovitve zgornje prve faze analize in zlasti pet kazalnikov, ki so označeni kot „kritični“ ali „ki jih je treba spremljati“, se zdi, da Grčija ni izpostavljena morebitnim tveganjem navzgor usmerjene socialne konvergenca, zato druga faza analize ne bo potrebna (glej okvir v oddelku 1.5).

Španija

Španski trg dela se kljub močnemu okrevanju sooča z velikimi izzivi. Stopnja delovne aktivnosti se je leta 2022 zvišala na 69,5 %, s čimer je presegla 68-odstotno raven pred krizo (2019). Vendar je še vedno precej pod 74,6-odstotnim povprečjem EU, kar so „kritične razmere“²⁷⁶. Zaradi zniževanja stopenj brezposelnosti in dolgotrajne brezposelnosti so se razmere leta 2022 spremenile iz „kritičnih“ na „šibke, ki pa se izboljšujejo“, čeprav sta ti stopnji ostali precej nad povprečjem EU (12,9 % v primerjavi s 6,2 % oziroma 5 % v primerjavi z 2,4 %)¹. Delež mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposabljaajo (NEET), se je leta 2022 zmanjšal na 12,7 %, vendar ga je še vedno „treba spremljati“. Stopnja brezposelnost mladih je še vedno visoka in znaša 29,8 % v Melilli 52,4 %, 44,4 % v Ceuti in 43,9 % na najbolj oddaljenih Kanarskih otokih, čeprav je bilo v zadnjih letih zabeleženo znatno izboljšanje. Po drugi strani pa je vrzel stopnje delovne aktivnosti med spoloma „povprečna“, prav tako je Španija na področju vrzeli stopnje delovne aktivnosti invalidov med „najuspešnejšimi državami“. Hkrati je rast bruto razpoložljivega dohodka gospodinjstev na prebivalca še vedno „kritična“ in še vedno pod izhodiščno ravnjo iz leta 2008.

Španija se sooča z izzivi v zvezi z zgodnjim opuščanjem izobraževanja in usposabljanja, medtem ko je na področju digitalnih spretnosti razmeroma uspešna. Delež mladih, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje, se je leta 2022 nekoliko povečal, in sicer na 13,9 % (v primerjavi z 9,6 % v EU), zaradi česar so se razmere s „šibkega položaja, ki pa se izboljšuje“ poslabšale na „kritične razmere“. Še vedno obstajajo regionalne razlike, ki so še posebej velike na vzhodu in jugu ter z vse slabšimi rezultati v vzhodnih in severozahodnih regijah. Po drugi strani je Španija na področju digitalnih spretnosti „nadpovprečna“, pri čemer je imelo leta 2021 64,2 % odraslega prebivalstva vsaj osnovne digitalne spretnosti (v primerjavi s 53,9 % v EU), kar podpira zeleni in digitalni prehod ter splošnejše izpopolnjevanje in preusposabljanje delovne sile.

Vir: Eurostat, [lfsi_emp_a], [une_rt_a], [une_ltu_a], [edat_lfse_20], anketa EU o delovni sili.

²⁷⁶ Opomba: opredelitev stopnje delovne aktivnosti in stopnje brezposelnosti v Španiji se v letih 2021 in 2022 razlikuje, saj je Španija v svojo opredelitev vključila tudi začasno brezposelne (glej [metapodatke Eurostata](#)).

Španija se na področju socialne zaščite in vključevanja sooča z izzivi. Splošna stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti in razmerje dohodkovnih kvintilnih razredov sta „v šibkem položaju, ki pa se izboljšuje“, čeprav sta ravni še vedno razmeroma visoki, in sicer sta leta 2022 znašali 26 % oziroma 5,6 %. Poleg tega je delež otrok s tveganjem revščine ali socialne izključenosti leta 2022 znašal 32,2 % (7,5 odstotne točke nad povprečjem EU leta 2022) in je v zadnjih treh letih ostal v „kritičen“. V zvezi s tem je učinek socialnih transferjev na zmanjšanje revščine (27,4 % v primerjavi s 35,3 % v EU leta 2022) razmeroma majhen in ga je „treba spremljati“. Po drugi strani pa je Španija na področju neizpolnjenih potreb po zdravstveni oskrbi po lastnem poročanju še naprej „nadpovprečna“. Delež otrok, mlajših od treh let, v formalnem otroškem varstvu je „v dobrem položaju, ki pa ga je treba spremljati“, saj se je leta 2022 znatno zmanjšal (s 55,3 % na 48,6 %), kar je delno povezano s trenutnimi težavami glede cenovne dostopnosti.

Glede na ugotovitve zgornje prve faze analize in zlasti šest kazalnikov, ki so označeni kot „kritični“ ali „ki jih je treba spremljati“, **je bilo ugotovljeno, da je Španija izpostavljena morebitnim tveganjem navzgor usmerjene socialne konvergence, ki jih je treba nadalje analizirati v drugi fazi** (glej okvir v oddelku 1.5).

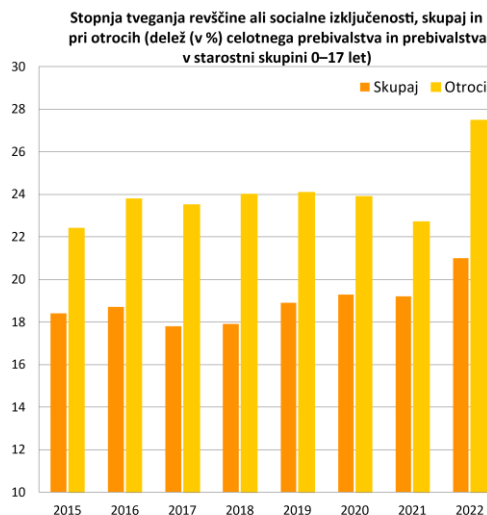
Francija

Francija ima močan sistem socialne zaščite, vendar se spopada z očitnejšim tveganjem

revščine. Kar zadeva učinek socialnih transferjev (razen pokojnin) na zmanjšanje revščine, je Francija na splošno „nadpovprečna“, delež prebivalstva s tveganjem revščine ali socialne izključenosti pa je leta 2022 ostal nekoliko pod povprečjem EU (21,0 % v primerjavi z 21,6 %). Kljub temu se je stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti medletno povišala za 1,8 odstotne točke, kar odstopa od trenda pri osebah v EU²⁷⁷.

Zaradi naraščajoče inflacije se je stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti otrok leta 2022²⁷⁸ znatno povišala (za 4,7 odstotne

točke) na 27,4 %, kar je precej nad povprečjem EU, ki znaša 24,7 %. Obe stanji je „treba spremljati“. Rast bruto domačega dohodka gospodinjstev je v letu 2021 ostala za 1,1 odstotne točke pod povprečjem EU. Neenakost, merjena z razmerjem dohodkovnih kvintilnih razredov, ostaja „povprečna“, čeprav se od leta 2018 večinoma povečuje. Najbolj oddaljene regije so na vseh področjih pregleda socialnih kazalnikov precej slabše od metropolitanske Francije.

Vir: Eurostat [[ilc_peps01n](#)], EU-SILC; prekinitev časovne vrste v letu 2022.

²⁷⁷ Prekinitev časovne vrste: raziskava FR-SILC v letu 2022 prvič vključuje štiri čezmorske departmaje (Francoska Gvajana, Reunion, Martinik in Gvadelup).

²⁷⁸ To povečanje se kljub vključitvi zgoraj navedenih čezmorskih departmajev zdi veliko.

Uspešnost francoskega trga dela se je kljub upočasnitvi gospodarstva v drugi polovici leta 2022, vse večjim ozkim grlom pri oskrbi in visokim cenam energije še naprej izboljševala. Stopnja brezposelnosti se je med letoma 2021 in 2022 zmanjšala za 0,6 odstotne točke na 7,3 % (7,2 % v drugem četrtletju 2023), kar je najnižja raven od leta 2008, vendar jo je kljub temu „treba spremljati“, saj se je uspešnost glede na povprečje EU že drugič poslabšala²⁷⁹. Brezposelnost mladih in delež mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo (NEET), sta se prav tako zmanjšala, čeprav sta v najbolj oddaljenih regijah ostala visoka. Vključevanje nekaterih ranljivih skupin na trg dela še vedno predstavlja izziv, zlasti za tiste, rojene zunaj EU, in osebe z nizko stopnjo izobrazbe. Vrzel stopnje delovne aktivnosti med spoloma je „nadpovprečna“ (5,8 odstotne točke leta 2022 v primerjavi z 9,1 odstotne točke v EU). Vrzel stopnje delovne aktivnosti invalidov se je med letoma 2021 in 2022 zmanjšala za 3,3 odstotne točke, vendar ostaja znatna, saj znaša 20,8 odstotne točke.

Francija je pri kazalnikih pregleda socialnih kazalnikov na področju enakih možnosti na splošno uspešna. Deleža odraslih z vsaj osnovnimi digitalnimi spretnostmi in mladih, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje, sta „povprečna“ (62 % leta 2021 oziroma 7,6 % leta 2022). Kar zadeva delež otrok, mlajših od treh let, v formalnem otroškem varstvu je Francija „najuspešnejša država“. Kljub temu so za izobraževalni sistem značilni znaten delež učencev z nizkimi dosežki in velike neenakosti.

Glede na ugotovitve zgornje prve faze analize in zlasti tri kazalnike, ki so označeni kot „kritični“ ali „ki jih je treba spremljati“, vključno z enim kazalnikom, ki se je sčasoma poslabšal, se zdi, da **Francija ni izpostavljena morebitnim tveganjem navzgor usmerjene socialne konvergence, zato druga faza analize ne bo potrebna** (glej okvir v oddelku 1.5).

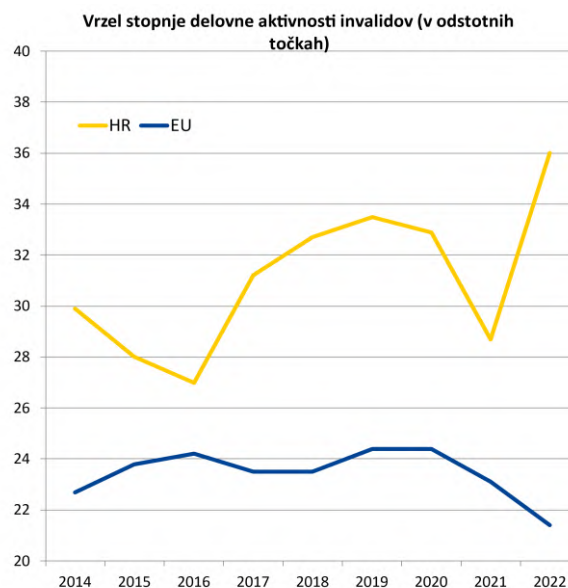
²⁷⁹ Opredelitev stopnje delovne aktivnosti in stopnje brezposelnosti v Franciji se v letih 2021 in 2022 razlikuje, saj Francija upošteva tudi začasno brezposelne (glej [metapodatke Eurostata](#)).

Hrvaška

Hrvaška je v letih 2021 in 2022 močno okrevala, vendar se še vedno sooča z znatnimi izzivi na

trgu dela. Stopnja delovne aktivnosti je bila leta 2022 kljub nekaterim izboljšavam od leta 2021 še vedno precej nižja od povprečja EU (69,7 % v primerjavi s 76,4 %) in je že dve leti zapored „kritična“. Čeprav sta stopnji brezposelnosti in dolgotrajne brezposelnosti blizu povprečja EU (7 % oziroma 2,4 % leta 2022), je delež mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo (NEET), še vedno „treba spremljati“, saj leta 2022 znašal 13,3 % v primerjavi z 11,7 % v EU, tudi po rahlem

zmanjšanju v primerjavi s prejšnjim letom. Vrzel stopnje delovne aktivnosti invalidov je „kritična“, saj ima eno najvišjih ravni (36 odstotnih točk v primerjavi s povprečjem v EU, ki znaša 24,4 odstotne točke), ki pa se še povečuje.

Hrvaška se sooča z nekaterimi izzivi na področju socialne zaščite in socialne vključenosti.

Medtem ko stopnja tveganja revščine ali *Vir: Eurostat, [tepsr_sp200], EU-SILC*

socialne izključenosti pri celotnem prebivalstvu (19,9 % v primerjavi z 21,6 %) in otrocih (18,1 % v primerjavi s 24,7 %) ostaja pod povprečjem EU, je učinek socialnih transferjev (razen pokojnin) na zmanjšanje revščine vse od leta 2020 „kritičen“, pri čemer je bil leta 2022 znatno nižji (20,4 %) od povprečja EU (35,3 %). To je treba pozorno spremljati tudi v zvezi z možnim vplivom sedanjih visokih življenjskih stroškov na tveganje revščine.

Hrvaška je na področju zgodnjega opuščanja šolanja in digitalnih spretnosti razmeroma

uspešna. Država ostaja med „najuspešnejšimi državami“ glede deleža mladih, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje, ki je leta 2022 znašal 2,3 % v primerjavi z 9,6-odstotnim povprečjem EU. Delež odraslih z vsaj osnovnimi digitalnimi spretnostmi je bil prav tako „nadpovprečen“, in sicer je znašal 63,3 % v primerjavi s 53,9-odstotnim povprečjem EU leta 2021, kar je pomembno za podporo zelenemu in digitalnemu prehodu. Po drugi strani se je delež otrok, mlajših od treh let, v formalnem otroškem varstvu v zadnjem času znatno zmanjšal (s 33,3 %

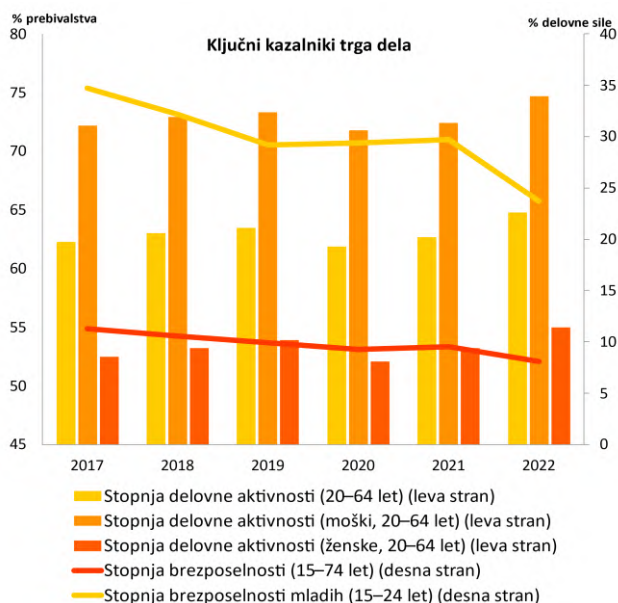
leta 2021 na 27,5 % leta 2022), s čimer je za 8,2 odstotne točke pod povprečjem EU in ga je „treba spremljati“.

Glede na ugotovitve zgornje prve faze analize in zlasti pet kazalnikov, ki so označeni kot „kritični“ ali „ki jih je treba spremljati“, se zdi, da **Hrvaška ni izpostavljena morebitnim tveganjem navzgor usmerjene socialne konvergence, zato druga faza analize ne bo potrebna** (glej okvir v oddelku 1.5).

Italija

Italija se kljub močnemu okrevanju na področju zaposlovanja sooča s pomembnimi izzivi na trgu dela. Nekateri kazalniki pregleda

socialnih kazalnikov na področju poštenih delovnih pogojev kažejo na „kritične razmere“. Čeprav je stopnja delovne aktivnosti leta 2022 dosegla rekordnih 64,8 %, je skoraj 9,8 odstotne točke pod povprečjem EU, zaradi česar je Italija med najslabšimi državami v EU. Vzel stopnje delovne aktivnosti med spoloma je leta 2022 znašala 19,7 odstotne točke in je od leta 2020 ostala stabilna. V primerjavi s povprečjem EU je skoraj dvakrat višja (10,7 %), kar kaže na „državo s kritičnimi razmerami“. Poleg tega je pogostost

Vir: Eurostat [[lfsi_emp_a](#)], [[une_rt_a](#)], anketa EU o delovni sili.

neprosto voljnega dela s krajšim delovnim časom še vedno velika, zlasti pri mladih in moških. Poleg tega je bila rast bruto razpoložljivega dohodka gospodinjstev na prebivalca, ki je leta 2021 znašala 94,6 %, v primerjavi z letom 2008 še vedno precej pod 109,9-odstotnim povprečjem EU, leta 2022 pa se je zaradi visoke inflacije zmanjšala na 93,8 %, kar prav tako kaže na „kritične razmere“. Po drugi strani se je uspešnost Italije v zvezi z brezposelnostjo in dolgotrajno brezposelnostjo izboljšala, pri čemer sta bila oba kazalnika leta 2022 v „šibkem položaju, ki pa se izboljšuje“. Kar zadeva vzel stopnje delovne aktivnosti invalidov, je Italija dosledno med „najuspešnejšimi državami“.

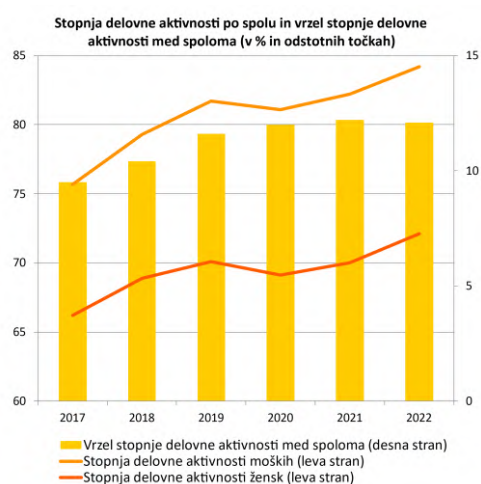
Čeprav se položaj mladih izboljšuje, se italijanski sistem izobraževanja in usposabljanja še naprej sooča z izzivi. Delež odraslih z vsaj osnovnimi digitalnimi spretnosti v Italiji je leta 2021 znašal 45,6 % in je bil precej pod povprečjem EU (53,9 %), kar pomeni, da ga je treba še naprej „spremljati“, tudi zaradi z njim povezanega potenciala za podporo zelenemu in digitalnemu prehodu. Položaj mladih, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje, ter mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo (NEET), se je v primerjavi s prejšnjim letom nekoliko izboljšal in je zdaj „v šibkem položaju, ki pa se izboljšuje“. Vendar ima Italija z 19 % še vedno eno najvišjih stopenj mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, v EU (povprečje EU: 11,7 %).

Na področju socialne zaščite in vključevanja so kljub nedavnemu napredku možne nadaljnje izboljšave. Pri treh kazalnikih na področju socialne zaščite in vključevanja je treba stanje „spremljati“, vsi kazalniki razen neizpolnjenih potreb po zdravstveni oskrbi po lastnem poročanju pa so slabši od povprečja EU. Leta 2022 se je skupni delež ljudi s tveganjem revščine ali socialne izključenosti nekoliko zmanjšal na 24,4 %, čeprav je še vedno velik, tveganje revščine pa je v primerjavi z letom 2021 ostalo nespremenjeno. Podobno se je znižala tudi stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti pri otrocih, in sicer z 29,7 % leta 2021 na 28,5 % leta 2022. Poleg tega se je revščina s socialnimi transferji leta 2022 v Italiji zmanjšala le za 25,8 % (v primerjavi s 35,3 % v EU), njihovo učinkovitost pa je „treba spremljati“. Pri dohodkovnih neenakostih, merjenih z razmerjem dohodkovnih kvintilnih razredov, je stanje enako kot pri revščini: čeprav se je razmerje leta 2022 nekoliko znižalo (5,6 %), ga je „treba spremljati“.

Glede na ugotovitve zgornje prve faze analize in zlasti osem kazalnikov, ki so označeni kot „kritični“ ali „ki jih je treba spremljati“, **je bilo ugotovljeno, da je Italija izpostavljena morebitnim tveganjem navzgor usmerjene socialne konvergence, ki jih je treba nadalje analizirati v drugi fazi** (glej okvir v oddelku 1.5).

Ciper

Ciprski trg dela je na splošno v skladu s povprečjem EU, vendar se nekatere skupine prebivalstva še vedno soočajo z izzivi. Stopnja delovne aktivnosti je leta 2022 dosegla 77,9 %, v drugem četrtletju 2023 pa se je še povečala na 79,0 %, kar je skoraj rekordna vrednost (v primerjavi s 75,4 % v EU). Hkrati je bila stopnja brezposelnosti razmeroma nizka, saj je leta 2022 znašala 6,8 %, vendar še vedno nekoliko nad 6,2-odstotnim povprečjem EU, medtem ko je bila stopnja dolgotrajne brezposelnosti, ki je znašala 2,3 %, po majhnem zvišanju leta 2021 v skladu s povprečjem EU (2,4 % v EU). Vrzeli stopnje delovne aktivnosti na Cipru je blizu povprečja EU in znaša 25,7 odstotne točke, v primerjavi s prejšnjim letom pa se je zmanjšala. Hkrati je vključevanje mladih in žensk na trg dela še vedno šibko. Delež mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposabljaajo (NEET), je s 14,7 % (v primerjavi z 11,7 % v EU) še vedno zelo velik, pri čemer se je v primerjavi s povprečjem EU (kljub njegovemu absolutnemu zmanjšanju) poslabšal, zato so „razmere, ki jih je treba spremljati“, prešle v „kritične razmere“. Čeprav se je stopnja delovne aktivnosti moških in žensk zvišala, je vrzel stopnje delovne aktivnosti med spoloma zaradi njene razmeroma visoke in naraščajoče ravni (12,1 odstotne točke v primerjavi z 10,7 odstotne točke v EU) že drugo leto zapored „treba spremljati“. Delež otrok, mlajših od treh let, v formalnem otroškem varstvu je na Cipru znašal 24,4 %, kar je precej pod povprečjem EU (35,7 %), potem ko se je v primerjavi s prejšnjim letom znatno zmanjšal. Formalno otroško varstvo je pomembno za udeležbo oseb z obveznostmi oskrbe na trgu dela, zato je to „treba spremljati“. Realni bruto razpoložljivi dohodek gospodinjstev na prebivalca pa po rahlem zmanjšanju od leta 2021 še vedno ostaja pod ravno iz leta 2008, kar je stanje, ki ga je „treba spremljati“.

Vir: Eurostat [[lfsi_emp_q](#)], anketa EU o delovni sili.

Razvoj spretnosti se je izboljšal, vendar nekateri izzivi ostajajo. Delež mladih, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje, se je zmanjšal z 10,2 % leta 2021 na 8,1 % leta 2022 in je zdaj „nadpovprečen“. Delež odraslih z vsaj osnovnimi digitalnimi znanji in spretnostmi je v letu 2021 precej nizek, in sicer 50,2 % (v primerjavi s 53,9 % v EU) in ga je treba še naprej spremljati na področju, ki podpira zeleni in digitalni prehod.

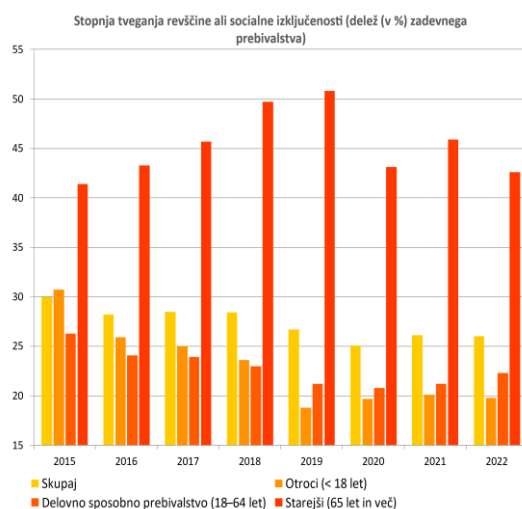
Sistem socialne zaščite se zdi učinkovit pri podpiranju dobrih družbenih rezultatov na Cipru.

Tveganje revščine ali socialne izključenosti je leta 2022 znašalo 16,7 % (v primerjavi z 21,6 % v EU), pri otrocih pa 18,1 % (v primerjavi s 24,7 % v EU), zaradi česar je država v obeh razsežnostih „nadpovprečna“. To med drugim odraža učinek socialnih transferjev (razen pokojnin) na zmanjšanje revščine, ki je „povprečen“ (31,2 % v primerjavi s 35,3 % v EU), in nizko preobremenjenost s stanovanjskimi stroški, pri čemer je Ciper „najuspešnejša država“. Neizpolnjene potrebe po zdravstveni oskrbi po lastnem poročanju znašajo 0,1 % in so med najnižjimi v EU, kar ponovno kaže na „najuspešnejšo državo“.

Glede na ugotovitve zgornje prve faze analize in zlasti pet kazalnikov, ki so označeni kot „kritični“ ali „ki jih je treba spremljati“, **se zdi, da Ciper ni izpostavljen morebitnim tveganjem navzgor usmerjene socialne konvergence, zato druga faza analize ne bo potrebna** (glej okvir v oddelku 1.5).

Latvija

Čeprav je Latvija na nekaterih področjih v povprečju uspešna, se na splošno sooča z velikimi izzivi na socialnem področju. Čeprav je na področju tveganja revščine otrok povprečna, je skupni delež ljudi s tveganjem revščine ali socialne izključenosti, ki je leta 2022 znašal 26 %, med največjimi v EU in precej nad 21,6-odstotnim povprečjem EU. Potem ko se je relativna uspešnost države na tem področju dve leti zapored poslabšala, so razmere zdaj „kritične“. Poleg tega je tveganju revščine ali socialne izključenosti izpostavljenih 42,6 % starejših, kar je precej več kot pri celotnem prebivalstvu. Tudi dohodkovna neenakost je bila v zadnjih treh letih še vedno „kritična“, pri čemer je bilo razmerje dohodkovnih kvintilnih razredov med najvišjimi (6,3 leta 2022 v primerjavi s 4,7 v EU). Za reševanje izzivov, povezanih z revščino in neenakostjo, se izvajata reforma minimalnega dohodka²⁸⁰ in ukrep za zvišanje minimalne plače (na vsaj 620 EUR leta 2023 in vsaj 700 EUR leta 2024). Vendar so na dosednji učinek teh ukrepov vplivale visoke stopnje inflacije v Latviji v prvih mesecih leta 2023

in proti koncu leta 2022, čeprav se zdaj znižujejo. Poroča se o poslabšanju neizpolnjenih potreb po zdravstveni oskrbi, ki je leta 2022 prizadelo 5,4 % prebivalstva (v primerjavi z 2,2 % v EU), kar je „kritično stanje“. To sledi „šibkemu položaju, ki pa se izboljšuje“, zabeleženemu leta 2021, ki je sovpadalo z dodatnimi začasnimi naložbami v zdravstveno varstvo za ublažitev posledic pandemije COVID-19. Reforma zdravstvenega varstva, ki je v pripravi, naj bi prebivalstvu na bolj strukturen način zagotovila širšo pokritost in zakonsko določene zdravstvene storitve višje kakovosti.

²⁸⁰ Reforma povezuje pragove minimalnega dohodka za zajamčeni minimalni dohodek, državni socialnovarstveni prejemek, minimalno pokojnino, materialno podporo za sirote in otroke, ki po polnoletnosti ostanejo brez starševske skrbi, z mediano minimalnega dohodka na enakovrednega potrošnika.

Latvijski trg dela je po krizi zaradi COVID-19 hitro okreval. Leta 2022 se je stopnja zaposlenosti povečala na 77,0 % (s 75,3 % leta 2021), kar je „povprečno“ ostalo le malo pod ravnmi pred pandemijo. Latvija je na področju vrzeli stopnje delovne aktivnosti med spoloma med „najuspešnejšimi državami“, kar zadeva mlade, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, pa je „povprečna“. V preteklosti je bila „najuspešnejša država“ tudi v zvezi z vrzeljo stopnje delovne aktivnosti invalidov, zaradi nedavnega zvišanja pa je trenutno „povprečna država“, čeprav je ostala nekoliko pod povprečjem EU (20,8 odstotne točke v primerjavi z 21,4 odstotne točke leta 2022).

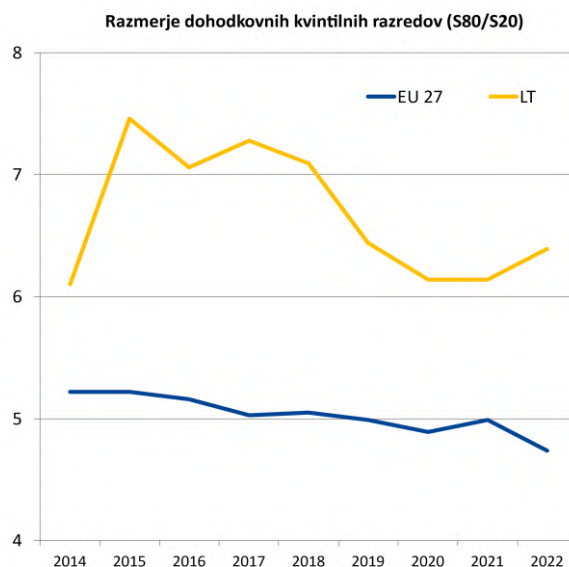
Latvija je na splošno „povprečno“ uspešna na področju izobraževanja in spretnosti. Delež oseb, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje, je leta 2022 znašal 6,7 % (v primerjavi z 9,6 % v EU), nato pa se je s 7,3 % leta 2021 dodatno zmanjšal. Pozitiven trend od leta 2016 naj bi se nadaljeval z nedavno uvedbo reform na področju poklicnega izobraževanja in usposabljanja, kar bo zagotovilo večjo prožnost. Delež odraslih z vsaj osnovnimi digitalnimi spretnostmi je znašal 50,8 % (v primerjavi s 53,9 % v EU), kar je prav tako „povprečno“ na področju, ki podpira zeleni in digitalni prehod.

Glede na ugotovitve zgornje prve faze analize in zlasti tri kazalnike, ki so označeni kot „kritični“ ali „ki jih je treba spremljati“, vključno z enim kazalnikom, ki se je sčasoma poslabšal, se zdi, da **Latvija ni izpostavljena morebitnim tveganjem navzgor usmerjene socialne konvergence, zato druga faza analize ne bo potrebna** (glej okvir v oddelku 1.5).

Litva

Litva se sooča z izzivi, povezanimi s socialno vključenostjo in socialno zaščito. Ustreznost socialnovarstvene mreže je še vedno nizka.

Trend zmanjševanja deleža ljudi s tveganjem revščine ali socialne izključenosti, ki je leta 2021 dosegel 23,5 %, se je nedavno obrnil, pri čemer se je delež leta 2022 povečal na 24,6 % in ga je „treba spremljati“. Poleg tega je neenakost, merjena z razmerjem dohodkovnih kvintilnih razredov, med najvišjimi v EU in je v zadnjih dveh letih ostala „kritična“. Leta 2022 je bil dohodek najbogatejših 20 % prebivalstva več kot šestkrat višji od dohodka najrevnejših 20 % prebivalstva in se je od leta 2021 nekoliko povečal zaradi zmanjšanja

Vir: Eurostat [[tessi180](#)], anketa o delovni sili EU.

v EU. Po drugi strani pa je Litva že tretje leto zapored med „najuspešnejšimi državami“ na področju rasti razpoložljivega dohodka gospodinjstev, kar je znak stalnega zmanjševanja zaostanka, na področju stopnje preobremenjenosti s stanovanjskimi stroški pa je „nadpovprečna država“.

Izzivi v zvezi z razvojem spretnosti ostajajo. Delež odraslih z vsaj osnovnimi digitalnimi spretnostmi (48,8 % leta 2021) je bil precej pod povprečjem EU (53,9 %), zato ga je „treba spremljati“, tudi glede na nastajajoče potrebe po spretnostih za podporo pri zelenem in digitalnem prehodu. Čeprav se je delež otrok, mlajših od treh let, v formalnem otroškem varstvu med letoma 2020 in 2022 znatno izboljšal (s 16,2 % na 22,8 %), je še vedno med najmanjšimi v EU in pod ravniyo pred pandemijo (26,6 %, 2019) ter je v zadnjih treh letih v položaju „ki ga je treba spremljati“. Nasprotno pa se je uspešnost Litve na področju mladih, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje, izboljšala, in sicer je z „države z dobrim položajem, ki pa ga je treba spremljati“ v letu 2020 prešla na „najuspešnejšo državo“ v letu 2022.

Glavni kazalnik pregleda socialnih kazalnikov je pokazal, da je po krizi zaradi COVID-19 trg dela na splošno močno okreval, medtem ko se je položaj invalidov poslabšal. Splošna stopnja delovne aktivnosti je leta 2022 znašala 79,0 % (povečanje s 77,4 % leta 2021), kar je podobno kot v prejšnjih letih „nadpovprečno“ (76,2 % v EU). Hkrati se je vrzel stopnje zaposlenosti invalidov povečala s 23,9 odstotne točke v leta 2021 na 35 odstotnih točk (v primerjavi z 21,4 odstotne točke v EU), kar je drugo poslabšanje v dveh zaporednih letih (z „nadpovprečne“ na „kritično“), kar še ni odražalo nedavnih prizadevanj politike²⁸¹. Stopnja dolgotrajne brezposelnosti in delež mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo (NEET) sta se izboljšala (slednji se je s 13 % leta 2020 znižal na 10,7 % v letu 2022), pri čemer sta se iz stanja v letu 2020, ki ga je „treba spremljati“ spremenila na „povprečno“ stanje v letih 2021 in 2022. Litva je na področju vrzeli stopnje delovne aktivnosti med spoloma tradicionalno „najuspešnejša država“, saj vrednost kazalnika znaša 0,8 odstotne točke, prav tako ima razmeroma visoko stopnjo delovne aktivnosti moških in žensk (79,4 % oziroma 78,6 % leta 2022).

Glede na ugotovitve zgornje prve faze analize in zlasti pet kazalnikov, ki so označeni kot „kritični“ ali „ki jih je treba spremljati“, vključno z enim kazalnikom, ki se je sčasoma poslabšal, **je bilo ugotovljeno, da je Litva izpostavljena morebitnim tveganjem navzgor usmerjene socialne konvergenč** (glej okvir v oddelku 1.5).

²⁸¹ Upravni podatki državnega sklada za socialno zavarovanje kažejo 4,2-odstotno povečanje števila zaposlenih invalidov.

Luksemburg

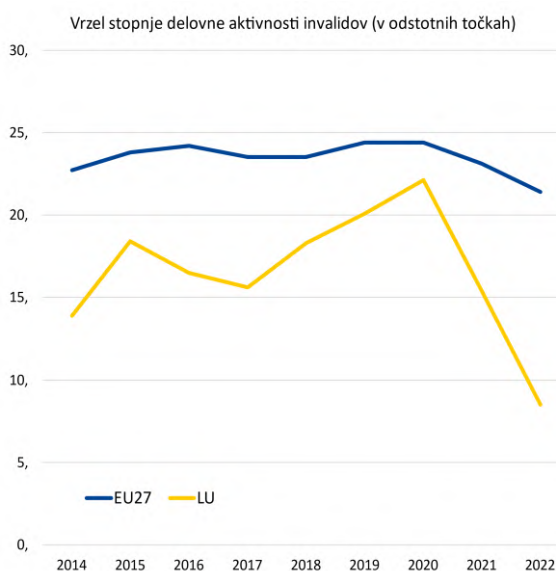
Trg dela je po krizi zaradi COVID-19 hitro okrevljal in kljub nedavni upočasnitvi gospodarske aktivnosti ostaja odporen. To se odraža v splošni uspešnosti na področju poštenih delovnih pogojev. Stopnja delovne aktivnosti je leta 2022 dosegla novo visoko raven (74,8 %), kar je nekoliko nad povprečjem EU, stopnja brezposelnosti pa se je znižala na 4,6 %.

Dolgotrajna brezposelnost se je leta 2020 in 2021 povečala, vendar se je leta 2022 vrnila na nizko raven pred pandemijo (1,3 %), zato je zdaj „nadpovprečna“. To velja tudi za vrzel stopnje delovne aktivnosti med spoloma, ki se je znatno zmanjšala, in sicer s 7,4 odstotne točke leta 2021 na 6,5 odstotne točke leta 2022. Poleg tega je Luksemburg že drugo leto med najuspešnejšimi državami na

področju vrzeli stopnje delovne aktivnosti invalidov²⁸² (8,5 odstotne točke v primerjavi z 21,4 odstotne točke v EU). Čeprav je delež

Vir: Eurostat [[tepsr_sp200](#)], EU-SILC.

mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposabljaajo (NEET), ostal precej pod povprečjem EU, se je leta 2020 in 2021 povečal, vendar se je leta 2022 znatno zmanjšal na 6,8 %, zaradi česar je „nadpovprečen“. Čeprav indeks realnega bruto razpoložljivega dohodka gospodinjstev na prebivalca (2008 = 100) znaša 111,9 in je blizu povprečja EU (109,5), ga je treba še naprej „spremljati“, saj se je nekoliko znižal, medtem ko se je v drugih državah članicah zvišal.

²⁸² Prekinitev časovne vrste za Luksemburg v vseh kazalnikih v letih 2021, 2022 in 2023.

Luksemburg je na področju izobraževanja in spretnosti zelo uspešen. Država je na tem področju politike večinoma „nadpovprečna“. Medtem ko se je delež mladih, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje, med pandemijo povečal, se je leta 2022 znatno zmanjšal in postal „nadpovprečen“. Leta 2021 je imelo 63,8 % odraslih vsaj osnovne digitalne spretnosti, kar je skoraj 10 odstotnih točk več od povprečja EU in v podporo zelenemu in digitalnemu prehodu. Luksemburg prav tako ostaja med državami članicami z največjim deležem otrok, mlajših od treh let, v formalnem otroškem varstvu, čeprav je zaradi znatnega poslabšanja leta 2022 (z 62 % leta 2021 na 54,7 %) zdaj v „dobrem položaju, ki pa ga je treba spremljati“.

Socialne razmere so v Luksemburgu na splošno dobre, vendar obstajajo izzivi, povezani s stanovanjskimi stroški¹. Država je leta 2022 zabeležila znatno izboljšanje deleža ljudi s tveganjem revščine ali socialne izključenosti na splošno in zlasti pri otrocih, pri čemer je bila pri obeh „nadpovprečna država“. Pri učinku socialnih transferjev na zmanjšanje revščine in neizpolnjenih potrebah po zdravstveni oskrbi po lastnem poročanju je „povprečna država“ oziroma „nadpovprečna država“. Nasprotno pa se je stopnja preobremenjenosti s stanovanjskimi stroški znatno poslabšala, in sicer z „nadpovprečnih“ na „kritične razmere“, kar odraža učinek zelo visoke rasti cen stanovanjskih nepremičnin.

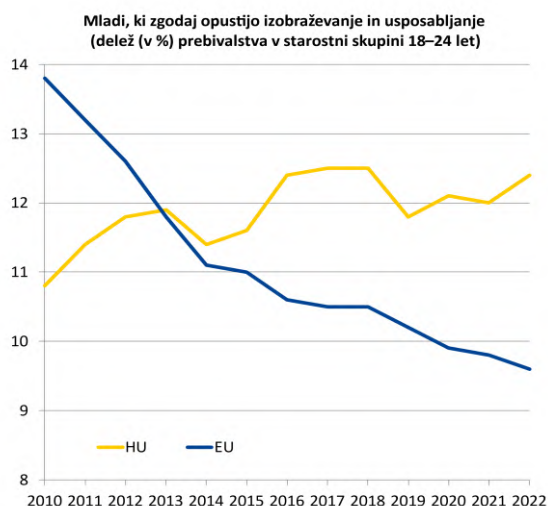
Glede na ugotovitve zgornje prve faze analize in zlasti en kazalnik, ki je označen kot „kritičen“ ali „ki ga je treba spremljati“, se zdi, da **Luksemburg ni izpostavljen morebitnim tveganjem navzgor usmerjene socialne konvergence, zato nadaljnja analiza na drugi stopnji ne bo potrebna** (glej okvir v oddelku 1.5).

Madžarska

Madžarska se sooča z velikimi izzivi v zvezi z izobraževanjem in razvojem spretnosti.

Zlasti je majhen delež otrok, mlajših od treh let, v formalnem otroškem varstvu (12,9 % leta 2022 v primerjavi s 35,9 % v EU), ki se je od leta 2021 zmanjšal, kar kaže na „kritične razmere“ v zadnjih dveh letih. Stopnja zgodnjega opuščanja izobraževanja in usposabljanja je prav tako še vedno „kritična“, in sicer se je povečala z 12,0 % leta 2021 na 12,4 % leta 2022, medtem ko se je v EU zmanjšala. Ta stopnja je bila pri Romih leta 2022 šestkrat višja kot pri preostalem prebivalstvu (64,3 % v primerjavi z 9,4 %). Poleg tega je delež

odraslih z vsaj osnovnimi digitalnimi spretnostmi na Madžarskem (49,1 %) nižji od povprečja EU (53,9 % leta 2021) in ga „je treba spremljati“, pri čemer so stopnje zlasti nizke pri nizko usposobljenih, brezposelnih in osebah, starejših od 55 let. Reševanje teh izzivov na področju izobraževanja in spretnosti lahko pripomore k odpravljanju pomanjkanja delovne sile in spretnosti ter podpre pravičen zeleni in digitalni prehod.

Vir: Eurostat, [sdg_04_10], anketa EU o delovni sili.

Madžarska se sooča z izzivi na področju socialne politike, ki so zaradi visoke inflacije še večji. Dohodkovna revščina se je s socialnimi transferji na Madžarskem zmanjšala za 36,7 %, kar je na splošno v skladu s povprečjem EU, vendar je stanje kljub temu „treba spremljati“, saj se je vrednost kazalnika v primerjavi s prejšnjim letom precej znižala²⁸³. Čeprav je tveganje revščine in socialne izključenosti na Madžarskem za celotno prebivalstvo „povprečno“ in za otroke „nadpovprečno“ (18,4 % oziroma 18,1 %), je stopnja hude materialne in socialne prikrajšanosti med najvišjimi v EU (9,1 % leta 2022). Stopnja preobremenjenosti s stanovanjskimi stroški se je močno zvišala, in sicer z 2,4 % leta 2021 („nadpovprečna država“) na 8,1 % leta 2022 („država, ki jo je treba spremljati“), s čimer so se visoki življenjski stroški številnih gospodinjstev z nižjimi dohodki še zvišali.

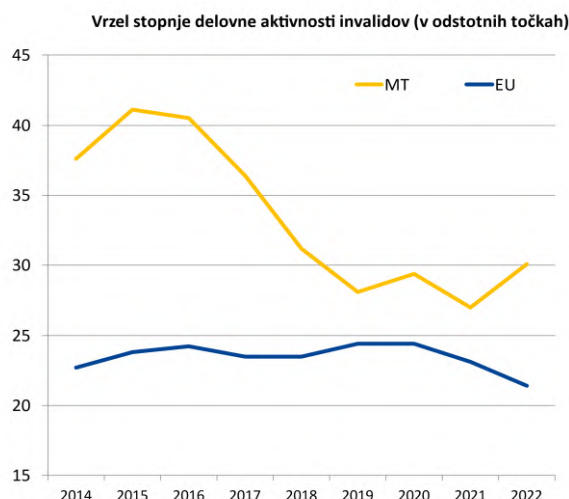
Madžarski trg dela je dobro preстал krizo zaradi COVID-19, čeprav rezultati za nekatere ranljive skupine še vedno zaostajajo. Trg dela si je hitro opomogel z „nadpovprečnim“ rezultatom na področju poštenih delovnih pogojev (ali rezultatom „najuspešnejša država“ na področju rasti bruto razpoložljivega dohodka gospodinjstev), pri čemer je stopnja delovne aktivnosti leta 2022 dosegla rekordno raven, in sicer 80,2 %. Vendar se nekatere ranljive skupine še vedno srečujejo z velikimi ovirami pri dostopu do trga dela in uspehu na njem. Čeprav je vrzel stopnje delovne aktivnosti med spoloma leta 2022 znašala 9,8 odstotne točke in je še vedno „povprečna“, se je vrzel stopnje delovne aktivnosti invalidov povečala za 3,6 odstotne točke in dosegla zelo visoko raven 32,4 odstotne točke (v primerjavi z 21,4 odstotne točke v EU), kar so „kritične razmere“ v primerjavi s predhodnim položajem, ki ga je bilo „treba spremljati“. Poleg tega sta stopnji delovne aktivnosti nizko usposobljenih in Romov precej pod povprečjem (38,7 % oziroma 47,3 % v starostni skupini 15–64 let v primerjavi s 74,4 % v povprečju v letu 2022).

Glede na ugotovitve zgornje prve faze analize in zlasti šest kazalnikov, ki so označeni kot „kritični“ ali „ki jih je treba spremljati“, **je bilo ugotovljeno, da je Madžarska izpostavljena morebitnim tveganjem navzgor usmerjene socialne konvergence, ki jih je treba nadalje analizirati na drugi stopnji** (glej okvir v oddelku 1.5).

²⁸³ Čeprav se je leta 2022 pri tem kazalniku prekinila časovna vrsta za vse države članice, vključno z Madžarsko in z izjemo Finske, kar je bila posledica metodološke spremembe, (neobjavljene) vrednosti kazalnika, ki jih je Eurostat izračunal na podlagi stare metodologije, kažejo na podobno zmanjšanje v letu 2022 in dajejo enako oceno, tj. da je treba stanje „spremljati“, zato s tem povezane ugotovitve ostajajo nespremenjene.

Malta

Malteški trg dela je na splošno zelo uspešen, vendar se nekatere skupine prebivalstva še vedno soočajo z izzivi. Stopnja delovne aktivnosti na Malti je bila med najvišjimi v EU, in sicer je leta 2022 znašala 81,1 % (82,7 % v drugem četrtletju 2023), kar skupaj s spremembami bruto domačega dohodka gospodinjstev na prebivalca kaže na „nadpovprečno“ stanje. Stopnja brezposelnosti je leta 2022 dosegla rekordno nizko raven 2,9 %, medtem ko se je delež mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo (NEET), hitro zmanjšal z 9,5 % leta 2021 na 7,2 % leta 2022 (v primerjavi z 11,7 % v EU), zaradi česar je Malta na obeh področjih „najuspešnejša država“. Stopnja dolgotrajne brezposelnosti se je leta 2022 nekoliko zvišala na 1 % in je v „dobrem položaju, ki pa ga je treba spremljati“, čeprav ostaja precej pod povprečjem EU (2,4 %). Vrzel stopnje delovne aktivnosti med spoloma je bila leta 2022 še vedno v „šibkem položaju, ki pa se izboljšuje“ in je znašala 13,1 odstotne točke, s čimer presega povprečje EU, ki znaša 10,7 odstotne točke, čeprav se je od leta 2021 zmanjšala za 3,3 odstotne točke. Invalidi se spopadajo z izzivi pri vključevanju na trg dela, kar dokazuje razmeroma velika in vse večja vrzel stopnje delovne aktivnosti invalidov, ki jo je „treba spremljati“. Vrzel stopnje delovne aktivnosti invalidov se je potem, ko se je leta 2019 stabilizirala na razmeroma visoki ravni, leta 2022 še naprej povečevala (za 3,1 odstotne točke) in dosegla 30,1 odstotne točke, kar je nad povprečjem EU (21,4 odstotne točke).

Vir: Eurostat, [[tepsr_sp200](#)], EU-SILC.

Malteški sistem izobraževanja in usposabljanja je na splošno uspešen, vendar se mladi še vedno spopadajo z nekaterimi izzivi. Delež otrok, mlajših od treh let, v formalnem otroškem varstvu je leta 2022 znašal 43,1 % (v primerjavi s 35,7 % v EU), kar je „nadpovprečno“. Delež mladih, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje se je zmanjševal vendar ostaja nekoliko višji od EU povprečja (10,1 % v primerjavi z 9,6 % v letu 2022) in ga je „treba spremljati“, kar je v močnem nasprotju z uspešnostjo države glede deleža mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposabljujejo. Leta 2021 je imelo 61,2 % odraslih na Malti vsaj osnovne digitalne spretnosti (čeprav z velikimi razlikami med ravnmi spretnosti), kar je nad 53,9-odstotnim povprečjem EU ter v podporo digitalnemu in zelenemu prehodu.

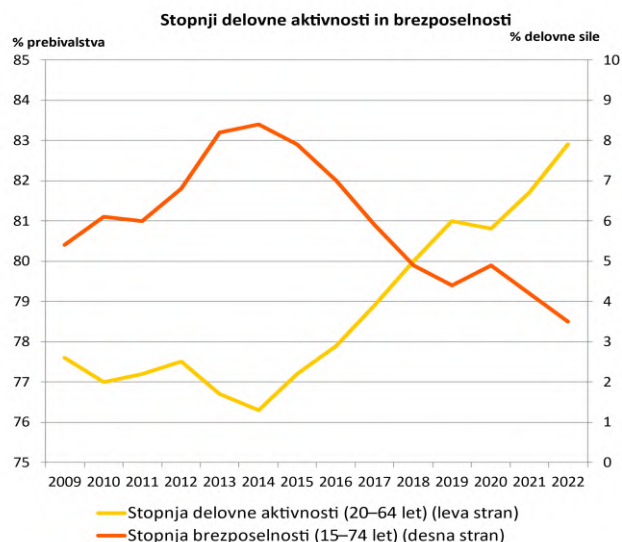
Malteške socialne razmere so na splošno dobre, čeprav se pojavljajo izzivi v zvezi z učinkom socialnih transferjev na zmanjšanje revščine. Malta je na področju tveganja revščine in dohodkovne neenakosti „povprečna država“. Leta 2022 je delež ljudi s tveganjem revščine ali socialne izključenosti na splošno znašal 20,1 %, pri otrocih pa 23,1 % (v primerjavi s 21,6 % oziroma 24,7 % v EU). Malta je bila na področju preobremenjenosti s stanovanjskimi stroški (2,9 % v primerjavi z 9,1 % v EU) in neizpolnjenih potreb po zdravstveni oskrbi po lastnem poročanju (0,3 % v primerjavi z 2,2 % v EU) „nadpovprečna država“. Vendar je učinek socialnih transferjev (razen pokojnin) na zmanjšanje revščine majhen, in sicer znaša 26,4 %, kar je precej pod 35,3-odstotnim povprečjem EU in ga je „treba spremljati“.

Glede na ugotovitve zgornje prve faze analize in zlasti tri kazalnike, ki so označeni kot „kritični“ ali „ki jih je treba spremljati“, se zdi, da **Malta ni izpostavljena morebitnim tveganjem navzgor usmerjene socialne konvergence, zato nadaljnja analiza na drugi stopnji ne bo potrebna** (glej okvir v oddelku 1.5).

Nizozemska

Nizozemsko gospodarstvo je po krizi zaradi COVID-19 hitro okrevalo in še naprej razmeroma dobro napreduje pri vseh kazalnikih iz pregleda socialnih kazalnikov, povezanih s trgom dela. Stopnja delovne aktivnosti je leta 2022 dosegla 82,9 % (83,6 % v drugem četrtletju

2023), kar je ena najvišjih v EU, brezposelnost pa je ostala zelo nizka (3,5 % leta 2022). Delež mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, ostaja med najnižjimi v EU, čeprav se je leta 2022 nekoliko povečal (za 0,3 odstotne točke na 4,2 %), medtem ko se je v EU zmanjšal (kar pomeni poslabšanje z „najuspešnejše države“ na „državo z dobrim položajem, ki pa ga je treba spremljati“). Kljub tej splošni zelo dobri uspešnosti so se tveganja za zelo segmentiran trg dela zaradi pandemije COVID-19

povečala, kar ostaja eden od največjih strukturnih izzivov na Nizozemskem. Čeprav je vrzel stopnje delovne aktivnosti med spoloma leta 2022 ostala precej pod povprečjem EU (7,9 odstotne točke v primerjavi z 10,7 odstotne točke), je zaposlenost s krajšim delovnim časom zelo razširjena, zlasti pri ženskah. To pomeni eno od največjih vrzeli med spoloma pri zaposlitvi s krajšim delovnim časom v EU (42,3 odstotne točke v primerjavi s povprečjem EU, ki je leta 2022 znašalo 20,4 odstotne točke) in znatno razliko v pokojninah med spoloma (37,9 % v primerjavi s 26,0 % v EU leta 2022).

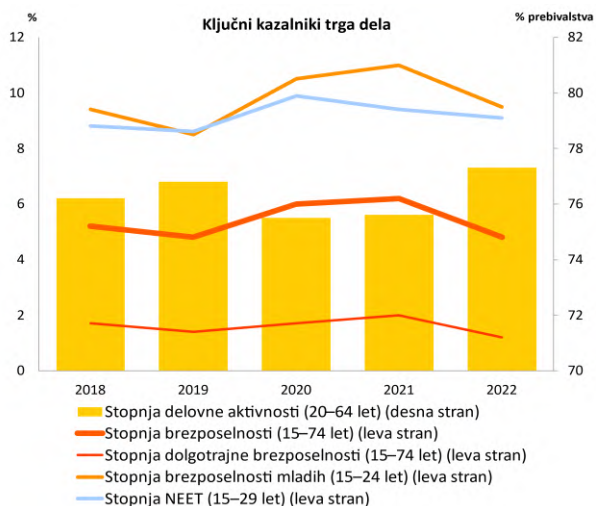
Nizozemska je na področju pridobivanja spretnosti še naprej zelo uspešna. Pri deležu mladih, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje, je še naprej „nadpovprečna država“ (5,6 % leta 2022), čeprav se je v primerjavi s prejšnjim letom nekoliko povečal (0,5 odstotne točke). Leta 2021 je imelo 78,9 % odraslega prebivalstva vsaj osnovne digitalne spretnosti, kar je med največjimi deleži v EU. Vendar je še vedno pomembno učinkovito ozaveščanje oseb v neugodnem položaju na trgu dela (kot so nizko usposobljeni, osebe s prožnimi pogodbami ali pogodbami o zaposlitvi za določen čas, osebe z migrantskim ozadjem in invalidi). Zlasti zaradi decentraliziranega izvajanja ranljive skupine morda niso vedno deležne enake ali ustrezne podpore.

Delež ljudi s tveganjem revščine ali socialne izključenosti na Nizozemskem ostaja razmeroma stabilen in precej pod povprečjem EU. Posebne skupine, kot so osebe z migrantskim ozadjem in invalidi, se še vedno spopadajo z izzivi. Stopnja preobremenjenosti s stanovanjskimi stroški se je povečala z 8,3 % leta 2020 na 10,0 % leta 2022, kar je nekoliko nad 9,1-odstotnim povprečjem EU. Zlasti prizadeti so ljudje s tveganjem revščine, saj stopnja preobremenjenosti s stanovanjskimi stroški pri njih znaša 41,2 %.

Glede na ugotovitve zgornje prve faze analize in zlasti glede na to, da noben kazalnik ni označen kot „kritičen“ ali „ki ga je treba spremljati“, se zdi, da **Nizozemska ni izpostavljena morebitnim tveganjem navzgor usmerjene socialne konvergenice, zato nadaljnja analiza na drugi stopnji ne bo potrebna** (glej okvir v oddelku 1.5).

Avstrija

Avstrijski trg dela je kljub znakom upočasnitve gospodarske rasti močno okreval. Leta 2022 je bila stopnja delovne aktivnosti po izboljšanju „povprečna“ in je znašala 77,3 %, vendar je na tej ravni ostala tudi v drugem četrtletju 2023, potem ko je rast BDP v zadnjem četrtletju 2022 stagnirala. Stopnja brezposelnosti in stopnja dolgotrajne brezposelnosti sta se močno znižali (na 4,5 % oziroma 1,2 %), kar kaže na „nadpovprečno“ uspešnost. V zvezi s tem se je stopnja mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo (NEET), leta 2022 dodatno zmanjšala in dosegla 9,1 %. Čeprav se je vrzel stopnje delovne aktivnosti moških in žensk leta 2022 zmanjšala na 7,8 odstotne točke in ostala „povprečna“, je imela Avstrija eno od najvišjih stopenj žensk, zaposlenih s krajšim delovnim časom, v EU, ki je leta 2022 znašala 50,3 %, v zvezi s tem pa tudi eno od največjih in vse večjih vrzeli stopnje delovne aktivnosti med spoloma (39,7 odstotne točke). Delež otrok, mlajših od treh let, v formalnem otroškem varstvu se je znatno zmanjšal (za 5,5 odstotne točke) na 23 % leta 2022 (v primerjavi s 35,9 % v EU) in ga je zdaj „treba spremljati“. Ta nizka stopnja in omejena ponudba visokokakovostnega in cenovno dostopnega otroškega varstva lahko škodujeta dolgoročnim učnim možnostim otrok in ostajata pomemben dejavnik, ki prispeva k visoki stopnji žensk, zaposlenih s krajšim delovnim časom. Realni bruto razpoložljivi dohodek gospodinjev na prebivalca pa je bil pod ravno iz leta 2008 (97,9 % leta 2021) in precej pod povprečjem EU (109,9). Kljub temu se je po znižanju v letu 2020 v razmerah krize zaradi COVID-19 nekoliko povrnil na prejšnje ravni, zato je v „šibkem položaju, ki pa se izboljšuje“.

Vir: Eurostat [[lfsi_emp_a](#)], [[une_rt_a](#)], [[une_ltu_a](#)], [[edat_lfse_20](#)], anketa EU o delovni sili.

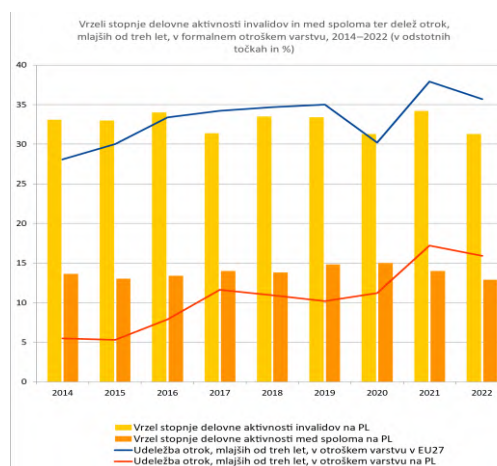
Avstrija je še vedno zelo uspešna na področju spretnosti in usposabljanja, vendar izzivi za nizko usposobljene in osebe z migrantskim ozadjem ostajajo. Delež odraslih z vsaj osnovnimi digitalnimi spretnostmi je bil velik, in sicer je leta 2021 znašal 63,3 %, kar je „nadpovprečno“ (54 % v EU). Kljub temu bi bilo mogoče dodatno spodbujati spretnosti, potrebne za zeleni in digitalni prehod, da bi se odpravilo z njimi povezano pomanjkanje. Medtem ko je delež mladih, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje, leta 2022 znašal 8,4 % in je bil „povprečen“, je približno 45 % dolgotrajno brezposelnih v Avstriji zaključilo le nižjo srednjo šolo. Z izboljšanjem osnovnih spretnosti prikrajšanih ljudi se lahko sprosti njihov potencial in izboljša njihova udeležba na trgu dela. Leta 2021 je imelo 23,6 % oseb z migrantskim ozadjem, starih 25–64 let, le nižjo sekundarno izobrazbo, udeležba v izobraževanju oseb, starih 15–19 let, ki niso rojeni v Avstriji, pa je leta 2020 znašala 61,2 %, kar je precej manj od državljanov (80,7 %).

Avstrija je razmeroma uspešna na področju socialne zaščite in vključevanja. Delež ljudi s tveganjem revščine ali socialne izključenosti je stabilen in je leta 2022 znašal 17,5 %, stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti pri otrocih pa se je znižala na 21,6 %. Vendar se je resna materialna in socialna prikrajšanost leta 2022 povečala za 0,5 odstotne točke na 2,3 %, stopnja ljudi s tveganjem dohodkovne revščine (14,8 %), pa je ostala nad ravnmi pred pandemijo. Močan učinek socialnih transferjev (razen pokojnin) na zmanjšanje revščine (41,2 % leta 2022 v primerjavi s 35,3 % v EU) in nizka raven neizpolnjenih potreb po zdravstveni oskrbi po lastnem poročanju še naprej kažeta na „nadpovprečne“ razmere.

Glede na ugotovitve zgornje prve faze analize in zlasti en kazalnik, ki je označen kot „kritičen“ ali „ki ga je treba spremljati“, se zdi, da **Avstrija ni izpostavljena morebitnim tveganjem navzgor usmerjene socialne konvergence, zato nadaljnja analiza na drugi stopnji ne bo potrebna** (glej okvir v oddelku 1.5).

Poljska

Poljski trg dela je na splošno uspešen, vendar se ženske in invalidi soočajo z velikimi izzivi. Stopnji zaposlenosti in brezposelnosti sta dosegli višji ravni kot pred pandemijo in imata najboljše rezultate v zadnjih treh desetletjih. Poljska je z eno najnižjih stopenj brezposelnosti v EU, ki je leta 2022 znašala 2,9 %, „najuspešnejša država“, medtem ko je njena stopnja delovne aktivnosti, ki znaša 76,7 %, „povprečna“ (v primerjavi s 74,6 % v EU). Hkrati je pomanjkanje delovne sile izrazito in se še povečuje zaradi upada števila delovno sposobnega prebivalstva in manjše udeležbe nekaterih skupin prebivalstva na trgu dela. Vrzel stopnje delovne aktivnosti med spoloma je še vedno „treba spremljati“, saj je leta 2022 znašala 12,9 odstotne točke (v primerjavi z 10,7 odstotne točke v EU) in se le počasi izboljšuje. Eden od glavnih razlogov za neaktivnost žensk so obveznosti oskrbe otrok in oseb, ki potrebujejo dolgotrajno oskrbo. To se odraža v tem, da je le 15,9 % otrok, mlajših od treh let, v formalnem otroškem varstvu, kar je „treba spremljati“, saj je delež še vedno precej pod povprečjem EU (35,7 %), leta 2022 pa se je nekoliko poslabšal, s čimer se je ustavil trend naraščanja od leta 2019. Ta nizka stopnja skupaj s izzivi v zvezi s kakovostjo lahko škoduje dolgoročnim učnim možnostim otrok in udeležbi žensk na trgu dela. Drugi dejavniki, ki zavirajo stopnjo zaposlenosti žensk, vključujejo nizko pogostost dela s krajšim delovnim časom na Poljskem v primerjavi z EU in razmeroma nizko starost za predčasno upokožitev žensk. Višja udeležba mladih žensk v terciarnem izobraževanju v primerjavi z moškimi prav tako vpliva na njihovo stopnjo zaposlenosti z dolgoročnimi pozitivnimi učinki. Invalidi se še vedno soočajo z velikimi ovirami pri dostopu do trga dela, kar je lahko še en razlog za neaktivnost²⁸⁴. Vrzel stopnje delovne aktivnosti invalidov se kljub zmanjšanju leta 2022 v primerjavi z letom 2021 (31,3 odstotne točke v primerjavi s 34,2 odstotne točke) ne zmanjšuje dovolj hitro in ostaja znatno nad povprečjem EU, ki znaša 21,4 odstotne točke in kar je „treba spremljati“.

Vir: Eurostat [[tepsr_sp200](#)], [[tesem060](#)], [[tepsr_sp210](#)], EU-SILC

²⁸⁴

OECD, *Regional Economic Inactivity Trends in Poland*, OECD Reviews on Local Job Creation (Regionalni trendi ekonomske neaktivnosti na Poljskem, Pregledi OECD o ustvarjanju lokalnih delovnih mest), OECD Publishing, Pariz, 2021.

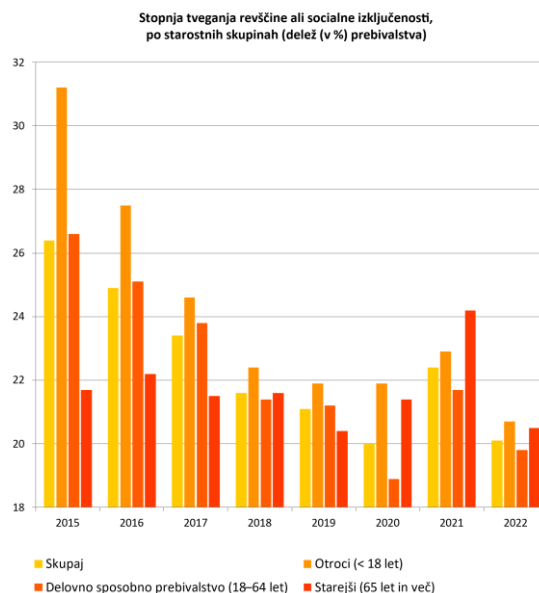
Poljska kaže nekaj dobrih dosežkov na področju izobraževanja mladih, vendar je raven digitalnih spretnosti še vedno zelo nizka. Delež odraslih z vsaj osnovnimi digitalnimi spretnostmi na Poljskem znaša 42,9 %, kar je precej nižje od povprečja EU (53,9 % leta 2021) in „kritično“. S krepitvijo pridobivanja digitalnih spretnosti se lahko podpre zeleni in digitalni prehod. Nasprotno pa delež mladih, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje, znaša le polovico deleža v EU (4,8 % v primerjavi z 9,6 %), Poljska pa je pri deležu mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo (NEET), „nadpovprečna država“.

Socialne razmere na Poljskem so razmeroma dobre. Stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti (15,9 %) in dohodkovna neenakost (razmerje dohodkovnih kvintilnih razredov, 3,9 %) ostajata „nadpovprečni“ v primerjavi s povprečjem EU (21,6 % oziroma 4,7 %). To je lahko vsaj delno posledica učinka socialnih transferjev na zmanjšanje revščine, ki je „boljši od povprečja“ (38,6-odstotno zmanjšanje stopnje tveganja revščine v primerjavi s 35,3 % v povprečju v EU).

Glede na ugotovitve zgornje prve faze analize in zlasti štiri kazalnike, ki so označeni kot „kritični“ ali „ki jih je treba spremljati“, se zdi, da **Poljska ni izpostavljena morebitnim tveganjem navzgor usmerjene socialne konvergence, zato nadaljnja analiza na drugi stopnji ne bo potrebna** (glej okvir v oddelku 1.5).

Portugalska

Učinkovitost portugalskega sistema socialne zaščite pri zmanjševanju tveganja revščine in dohodkovnih neenakosti se je povečala. Delež ljudi s tveganjem revščine ali socialne izključenosti in razmerje dohodkovnih kvintilnih razredov sta se znatno izboljšala, s čimer se je izravnalo poslabšanje iz leta 2021, tako da sta oba kazalnika zdaj „nadpovprečna“. Stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti se je od leta 2021 znižala za 2,3 odstotne točke in se leta 2022 vrnila na raven pod povprečjem EU (20,1 % v primerjavi z 21,6 %), razmerje dohodkovnih kvintilnih razredov pa ostaja nekoliko nad povprečjem EU (5,1 v primerjavi s 4,7). Vendar delež ljudi s tveganjem revščine ali socialne izključenosti ostaja zelo visok na Azorih in Madeiri (30,3 % oziroma 30,2 %) in se še naprej povečuje, kar kaže na vse večje razlike med celinsko Portugalsko in njenimi najbolj oddaljenimi regijami. Učinek socialnih transferjev (brez pokojnin) na zmanjšanje revščine se je leta 2022 povečal za 3,7 odstotne točke (več kot v kateri koli drugi državi članici), je s „kritičnih razmer“ prešel na „šibek položaj, ki pa se izboljšuje“²⁸⁵. Uspešnosti Portugalske pri tem kazalniku kljub temu nedavnemu razvoju še naprej močno zaostaja za povprečjem EU (23,7 % v primerjavi s 35,3 %) in se še ni vrnila na ravni pred pandemijo.

²⁸⁵

Prekinitev časovne vrste leta 2022.

Portugalska kaže izboljšave na področju izobraževanja in spretnosti. Večina kazalnikov pregleda socialnih kazalnikov na tem področju je bila leta 2022 „nadpovprečnih“. Delež mladih, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje, se je med letoma 2021 in 2022 rahlo povečal (0,1 odstotne točke) in po znatnem zmanjšanju v zadnjih petih letih ostaja „nadpovprečen“. Delež odraslih z vsaj osnovnimi digitalnimi spretnostmi je leta 2021 znašal 55,3 % (v primerjavi s 53,9 % v EU), zaradi česar je „povprečen“. Zagotavljanje trajnosti teh rezultatov lahko Portugalski pomaga pri reševanju izzivov na področju znanj in spretnosti glede na spreminjajoče se potrebe trga dela ter zeleni in digitalni prehod.

Portugalski trg dela se je kljub upočasnitvi okrevanja gospodarstva po krizi zaradi COVID-19 izkazal za odpornega. Vsi kazalniki pregleda socialnih kazalnikov na področju poštenih delovnih pogojev so v primerjavi s prejšnjim letom ostali nespremenjeni in so še vedno „povprečni“. Stopnji delovne aktivnosti in brezposelnosti sta bili leta 2022 boljši od povprečja EU (77,5 % v primerjavi s 74,6 % oziroma 6,0 % v primerjavi s 6,2 %), pri čemer je bilo izboljšanje v primerjavi s prejšnjim letom nekoliko podpovprečno. Stopnja dolgotrajne brezposelnosti se je po zvišanju s 2,3 % na 2,9 % med letoma 2020 in 2021 leta 2022 zmerno izboljšala (2,7 %).

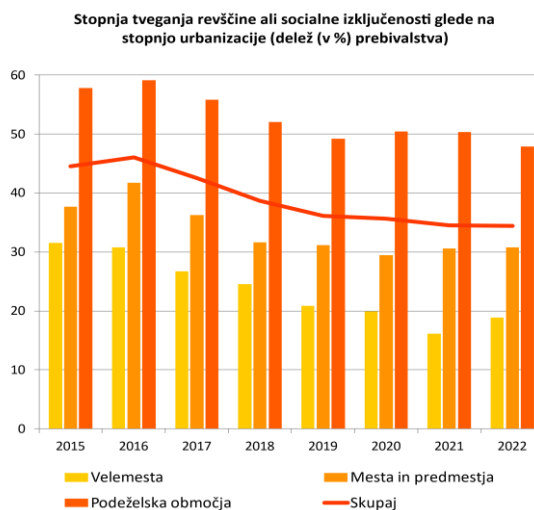
Glede na ugotovitve zgornje prve faze analize in zlasti glede na to, da noben kazalnik ni označen kot „kritičen“ ali „ki ga je treba spremljati“, se zdi, da **Portugalska ni izpostavljena morebitnim tveganjem navzgor usmerjene socialne konvergence, zato nadaljnja analiza na drugi stopnji ne bo potrebna** (glej okvir v oddelku 1.5).

Romunija

Kljub znatnemu napredku so tveganja revščine v Romuniji še vedno visoka, zlasti za ranljive skupine in ljudi na podeželskih območjih.

Čeprav se je stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti od leta 2015 zmanjšala s 44,5 % na 34,4 % leta 2022, ostaja precej nad povprečjem EU (21,6 %), enako pa velja tudi za stopnjo tveganja revščine ali socialne izključenosti pri otrocih. Ti stopnji in učinek socialnih transferjev na zmanjšanje revščine kažejo na „kritične razmere“. Tveganju revščine je izpostavljenih 41,5 % vseh otrok, pri čemer se v primerjavi z letom 2021 ni izboljšalo. Sistem socialne zaščite je pokazal omejeno učinkovitost, saj se je revščina s

socialnimi transferji (razen pokojnin) zmanjšala samo za 16,5 % (v primerjavi s 35,3 % v EU). Čeprav se je razmerje dohodkovnih kvintilnih razredov med letoma 2021 in 2022 zmanjšalo precej bolj kot v večini drugih držav članic (s 7,14 na 6,0), ostaja med največjimi v EU. Neizpolnjene potrebe po zdravstveni oskrbi po lastnem poročanju so leta 2022 znašale 4,9 % in jih je „treba spremljati“. Ranljive skupine, ljudje, ki živijo na podeželju, in marginalizirane skupnosti, kot so Romi, se srečujejo z večjimi težavami pri dostopu do osnovnih in socialnih storitev.

Vir: Eurostat, EU-SILC [[ilc_peps13n](#)].

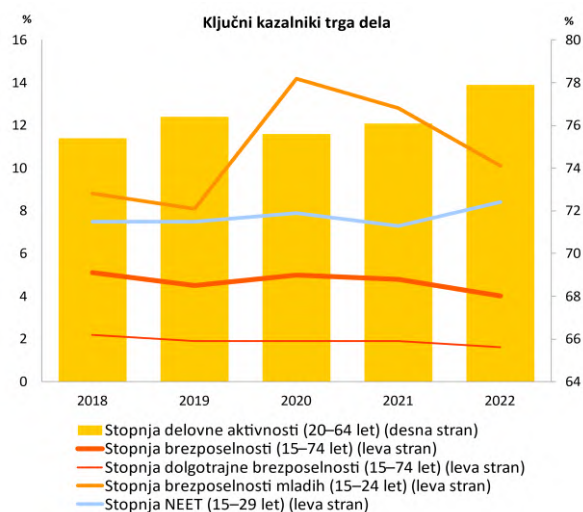
Vztrajni izzivi na področju izobraževanja in razvoja spretnosti ogrožajo trajnostno socialno-ekonomsko konvergenco. Kazalniki pregleda socialnih kazalnikov, povezani s pridobivanjem spretnosti, še naprej kažejo „kritične razmere“. Zlasti delež mladih, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje (15,6 %), je med najvišjimi v EU in v zadnjih nekaj letih ne kaže jasnega izboljšanja v primerjavi s trendom zmanjševanja v EU. Kljub nedavnim izboljšavam je delež otrok, mlajših od treh let, v formalnem otroškem varstvu vztrajen „kritično stanje“ in ostaja med najnižjimi v letu 2022 (12,3 % v primerjavi s 35,7 % v EU). Ta nizka stopnja skupaj s izzivi v zvezi s kakovostjo lahko škoduje dolgoročnim učnim možnostim in udeležbi žensk na trgu dela. Posamezniki z vsaj osnovnimi digitalnimi spretnostmi so leta 2021 predstavljali 27,8 % odraslega prebivalstva, kar je precej pod 53,9-odstotnim povprečjem EU in prav tako kaže na „kritične razmere“. Da bi okrepili konkurenčnost in sprostili potencial vključujoče rasti, kar je pomembno zaradi pomanjkanja delovne sile in spretnosti, dvojnega prehoda ter demografskih izzivov, je mogoče dodatno izboljšati kakovost in dostopnost izobraževanja in usposabljanja ter njuno ustreznost za trg dela in povečati pridobivanje spretnosti, zlasti v prikrajšanih skupinah.

Trg dela se je izkazal za odpornega proti krizi zaradi COVID-19, vendar se še vedno spopada z velikimi izzivi. Stopnja delovne aktivnosti je bila leta 2022 še vedno precej pod povprečjem EU (68,5 % v primerjavi s 74,6 %) in je ostala „kritična“, kar deloma odraža velike razlike v rezultatih na trgu dela med različnimi skupinami prebivalstva. Stopnja dolgotrajne brezposelnosti se je v primerjavi s trendom izboljševanja v EU povišala (za 0,2 odstotne točke na 2,2 %) in jo je zdaj „treba spremljati“. Delež mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposabljaajo, se je zmanjšal na 19,8 % (še vedno je med najvišjimi v EU) in zaradi počasnega izboljševanja ostaja „kritičen“. Po drugi strani pa se je vrzel stopnje delovne aktivnosti med spoloma, ki je v „kritičnih razmerah“, v letih 2020 in 2021 približala povprečju EU, leta 2022 pa se je dosegla 18,6 odstotne točke in prešla v „šibek položaj, ki pa se izboljšuje“. Podobno se je vrzel stopnje delovne aktivnosti invalidov leta 2022 zmanjšala (za 0,6 odstotne točke) in prešla z „kritičnih razmer“ na „položaj, ki ga je treba spremljati“.

Glede na ugotovitve zgornje prve faze analize in zlasti enajst kazalnikov, ki so označeni kot „kritični“ ali „ki jih je treba spremljati“, **je bilo ugotovljeno, da je Romunija izpostavljena morebitnim tveganjem navzgor usmerjene socialne konvergence, ki jih je treba nadalje analizirati na drugi stopnji** (glej okvir v oddelku 1.5).

Slovenija

Slovenski trg dela je po pandemiji COVID-19 močno okreval. V letu 2022 so se stopnje zaposlenosti, brezposelnosti in dolgotrajne brezposelnosti še naprej izboljševale v skladu s splošnim trendom v EU in dosegle zgodovinsko visoke ravni, stopnje brezposelnosti pa nizke (77,9 %, 4 % oziroma 1,6 %). Vsi ti kazalniki trga dela so bili „povprečni“ ali „nadpovprečni“. Vendar lahko strukturni dejavniki, kot sta hitro staranje prebivalstva in neskladje v spretnostih, še povečajo obstoječe pomanjkanje delovne sile.

Slovenija se sooča z nekaterimi izzivi, povezanimi s sistemom izobraževanja in usposabljanja, zlasti v

Vir: Eurostat [[lfsi_emp_a](#)], [[une_rt_a](#)], [[une_ltu_a](#)], [[edat_lfse_20](#)], anketa EU o delovni sili.

zvezi z digitalnimi spretnostmi. Leta 2021 je imelo 49,7 % odraslih vsaj osnovne digitalne spretnosti, kar je pod povprečjem EU (53,9 %) in stanje, ki ga je „treba spremljati“, zlasti glede na podporo zelenemu in digitalnemu prehodu. Delež mladih, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje, se je povečal za 0,9 odstotne točke, medtem ko se je v večini držav članic zmanjšal. Zaradi tega je Slovenija prešla z „najuspešnejše države“ na „državo z dobrim položajem, ki pa ga je treba spremljati“, čeprav ima še vedno enega najnižjih deležev v EU. Podobno se je povečal tudi delež mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposabljujejo (NEET) (za 1,1 odstotne točke), in je leta 2022 znašal 8,4 %, zaradi česar ostaja pod 11,7-odstotnim povprečjem EU in je prav tako v „dobrem položaju, ki ga je treba spremljati“.

Slovenija ima na splošno dobro delujoč sistem socialne zaščite. Skoraj vsi kazalniki pregleda socialnih kazalnikov na področju socialne zaščite in vključevanja so „nadpovprečni“ ali Slovenijo uvrščajo med „najuspešnejše države“ v letu 2022. Slovenija je imela tako kot v preteklih letih enega od najnižjih deležev prebivalstva in otrok s tveganjem revščine ali socialne izključenosti, ki sta znašala 13,3 % oziroma 10,3 %. Vendar so nekatere ranljive skupine, zlasti nizko izobraženi, brezposelni, starejše ženske in invalidi, izpostavljene veliko večjemu tveganju revščine, zato so potrebna nadaljnja prizadevanja politike, usmerjena v te skupine. Čeprav je bil učinek socialnih transferjev na zmanjšanje revščine v Sloveniji v prejšnjih letih razmeroma velik („nadpovprečna država“), se je leta 2022 zmanjšal veliko bolj kot v večini držav članic, zato ga je „treba spremljati“²⁸⁶. Socialni transferji so najmanj učinkoviti zlasti pri zmanjševanju tveganja revščine pri starejših (65 let in več), pri čemer je bila stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti pri ženskah, starejših od 75 let, leta 2022 skoraj dvakrat višja (26,1 %) kot pri splošnem prebivalstvu. Neizpolnjene potrebe po zdravstveni oskrbi po lastnem poročanju pa so ostale na razmeroma visoki ravni v primerjavi s povprečjem EU (2,2 %), čeprav so se znatno izboljšale s 4,8 % leta 2021 na 3,7 % leta 2022.

Glede na ugotovitve zgornje prve faze analize in zlasti dva kazalnika, ki sta označena kot „kritična“ ali ki ju je „treba spremljati“, se zdi, da **Slovenija ni izpostavljena morebitnim tveganjem navzgor usmerjene socialne konvergence, zato nadaljnja analiza na drugi stopnji ne bo potrebna** (glej okvir v oddelku 1.5).

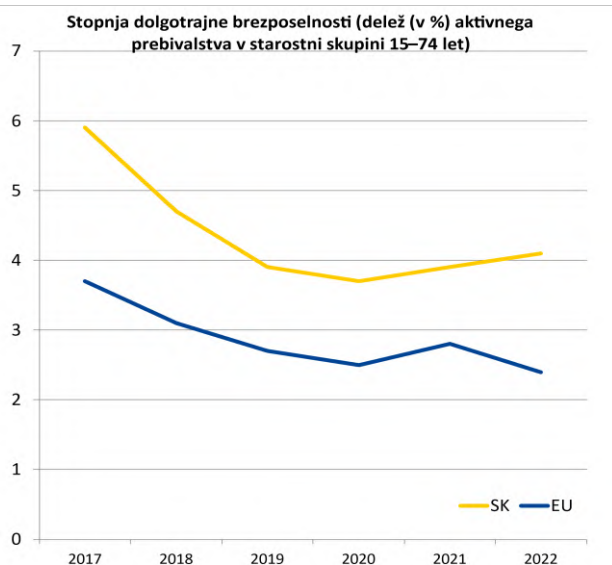
²⁸⁶

Prekinitev časovne vrste leta 2022.

Slovaška

Trg dela na Slovaškem je na splošno uspešen, vendar dolgotrajna brezposelnost ostaja izziv.

Stopnja delovne aktivnosti je po močnem okrevanju po krizi zaradi COVID-19 dosegla rekordno 76,7-odstotno stopnjo, stopnja brezposelnosti pa je leta 2022 znašala 6,1 % (kar je več od povprečja EU, ki znaša 74,6 % oziroma 6,2 %). Povečal se je tudi delež mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo (NEET), saj se je zmanjšal s 14,2 % leta 2021 na 12,3 % leta 2022. Vendar se stopnja dolgotrajne brezposelnosti šteje za „kritično“, saj se je poslabšala s 3,9 % leta 2021 na 4,1 % leta 2022 (v primerjavi z 2,4 % v EU). Poleg tega so med zahodnimi in vzhodnimi regijami velike regionalne razlike.

Vir: Eurostat [[une_ltu_a](#)], anketa EU o delovni sili.

Udeležba v vzgoji in varstvu predšolskih otrok je nezadostna in predstavlja „kritične razmere“. Slovaška je imela leta 2022 najnižjo stopnjo udeležbe otrok, mlajših od treh let, v formalnem otroškem varstvu v EU (2,3 % v primerjavi s 35,7 % v EU). Udeležba otrok, starejših od treh let, v vzgoji in varstvu predšolskih otrok prav tako ostaja med najnižjimi v EU (77,4 % v primerjavi z 91,8 % v EU leta 2021), pri čemer znaša delež romskih le 33 % (čeprav se je izboljšal s 27 % leta 2016). Po drugi strani pa je Slovaška na področju mladih, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje, ter deleža odraslih z vsaj osnovnimi digitalnimi spretnostmi „povprečna država“.

Slovaška ima nizko splošno tveganje revščine in je med „najuspešnejšimi državami“ v zvezi z dohodkovno neenakostjo, pri čemer pa je tveganje revščine pri otrocih „treba spremljati“. Slovaška se spopada z velikimi regionalnimi razlikami, saj je stopnja revščine in socialne izključenosti v vzhodnem delu države višja. Država ima eno največjih romskih prebivalcev v EU, saj na tisoče ljudi živi na odročnih območjih brez dostopa do osnovnih storitev. Stopnjo tveganja revščine ali socialne izključenosti pri otrocih je zaradi močnega zvišanja leta 2022 (na 24,7 % z 19,7 % 2021) „treba spremljati“, pri čemer se je stanje že dve leti zapored poslabšalo. Enako velja za učinek socialnih transferjev (razen pokojnin) na zmanjšanje revščine²⁸⁷.

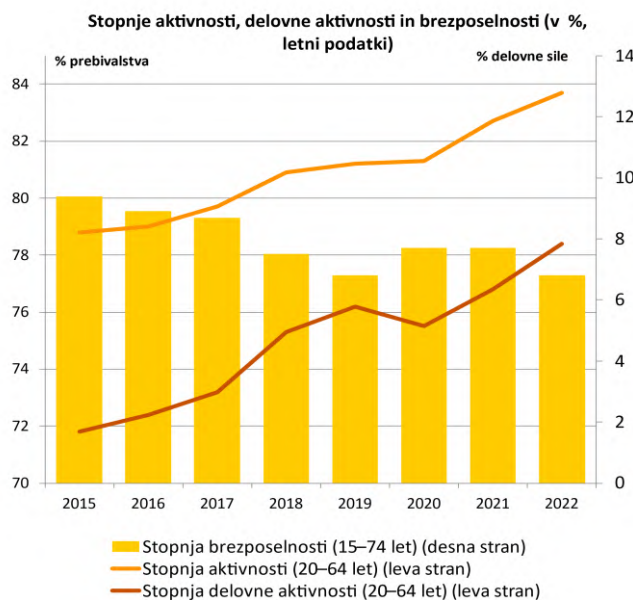
Glede na ugotovitve zgornje prve faze analize in zlasti štiri kazalnike, ki so označeni kot „kritični“ ali „ki jih je treba spremljati“, vključno z enim kazalnikom, ki se je sčasoma poslabšal, se zdi, da **Slovaška ni izpostavljena morebitnim tveganjem navzgor usmerjene socialne konvergence, zato nadaljnja analiza na drugi stopnji ne bo potrebna** (glej okvir v oddelku 1.5).

²⁸⁷ Prekinitev časovne vrste v letu 2022 za ta kazalnik.

Finska

Finski trg dela je po krizi zaradi COVID-19 hitro okrevljal in je še vedno tesen. Uspešnost

Finske je pri kazalnikih pregleda socialnih kazalnikov na področju poštenih delovnih pogojev še vedno v skladu s povprečjem EU. Stopnji delovne aktivnosti in dolgotrajne brezposelnosti sta se leta 2022 izboljšali in sta bili zaradi tesnih razmer na trgu dela boljši od povprečja EU (78,4 % v primerjavi s 74,6 % oziroma 1,5 % v primerjavi z 2,4 %). Finska je imela leta 2022 eno od najmanjših vrzeli stopnje delovne aktivnosti med spoloma v EU (1,2 odstotne točke v primerjavi s povprečjem EU, ki znaša 10,7 odstotne točke)

in ostaja med „najuspešnejšimi državami“. Delež mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo (NEET), je še vedno pod povprečjem EU, vendar se je leta 2022 nekoliko poslabšal (z 9,2 % na 9,3 %), medtem ko se je v večini drugih držav članic izboljšal, zaradi česar ga je „treba spremljati“.

Finska je na področju izobraževanja in spretnosti še naprej uspešna. Leta 2021 je imelo 79 % odraslega prebivalstva vsaj osnovne digitalne spretnosti, kar je med največjimi deleži v EU. Delež mladih, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje, je leta 2022 znašal 8,4 % (v primerjavi z 9,6 % v EU), v primerjavi z lanskim letom pa se ni bistveno poslabšal. Spodbujanje priložnosti za učenje in pridobivanje spretnosti v skladu s to veliko uspešnostjo lahko prispeva k zagotavljanju dolgoročnega potenciala za rast gospodarstva glede na staranje prebivalstva, zeleni in digitalni prehod ter pomanjkanje usposobljene delovne sile v nekaterih sektorjih, kot so socialne in zdravstvene storitve.

Finska ima učinkovit in vključujoč sistem socialne zaščite, ki zagotavlja ustrezno kritje, vendar vključuje tudi nekatere spodbujevalne pasti in kompleksnosti, ki se obravnavajo v okviru celovite reforme. To se odraža v splošni uspešnosti večine kazalnikov pregleda socialnih kazalnikov na področju socialne zaščite in vključevanja, čeprav so neizpolnjene potrebe po zdravstveni oskrbi po lastnem poročanju še vedno „kritične“. Vrednost tega kazalnika se močno povečuje, in sicer se je leta 2022 povečala za 2,1 odstotne točke na 6,5 %, kar je precej nad povprečjem EU (2,6 %). Dolge čakalne dobe za primarno in specializirano zdravstveno oskrbo so posledica zlasti zaostankov pri oskrbi zaradi pandemije COVID-19 ter pomanjkanja skrbstvenega in zdravstvenega osebja. Delež ljudi s tveganjem revščine ali socialne izključenosti se je leta 2022 povečal za 2,1 odstotne točke (na 16,3 %), kar je še vedno precej pod povprečjem EU (24,7 %). Učinek socialnih transferjev na zmanjšanje revščine ostaja visok in nad povprečjem EU (49,8 % v primerjavi s 35,3 %), čeprav se je od leta 2021 poslabšal za 7,9 odstotne točke²⁸⁸. V obeh primerih se je rezultat poslabšal z „najuspešnejše države“ na „državo v dobrem položaju, ki pa ga je treba spremljati“²⁸⁹.

Glede na ugotovitve zgornje prve faze analize in zlasti dveh kazalnikov, ki sta označena kot „kritična“ ali „ki ju je treba spremljati“, **se zdi, da Finska ni izpostavljena morebitnim tveganjem navzgor usmerjene socialne konvergenice, zato druga faza analize ne bo potrebna** (glej okvir v oddelku 1.5).

²⁸⁸ Prekinitve časovne vrste leta 2022.

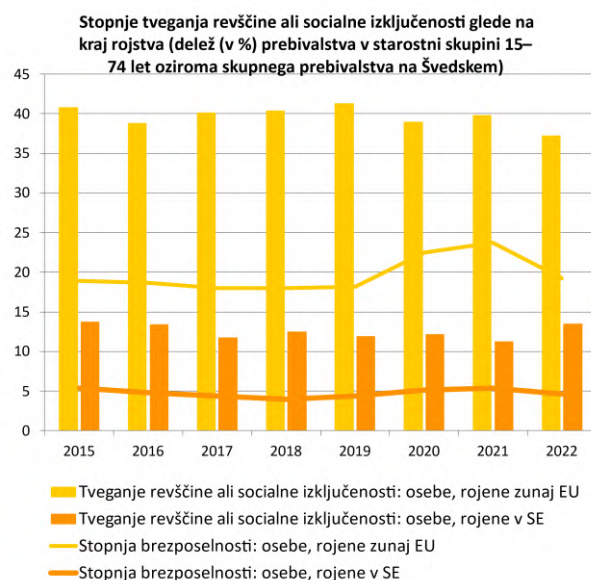
²⁸⁹ Pri kazalnikih tveganja revščine ali socialne izključenosti in stopnje tveganja revščine ali socialne izključenosti pri otrocih je leta 2022 prišlo do prekinitve časovne vrste.

Švedska

Švedski trg dela je po krizi zaradi COVID-19 hitro okreval, vendar se nekatere skupine prebivalstva še vedno srečujejo z ovirami

pri vključevanju na trg dela. Močna rast delovne aktivnosti je leta 2022 privedla do rekordno visoke stopnje delovne aktivnosti, ki znaša 82,2 %. Država ima tudi enega najnižjih deležev mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo (NEET), v EU. Vendar je stopnjo brezposelnosti, ki je leta 2022 znašala 7,5 % (v primerjavi s 6,2 % v EU), še vedno „treba spremljati“, pri čemer se skrivajo velike razlike med skupinami prebivalstva glede na državo rojstva. Medtem ko je stopnja brezposelnosti pri osebah, rojenih v EU, znašala 4,6 %, je bila

stopnja brezposelnosti pri osebah, rojenih zunaj EU, 19,2-odstotna. Poleg tega obstaja opazna vrzel med spoloma v stopnji brezposelnosti pri osebah, rojenih zunaj EU, in sicer je leta 2022 pri ženskah znašala 22,3 %, pri moških pa 16,7 %. Tudi vrzel stopnje delovne aktivnosti invalidov je „treba spremljati“, saj se je leta 2022 močno povečala, in sicer za 5,8 odstotne točke na 25,7 odstotne točke. Istega leta se je povečala vrzel stopnje delovne aktivnosti med spoloma, ki je zdaj „dobra, vendar jo je treba spremljati“.

Vir: Eurostat, [lfsq_urgacob], anketa EU o delovni sili, [ilc_peps06n], EU-SILC.

Tveganje revščine ali socialne izključenosti in dohodkovna neenakost sta se na Švedskem povečala, medtem ko so drugi rezultati na socialnem področju dobri ali povprečni. Delež ljudi s tveganjem revščine ali socialne izključenosti se je leta 2022 nekoliko povečal, in sicer za 1,4 odstotne točke na 18,6 % (v primerjavi z 21,6 % v EU), kar je zdaj „treba spremljati“, potem ko je bil leta 2021 „nadpovprečen“. Podobno se je močno povečalo razmerje dohodkovnih kvintilnih razredov, in sicer s 4,0 leta 2021 na 4,4 leta 2022, kar je najvišja raven doslej na Švedskem (v primerjavi s 4,7 v EU) in stanje, ki ga je prav tako „treba spremljati“. Tako kot pri rezultatih na trgu dela je tudi razlika v stopnjah tveganja revščine ali socialne izključenosti pri osebah, rojenih v EU (13,5 % leta 2022), in osebah, rojenih zunaj EU (37,3 %), velika. Učinek socialnih transferjev na zmanjšanje revščine je „nadpovprečen“, medtem ko so rezultati, povezani s preobremenjenostjo s stanovanjskimi stroški in neizpolnjenimi potrebami po zdravstveni oskrbi po lastnem poročanju, „povprečni“.

Švedska je zelo uspešna na področju spretnosti, vendar neenakosti v izobraževalnem sistemu ostajajo. Kar zadeva delež otrok, mlajših od treh let, v formalnem otroškem varstvu je Švedska „najuspešnejša država“. Vendar se delež mladih, ki zgodaj opustijo izobraževanje ali usposabljanje (starostna skupina 18–24 let), od leta 2020 povečuje in je leta 2022 znašal 8,8 %. Delež mladih, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje, je dvakrat večji (17,3 %) med mladimi, rojenimi zunaj EU, v primerjavi z domačimi študenti (6,7 %). Delež odraslega prebivalstva z vsaj osnovnimi digitalnimi spretnostmi je bil dosledno „nadpovprečen“, in sicer je leta 2021 znašal 66,5 % (v primerjavi s 53,9 % v EU), kar podpira zeleni in digitalni prehod.

Glede na ugotovitve zgornje prve faze analize in zlasti štiri kazalnike, ki so označeni kot „kritični“ ali „ki jih je treba spremljati“, **se ne zdi, da bi bila Švedska izpostavljena morebitnim tveganjem navzgor usmerjene socialne konvergence, zato nadaljnja analiza na drugi stopnji ne bo potrebna** (glej okvir v oddelku 1.5).

Priloga 1: Krovni cilji EU in nacionalni cilji za leto 2030 po državah članicah

	Zaposlenost (v %)	Učenje odraslih (v %)	Zmanjšanje revščine (stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti, v tisočih)
Krovni cilj EU	78,0	60,0	–15 000
Vse države članice skupaj	78,5	57,6	–15 600*
BE	80,0	60,9	–279
BG	79,0	35,4	–787
CZ	82,2	45,0	–120
DK	80,0	60,0	–30 ⁽¹⁾
DE	83,0	65,0	–1 200 ⁽²⁾
EE	81,3	52,3	–39
IE	78,2	64,2	–90
EL	71,1	40,0	–860
ES	76,0	60,0	–2 815
FR	78,0	65,0	–1 100
HR	75,0	55,0	–298
IT	73,0	60,0	–3 200
CY	80,0	61,0	–10
LV	80,0	60,0	–95
LT	80,7	53,7	–223
LU	77,6	62,5	–4
HU	85,0	60,0	–292 ⁽³⁾
MT	84,6	57,6	⁽⁴⁾
NL	82,5	62,0	–163
AT	79,9	62,0	–204
PL	78,3	51,7	–1 500
PT	80,0	60,0	–765
RO	74,7	17,4	–2 532
SI	79,5	60,0	–9
SK	76,5	50,0	–70
FI	80,0	60,0	–100
SE	82,0	60,0	–15

Opomba: (*) skupni cilj zmanjšanja revščine za vse države članice znaša najmanj 15,6 milijona, brez držav članic, ki svojega cilja ne izražajo v stopnjah tveganja revščine ali socialne izključenosti. (1) Danska navaja svoj nacionalni cilj zmanjšanja revščine kot zmanjšanje števila oseb, ki živijo v gospodinjstvih z zelo nizko delovno intenzivnostjo, za 30 000. (2) Nemčija navaja svoj nacionalni cilj zmanjšanja revščine kot zmanjšanje števila oseb, ki živijo v gospodinjstvih z zelo nizko delovno intenzivnostjo, za 1,2 milijona, pri čemer kot izhodišče namesto leta 2019 uporablja leto 2020. (3) Madžarska navaja svoj nacionalni cilj zmanjšanja revščine kot znižanje stopnje materialne in socialne prikrajšanosti pri družinah z otroki na 13 % in s tem zmanjšanje števila ljudi s tveganjem revščine ali socialne izključenosti za 292 000. (4) Malta navaja svoj nacionalni cilj zmanjšanja revščine kot znižanje stopnje tveganja revščine ali socialne izključenosti za 3,1 odstotne točke.

Priloga 2: Glavni kazalniki pregleda socialnih kazalnikov

1. **Analiza v skupnem poročilu o zaposlovanju za leto 2024 temelji na glavnih kazalnikih pregleda socialnih kazalnikov, ki jih je potrdil Svet.**²⁹⁰ Glavni kazalniki so v skladu z načeli varčnosti, razpoložljivosti, primerljivosti in statistične zanesljivosti. Kazalniki, povezani z vsakim od treh poglavij stebra, so:

- *Enake možnosti*
 - Udeležba odraslih v učenju v zadnjih 12 mesecih (v starostni skupini 25–64 let)
 - Mladi, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje (delež (v %) prebivalstva v starostni skupini 18–24 let)
 - Delež posameznikov z osnovno ali višjo ravno splošne digitalne pismenosti (delež (v %) prebivalstva v starostni skupini 16–74 let)
 - Stopnja mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo (delež (v %) celotnega prebivalstva v starostni skupini 15–29 let)
 - Vrzel stopnje delovne aktivnosti med spoloma (v odstotnih točkah, prebivalstvo v starostni skupini 20–64 let)
 - Razmerje dohodkovnih kvintilnih razredov (S80/S20)
- *Pošteni delovni pogoji*
 - Stopnja delovne aktivnosti (delež (v %) prebivalstva v starostni skupini 20–64 let)²⁹¹
 - Stopnja brezposelnosti (delež (v %) aktivnega prebivalstva v starostni skupini 15–74 let)
 - Stopnja dolgotrajne brezposelnosti (delež (v %) aktivnega prebivalstva v starostni skupini 15–74 let)
 - Bruto razpoložljivi dohodek gospodinjstev na prebivalca (2008 = 100)²⁹²

²⁹⁰ Svet za zaposlovanje, socialno politiko, zdravje in varstvo potrošnikov je 14. junija 2021 potrdil mnenje Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito o doseženem dogovoru o glavnih kazalnikih revidiranega pregleda socialnih kazalnikov.

²⁹¹ Eurostat od leta 2021 v skladu z začetkom veljavnosti uredbe IESS prek nacionalnih statističnih uradov držav članic zbira podatke za ankete o delovni sili EU na podlagi revidirane metodologije. Namen te spremembe je izboljšati podatke o trgu dela, vendar je potrebno upoštevanje pri razlagi sprememb kazalnikov blizu časa spremembe, tj. 1. januarja 2021. V to so zajeti tudi glavni kazalniki za stopnjo mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, stopnjo brezposelnosti, stopnjo dolgotrajne brezposelnosti in vrzel stopnje delovne aktivnosti med spoloma.

²⁹² Bruto razpoložljivi dohodek gospodinjstev se meri realno. Na zahtevo Odbora za socialno zaščito se ta kazalnik meri z uporabo „neprilagojenega dohodka“ (tj. brez vključitve socialnih transferjev v naravi), pri čemer je opuščen sklic na uporabo enot standardov kupne moči, uporabljenih v prvotni različici pregleda socialnih kazalnikov, da se zagotovi skladnost s kazalniki, ki temeljijo na EU-SILC.

- *Socialna zaščita in vključevanje*

- Stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti (delež (v %) celotnega prebivalstva)²⁹³
- Stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti pri otrocih (delež (v %) prebivalstva v starostni skupini 0–17 let)²⁹⁴
- Učinek socialnih transferjev (razen pokojnin) na zmanjšanje revščine (zmanjšanje stopnje tveganja revščine v %)²⁹⁵
- Vrzel stopnje delovne aktivnosti invalidov (v odstotnih točkah, starostna skupina 20–64 let)²⁹⁶
- Preobremenjenost s stanovanjskimi stroški (delež (v %) celotnega prebivalstva)²⁹⁷

- ²⁹³ Skupaj z njenimi tremi komponentami: tveganjem revščine za celotno prebivalstvo (AROP 0+), resno materialno in socialno prikrajšanostjo za celotno prebivalstvo (SMSD 0+) in deležem ljudi, ki živijo v gospodinjstvih z zelo nizko delovno intenzivnostjo (gospodinjstva skoraj brez delovno aktivnih članov), v starostni skupini 0–64 let (QJ 0–64). Leta 2021 je bil kazalnik tveganja revščine ali socialne izključenosti spremenjen glede na novi krovni cilj EU za leto 2030, tj. zmanjšanje števila oseb, izpostavljenih tveganju revščine ali socialne izključenosti. V zvezi s tem sta bili revidirani dve njegovi komponenti (prikrajšanost in gospodinjstva z zelo nizko delovno intenzivnostjo). Komponenta resne materialne in socialne prikrajšanosti nadomešča komponento resne materialne prikrajšanosti. Referenčna starostna skupina gospodinjstev z zelo nizko delovno intenzivnostjo se je spremenila z 0–59 na 0–64 let. Za vse kazalnike EU-SILC, ki so odvisni od dohodka, je referenčno dohodkovno obdobje opredeljeno kot 12-mesečno obdobje. Zato se spremenljivke dohodka, vključene v izračun kazalnikov AROP in QJ, nanašajo na koledarsko leto pred letom raziskave, razen na Irskem (12 mesecev pred izpolnitvijo ankete). Za kazalnik resne materialne in socialne prikrajšanosti v izračunih ni spremenljivk dohodka, zato se vse spremenljivke EU-SILC, uporabljene za izračun, nanašajo na leto raziskave.
- ²⁹⁴ Skupaj z njenimi tremi podkazalniki: tveganje revščine pri otrocih (AROP 0–17), resna materialna in socialna prikrajšanost pri otrocih (SMSD 0–17) in delež ljudi, ki živijo v gospodinjstvih z zelo nizko delovno intenzivnostjo (gospodinjstva skoraj brez delovno aktivnih članov), pri otroci (QJ 0–17). Kazalnik resne materialne in socialne prikrajšanosti za otroke je prilagojena različica kazalnika resne materialne in socialne prikrajšanosti za celotno prebivalstvo, ki pripisuje manjšo težo elementom odraslih, da kazalnik za otroke ne bi bil preveč občutljiv za prikrajšanost odraslih. Referenčna leta so enaka kot pri kazalnikih za celotno prebivalstvo.
- ²⁹⁵ Referenčna leta so enaka kot pri kazalnikih za celotno prebivalstvo. Meri se kot odstotek zmanjšanja stopnje tveganja revščine za celotno prebivalstvo v primerjavi s stopnjo pred denarnimi socialnimi transferji (razen pokojnin). Ne vključuje na primer transferjev v naravi, povezanih z zdravstvenim varstvom.
- ²⁹⁶ Kazalnik vrzeli stopnje delovne aktivnosti invalidov se trenutno izračunava na podlagi EU-SILC in statusa invalidnosti, kot je naveden v globalnem indeksu omejitve dejavnosti (Global Activity Limitation Index, GALI). Anketiranci odgovarjajo na naslednja vprašanja: (1) „Ali se zaradi zdravstvenih težav srečujete z omejitvami pri dejavnostih, ki jih ljudje običajno opravljajo? Ali menite, da ste ... zelo omejeni; zmerno omejeni; sploh niste omejeni?“ Če je odgovor na vprašanje (1) „zelo omejeni“ ali „zmerno omejeni“, anketiranci odgovorijo tudi na vprašanje (2) „Ali ste omejeni vsaj zadnjih šest mesecev? Da ali ne?“. Oseba se šteje za invalidno, če je odgovor na drugo vprašanje pritrdilen. Iz izračuna EU-SILC je razvidna povezava med razširjenostjo invalidnosti na podlagi koncepta GALI ter vrzeli stopnje delovne aktivnosti invalidov na podlagi tega koncepta v letu 2022 v državah članicah EU (Pearsonov korelacijski koeficient = –0,5).
- ²⁹⁷ Kazalnik meri delež prebivalstva, ki živi v gospodinjstvih, katerih skupni stanovanjski stroški so višji od 40 % razpoložljivega dohodka (oboje brez stanovanjskih dodatkov). V dokumentu [Methodological Guidelines and Description of EU-SILC variables](#) (Metodološke smernice in opis spremenljivk EU-SILC, različica iz aprila 2020) so opisani dodatki (zajeti so samo tisti, vezani na materialni položaj), vključno z dodatki za najemnino in dodatki za gospodinjstva, ki bivajo v lastnih stanovanjih, brez davčnih ugodnosti in kapitalskih transferjev. V dokumentu so stanovanjski stroški opredeljeni kot mesečni in dejansko plačani stroški, povezani s pravico gospodinjstva, da živi v stanovanju. Vključujejo strukturno zavarovanje (za najemnike: če je plačano), storitve in dajatve (odstranjevanje odpadkov, odvoz odpadkov itd.; obvezno za lastnike, za najemnike: če je plačano), redno vzdrževanje in popravila, davke (za najemnike: po stanovanju, če je primerno) ter stroške komunalnih storitev (voda, elektrika, plin in ogrevanje). Pri lastnikih, ki plačujejo hipoteko, so zajeta s tem povezana plačila obresti (vse davčne olajšave so odbite, stanovanjski dodatki pa se ne odbijejo). Pri najemnikih, ki plačujejo tržno ali znižano ceno, je vključeno tudi plačilo najemnine. Pri najemnikih, ki ne plačujejo najemnine, se stanovanjski dodatki ne bi smeli odšteti od skupnih stanovanjskih stroškov.

- Otroci, mlajši od treh let, v formalnem otroškem varstvu (delež (v %) prebivalstva v starostni skupini 0–3 let)
- Neizpolnjene potrebe po zdravstveni oskrbi po lastnem poročanju (delež (v %) prebivalstva, starejšega od 16 let)²⁹⁸

i) **V mnenju Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito so navedeni nadaljnji koraki za polno izvajanje revidiranega pregleda socialnih kazalnikov²⁹⁹.** Za glavni kazalnik „vrzel stopnje delovne aktivnosti invalidov“ se kot statistični vir začasno uporablja EU-SILC, vendar naj bi od leta 2022 za večjo natančnost prešel na anketo o delovni sili EU, pri čemer bodo podatki zagotovljeni leta 2023. Službe Komisije, vključno z Eurostatom, še naprej spremljajo kazalnik in ga pregledujejo na podlagi razpoložljivih podatkov iz ankete o delovni sili ter bodo podprle nadaljnje ukrepe za izboljšanje primerljivosti med državami in preučile razvoj dodatnih kazalnikov na tem področju. Za glavni kazalnik „udeležba odraslih v učenju v zadnjih 12 mesecih“, za katerega so se podatki prej zbirali le z anketo o izobraževanju odraslih (zadnja je potekala za leto 2016), naj bi se od leta 2022 dalje prav tako uporabljala anketa o delovni sili EU. Izvaja se temeljita analiza podatkov iz obeh raziskav, da se zagotovita njihova kakovost in primerljivost. Prvi podatki o izobraževanju odraslih iz ankete o delovni sili (12-mesečno referenčno obdobje) naj bi bili objavljeni spomladi 2024. Da se zagotovi spremljanje smernic za zaposlovanje 6 in 7, tudi v zvezi z aktivnimi politikami trga dela, se v tem skupnem poročilu o zaposlovanju izjemoma uporablja kazalnik udeležbe odraslih v učenju v preteklih štirih tednih (starostna skupina 25–64 let).

²⁹⁸ Neizpolnjene potrebe po zdravstveni oskrbi po lastnem poročanju pomenijo subjektivno oceno posameznika o tem, ali je potreboval pregled ali zdravljenje za določeno vrsto zdravstvenega varstva, vendar ga ni dobil ali ga ni iskal iz naslednjih treh razlogov: „finančni razlogi“, „čakalna doba“ in „prevelika oddaljenost“. Zdravstvena oskrba se nanaša na individualne zdravstvene storitve (zdravstveni pregled ali zdravljenje brez zobozdravstva), ki jih opravljajo zdravniki ali osebe z enakovrednimi poklici ali pa se opravljajo pod njihovim neposrednim nadzorom v skladu z nacionalnimi zdravstvenimi sistemi (opredelitev Eurostata). Težave, o katerih ljudje poročajo pri pridobivanju oskrbe v času bolezni, lahko kažejo na ovire v zvezi z oskrbo.

²⁹⁹ Glej [mnenje Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito za revidirani pregled socialnih kazalnikov](#).

Priloga 3: Glavni kazalniki pregleda socialnih kazalnikov, ravni

	Enake možnosti													
	Mladi, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje (delež (v %) prebivalstva v starostni skupini 18–24 let)			Delež posameznikov z osnovno ali višjo ravno splošne digitalne pismenosti (delež (v %) prebivalstva v starostni skupini 16–74 let)		Stopnja mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposabljaajo (delež (v %) celotnega prebivalstva v starostni skupini 15–29 let)			Vrzel stopnje delovne aktivnosti med spoloma (v odstotnih točkah)			Razmerje dohodkovnih kvintilnih razredov (S80/S20)		
Leto	2020	2021	2022	2019	2021	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
EU27	9,9	9,8 b	9,6	:	53,9	13,8	13,1 b	11,7	11,1	10,9	10,7	4,9 b	5,0	4,7
EA19	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	4,9 b	5,0	:
EUnw	8,7	8,2 b	8,1	:	56,3	12,7	12,0 b	10,9	9,7	9,6	9,1	4,7	4,8	4,7
EAnw	8,5	7,9 b	7,8	:	58,5	12,6	11,6 b	10,5	9,0	8,8	8,4	4,7	4,7	4,7
BE	8,1	6,7 b	6,4	:	54,2	12,0	10,1 b	9,2	8,1	7,7	7,6	3,7	3,4	3,6
BG	12,8	12,2 b	10,5	:	31,2	18,1	17,6 b	15,1	8,3	8,4	7,7	8,0	7,5	7,3
CZ	7,6	6,4 b	6,2	:	59,7	11,0	10,9 b	11,4 b	15,3	15,4	14,9	3,3	3,4	3,5
DK	9,3	9,8 b	10,0	:	68,7	10,2	8,3 b	7,9	7,0	6,9	5,4	4,0 b	3,9	4,0
DE	10,1 b	12,5 b	12,2	:	48,9	9,1 b	9,5 b	8,6	7,5 b	7,4	7,8	4,9 b	5,0	4,4
EE	8,5	9,8 b	10,8	:	56,4	11,9	11,2 b	10,6	4,4	3,7	2,9	5,0	5,0	5,4
IE	5,0	3,3 b	3,7	:	70,5	14,2	9,8 b	8,7	12,7	10,0	11,3	4,1 b	3,8	4,1
EL	3,8	3,2 b	4,1	:	52,5	18,7	17,3 b	15,4	19,4	19,8	21,0	5,2	5,8	5,3
ES	16,0	13,3 b	13,9	:	64,2	17,3	14,1 bd	12,7	11,4	10,6 d	10,9 d	5,8	6,2	5,6
FR	8,0	7,8 b	7,6	:	62,0	14,0	12,8 bd	12,0	5,7	6,2 d	5,8 d	4,4 b	4,4	4,6 p
HR	2,2 u	2,4 bu	2,3 u	:	63,4	14,6	14,9 b	13,3	11,2	10,5	9,5	4,6	4,8	4,6
IT	13,1	12,7 b	11,5	:	45,6	23,3	23,1 b	19,0	19,7	19,2	19,7	5,8	5,9	5,6
CY	11,5	10,2 b	8,1	:	50,2	15,3	15,4 b	14,7	12,0	12,2	12,1	4,3	4,2	4,3 p
LV	7,2	7,3 b	6,7	:	50,8	11,9	12,1 b	11,3	3,7	4,8	3,1	6,3	6,6	6,3
LT	5,6	5,3 b	4,8	:	48,8	13,0	12,7 b	10,7	1,7	1,4	0,8	6,1	6,1	6,4
LU	8,2	9,3 b	8,2	:	63,8	7,7	8,8 b	7,4	7,1	7,4	6,5	5,0 b	4,6 b	4,7 b
HU	12,1	12,0 b	12,4	:	49,1	14,7	11,7 b	10,8	11,2	10,6	9,8	4,2	4,2	4,0
MT	12,6	10,7 b	10,1	:	61,2	9,5	9,5 b	7,2	17,8	16,4	13,1	4,7	5,0	4,8
NL	7,0	5,1 b	5,6	:	78,9	5,7	3,9 b	4,2	8,4	8,2	7,9	4,2	3,9	3,9
AT	8,1	8,0 b	8,4	:	63,3	9,5	9,4 b	9,1	8,4	8,6	7,8	4,1	4,1	4,3
PL	5,4	5,9 b	4,8	:	42,9	12,9	13,4 b	10,9	15,0	14,0	12,9	4,1	4,0	3,9
PT	8,9	5,9 b	6,0	:	55,3	11,0	9,5 b	8,4	5,7	5,9	5,6	5,0	5,7	5,1
RO	15,6	15,3 b	15,6	:	27,8	16,6	20,3 b	19,8	19,3	20,1	18,6	6,6	7,1	6,0
SI	4,1	3,1 bu	4,0	:	49,7	9,2	7,3 b	8,4	5,9	6,7	6,9	3,3	3,2	3,3
SK	7,6	7,8 b	7,4	:	55,2	15,2	14,2 b	12,3	7,3	8,5	8,1	3,0	3,2	3,1
FI	8,2	8,2 b	8,4	:	79,2	10,3	9,3 b	9,5	3,3	2,0	1,2	3,7	3,6	3,8
SE	7,7	8,4 b	8,8	:	66,5	7,2	6,0 b	5,7	5,4	5,3	5,8	4,1	4,0	4,4

Opomba: EUnw in EAnw se nanašata na netehtani povprečji za EU in euroobmočje. Ker se je opredelitev kazalnika za delež posameznikov, ki imajo osnovno ali višjo raven splošne digitalne pismenosti, v letu 2021 bistveno spremenila, primerljiva vrednost za leto 2019 ni na voljo, zato analiza tega kazalnika v poročilu izjemoma temelji le na ravneh iz leta 2021 (ob predpostavki, da v državah članicah in v povprečju EU ni prišlo do sprememb).

Oznake – b: prekinitev časovne vrste; d: opredelitev se razlikuje; e: ocena; p: začasno; u: nizka zanesljivost (majhno število ugotovitev).

Vir: Eurostat.

Priloga 3 (nadaljevanje): Glavni kazalniki pregleda socialnih kazalnikov, ravni

	Pošteni delovni pogoji											
	Stopnja delovne aktivnosti (delež (v %) prebivalstva v starostni skupini 20–64 let)			Stopnja brezposelnosti (delež (v %) aktivnega prebivalstva v starostni skupini 15–74 let)			Stopnja dolgotrajne brezposelnosti (delež (v %) aktivnega prebivalstva v starostni skupini 15–74 let)			Rast bruto razpoložljivega dohodka gospodinjstev na prebivalca (2008 = 100)		
Leto	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
EU27	71,7	73,1	74,6	7,2	7,1	6,2	2,5	2,8	2,4	107,9	109,9	109,6
EA19	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EUnw	73,4	74,6	76,4	7,0	6,6	5,8	2,3	2,5	2,1	114,6	116,8	116,3
EAnw	73,1	74,4	76,2	7,7	7,2	6,2	2,6	2,8	2,4	109,8	112,8	111,5
BE	69,7	70,6	71,9	5,8	6,3	5,6	2,1	2,6	2,3	103,7	105,6	102,9
BG	72,7	73,2	75,7	6,1	5,3	4,3	2,7	2,6	2,3			
CZ	79,7	80,0	81,3	2,6	2,8	2,2	0,6	0,8	0,6	120,6	125,8	121,2
DK	77,8	79,1	80,1	5,6	5,1	4,5	0,9	1,0	0,5	117,1	116,9	118,8
DE	78,2 b	79,4	80,7	3,7 b	3,7	3,1	1,1 b	1,2	1,0	113,8	113,9	113,6
EE	79,1	79,3	81,9	6,9	6,2	5,6	1,2	1,6	1,3	128,1	133,6	125,6
IE	72,1	74,9	78,2	5,9	6,2	4,5	1,4	1,8	1,3	108,5	110,8	
EL	58,3	62,6	66,3	17,6	14,7	12,5	10,5	9,2	7,7	73,3	78,5	79,9
ES	65,7	67,7 d	69,5 d	15,5	14,8 d	12,9 d	5,0	6,2 d	5,0 d	96,5	98,7	95,9
FR	72,1	73,2 d	74,0 d	8,0	7,9 d	7,3 d	1,9	2,3 d	2,0 d	106,1	108,6	108,8
HR	66,9	68,2	69,7	7,5	7,6	7,0	2,1	2,8	2,4	111,9	120,4	126,9
IT	61,9	62,7	64,8	9,3	9,5	8,1	5,1	5,4	4,6	92,4	95,7	94,4
CY	74,9	75,9	77,9	7,6	7,5	6,8	2,1	2,6	2,3	98,3	104,9	104,1
LV	76,9	75,3	77,0	8,1	7,6	6,9	2,4	2,3	2,0	120,9	126,4	123,6
LT	76,7	77,4	79,0	8,5	7,1	6,0	2,5	2,6	2,3	145,0	149,4	141,4
LU	72,1	74,1	74,8	6,8	5,3	4,6	1,7	1,8	1,3	111,9	111,2	111,2
HU	77,5	78,8	80,2	4,1	4,1	3,6	1,1	1,3	1,2	132,8	142,9	145,5
MT	77,3	79,1	81,1	4,4	3,4	2,9	1,1	0,9	1,0	130,1	133,1	133,4
NL	80,8	81,7	82,9	4,9	4,2	3,5	0,7	0,8	0,7	108,6	110,7	111,9
AT	74,8	75,6	77,3	6,0	6,2	4,8	1,7	2,0	1,2	95,7	97,2	99,4
PL	72,7	75,4	76,7	3,2	3,4	2,9	0,6	0,9	0,9	150,8	148,1	149,9
PT	74,2	75,9	77,5	7,0	6,6	6,0	2,3	2,9	2,7	105,9	109,2	109,9
RO	65,2	67,1	68,5	6,1	5,6	5,6	1,8	2,0	2,2	142,8		
SI	74,8	76,1	77,9	5,0	4,8	4,0	1,9	1,9	1,6	114,3	118,7	118,4
SK	74,6	74,6	76,7	6,7	6,8	6,1	3,7	3,9	4,1	124,1	126,9	124,4
FI	75,5	76,8	78,4	7,7	7,7	6,8	1,5	1,8	1,5	109,5	111,0	108,9
SE	80,1	80,7	82,2	8,5	8,8	7,5	1,8	2,0	1,9	118,4	122,4	121,5

Opomba: EUnw in EAnw se nanašata na netehtani povprečji za EU in euroobmočje. Realni bruto razpoložljivi dohodek gospodinjstev na prebivalca se meri z uporabo neprilagojenega dohodka (tj. brez vključitve socialnih transferjev v naravi) in brez popravkov za standarde kupne moči.

Oznake – b: prekinitev časovne vrste; d: opredelitev se razlikuje; e: ocena; p: začasno; u: nizka zanesljivost (majhno število ugotovitev).

Vir: Eurostat.

Priloga 3 (nadaljevanje): Glavni kazalniki pregleda socialnih kazalnikov, ravni

	Socialna zaščita in vključevanje											
	Stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti (delež (v %) celotnega prebivalstva)			Stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti pri otrocih (delež (v %) prebivalstva v starostni skupini 0–17 let)			Učinek socialnih transferjev (razen pokojnin) na zmanjšanje revščine (zmanjšanje tveganja revščine v %)			Vrzel stopnje delovne aktivnosti invalidov (v odstotnih točkah)		
Leto	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
EU27	21,6 b	21,7	21,6	24,0 b	24,4	24,7	33,2 b	37,1	35,3	24,4	23,1	21,4
EA19	:	:	:	:	:	:	33,6 b	37,7	:	23,2	22,1	:
EUnw	20,6	20,7	20,7	22,0	22,2	21,8	35,0	37,6	34,0 b	25,6	24,2	24,4
EAnw	20,3	20,5	20,5	21,8	22,1	21,7	35,2	37,6	34,2 b	24,2	23,9	23,1
BE	20,3	18,8	18,7	22,0	20,5	19,6	44,9	53,3	48,8 b	36,3	38,0	35,3
BG	33,5	31,7	32,2	35,5	33,0	33,9	20,4	29,8	24,4 b	33,0	22,1	29,5
CZ	11,5	10,8	11,8	12,9	13,7	13,4	40,6	46,6	40,0 b	25,6	25,9	22,7
DK	16,8 b	17,3	17,1	13,4 b	14,0	13,8	52,4 b	53,9	50,4 b	18,1	7,9	9,9
DE	20,4 b	21,0	20,9	22,3 b	23,7	24,0	34,6 b	40,3	42,1 b	32,4 b	30,5	24,0
EE	22,8	22,2	25,2	17,4	17,4	16,6	31,7	30,6	28,1	20,6	18,7	26,2
IE	20,1 b	20,0	20,7	23,5 b	22,8	22,7	54,0 b	60,7	56,4 b	38,8	41,3	37,0
EL	27,4	28,3	26,3	30,8	32,0	28,1	24,7	20,7	20,3 b	27,7	23,8	25,9
ES	27,0	27,8	26,0	31,6	33,4	32,2	23,4	30,5	27,4 b	21,6	15,9	14,6
FR	19,3 b	19,2	21,0 p	23,9 b	22,8	27,5 p	46,2 b	46,4	42,01 p	23,7 b	24,1	20,8 p
HR	20,5	20,9	19,9	18,4	18,6	18,1	23,1	20,7	20,4 b	32,9	28,7	36,0
IT	24,9	25,2	24,4	28,9	29,7	28,5	21,0	29,5	25,8 b	14,9	14,9	14,0
CY	17,6	17,3	16,7 p	19,0	19,2	18,1 p	34,7	37,6	30,9 p	23,5	27,0	25,7 p
LV	25,1	26,1	26,0	19,7	20,1	19,8	23,4	23,5	25,0 b	16,7	16,6	20,8
LT	24,5	23,5	24,6	23,1	21,6	22,4	29,4	35,3	30,3 b	22,7	23,9	35,0
LU	19,9 b	21,1 b	19,4 b	24,2 b	29,4 b	24,0 b	39,4 b	34,2 b	33,6 b	22,1 b	15,4 b	8,5 b
HU	19,4	19,4	18,4	21,7	23,3	18,1	44,1	50,6	36,7 b	31,2	28,8	32,4
MT	19,9	20,3	20,1	22,3	23,2	23,1	21,0	26,2	26,4 b	29,4	27,0	30,1
NL	16,0	16,6	16,5	15,8	14,9	13,9	36,8	36,6	33,8 b	25,4	25,8	25,2
AT	16,7	17,3	17,5	21,9	22,8	21,6	41,1	44,1	42,0 b	20,5	26,3	23,8
PL	17,0	16,8	15,9	16,1	16,5	16,7	36,8	35,7	38,6 b	31,3	34,2	31,3
PT	20,0	22,4	20,1	21,9	22,9	20,7	26,0	20,0	23,7 b	18,2	16,2	13,1
RO	35,6	34,5	34,4	40,7	41,7	41,5	15,8	17,9	16,5 b	30,4	32,6	32,0
SI	14,3	13,2	13,3	12,1	11,0	10,3	44,6	44,8	37,3 b	21,7	21,1	18,8
SK	13,8	15,6	16,5	18,4	19,7	24,7	40,0	43,1	33,8 b	23,6	25,3	21,0
FI	14,9	14,2	16,3 b	14,5	13,2	14,9 b	51,4	57,7	49,8	19,8	22,2	19,0
SE	17,7	17,2	18,6	20,2	19,7	19,9	42,7	44,5	39,9	28,9	19,9	25,7

Opomba: EUnw in EAnw se nanašata na netehtani povprečji za EU in euroobmočje.

Oznake – b: prekinitev časovne vrste; d: opredelitev se razlikuje; e: ocena; p: začasno; u: nizka zanesljivost (majhno število ugotovitev).

Vir: Eurostat.

Priloga 3 (nadaljevanje): Glavni kazalniki pregleda socialnih kazalnikov, ravni

	Socialna zaščita in vključevanje (nadaljevanje)								
	Preobremenjenost s stanovanjskimi stroški (delež (v %) celotnega prebivalstva)			Otroci, mlajši od treh let, v formalnem otroškem varstvu (delež (v %) prebivalstva, mlajšega od treh let)			Neizpolnjene potrebe po zdravstveni oskrbi po lastnem poročanju (delež (v %) prebivalstva, starejšega od 16 let)		
Leto	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
EU27	7,8	8,9	9,1	30,2 e	37,9	35,7	1,9 e	2,0	2,2
EA19	8,0	8,7 e	:	:	:	:	1,8 e	1,9	:
EUnw	7,2	7,2	7,9	29,7	34,2	34,5	2,3	2,2	2,6
EAnw	6,9	6,9	7,4	32,5	36,9	37,3	2,6	2,4	2,8
BE	7,8	7,5	7,7	54,6	51,7	52,7	1,5	1,7	1,0
BG	14,4	11,6	15,1	15,0	18,7	17,4	1,4	1,0	1,0
CZ	6,5	6,2	6,9	4,8	4,9	6,8	0,4	0,3	0,2
DK	14,1 b	15,5	14,7	67,7	69,1	74,7	1,7	1,3	2,1
DE	9,0 b	11,0	11,8	16,4 b	31,4	23,9	0,1 b	0,1	0,3
EE	4,4	4,4	4,9	26,7	25,7	33,7	13,0	8,1	9,1
IE	4,5 b	2,5	3,9	19,4 b	15,1	19,1	2,0 b	2,0	2,6
EL	33,3	28,8	26,7	21,5	32,3	29,1	6,5	6,4	9,0
ES	8,2	9,9	9,2	45,5	55,3	48,6	0,4	1,1	1,2
FR	5,6 b	:	6,5 p	:	57,1	56,2 p	2,7 b	2,8	3,2 p
HR	4,2	4,5	3,8	20,4	33,3	27,5	1,5	1,7	1,3
IT	7,2	7,2	6,6	:	33,4	30,9	:	1,8	1,8
CY	1,9	2,5	2,5 p	18,5	27,4	24,4	0,4	0,1	0,1 p
LV	4,8	4,9	5,4	24,2	29,2	32,7	5,3	4,0	5,4
LT	2,7	2,7	3,5	16,2	21,4	22,8	1,7	2,4	2,9
LU	8,5 b	5,1 b	15,3 b	63,2 b	62,0	54,7 b	0,1 b	1,0 b	0,5 b
HU	4,9	2,4	8,1	10,5	13,8	12,9	0,7	1,1	1,4
MT	2,8	2,7	2,9	29,7	24,0	43,1	0,0 n	0,1	0,3
NL	8,3	8,3	10,0	67,6	74,2	72,3	0,2	0,2	0,2
AT	6,3	6,1	7,4	21,1	28,5	23,0	0,1	0,3	0,5
PL	4,9 b	5,7	5,6	11,2	17,2	15,9	1,9	2,7	2,3
PT	4,1	5,9	5,0	43,5	43,3	47,6	1,6	2,3	2,9
RO	7,1	7,6	8,5	6,8	9,5	12,3	4,7	4,4	4,9
SI	4,4	4,1	4,1	44,3	47,5	52,3	2,7	4,8	3,7
SK	3,2	7,1	2,5	4,4	2,3	2,3	3,2	2,9	2,8
FI	4,1	4,3	5,4	35,8	39,1	40,0	5,4	4,4	6,5
SE	8,3	8,5	9,1	54,1	55,8	54,4	1,5	1,3	1,8

Opomba: EUnw in EAnw se nanašata na netehtani povprečji za EU in euroobmočje.

Oznake – b: prekinitve časovne vrste; d: opredelitev se razlikuje; e: ocena; p: začasno; u: nizka zanesljivost (majhno število ugotovitev).

Vir: Eurostat.

Priloga 4: Glavni kazalniki pregleda socialnih kazalnikov, spremembe in odstopanje od povprečja EU

Leto	Enake možnosti														
	Mladi, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje (delež (v %) prebivalstva v starostni skupini 18–24 let)			Delež posameznikov z osnovno ali višjo ravno splošne digitalne pismenosti (delež (v %) prebivalstva v starostni skupini 16–74 let)			Stopnja mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposabljujejo (delež (v %) celotnega prebivalstva v starostni skupini 15–29 let)			Vrzel stopnje delovne aktivnosti med spoloma (v odstotnih točkah)			Razmerje dohodkovnih kvintilnih razredov (S80/S20)		
	2022			2021			2022			2022			2022		
	Medletna sprememba	Odstopanje od povprečja EU	Medletna sprememba za DČ v prim. z medletno spremembo za EU	Medletna sprememba	Odstopanje od povprečja EU	Medletna sprememba za DČ v prim. z medletno spremembo za EU	Medletna sprememba	Odstopanje od povprečja EU	Medletna sprememba za DČ v prim. z medletno spremembo za EU	Medletna sprememba	Odstopanje od povprečja EU	Medletna sprememba za DČ v prim. z medletno spremembo za EU	Medletna sprememba	Odstopanje od povprečja EU	Medletna sprememba za DČ v prim. z medletno spremembo za EU
EU27	-0,2 b	1,5	-0,1	:	-2,4	:	-1,4 b	0,8	-0,3	-0,2	1,6	0,3	-0,3	0,1	-0,2
EA19	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EUnw	-0,1 b	0,0	0,0	:	0,0	:	-1,1 b	0,0	0,0	-0,5	0,0	0,0	-0,1	0,0	0,0
EAnw	-0,1 b	-0,3	0,0	:	2,2	:	-1,1 b	-0,4	0,0	-0,3	-0,6	0,1	-0,1	0,0	0,0
BE	-0,3 b	-1,7	-0,2	:	-2,1	:	-0,9 b	-1,7	0,2	-0,1	-1,5	0,4	0,2	-1,1	0,2
BG	-1,7 b	2,4	-1,6	:	-25,1	:	-2,5 b	4,2	-1,4	-0,7	-1,4	-0,2	-0,2	2,6	-0,1
CZ	-0,2 b	-1,9	-0,1	:	3,4	:	0,5 b	0,5	1,6	-0,5	5,8	0,0	0,0	-1,2	0,1
DK	0,2 b	1,9	0,3	:	12,4	:	-0,4 b	-3,0	0,7	-1,5	-3,7	-1,0	0,1	-0,6	0,2
DE	-0,3 b	4,1	-0,2	:	-7,4	:	-0,9 b	-2,3	0,2	0,4	-1,3	0,9	-0,6	-0,3	-0,5
EE	1,0 b	2,7	1,1	:	0,1	:	-0,6 b	-0,3	0,5	-0,8	-6,2	-0,3	0,4	0,7	0,5
IE	0,4 b	-4,4	0,5	:	14,2	:	-1,1 b	-2,2	0,0	1,3	2,2	1,8	0,2	-0,6	0,3
EL	0,9 b	-4,0	1,0	:	-3,8	:	-1,9 b	4,5	-0,8	1,2	11,9	1,7	-0,5	0,6	-0,4
ES	0,6 b	5,8	0,7	:	7,9	:	-1,4 bd	1,8	-0,3	0,3 d	1,8	0,8	-0,6	1,0	-0,5
FR	-0,2 b	-0,5	-0,1	:	5,7	:	-0,8 bd	1,1	0,3	-0,4 d	-3,3	0,1	0,2 p	-0,1	0,3
HR	-0,1 bu	-5,8	0,0	:	7,1	:	-1,6 b	2,4	-0,5	-1,0	0,4	-0,5	-0,2	-0,1	-0,1
IT	-1,2 b	3,4	-1,1	:	-10,7	:	-4,1 b	8,1	-3,0	0,5	10,6	1,0	-0,2	0,9	-0,1
CY	-2,1 b	0,0	-2,0	:	-6,1	:	-0,7 b	3,8	0,4	-0,1	3,0	0,4	0,1 p	-0,4	0,2
LV	-0,6 b	-1,4	-0,5	:	-5,5	:	-0,8 b	0,4	0,3	-1,7	-6,0	-1,2	-0,3	1,7	-0,2
LT	-0,5 b	-3,3	-0,4	:	-7,5	:	-2,0 b	-0,2	-0,9	-0,6	-8,3	-0,1	0,3	1,7	0,3
LU	-1,1 b	0,1	-1,0	:	7,5	:	-1,4 b	-3,5	-0,3	-0,9	-2,6	-0,4	0,1 b	0,1	0,2
HU	0,4 b	4,3	0,5	:	-7,2	:	-0,9 b	-0,1	0,2	-0,8	0,7	-0,3	-0,2	-0,7	-0,1
MT	-0,6 b	2,0	-0,5	:	4,9	:	-2,3 b	-3,7	-1,2	-3,3	4,0	-2,8	-0,3	0,1	-0,2
NL	0,5 b	-2,5	0,6	:	22,6	:	0,3 b	-6,7	1,4	-0,3	-1,2	0,2	0,1	-0,7	0,2
AT	0,4 b	0,3	0,5	:	7,0	:	-0,3 b	-1,8	0,8	-0,8	-1,3	-0,3	0,2	-0,4	0,3
PL	-1,1 b	-3,3	-1,0	:	-13,4	:	-2,5 b	0,0	-1,4	-1,1	3,8	-0,6	-0,1	-0,8	0,0
PT	0,1 b	-2,1	0,2	:	-1,0	:	-1,1 b	-2,5	0,0	-0,3	-3,5	0,2	-0,5	0,5	-0,4
RO	0,3 b	7,5	0,4	:	-28,5	:	-0,5 b	8,9	0,6	-1,5	9,5	-1,0	-1,1	1,3	-1,0
SI	1,0 bu	-4,0	1,1	:	-6,6	:	1,2 b	-2,4	2,2	0,2	-2,2	0,7	0,0	-1,4	0,1
SK	-0,4 b	-0,7	-0,3	:	-1,1	:	-1,9 b	1,4	-0,8	-0,4	-1,0	0,1	-0,1	-1,6	0,0
FI	0,2 b	0,3	0,3	:	22,9	:	0,2 b	-1,4	1,3	-0,8	-7,9	-0,3	0,2	-0,9	0,3
SE	0,4 b	0,7	0,5	:	10,2	:	-0,3 b	-5,2	0,8	0,5	-3,3	1,0	0,3	-0,3	0,4

Opomba: EUnw in EAnw se nanašata na netehtani povprečji za EU in euroobmočje. Razlika od povprečja EU je izračunana na podlagi netehtanega povprečja. Ker se je opredelitev kazalnika za delež posameznikov, ki imajo osnovno ali višjo raven splošne digitalne pismenosti, v letu 2021 bistveno spremenila, primerljiva vrednost za leto 2019 ni na voljo. Zato spremembe niso izračunane, analiza tega kazalnika v poročilu pa izjemoma temelji le na ravneh iz leta 2021 (ob predpostavki, da v državah članicah in v povprečju EU ni prišlo do sprememb).

Oznake – b: prekinitev časovne vrste; d: opredelitev se razlikuje; e: ocena; p: začasno; u: nizka zanesljivost (majhno število ugotovitev).

Vir: Eurostat.

Priloga 4 (nadaljevanje): Glavni kazalniki pregleda socialnih kazalnikov, spremembe in odstopanje od povprečja EU

Leto	Pošteni delovni pogoji											
	Stopnja delovne aktivnosti (delež (v %) prebivalstva v starostni skupini 20–64 let)			Stopnja brezposelnosti (delež (v %) aktivnega prebivalstva v starostni skupini 15–74 let)			Stopnja dolgotrajne brezposelnosti (delež (v %) aktivnega prebivalstva v starostni skupini 15–74 let)			Rast bruto razpoložljivega dohodka gospodinjstev na prebivalca (2008 = 100)		
	2022			2022			2022			2022		
	Medletna sprememb a	Odstopanj e od povprečja EU	Medletna sprememb a za DČ v prim. z medletno sprememb o za EU	Medletna sprememb a	Odstopanj e od povprečja EU	Medletna sprememb a za DČ v prim. z medletno sprememb o za EU	Medletna sprememb a	Odstopanj e od povprečja EU	Medletna sprememb a za DČ v prim. z medletno sprememb o za EU	Medletna sprememb a	Odstopanj e od povprečja EU	Medletna sprememb a za DČ v prim. z medletno sprememb o za EU
EU27	1,5	–1,8	–0,2	–0,9	0,4	0,0	–0,4	0,3	–0,1	–0,3	–6,8	0,3
EA19	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EUnw	1,7	0,0	0,0	–0,9	0,0	0,0	–0,3	0,0	0,0	–0,6	0,0	0,0
EAnw	1,8	–0,2	0,1	–1,0	0,4	–0,1	–0,4	0,3	–0,1	–1,1	–4,8	–0,5
BE	1,3	–4,5	–0,4	–0,7	–0,2	0,2	–0,3	0,2	0,0	–2,6	–13,4	–2,0
BG	2,5	–0,7	0,8	–1,0	–1,5	–0,1	–0,3	0,2	0,0	:	:	:
CZ	1,3	4,9	–0,4	–0,6	–3,6	0,3	–0,2	–1,5	0,1	–3,6	4,9	–3,1
DK	1,0	3,7	–0,7	–0,6	–1,3	0,3	–0,5	–1,6	–0,2	1,6	2,5	2,2
DE	1,3	4,3	–0,4	–0,6	–2,7	0,3	–0,2	–1,1	0,1	–0,2	–2,7	0,4
EE	2,6	5,5	0,9	–0,6	–0,2	0,3	–0,3	–0,8	0,0	–6,0	9,3	–5,4
IE	3,3	1,8	1,6	–1,7	–1,3	–0,8	–0,5	–0,8	–0,2	:	:	:
EL	3,7	–10,1	2,0	–2,2	6,7	–1,3	–1,5	5,6	–1,2	1,8	–36,4	2,4
ES	1,8 d	–6,9	0,1	–1,9 d	7,1	–1,0	–1,2 d	2,9	–0,9	–2,9	–20,5	–2,3
FR	0,8 d	–2,4	–0,9	–0,6 d	1,5	0,3	–0,3 d	–0,1	0,0	0,1	–7,6	0,7
HR	1,5	–6,7	–0,2	–0,6	1,2	0,3	–0,4	0,3	–0,1	5,3	10,6	5,9
IT	2,1	–11,6	0,4	–1,4	2,3	–0,5	–0,8	2,5	–0,5	–1,3	–21,9	–0,7
CY	2,0	1,5	0,3	–0,7	1,0	0,2	–0,3	0,2	0,0	–0,8	–12,2	–0,2
LV	1,7	0,6	0,0	–0,7	1,1	0,2	–0,3	–0,1	0,0	–2,2	7,3	–1,6
LT	1,6	2,6	–0,1	–1,1	0,2	–0,2	–0,3	0,2	0,0	–5,3	25,1	–4,8
LU	0,7	–1,6	–1,0	–0,7	–1,2	0,2	–0,5	–0,8	–0,2	0,0	–5,1	0,5
HU	1,4	3,8	–0,3	–0,5	–2,2	0,4	–0,1	–0,9	0,2	1,9	29,2	2,4
MT	2,0	4,7	0,3	–0,5	–2,9	0,4	0,1	–1,1	0,4	0,3	17,1	0,8
NL	1,2	6,5	–0,5	–0,7	–2,3	0,2	–0,1	–1,4	0,2	1,1	–4,4	1,7
AT	1,7	0,9	0,0	–1,4	–1,0	–0,5	–0,8	–0,9	–0,5	2,2	–16,9	2,8
PL	1,3	0,3	–0,4	–0,5	–2,9	0,4	0,0	–1,2	0,3	1,2	33,6	1,8
PT	1,6	1,1	–0,1	–0,6	0,2	0,3	–0,2	0,6	0,1	0,6	–6,4	1,2
RO	1,4	–7,9	–0,3	0,0	–0,2	0,9	0,2	0,1	0,5	:	:	:
SI	1,8	1,5	0,1	–0,8	–1,8	0,1	–0,2	–0,4	0,0	–0,2	2,1	0,3
SK	2,1	0,3	0,4	–0,7	0,3	0,2	0,2	2,0	0,5	–1,9	8,1	–1,4
FI	1,6	2,0	–0,1	–0,9	1,0	0,0	–0,3	–0,6	0,0	–1,9	–7,4	–1,3
SE	1,5	5,8	–0,2	–1,3	1,7	–0,4	–0,1	–0,2	0,2	–0,7	5,1	–0,2

Opomba: EUnw in EAnw se nanašata na netehtani povprečji za EU in euroobmočje. Razlika od povprečja EU je izračunana na podlagi netehtanega povprečja. Realni bruto razpoložljivi dohodek gospodinjstev na prebivalca se meri z uporabo neprilagojenega dohodka (tj. brez vključitve socialnih transferjev v naravi) in brez popravkov za standarde kupne moči.

Oznake – b: prekinitev časovne vrste; d: opredelitev se razlikuje; e: ocena; p: začasno; u: nizka zanesljivost (majhno število ugotovitev).

Vir: Eurostat, OECD.

Priloga 4 (nadaljevanje): Glavni kazalniki pregleda socialnih kazalnikov, spremembe in odstopanje od povprečja EU

Leto	Socialna zaščita in vključevanje											
	Stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti (delež (v %) celotnega prebivalstva)			Stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti pri otrocih (delež (v %) prebivalstva v starostni skupini 0–17 let)			Učinek socialnih transferjev (razen pokojnin) na zmanjšanje revščine (zmanjšanje tveganja revščine v %)			Vrzel stopnje delovne aktivnosti invalidov (v odstotnih točkah)		
	2022			2022			2022			2022		
	Medletna sprememba	Odstopanje od povprečja EU	Medletna sprememba za DČ v prim. z medletno spremembo za EU	Medletna sprememba	Odstopanje od povprečja EU	Medletna sprememba za DČ v prim. z medletno spremembo za EU	Medletna sprememba	Odstopanje od povprečja EU	Medletna sprememba za DČ v prim. z medletno spremembo za EU	Medletna sprememba	Odstopanje od povprečja EU	Medletna sprememba za DČ v prim. z medletno spremembo za EU
EU27	-0,1	0,9	-0,1	0,3	2,9	0,8	-1,8	1,1	1,5	-1,7	-3,0	-1,9
EA19	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EUnw	0,0	0,0	0,0	-0,5	0,0	0,0	-3,3	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0
EAnw	0,0	-0,1	0,0	-0,4	-0,1	0,1	-3,0	0,4	0,3	-0,8	-1,3	-1,0
BE	-0,1	-2,0	-0,1	-0,9	-2,2	-0,4	-4,5 b	14,8	-1,1	-2,7	10,9	-2,9
BG	0,5	11,5	0,5	0,9	12,1	1,4	-5,4 b	-9,6	-2,1	7,4	5,1	7,2
CZ	1,0	-8,9	1,0	-0,3	-8,4	0,2	-6,6 b	5,8	-3,2	-3,2	-1,7	-3,4
DK	-0,2	-3,6	-0,2	-0,2	-8,0	0,3	-3,5 b	16,4	-0,2	2,0	-14,5	1,8
DE	-0,1	0,2	-0,1	0,3	2,2	0,8	1,8 b	8,1	5,2	-6,5	-0,4	-6,7
EE	3,0	4,5	3,0	-0,8	-5,2	-0,3	-2,6	-6,0	0,8	7,5	1,8	7,3
IE	0,7	0,0	0,7	-0,1	0,9	0,4	-4,3 b	22,4	-1,0	-4,3	12,6	-4,5
EL	-2,0	5,6	-2,0	-3,9	6,3	-3,4	-0,3 b	-13,7	3,0	2,1	1,5	1,9
ES	-1,8	5,3	-1,8	-1,2	10,4	-0,7	-3,1 b	-6,6	0,3	-1,3	-9,8	-1,5
FR	1,8 p	0,3	1,8	4,7 p	5,6	5,2	-4,4 p	8,0	-1,1	-3,3 p	-3,6	-3,5
HR	-1,0	-0,8	-1,0	-0,5	-3,7	0,0	-0,3 b	-13,7	3,0	7,3	11,6	7,1
IT	-0,8	3,7	-0,8	-1,2	6,7	-0,7	-3,6 b	-8,2	-0,3	-0,9	-10,4	-1,1
CY	-0,6 p	-4,0	-0,6	-1,1 p	-3,7	-0,6	-6,4 p	-2,8	-3,0	-1,3 p	1,3	-1,5
LV	-0,1	5,3	-0,1	-0,3	-2,0	0,2	1,5 b	-9,0	4,8	4,2	-3,6	4,0
LT	1,1	3,9	1,1	0,8	0,6	1,3	-5,0 b	-3,7	-1,6	11,1	10,6	10,9
LU	-1,7 b	-1,3	-1,7	-5,4 b	2,2	-4,9	-0,6 b	-0,4	2,7	-6,9 b	-15,9	-7,1
HU	-1,0	-2,3	-1,0	-5,2	-3,7	-4,7	-13,9 b	2,6	-10,6	3,6	8,0	3,4
MT	-0,2	-0,6	-0,2	-0,1	1,3	0,4	0,2 b	-7,6	3,6	3,1	5,7	2,9
NL	-0,1	-4,2	-0,1	-1,0	-7,9	-0,5	-2,8 b	-0,2	0,6	-0,6	0,8	-0,8
AT	0,2	-3,2	0,2	-1,2	-0,2	-0,7	-2,2 b	7,9	1,2	-2,5	-0,6	-2,7
PL	-0,9	-4,8	-0,9	0,2	-5,1	0,7	2,9 b	4,5	6,2	-2,9	6,9	-3,1
PT	-2,3	-0,6	-2,3	-2,2	-1,1	-1,7	3,7 b	-10,3	7,0	-3,1	-11,3	-3,3
RO	-0,1	13,7	-0,1	-0,2	19,7	0,3	-1,3 b	-17,5	2,0	-0,6	7,6	-0,8
SI	0,1	-7,4	0,1	-0,7	-11,5	-0,2	-7,5 b	3,3	-4,2	-2,3	-5,6	-2,5
SK	0,9	-4,2	0,9	5,0	2,9	5,5	-9,2 b	-0,2	-5,9	-4,3	-3,4	-4,5
FI	2,1 b	-4,4	2,1	1,7 b	-6,9	2,2	-7,9	15,8	-4,5	-3,2	-5,4	-3,4
SE	1,4	-2,1	1,4	0,2	-1,9	0,7	-4,7	5,6	-1,3	5,8	1,3	5,6

Opomba: EUnw in EAnw se nanašata na netehtani povprečji za EU in euroobmočje. Razlika od povprečja EU je izračunana na podlagi netehtanega povprečja.

Oznake – b: prekinitev časovne vrste; d: opredelitev se razlikuje; e: ocena; p: začasno; u: nizka zanesljivost (majhno število ugotovitev).

Vir: Eurostat.

Priloga 4 (nadaljevanje): Glavni kazalniki pregleda socialnih kazalnikov, spremembe in odstopanje od povprečja EU

Leto	Socialna zaščita in vključevanje (nadaljevanje)								
	Preobremenjenost s stanovanjskimi stroški (delež (v %) celotnega prebivalstva)			Otroci, mlajši od treh let, v formalnem otroškem varstvu (delež (v %) prebivalstva, mlajšega od treh let)			Neizpolnjene potrebe po zdravstveni oskrbi po lastnem poročanju (delež (v %) prebivalstva, starejšega od 16 let)		
	2022			2022			2022		
	Medletn a sprememba	Odstopanje od povprečja EU	Medletn a sprememba za DČ v prim. z medletn o spremembo za EU	Medletn a sprememba	Odstopanje od povprečja EU	Medletn a sprememba za DČ v prim. z medletn o spremembo za EU	Medletn a sprememba	Odstopanje od povprečja EU	Medletn a sprememba za DČ v prim. z medletn o spremembo za EU
EU27	0,2	1,2	-0,6	-2,2	1,2	-2,5	0,2	-0,4	-0,1
EA19	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EUnw	0,8	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0
EAnw	0,5	-0,5	-0,2	0,4	2,8	0,1	0,4	0,3	0,1
BE	0,2	-0,6	-0,8	1,0	18,2	0,7	-0,7	-1,6	-1,0
BG	3,5	6,8	2,5	-1,3	-17,1	-1,6	0,0	-1,6	-0,3
CZ	0,6	-1,4	-0,4	1,9	-27,7	1,6	-0,1	-2,4	-0,4
DK	-0,8	6,4	-1,8	5,6	40,2	5,3	0,8	-0,5	0,5
DE	0,8	3,5	-0,2	-7,5	-10,6	-7,8	0,2	-2,3	-0,1
EE	0,5	-3,4	-0,5	8,0	-0,8	7,7	1,0	6,5	0,7
IE	1,4	-4,4	0,4	4,0	-15,4	3,7	0,6	0,0	0,3
EL	-2,1	18,4	-3,1	-3,2	-5,4	-3,5	2,6	6,4	2,3
ES	-0,7	0,9	-1,7	-6,7	14,1	-7,0	0,1	-1,4	-0,2
FR	:	-1,8	:	-0,9 b	21,7	-1,2	0,4 p	0,6	0,1
HR	-0,7	-4,5	-1,7	-5,8	-7,0	-6,1	-0,4	-1,3	-0,7
IT	-0,6	-1,7	-1,6	-2,5	-3,6	-2,8	0,0	-0,8	-0,3
CY	0,0 p	-5,8	-1,0	-3,0	-10,1	-3,3	0,0 p	-2,5	-0,3
LV	0,5	-2,9	-0,5	3,5	-1,8	3,2	1,4	2,8	1,1
LT	0,8	-4,8	-0,2	1,4	-11,7	1,1	0,5	0,3	0,2
LU	10,2 b	7,0	9,2	-7,3 b	20,2	-7,6	-0,5 b	-2,1	-0,8
HU	5,7	0,2	4,9	-0,9	-21,6	-1,2	0,3	-1,2	0,0
MT	0,2	-5,4	-0,8	19,1	8,6	18,8	0,2	-2,3	-0,1
NL	1,7	2,1	0,9	-1,9	37,8	-2,2	0,0	-2,4	-0,3
AT	1,3	-0,9	0,3	-5,5	-11,5	-5,8	0,2	-2,1	-0,1
PL	-0,1	-2,7	-1,1	-1,3	-18,6	-1,6	-0,4	-0,3	-0,7
PT	-0,9	-3,3	-1,9	4,3	13,1	4,0	0,6	0,3	0,3
RO	0,9	0,2	-0,1	2,8	-22,2	2,5	0,5	2,3	0,2
SI	0,0	-4,2	-1,0	4,8	17,8	4,5	-1,1	1,1	-1,4
SK	-4,6	-5,4	-5,4	0,0	-32,2	-0,3	-0,1	0,2	-0,4
FI	1,1	-2,9	0,1	0,9	5,5	0,6	2,1	3,9	1,8
SE	0,6	0,8	-0,4	-1,4	19,9	-1,7	0,5	-0,8	0,2

Opomba: EUnw in EAnw se nanašata na netehtani povprečji za EU in euroobmočje. Razlika od povprečja EU je izračunana na podlagi netehtanega povprečja.

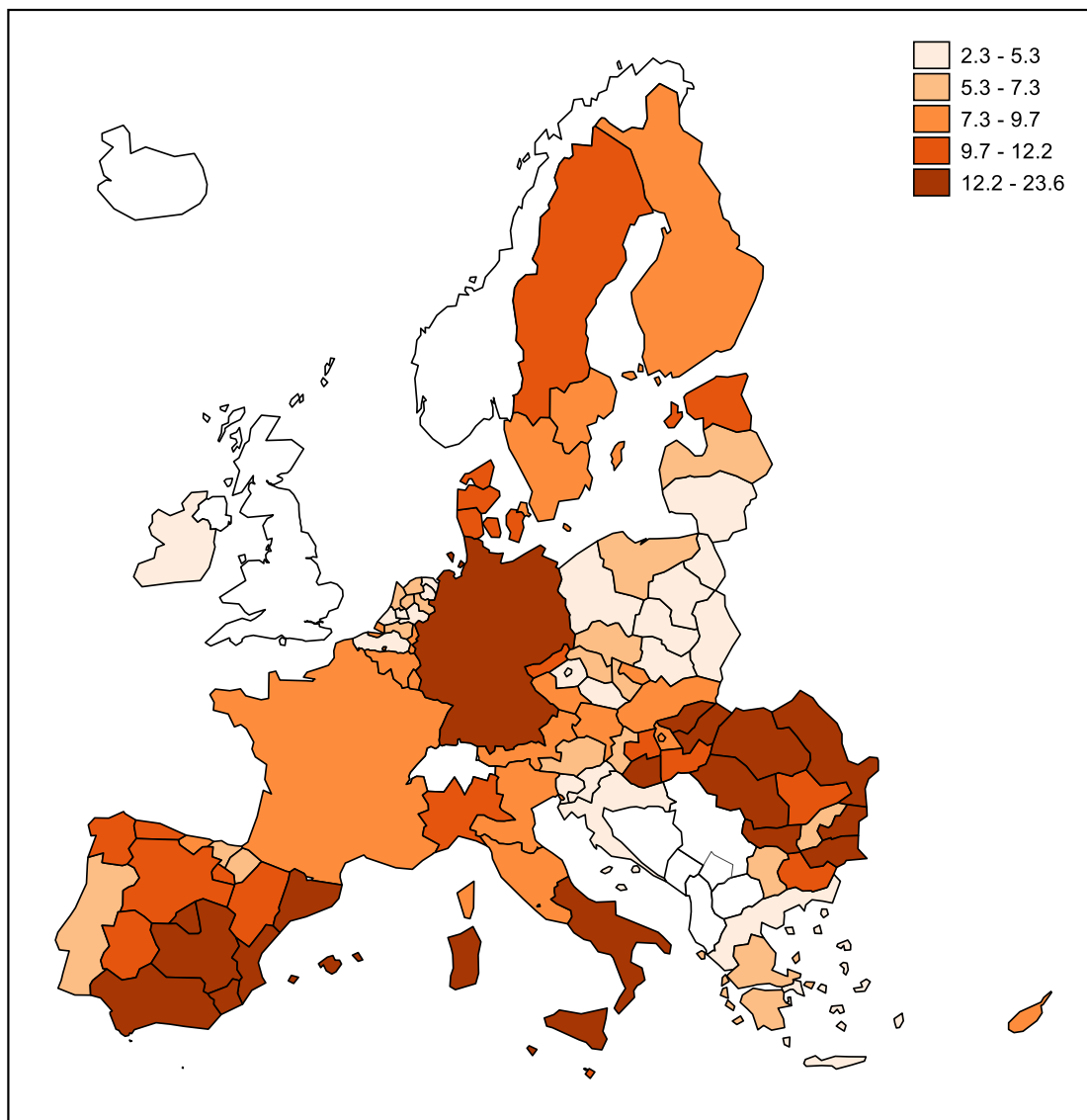
Oznake – b: prekinitev časovne vrste; d: opredelitev se razlikuje; e: ocena; p: začasno; u: nizka zanesljivost; n: statistično se pomembno ne razlikuje od nič.

Vir: Eurostat.

Priloga 5: Regionalna razčlenitev izbranih glavnih kazalnikov pregleda socialnih kazalnikov³⁰⁰

Slika 1: Mladi, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje, 2022

(delež (v %) oseb v starostni skupini 18–24 let, po regijah na ravni NUTS 2; povprečje EU: 9,6 %)

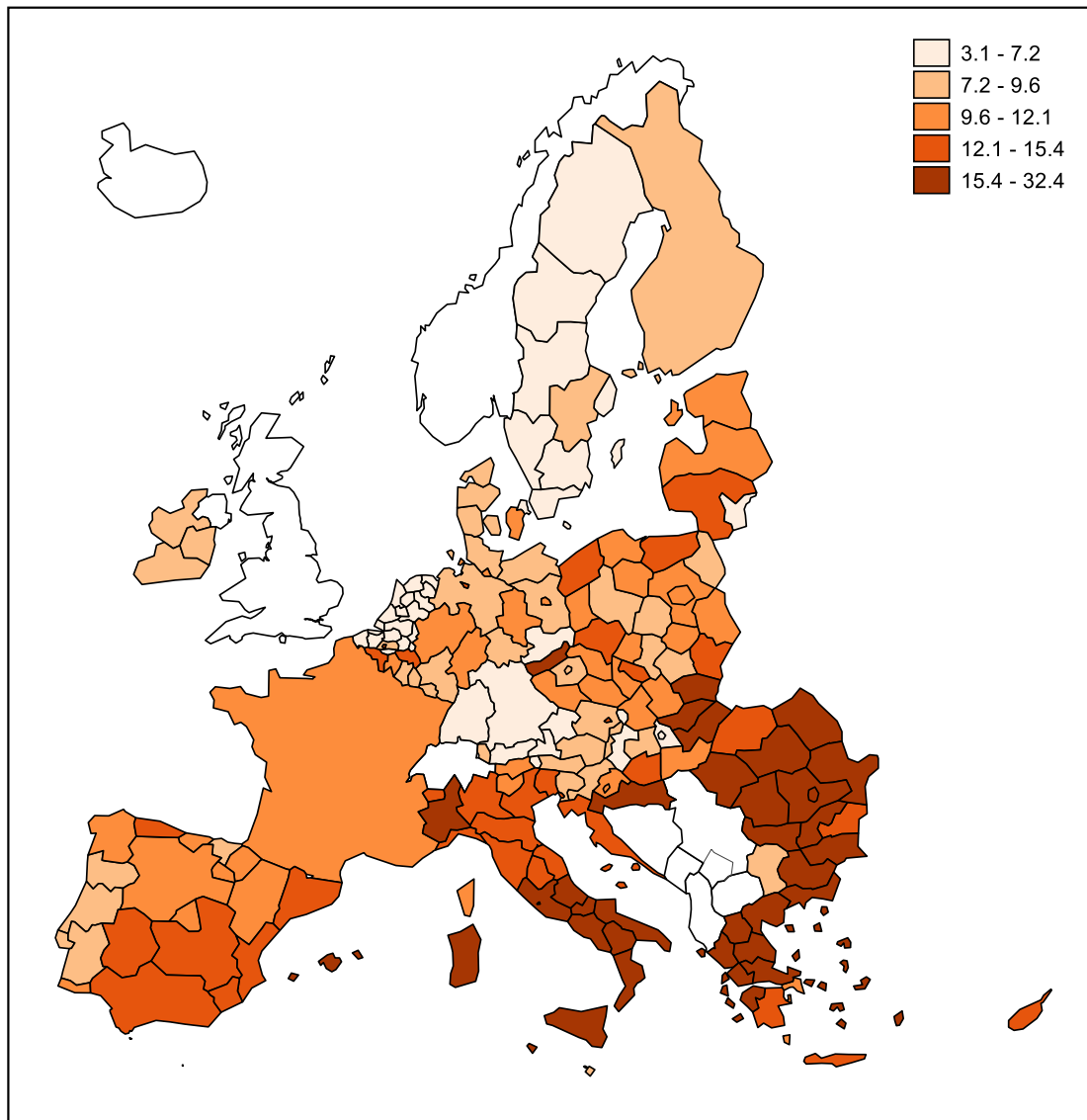

Opomba: nekatere upravne enote na otokih in v najbolj oddaljenih regijah niso zastopane. Nacionalni podatki za Finsko, Francijo, Nemčijo in Portugalsko. Podatki na ravni NUTS 1 za Avstrijo, Belgijo, Hrvaško, Grčijo, Irsko, Litvo, Poljsko, Romunijo, Slovaško in Švedsko. Nizka zanesljivost podatkov za Bolgarijo (Severen tsentralen in Severozapaden); Hrvaško (Hrvatska); Češko (Praha); Grčijo (Nisia Aigaiou, Kriti); Madžarsko (Nyugat-Dunántúl); Nizozemsko (Drenthe in Zeeland); Poljsko (Makroregion centralny, Makroregion południowo-zachodni, Makroregion południowy, Makroregion województwo mazowieckie in Makroregion wschodni); Slovenijo (Vzhodna Slovenija in Zahodna Slovenija) in Španijo (Cantabria, Ciudad de Ceuta, Ciudad de Melilla, Comunidad Foral de Navarra in La Rioja). Prekinitev časovne vrste za Slovaško.

Vir: Eurostat [[edat_lfse_16](#)], anketa o delovni sili EU. © EuroGeographics za upravne meje.

³⁰⁰ Opomba: razčlenitve na regionalni ravni (NUTS 2). Če regionalna (NUTS 2) razčlenitev ni na voljo, je na kartah predstavljena raven NUTS 1 ali nacionalna raven.

Slika 2: Mladi, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo (NEET), 2022
 (delež (v %) oseb v starostni skupini 15–29 let, po regijah na ravni NUTS 2; povprečje EU: 11,7 %)

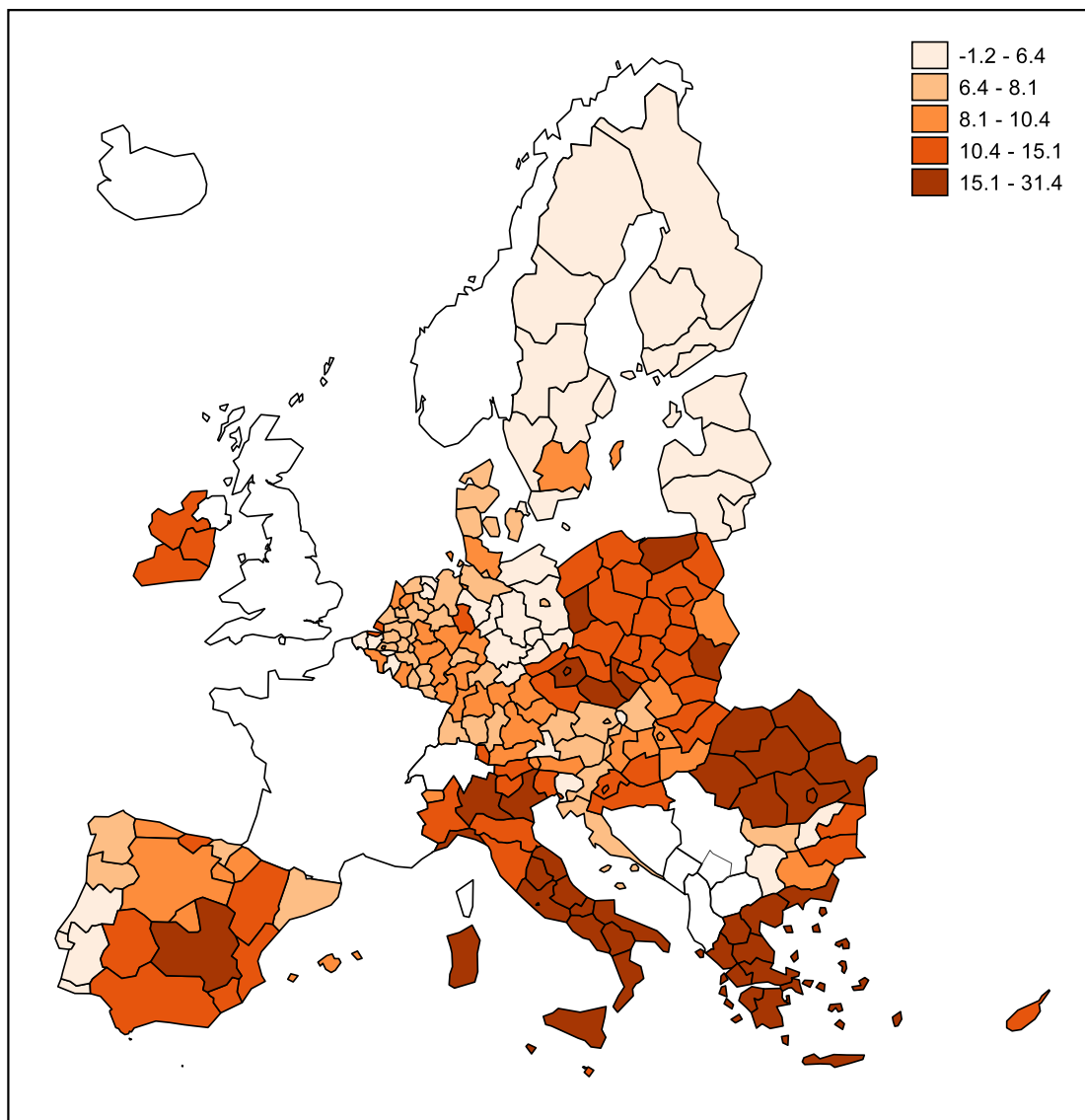

Opomba: nekatere upravne enote na otokih in v najbolj oddaljenih regijah niso zastopane. Nacionalni podatki za Finsko in Francijo. Podatki na ravni NUTS 1 za Nemčijo. Nizka zanesljivost podatkov za Avstrijo (Burgenland in Vorarlberg); Belgijo (Prov. Brabant Wallon in Prov. Luxembourg (BE)); Nemčijo (Brandenburg, Bremen, Mecklenburg-Vorpommern, Saarland in Thüringen); Italijo (Valle d'Aosta/Vallée d'Aoste); Poljsko (Lubuskie, Opolskie in Podlaskie); Portugalsko (Algarve, Região Autónoma da Madeira in Região Autónoma dos Açores); Slovaško (Bratislavský kraj); Španijo (Ciudad de Ceuta in Ciudad de Melilla) in Švedsko (Mellersta Norrland, Småland med öarna in Övre Norrland). Prekinitev časovne vrste za Češko in Slovaško.

Vir: Eurostat [[edat_lfse_22](#)], anketa o delovni sili EU. © EuroGeographics za upravne meje.

Slika 3: Vrzel stopnje delovne aktivnosti med spoloma, 2022

(razlika v odstotnih točkah, stopnja delovne aktivnosti moških minus stopnja delovne aktivnosti žensk med osebami v starostni skupini 20–64 let, po regijah na ravni NUTS 2; povprečje EU: 10,7 odstotne točke)

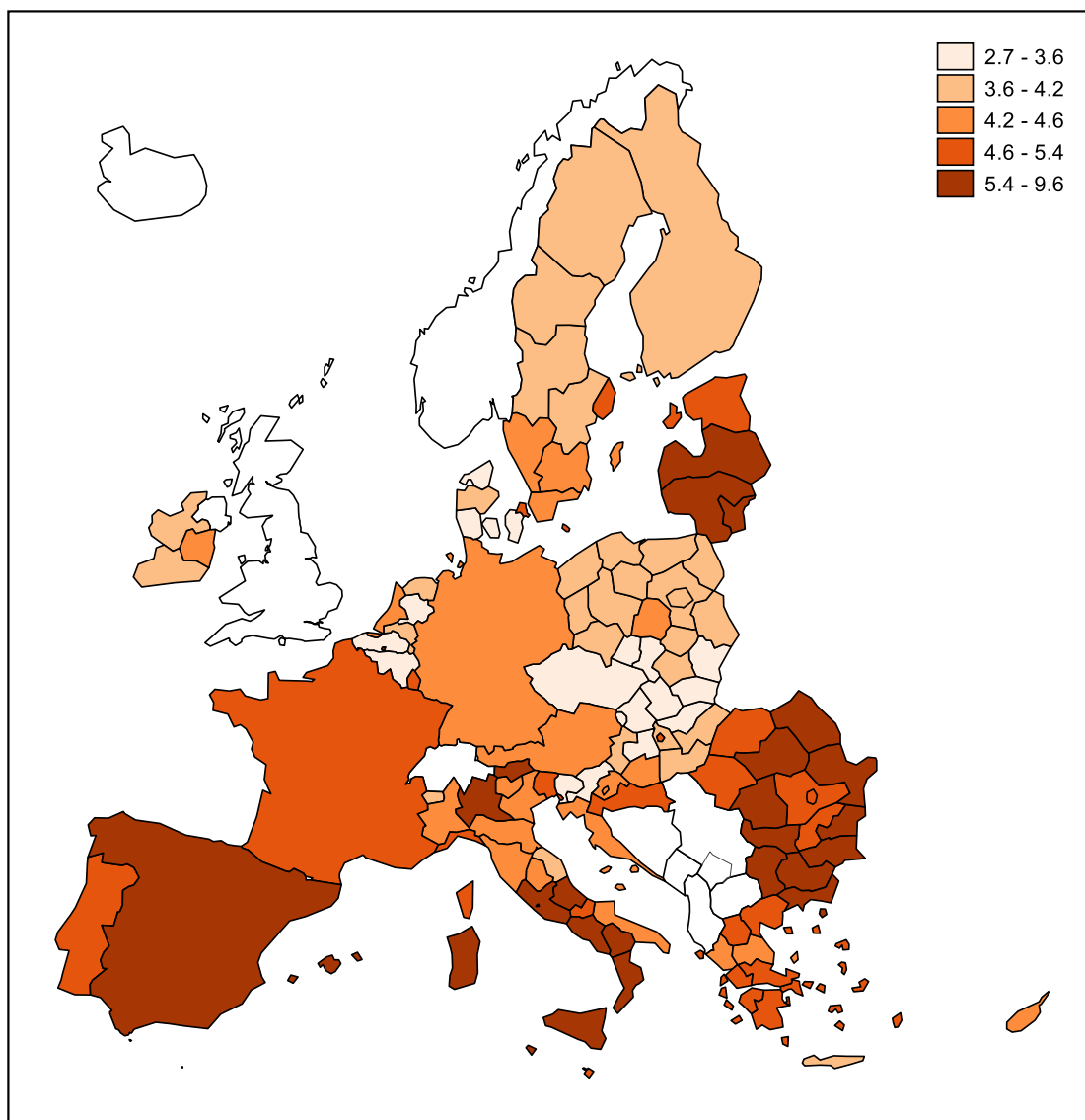

Opomba: nekatere upravne enote na otokih in v najbolj oddaljenih regijah niso zastopane. Podatki za Francijo niso na voljo.

Vir: Eurostat [[tepsr_lm220](#)], anketa o delovni sili EU. © EuroGeographics za upravne meje.

Slika 4: Dohodkovna neenakost, merjena z razmerjem dohodkovnih kvintilnih razredov – S80/S20, 2022

(indeks, po regijah na ravni NUTS 2; povprečje EU: 4,7)

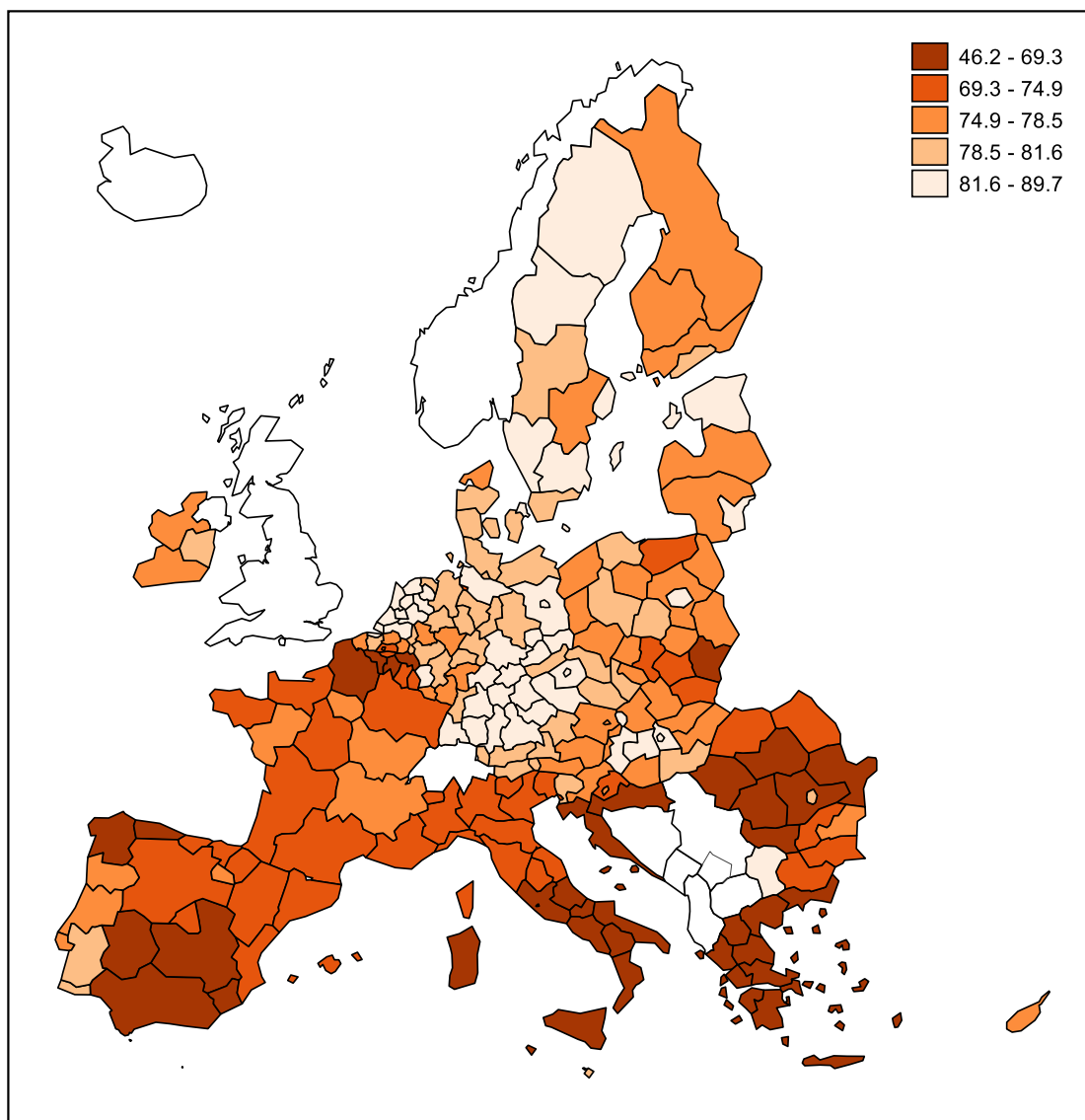

Opomba: nekatere upravne enote na otokih in v najbolj oddaljenih regijah niso zastopane. Nacionalni podatki za Avstrijo, Ciper, Češko, Estonijo, Finsko, Francijo, Nemčijo, Latvijo, Luksemburg, Malto, Portugalsko in Španijo. Podatki na ravni NUTS 1 za Belgijo in Nizozemsko. Prekinitev časovne vrste za Francijo in Luksemburg.

Vir: Eurostat [[ilc_dil1_r](#)], EU-SILC. © EuroGeographics za upravne meje.

Slika 5: Stopnja delovne aktivnosti, 2022

(delež (v %) oseb v starostni skupini 20–64 let, po regijah na ravni NUTS 2; povprečje EU: 74,6 %)

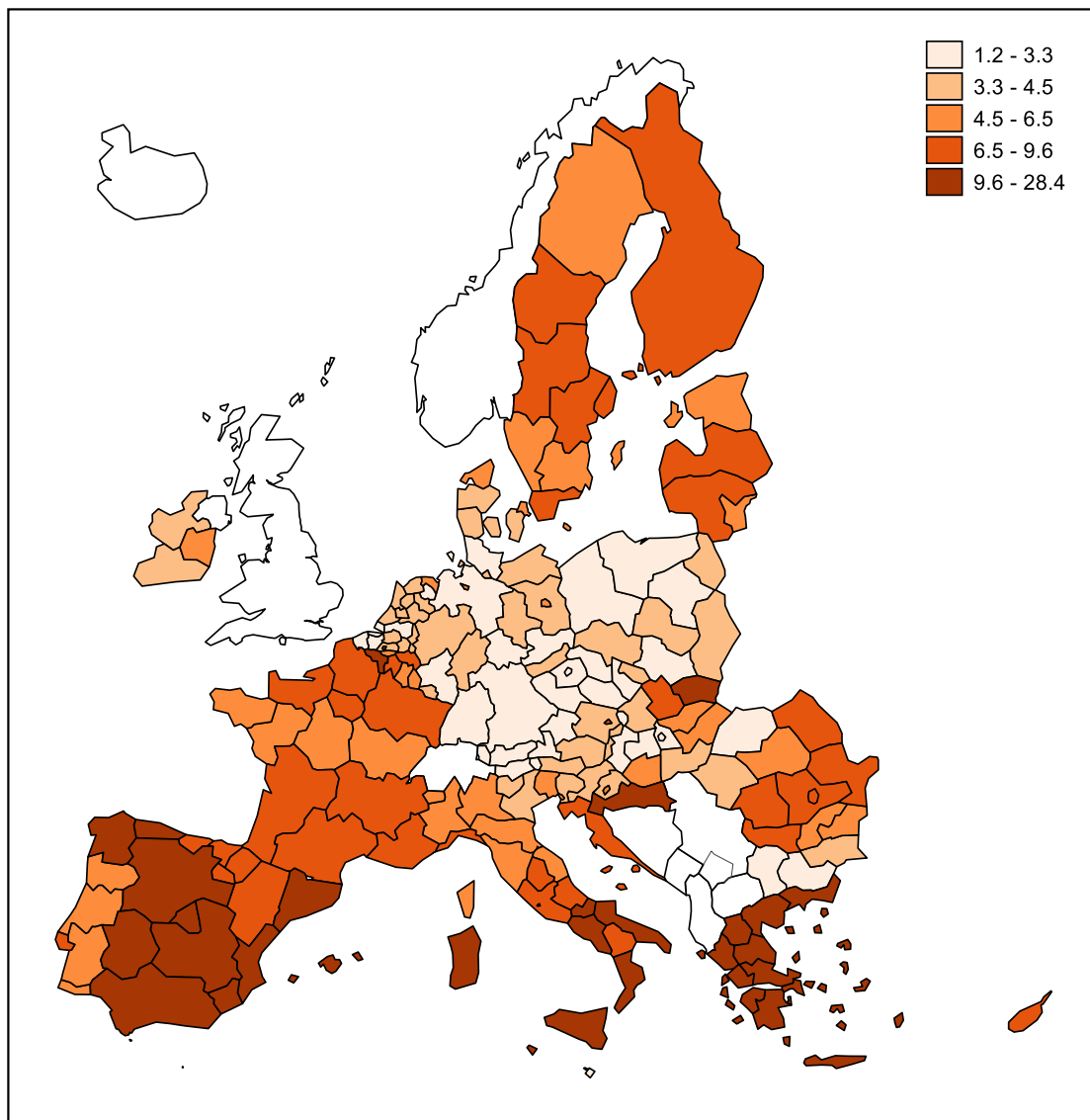

Opomba: nekatere upravne enote na otokih in v najbolj oddaljenih regijah niso zastopane. Podatki na ravni NUTS 1 za Francijo. Nizka zanesljivost podatkov za Francijo (Corse).

Vir: Eurostat [[lfst_r_lfe2emprt](#)], anketa o delovni sili EU. © EuroGeographics za upravne meje.

Slika 6: Stopnja brezposelnosti, 2022

(delež (v %) aktivnega prebivalstva v starostni skupini 15–74 let, po regijah na ravni NUTS 2; povprečje EU: 6,2 %)

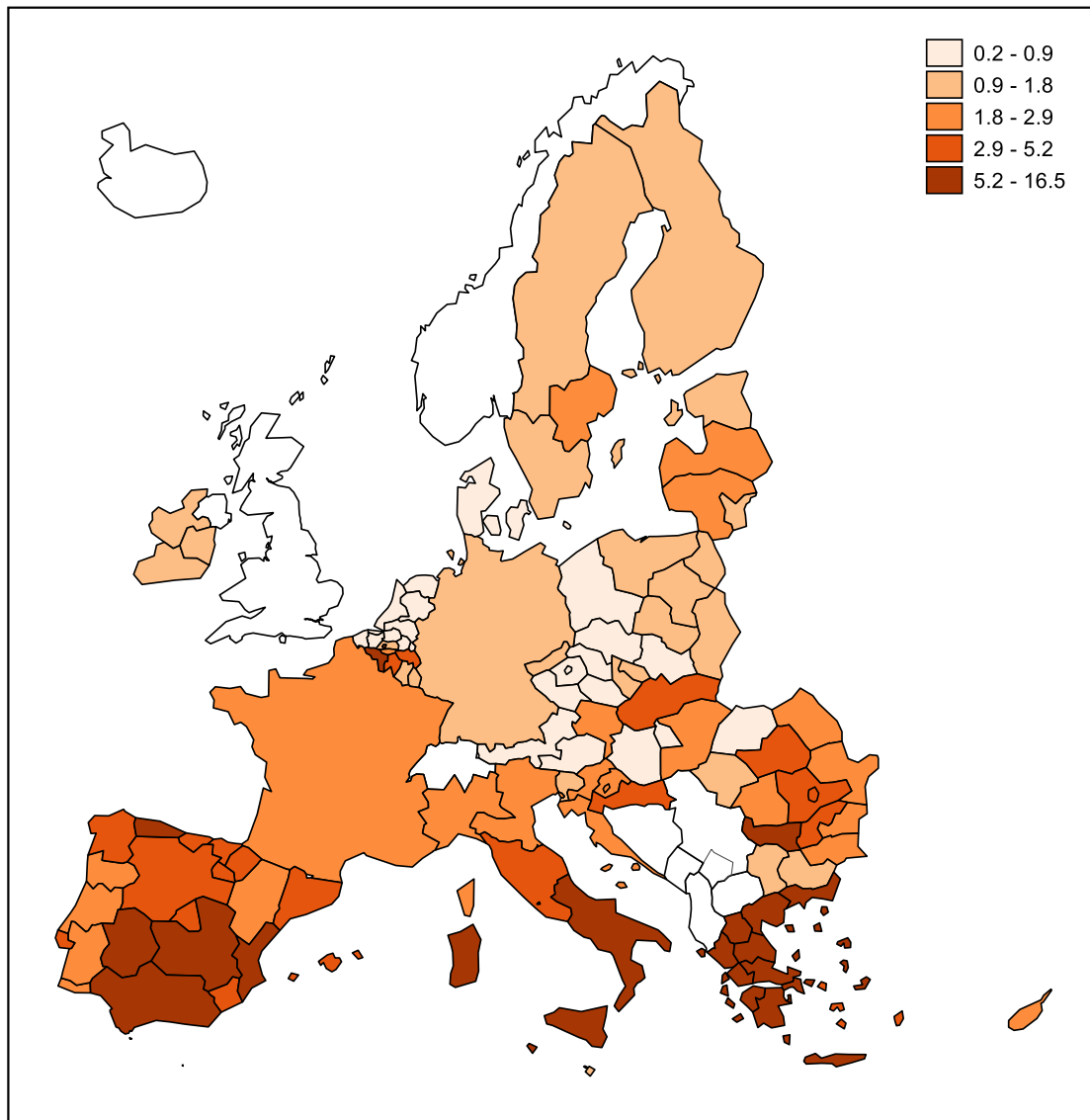

Opomba: nekatere upravne enote na otokih in v najbolj oddaljenih regijah niso zastopane. Nacionalni podatki za Finsko. Podatki na ravni NUTS 1 za Francijo, Nemčijo in Poljsko. Nizka zanesljivost podatkov za Francijo (Corse); Nemčijo (Bremen in Saarland); Italijo (Valle d'Aosta/Vallée d'Aoste); Portugalsko (Região Autónoma dos Açores) in Slovaško (Bratislavský kraj).

Vir: Eurostat [[lfst_r_lfu3rt](#)], anketa o delovni sili EU. © EuroGeographics za upravne meje.

Slika 7: Stopnja dolgotrajne brezposelnosti (12 mesecev ali več), 2022

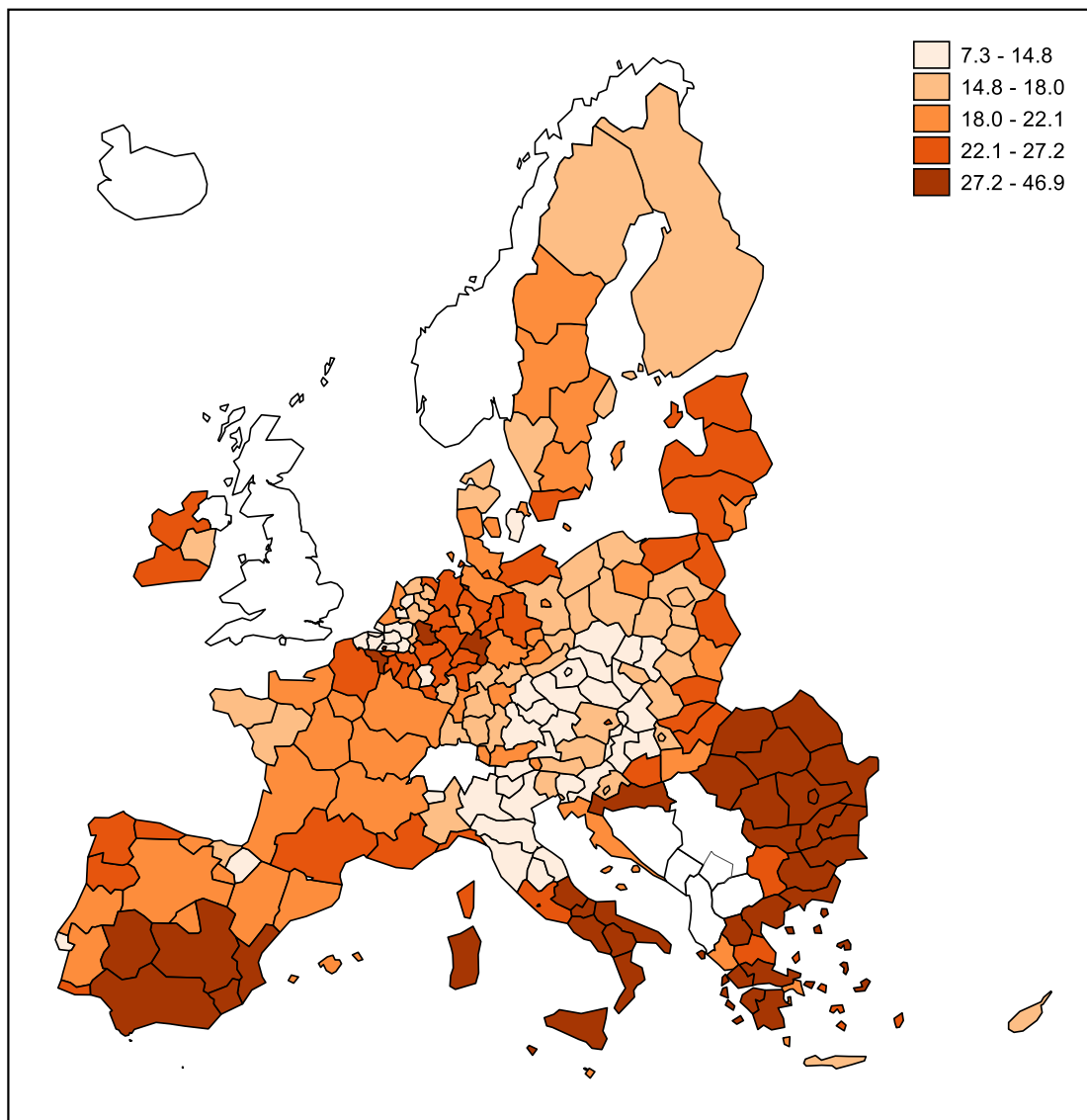
(delež (v %) aktivnega prebivalstva, po regijah na ravni NUTS 2; povprečje EU: 2,4 %)

Opomba: nekatere upravne enote na otokih in v najbolj oddaljenih regijah niso zastopane. Nacionalni podatki za Finsko, Francijo in Nemčijo. Podatki na ravni NUTS 1 za Avstrijo, Dansko, Madžarsko, Italijo, Nizozemsko, Poljsko, Slovaško in Švedsko. Nizka zanesljivost podatkov za Avstrijo (Südösterreich); Belgijo (Prov. Brabant Wallon, Prov. Limburg (BE), Prov. Luxembourg (BE), Prov. Oost-Vlaanderen in Prov. West-Vlaanderen); Hrvaško (Grad Zagreb in Sjeverna Hrvatska); Češko (Jihozápad, Praha in Střední Čechy); Irsko (Northern in Western); Poljsko (Makroregion centralny, Makroregion południowo-zachodni in Makroregion północno-zachodni); Portugalsko (Alentejo, Algarve, Região Autónoma da Madeira in Região Autónoma dos Açores); Romunijo (Nord-Vest in Vest) in Španijo (Ciudad de Melilla).
Vir: Eurostat [[lfst_r_lfu2ltu](#)], anketa o delovni sili EU. © EuroGeographics za upravne meje.

Slika 8: Osebe s tveganjem revščine ali socialne izključenosti, 2022

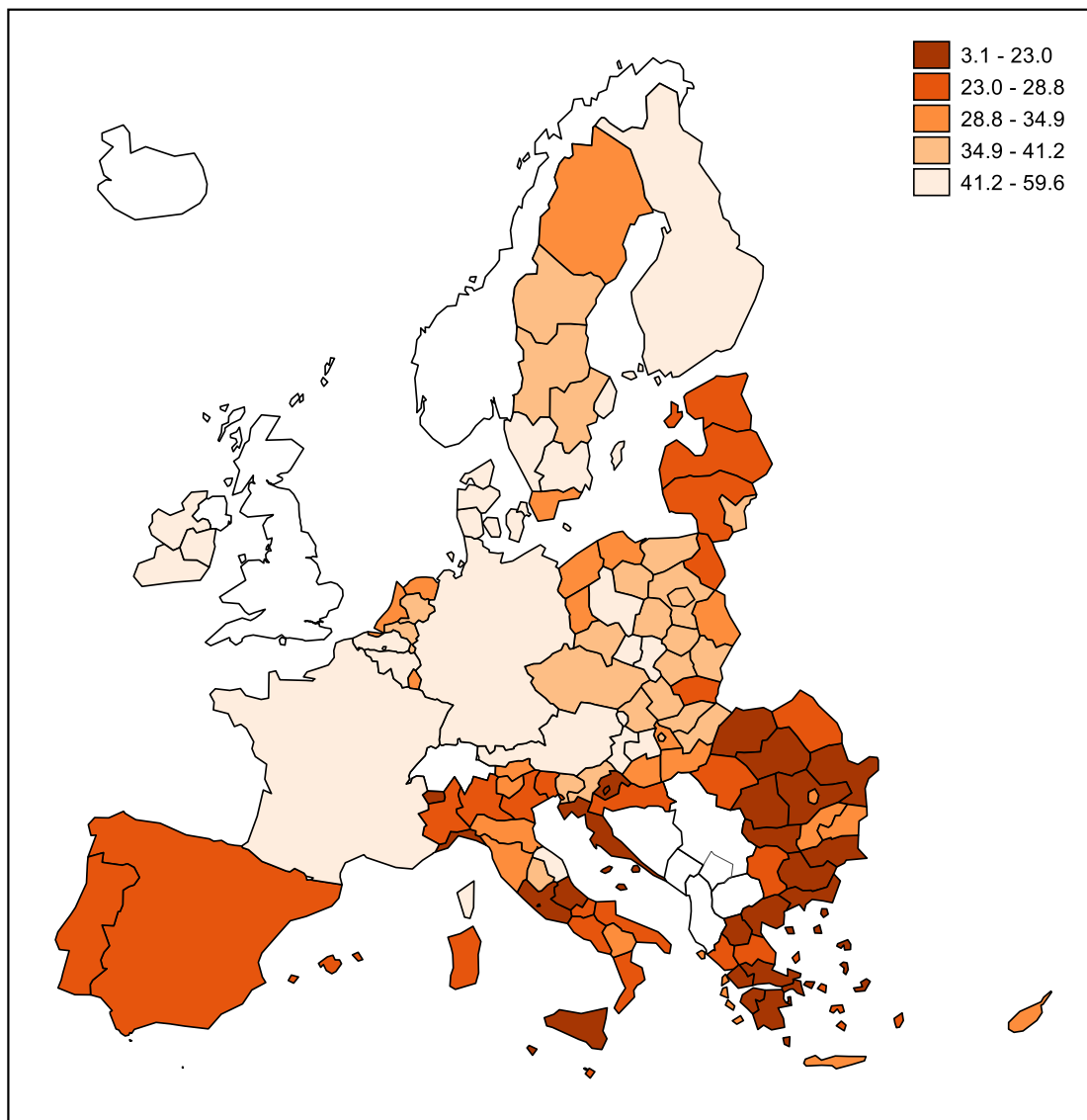
(v %, po regijah na ravni NUTS 2; povprečje EU: 21,6 %)

Opomba: nekatere upravne enote na otokih in v najbolj oddaljenih regijah niso zastopane. Nacionalni podatki za Ciper, Estonijo, Finsko, Latvijo, Luksemburg in Malto. Podatki na ravni NUTS 1 za Francijo. Prekinitev časovne vrste za Finsko in Luksemburg.

Vir: Eurostat [[ilc_peps11n](#)], EU-SILC. © EuroGeographics za upravne meje.

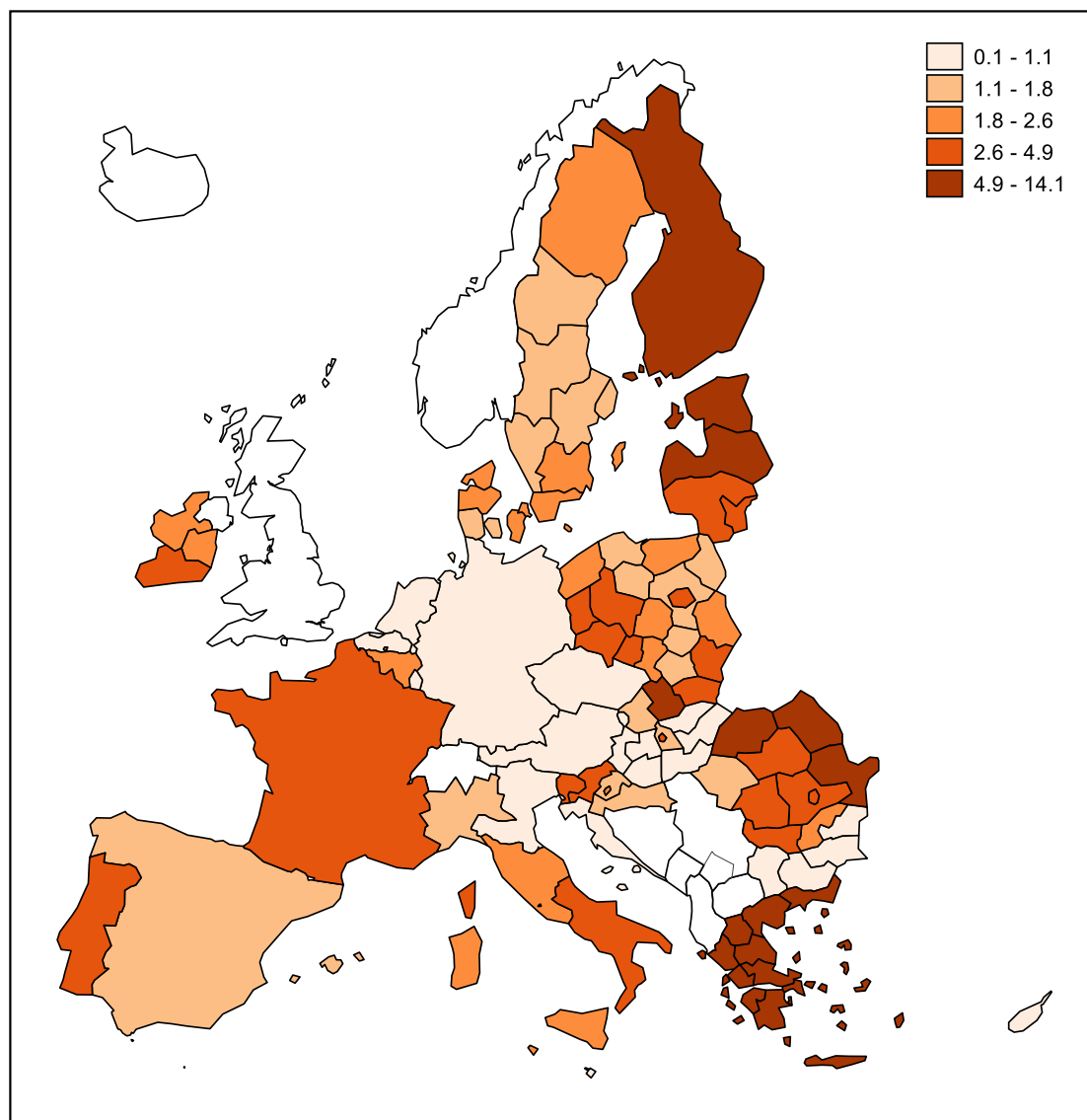
Slika 9: Učinek socialnih transferjev (razen pokojnin) na zmanjšanje revščine, 2022
(v %, po regijah na ravni NUTS 2; povprečje EU: 35,3 %)

Opomba: nekatere upravne enote na otokih in v najbolj oddaljenih regijah niso zastopane. Nacionalni podatki za Avstrijo, Ciper, Češko, Estonijo, Finsko, Francijo, Nemčijo, Latvijo, Luksemburg, Malto, Portugalsko in Španijo. Podatki na ravni NUTS 1 za Belgijo in Nizozemsko. Prekinitev časovne vrste za Avstrijo, Belgijo, Bolgarijo, Hrvaško, Ciper, Češko, Dansko, Francijo, Grčijo, Irsko, Italijo, Latvijo, Litvo, Luksemburg, Madžarsko, Malto, Nizozemsko, Poljsko, Portugalsko, Romunijo, Slovaško, Slovenijo in Španijo.

Vir: Eurostat [[tespm050_r](#)], EU-SILC. © EuroGeographics za upravne meje.

Slika 10: Neizpolnjene potrebe po zdravstvenem pregledu po lastnem poročanju, 2022
 (v %, po lastnem poročanju potrebe neizpolnjene zaradi finančnih razlogov, čakalne dobe ali prevelike oddaljenosti, po regijah na ravni NUTS 2; povprečje EU: 2,2 %)

Opomba: nekatere upravne enote na otokih in v najbolj oddaljenih regijah niso zastopane. Nacionalni podatki za Avstrijo, Ciper, Češko, Estonijo, Finsko, Francijo, Nemčijo, Latvijo, Luksemburg, Malto, Nizozemsko, Portugalsko in Španijo. Podatki na ravni NUTS 1 za Belgijo in Italijo.

Vir: Eurostat [[hlth_silc_08_r](#)], EU-SILC. © EuroGeographics za upravne meje.

Priloga 6: Metodološka opomba o razvrstitvi držav članic na podlagi pregleda socialnih kazalnikov

Evropska komisija, Odbor za zaposlovanje in Odbor za socialno zaščito so se sredi leta 2015 dogovorili o metodologiji za ocenjevanje uspešnosti držav članic na področju pregleda ključnih zaposlitvenih in socialnih kazalnikov. V skladu z dogovorom je bil cilj metodologije za vsak kazalnik zagotoviti razvrstitev skupaj z barvno kodo v okviru merjenja relativnega položaja vsake države članice. S tem povezana metodologija se uporablja za letne ravni (ravni) in medletne spremembe (spremembe), tako da je mogoče celovito oceniti uspešnost držav članic.

Komisija se je leta 2017 v dogovoru z Odborom za zaposlovanje in Odborom za socialno zaščito odločila, da bo to metodologijo uporabila za glavne kazalnike pregleda socialnih kazalnikov, ki spremlja evropski steber socialnih pravic.

Da bi zajeli relativni položaj držav članic, se pri vsakem kazalniku ravni (I) in njihove medletne spremembe (D) pretvorijo v standardne rezultate (t. i. z-rezultate), da se za vse kazalnike uporablja ista metrika. To se doseže s standardizacijo vrednosti kazalnikov ravni in sprememb (I oziroma D) po naslednjih enačbah:

$$IS_{D\check{c}} = \frac{[I_{D\check{c}} - \text{povprečje}(I_{D\check{c}})]}{\text{standardni odklon}(I_{D\check{c}})} \text{ in } DS_{D\check{c}} = \frac{[D_{D\check{c}} - \text{povprečje}(D_{D\check{c}})]}{\text{standardni odklon}(D_{D\check{c}})}$$

pri čemer $I_{D\check{c}}$ je vrednost kazalnika v danem letu in $D_{D\check{c}}$ njegova sprememba glede na prejšnje leto za državo članico, $IS_{D\check{c}}$ in $DS_{D\check{c}}$ pa sta njuna z-rezultata³⁰¹. Ta pristop omogoča, da se za vsako državo članico izrazi vrednost kazalnika v smislu števila standardnih odklonov od (netehtanega) povprečja.

Uspešnost vsake države članice se oceni in razvrsti na podlagi pridobljenih z-rezultatov glede na vnaprej določene pragove. Po analizi glavnih kazalnikov pregleda stanja je bilo dogovorjeno, da se opredeli pet intervalov z-rezultatov, in sicer z določitvijo štirih simetričnih pragov pri -1 , $-0,5$, $0,5$ in 1 za ravni in spremembe³⁰². Ocene uspešnosti glede na povprečje EU so bile dodeljene na naslednji način:

Vrednost z-rezultata	Relativna uspešnost	
	Če visoka vrednost pomeni dobro uspešnost	Če nizka vrednost pomeni dobro uspešnost
$z\text{-rezultat} < -1$	Zelo nizka	Zelo visoka
$-1 \leq z\text{-rezultat} < -0,5$	Nizka	Visoka
$-0,5 \leq z\text{-rezultat} \leq 0,5$	Nevtralna	Nevtralna
$0,5 < z\text{-rezultat} \leq 1$	Visoka	Nizka
$1 < z\text{-rezultat}$	Zelo visoka	Zelo nizka

³⁰¹ Pri izračunu standardnega odklona popravke za majhen vzorec ni uporabljen.

³⁰² Opravljeni so bili preskusi normalne porazdelitve in T-porazdelitve, glede na njihove rezultate pa je bila ovržena hipoteza podobnosti s temi porazdelitvami, zato ni bilo mogoče sklepati o parametrih glede porazdelitve ugotovljenih vrednosti kazalnikov. Zato se pri določitvi teh pragov uporablja običajen, praktičen pristop. V primeru standardne normalne porazdelitve bi izbrane razmejitvene točke približno ustrezale vrednostim kumulativne porazdelitvene funkcije pri 15 %, 30 %, 50 %, 70 % in 85 %.

Z združitvijo relativne uspešnosti v smislu ravni in sprememb je mogoče razvrstiti splošno relativno uspešnost države, kot je opisano na naslednjih straneh. Opredelitev teh sedmih kategorij temelji na z-rezultatih, medtem ko so bili sčasoma dodani dodatni pogoji v smislu vrednosti kazalnikov, da se bolje razvrstijo primeri s slabo relativno (z-rezultat), vendar dobro absolutno (izboljšana ali nespremenjena vrednost kazalnika) uspešnostjo v smislu sprememb. Ustrezno barvno kodiranje je prikazano v pregledu v poglavju 1 in v glavnih razsevnih grafikoni v poglavju 2 poročila. Razvrstitev podpira tudi prvo fazo analize držav v poglavju 3 na podlagi glavnih elementov okvira za socialno konvergenco, kot so opisani v zadevnih ključnih sporočilih Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito ter v s tem povezanim [poročilu skupne delovne skupine navedenih odborov](#).

V spodnjih preglednicah je prikazana splošna razvrstitev na podlagi relativne uspešnosti v smislu ravni in sprememb.

Zelo nizka					
------------	--	--	--	--	--

Opomba: okenca v zadnjem stolpcu („zelo nizka“), razdeljena na dve barvi (temno zeleno – modro, svetlo zeleno – modro in belo – oranžno), označujejo učinek pogojev na spremembe (absolutnih) vrednosti kazalnikov (D), kot je pojasnjeno v nadaljevanju.

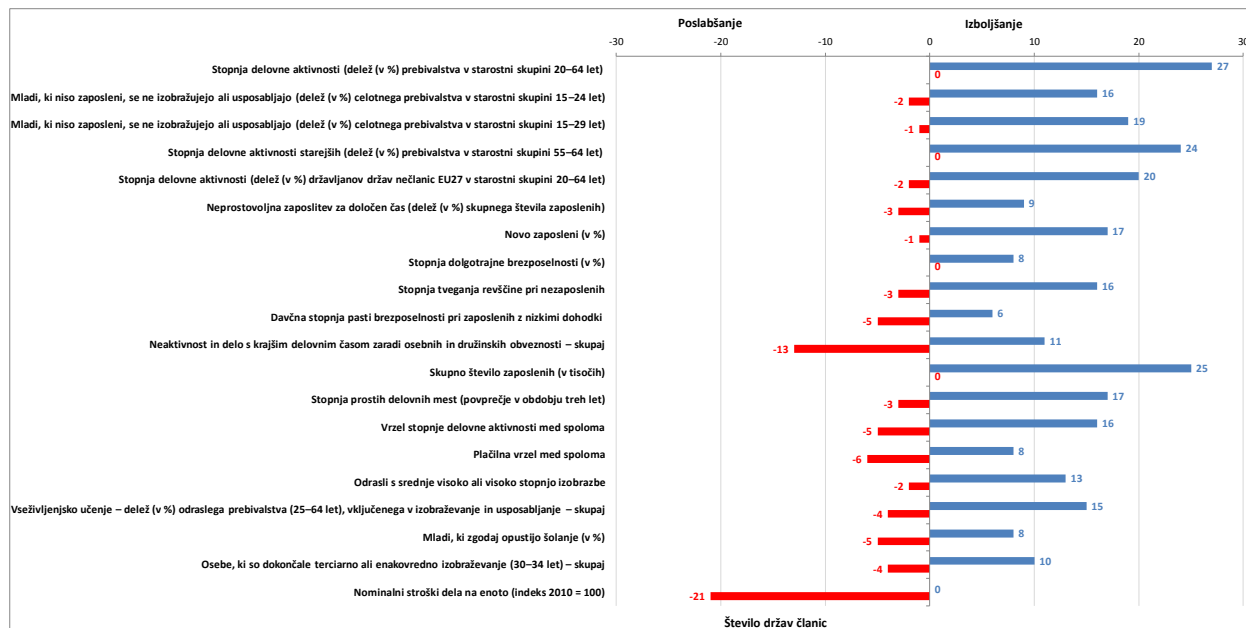
Najuspešnejše države	<i>Raven:</i> zelo visoka raven uspešnosti; <i>sprememba:</i> z zelo visoke na nizko raven uspešnosti ALI <i>raven:</i> zelo visoka raven uspešnosti; <i>sprememba:</i> zelo nizka raven uspešnosti z izboljšano vrednostjo kazalnika (↑).	Države članice, katerih ravni kazalnikov so občutno boljše od povprečja EU in katerih položaj se izboljšuje ali se ne slabša veliko hitreje od povprečja EU, medtem ko se vrednost kazalnika ne slabša.
Nadpovprečne države	<i>Raven:</i> visoka raven uspešnosti; <i>sprememba:</i> z zelo visoke na nizko raven uspešnosti ALI <i>raven:</i> visoka raven uspešnosti; <i>sprememba:</i> zelo nizka raven uspešnosti z izboljšano vrednostjo kazalnika (↑) ALI <i>raven:</i> povprečna raven uspešnosti; <i>sprememba:</i> zelo visoka raven uspešnosti.	Države članice, katerih ravni so boljše od povprečja EU in katerih položaj se izboljšuje ali se ne slabša veliko hitreje od povprečja EU, medtem ko se vrednost kazalnika ne slabša.
Države z dobrim položajem, ki pa ga je treba spremljati	<i>Raven:</i> visoka ali zelo visoka raven uspešnosti; <i>sprememba:</i> zelo nizka raven uspešnosti s slabšo ali nespremenjeno vrednostjo kazalnika (↑).	Države članice, katerih ravni so boljše ali občutno boljše od povprečja EU, vendar se njihov položaj slabša veliko hitreje od povprečja EU, slabša pa se tudi vrednost kazalnika.
Povprečne/nevtralne države	<i>Raven:</i> povprečna raven uspešnosti; <i>sprememba:</i> z visoke na nizko raven uspešnosti ALI <i>raven:</i> povprečna raven uspešnosti; <i>sprememba:</i> zelo nizka raven uspešnosti z izboljšano vrednostjo kazalnika (↑)	Države članice, katerih ravni so povprečne in katerih položaj se ne izboljšuje ali ne slabša veliko hitreje od povprečja EU.
Države s šibkim položajem, ki pa se izboljšuje	<i>Raven:</i> nizka raven uspešnosti; <i>sprememba:</i> zelo visoka raven uspešnosti ALI <i>raven:</i> zelo nizka raven uspešnosti; <i>sprememba:</i> zelo visoka raven uspešnosti.	Države članice, katerih ravni so pod povprečjem ali občutno pod povprečjem EU, vendar katerih položaj se izboljšuje veliko hitreje od povprečja EU.
Države, ki jih je treba spremljati	<i>Raven:</i> povprečna raven uspešnosti; <i>sprememba:</i> zelo nizka raven uspešnosti s slabšo ali nespremenjeno vrednostjo kazalnika (↓) ALI <i>raven:</i> nizka raven uspešnosti; <i>sprememba:</i> z visoke na zelo nizko raven uspešnosti.	Ta kategorija zajema dve različni vrsti primerov poslabšanja vrednosti kazalnika: (i) države članice, katerih ravni ustrezajo povprečju EU, vendar se njihov položaj slabša veliko hitreje od povprečja EU; (ii) države članice, katerih ravni so slabše od povprečja EU in katerih položaj se slabša ali ne izboljšuje dovolj hitro.
Države s kritičnimi razmerami	<i>Raven:</i> zelo nizka raven uspešnosti; <i>sprememba:</i> z visoke na zelo nizko raven uspešnosti.	Države članice, katerih ravni so občutno slabše od povprečja EU in katerih položaj se slabša ali se ne izboljšuje dovolj hitro.

Opomba: poslabšanje pomeni znižanje vrednosti kazalnikov, pri katerih visoka vrednost pomeni visoko raven uspešnosti (npr. stopnja delovne aktivnosti), in zvišanje vrednosti tistih kazalnikov, pri katerih visoka vrednost pomeni nizko raven uspešnosti (npr. tveganje revščine ali socialne izključenosti).

		Zelo nizka	nizka	Povprečne/nevtralne države	visoka	zelo visoka
Mladi, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje (delež (v %) prebivalstva v starostni skupini 18–24 let)	Ravni	manj kot 4,8 %	med 4,8 % in 6,5 %	med 6,5 % in 9,7 %	med 9,7 % in 11,3 %	več kot 11,3 %
	Spremembe	manj kot –	med –0,9 in –0,5 odstotne točke	med –0,5 in 0,2 odstotne točke	med 0,2 in 0,6 odstotne točke	več kot 0,6 odstotne
Posamezniki z osnovno ali višjo stopnjo splošne digitalne pismenosti (delež (v %) prebivalstva v starostni skupini 16–74 let)	Ravni	manj kot 44,4 %	med 44,4 % in 50,4 %	med 50,4 % in 62,2 %	med 62,2 % in 68,2 %	več kot 68,2 %
	Spremembe	manj kot –	med 0 in 0 odstotnih točk	med 0 in 0 odstotnih točk	med 0 in 0 odstotnih točk	več kot 0 odstotnih
Mladi, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposabljujejo (delež (v %) celotnega prebivalstva v starostni skupini 15–29 let)	Ravni	manj kot 7,3 %	med 7,3 % in 9,1 %	med 9,1 % in 12,7 %	med 12,7 % in 14,5 %	več kot 14,5 %
	Spremembe	manj kot –	med –2,1 in –1,6 odstotne točke	med –1,6 in –0,5 odstotne	med –0,5 in 0 odstotnih točk	več kot 0 odstotnih
Vrzel stopnje delovne aktivnosti med spoloma (v odstotnih točkah)	Ravni	manj kot 4 odstotne	med 4 in 6,5 odstotne točke	med 6,5 in 11,6 odstotne točke	med 11,6 in 14,2 odstotne točke	več kot –
	Spremembe	manj kot –	med –1,4 in –0,9 odstotne točke	med –0,9 in 0 odstotnih točk	med 0 in 0,4 odstotne točke	več kot 0,4 odstotne
Razmerje dohodkovnih kvintilnih razredov (S80/S20)	Ravni	manj kot 3,7	med 3,7 in 4,2	med 4,2 in 5,2	med 5,2 in 5,7	več kot 5,7
	Spremembe	manj kot –0,4	med –0,4 in –0,2	med –0,2 in 0,1	med 0,1 in 0,2	več kot 0,2
Stopnja delovne aktivnosti (delež (v %) prebivalstva v starostni skupini 20–64 let)	Ravni	manj kot 71,5 %	med 71,5 % in 73,9 %	med 73,9 % in 78,8 %	med 78,8 % in 81,2 %	več kot 81,2 %
	Spremembe	manj kot –	med 1,1 in 1,4 odstotne točke	med 1,4 in 2,1 odstotne točke	med 2,1 in 2,4 odstotne točke	več kot 2,4 odstotne
Stopnja brezposelnosti (delež (v %) aktivnega prebivalstva v starostni skupini 15–74 let)	Ravni	manj kot 3,3 %	med 3,3 % in 4,5 %	med 4,5 % in 7 %	med 7 % in 8,3 %	več kot 8,3 %
	Spremembe	manj kot –	med –1,4 in –1,1 odstotne točke	med –1,1 in –0,6 odstotne	med –0,6 in –0,4 odstotne točke	več kot –
Stopnja dolgotrajne brezposelnosti (delež (v %) aktivnega prebivalstva v starostni skupini 15–74 let)	Ravni	manj kot 0,6 %	med 0,6 % in 1,4 %	med 1,4 % in 2,9 %	med 2,9 % in 3,7 %	več kot 3,7 %
	Spremembe	manj kot –	med –0,7 in –0,5 odstotne točke	med –0,5 in –0,2 odstotne	med –0,2 in 0 odstotnih točk	več kot 0 odstotnih
Realni bruto razpoložljivi dohodek gospodinjstev na prebivalca (2008 = 100)	Ravni	manj kot 100,1	med 100,1 in 108,2	med 108,2 in 124,4	med 124,4 in 132,6	več kot 132,6
	Spremembe	manj kot –	med –3 in –1,8 odstotne točke	med –1,8 in 0,7 odstotne točke	med 0,7 in 1,9 odstotne točke	več kot 1,9 odstotne
Stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti (delež (v %) celotnega prebivalstva)	Ravni	manj kot 15,5 %	med 15,5 % in 18,1 %	med 18,1 % in 23,3 %	med 23,3 % in 25,9 %	več kot 25,9 %
	Spremembe	manj kot –	med –1,3 in –0,6 odstotne točke	med –0,6 in 0,6 odstotne točke	med 0,6 in 1,2 odstotne točke	več kot 1,2 odstotne
Stopnja tveganja revščine ali socialne	Ravni	manj kot 14,9 %	med 14,9 % in 18,4 %	med 18,4 % in 25,2 %	med 25,2 % in 28,6 %	več kot 28,6 %

izključenosti pri otrocih (delež (v %) celotnega	Spremembe	manj kot –	med –2,7 in –1,6 odstotne točke	med –1,6 in 0,6 odstotne točke	med 0,6 in 1,7 odstotne točke	več kot 1,7 odstotne
Učinek socialnih transferjev (razen pokojnin) na zmanjšanje revščine (zmanjšanje stopnje tveganja revščine v %)	Ravni	manj kot 24,2 %	med 24,2 % in 29,2 %	med 29,2 % in 39,3 %	med 39,3 % in 44,3 %	več kot 44,3 %
	Spremembe	manj kot –	med –7,2 in –5,3 odstotne točke	med –5,3 in –1,4 odstotne	med –1,4 in 0,5 odstotne točke	več kot 0,5 odstotne
Vrzel stopnje delovne aktivnosti invalidov (v odstotnih točkah)	Ravni	manj kot	med 16,5 in 20,5 odstotne točke	med 20,5 in 28,3 odstotne	med 28,3 in 32,2 odstotne točke	manj kot
	Spremembe	manj kot –	med –4,4 in –2,1 odstotne točke	med –2,1 in 2,5 odstotne točke	med 2,5 in 4,7 odstotne točke	več kot 4,7 odstotne
Stopnja preobremenjenosti s stanovanjskimi stroški (delež (v %) celotnega prebivalstva)	Ravni	manj kot 2,7 %	med 2,7 % in 5,3 %	med 5,3 % in 10,5 %	med 10,5 % in 13,1 %	več kot 13,1 %
	Spremembe	manj kot –	med –1,8 in –0,5 odstotne točke	med –0,5 in 2 odstotnima	med 2 in 3,3 odstotne točke	več kot 3,3 odstotne
Otroci, mlajši od treh let, v formalnem otroškem varstvu (delež (v %) prebivalstva, mlajšega od treh let)	Ravni	manj kot 15,6 %	med 15,6 % in 25 %	med 25 % in 44 %	med 44 % in 53,4 %	več kot 53,4 %
	Spremembe	manj kot –	med –5,1 in –2,4 odstotne točke	med –2,4 in 3 odstotnimi	med 3 in 5,7 odstotne točke	več kot 5,7 odstotne
Neizpolnjene potrebe po zdravstveni oskrbi po lastnem poročanju (delež (v %) prebivalstva, starejšega od 16 let)	Ravni	manj kot 0,1 %	med 0,1 % in 1,3 %	med 1,3 % in 3,8 %	med 3,8 % in 5 %	več kot 5 %
	Spremembe	manj kot –	med –0,5 in –0,1 odstotne točke	med –0,1 in 0,7 odstotne točke	med 0,7 in 1,1 odstotne točke	več kot 1,1 odstotne

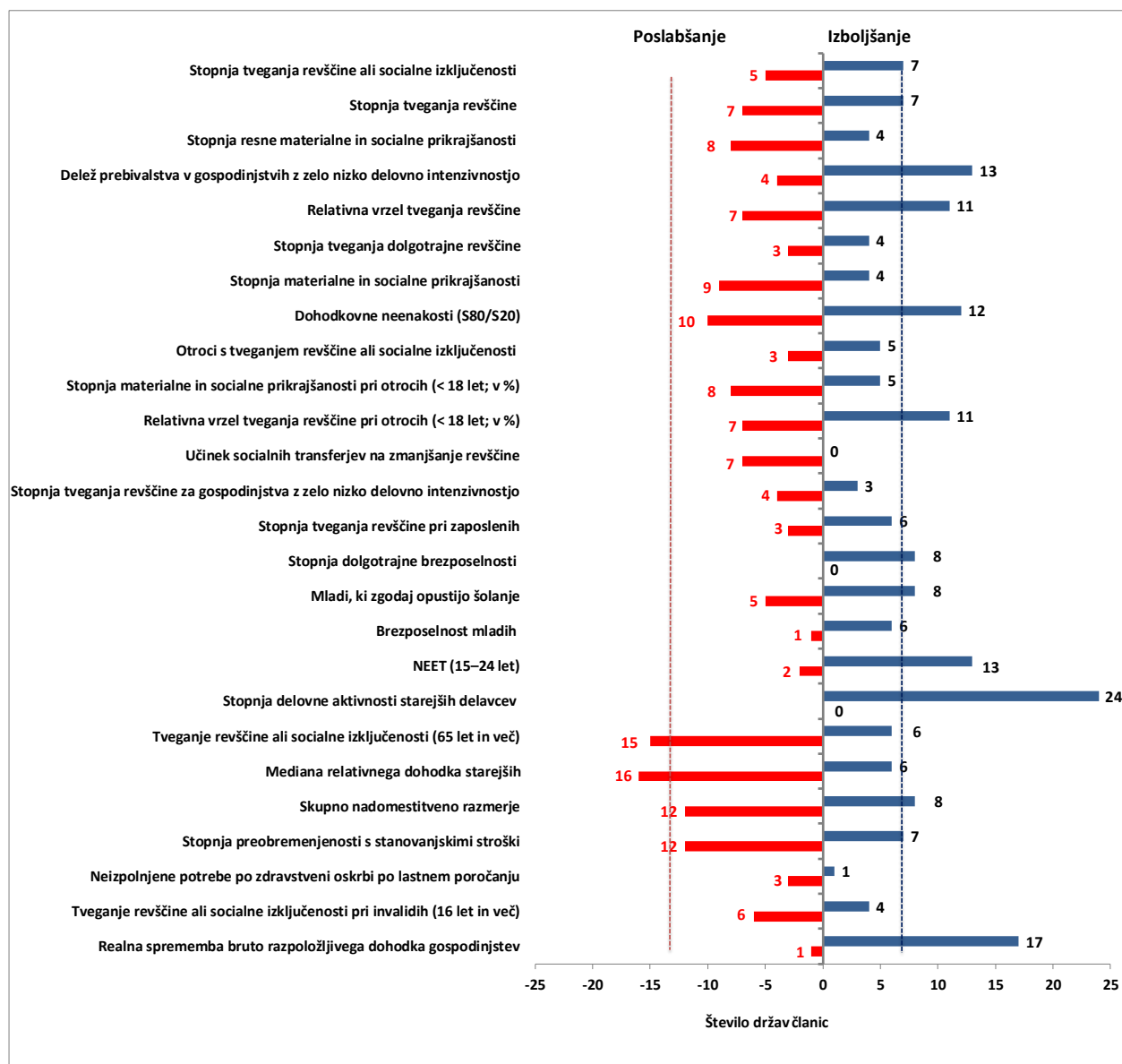
Priloga 7: Zbirni pregled „zaposlitvenih trendov, ki jih je treba spremljati“ in število držav članic s poslabšanjem ali izboljšanjem, kot so opredeljene v prikazu uspešnosti zaposlovanja za leto 2023

Opomba: spremembe se nanašajo na obdobje 2021–2022, razen za stopnjo tveganja revščine brezposelnih, stopnjo prostih delovnih mest (povprečje v obdobju treh let) in plačilno vrzel med spoloma, pri katerih se spremembe nanašajo na obdobje 2020–2021.

Vir: prikaz uspešnosti zaposlovanja za leto 2023.

Priloga 8: Povzetek pregleda števila držav članic s poslabšanjem („socialni trendi, ki jih je treba spremljati“) ali izboljšanjem v obdobju 2021–2022 (ali zadnjem razpoložljivem letu), kot je bilo ugotovljeno s posodobitvijo prikaza uspešnosti socialne zaščite iz julija 2023

Opomba: spremembe se na splošno nanašajo na spremembe kazalnikov v obdobju 2021–2022 (za kazalnike dohodka in intenzivnosti dela gospodinjstev se spremembe dejansko nanašajo na spremembo v obdobju 2020–2021). Kazalniki stopnje tveganja revščine, stopnje resne materialne in socialne prikrajšanosti ter deleža prebivalstva v gospodinjstvih z zelo nizko delovno intenzivnostjo ali brez delovno aktivnih članov so elementi kazalnika tveganja revščine ali socialne izključenosti. Podatki o letih zdravega življenja pri 65 letih in realni spremembi bruto razpoložljivega dohodka gospodinjstev se nanašajo na leto 2021, sprememba pa na obdobje 2020–2021, ker podatki za leto 2022 niso na voljo.

Vir: prikaz uspešnosti socialne zaščite za leto 2023.

Priloga 9: Morebitna tveganja, ugotovljena s pregledom socialnih kazalnikov v različnih izdajah skupnega poročila o zaposlovanju in število primerov „kritičnih razmer“ / „položajev, ki jih je treba spremljati“ v prvi fazi analize držav članic, na podlagi glavnih elementov okvira za socialno konvergenco, kot so opisani v zadevnih ključnih sporočilih Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito ter v s tem povezanim poročilu skupne delovne skupine navedenih odborov

Glavni kazalniki pregleda socialnih kazalnikov	BE				BG				CZ				DK				DE			
	2022	2023	2024	Število	2022	2023	2024	Število	2022	2023	2024	Število	2022	2023	2024	Število	2022	2023	2024	Število
Mladi, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje				0				0				0				1				1
Raven digitalnih spretnosti posameznikov				0				1				0				0				1
Stopnja mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo				0				0				1				0				0
Vrzel stopnje delovne aktivnosti med spoloma				0				0				1				0				0
Razmerje dohodkovnih kvintilnih razredov				0				1				0				0				0
Stopnja delovne aktivnosti				1				0				0				0				0
Stopnja brezposelnosti				0				0				0				0				0
Stopnja dolgotrajne brezposelnosti				0				0				0				0				0
Bruto razpoložljivi dohodek gospodinjstev na prebivalca				1	0	0	0	0				1				0				0
Stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti				0				1				0				0				0
Stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti pri otrocih				0				1				0				0				0
Učinek socialnih transferjev na zmanjšanje revščine				0				1				0				0				0
Vrzel stopnje delovne aktivnosti invalidov				1				1				0				0				0
Preobremenjenost s stanovanjskimi stroški				0				1				0				1				1
Otroci, mlajši od treh let, v formalnem otroškem varstvu				0				1				1				0				1
Neizpolnjene potrebe po zdravstveni oskrbi po lastnem poročanju				0				0				0				0				0
Skupno število				3				8				4				2				4

Glavni kazalniki pregleda socialnih kazalnikov	EE				IE				EL				ES				FR			
	2022	2023	2024	Število	2022	2023	2024	Število	2022	2023	2024	Število	2022	2023	2024	Število	2022	2023	2024	Število
Mladi, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje				1				0				0				1				0
Raven digitalnih spretnosti posameznikov				0				0				0				0				0
Stopnja mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo				0				0				1				1				0
Vrzel stopnje delovne aktivnosti med spoloma				0				1				1				0				0
Razmerje dohodkovnih kvintilnih razredov				1				0				0				0				0
Stopnja delovne aktivnosti				0				0				0				1				0
Stopnja brezposelnosti				0				0				0				0				2
Stopnja dolgotrajne brezposelnosti				0				0				0				0				0
Bruto razpoložljivi dohodek gospodinjstev na prebivalca				0				0				1				1				0
Stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti				1				0				0				0				1
Stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti pri otrocih				0				0				0				1				1
Učinek socialnih transferjev na zmanjšanje revščine				1				0				1				1				0
Vrzel stopnje delovne aktivnosti invalidov				1				1				0				0				0
Preobremenjenost s stanovanjskimi stroški				0				0				0				0				0
Otroci, mlajši od treh let, v formalnem otroškem varstvu				0				1				0				0	0	0		0
Neizpolnjene potrebe po zdravstveni oskrbi po lastnem poročanju				1				0				1				0				0
Skupno število				6				3				5				6				4

Opomba: v skladu z dogovorom v delovni skupini Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito se kategorizacije v skupnem poročilu o zaposlovanju izračunajo na podlagi pregleda socialnih kazalnikov, kot so navedeni v ustreznih izdajah skupnega poročila o zaposlovanju, pri čemer se uporabijo podatki, ki so na voljo na presečni datum za tekočo izdajo skupnega poročila o zaposlovanju. Če to ni bilo mogoče zaradi manjkajočih kategorizacij, vendar je bila v obravnavanih izdajah skupnega poročila o zaposlovanju na voljo prejšnja kategorizacija, se ta uporabi za izpolnitev manjkajoče kategorizacije (označeno z rdečo v zgornjem desnem kotu celice). Osenčena polja označujejo kategorizacije iz skupnega poročila o zaposlovanju, ki jih ni bilo mogoče izračunati ali izpolniti, kot je bilo pravkar navedeno.

Priloga 9 (nadaljevanje): Morebitna tveganja, ugotovljena s pregledom socialnih kazalnikov v različnih izdajah skupnega poročila o zaposlovanju in število primerov „kritičnih razmer“ / „položajev, ki jih je treba spremljati“ v prvi fazi analize držav članic, na podlagi glavnih elementov okvira za socialno konvergenco, kot so opisani v zadevnih ključnih sporočilih Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito ter v s tem povezanim poročilu skupne delovne skupine navedenih odborov

Glavni kazalniki pregleda socialnih kazalnikov	HR				IT				CY				LV				LT			
	2022	2023	2024	Število	2022	2023	2024	Število	2022	2023	2024	Število	2022	2023	2024	Število	2022	2023	2024	Število
Mladi, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje				0				0				0				0				0
Raven digitalnih spretnosti posameznikov				0	0			1				1				0				1
Stopnja mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo				1				0				1				0				0
Vrzel stopnje delovne aktivnosti med spoloma				0				1				1				0				0
Razmerje dohodkovnih kvintilnih razredov				0				1				0				1				1
Stopnja delovne aktivnosti				1				1				0				0				0
Stopnja brezposelnosti				0				0				0				0				0
Stopnja dolgotrajne brezposelnosti				0				0				0				0				0
Bruto razpoložljivi dohodek gospodinjstev na prebivalca				0				1				1				0				0
Stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti				0				1				0				2				1
Stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti pri otrocih				0				1				0				0				0
Učinek socialnih transferjev na zmanjšanje revščine				1				1				0				0				0
Vrzel stopnje delovne aktivnosti invalidov				1				0				0				0				2
Preobremenjenost s stanovanjskimi stroški				0				0				0				0				0
Otroci, mlajši od treh let, v formalnem otroškem varstvu				1	0	0		0				1				0				1
Neizpolnjene potrebe po zdravstveni oskrbi po lastnem poročanju				0	0	0		0				0				1				0
Skupno število				5				8				5				4				6

Glavni kazalniki pregleda socialnih kazalnikov	LU				HU				MT				NL				AT			
	2022	2023	2024	Število	2022	2023	2024	Število	2022	2023	2024	Število	2022	2023	2024	Število	2022	2023	2024	Število
Mladi, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje				0				1				1				0				0
Raven digitalnih spretnosti posameznikov				0				1				0				0				0
Stopnja mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo				0				0				0				0				0
Vrzel stopnje delovne aktivnosti med spoloma				0				0				0				0				0
Razmerje dohodkovnih kvintilnih razredov				0				0				0				0				0
Stopnja delovne aktivnosti				0				0				0				0				0
Stopnja brezposelnosti				0				0				0				0				0
Stopnja dolgotrajne brezposelnosti				0				0				0				0				0
Bruto razpoložljivi dohodek gospodinjstev na prebivalca				0				0				0				0				0
Stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti				0				0				0				0				0
Stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti pri otrocih				0				0				0				0				0
Učinek socialnih transferjev na zmanjšanje revščine				0				1				1				0				0
Vrzel stopnje delovne aktivnosti invalidov				0				1				1				0				0
Preobremenjenost s stanovanjskimi stroški				1				1				0				0				0
Otroci, mlajši od treh let, v formalnem otroškem varstvu				0				1				0				0				1
Neizpolnjene potrebe po zdravstveni oskrbi po lastnem poročanju				0				0				0				0				0
Skupno število				1				6				3				0				1

Opomba: v skladu z dogovorom v delovni skupini Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito se kategorizacije v skupnem poročilu o zaposlovanju izračunajo na podlagi pregleda socialnih kazalnikov, kot so navedeni v ustreznih izdajah skupnega poročila o zaposlovanju, pri čemer se uporabijo podatki, ki so na voljo na presečni datum za tekočo izdajo skupnega poročila o zaposlovanju. Če to ni bilo mogoče zaradi manjkajočih kategorizacij, vendar je bila v obravnavanih izdajah skupnega poročila o zaposlovanju na voljo prejšnja kategorizacija, se ta uporabi za izpolnitev manjkajoče kategorizacije (označeno z rdečo v zgornjem desnem kotu celice). Osenčena polja označujejo kategorizacije iz skupnega poročila o zaposlovanju, ki jih ni bilo mogoče izračunati ali izpolniti, kot je bilo pravkar navedeno.

Priloga 9 (nadaljevanje): Morebitna tveganja, ugotovljena s pregledom socialnih kazalnikov v različnih izdajah skupnega poročila o zaposlovanju in število primerov „kritičnih razmer“ / „položajev, ki jih je treba spremljati“ v prvi fazi analize držav članic, na podlagi glavnih elementov okvira za socialno konvergenco, kot so opisani v zadevnih ključnih sporočilih Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito ter v s tem povezanim poročilu skupne delovne skupine navedenih odborov

Glavni kazalniki pregleda socialnih kazalnikov	PL				PT				RO				SI				SK			
	2022	2023	2024	Število	2022	2023	2024	Število	2022	2023	2024	Število	2022	2023	2024	Število	2022	2023	2024	Število
Mladi, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje				0				0				1				0				0
Raven digitalnih spretnosti posameznikov				1				0				1				1				0
Stopnja mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposabljajo				0				0				1				0				0
Vrzel stopnje delovne aktivnosti med spoloma				1				0				0				0				0
Razmerje dohodkovnih kvintilnih razredov				0				0				0				0				0
Stopnja delovne aktivnosti				0				0				1				0				0
Stopnja brezposelnosti				0				0				0				0				0
Stopnja dolgotrajne brezposelnosti				0				0				1				0				1
Bruto razpoložljivi dohodek gospodinjstev na prebivalca				0				0				0				0				0
Stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti				0				0				1				0				0
Stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti pri otrocih				0				0				1				0				2
Učinek socialnih transferjev na zmanjšanje revščine				0				0				1				1				1
Vrzel stopnje delovne aktivnosti invalidov				1				0				1				0				0
Preobremenjenost s stanovanjskimi stroški				0				0				0				0				0
Otroci, mlajši od treh let, v formalnem otroškem varstvu				1				0				1				0				1
Neizpolnjene potrebe po zdravstveni oskrbi po lastnem poročanju				0				0				1				0				0
Skupno število				4				0				11				2				5

Glavni kazalniki pregleda socialnih kazalnikov	FI				SE			
	2022	2023	2024	Število	2022	2023	2024	Število
Mladi, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje				0				0
Raven digitalnih spretnosti posameznikov				0				0
Stopnja mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposabljajo				1				0
Vrzel stopnje delovne aktivnosti med spoloma				0				0
Razmerje dohodkovnih kvintilnih razredov				0				1
Stopnja delovne aktivnosti				0				0
Stopnja brezposelnosti				0				1
Stopnja dolgotrajne brezposelnosti				0				0
Bruto razpoložljivi dohodek gospodinjstev na prebivalca				0				0
Stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti				0				1
Stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti pri otrocih				0				0
Učinek socialnih transferjev na zmanjšanje revščine				0				0
Vrzel stopnje delovne aktivnosti invalidov				0				1
Preobremenjenost s stanovanjskimi stroški				0				0
Otroci, mlajši od treh let, v formalnem otroškem varstvu				0				0
Neizpolnjene potrebe po zdravstveni oskrbi po lastnem poročanju				1				0
Skupno število				2				4

Opomba: v skladu z dogovorom v delovni skupini Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito se kategorizacije v skupnem poročilu o zaposlovanju izračunajo na podlagi pregleda socialnih kazalnikov, kot so navedeni v ustreznih izdajah skupnega poročila o zaposlovanju, pri čemer se uporabijo podatki, ki so na voljo na presečni datum za tekočo izdajo skupnega poročila o zaposlovanju. Če to ni bilo mogoče zaradi manjkajočih kategorizacij, vendar je bila v obravnavanih izdajah skupnega poročila o zaposlovanju na voljo prejšnja kategorizacija, se ta uporabi za izpolnitev manjkajoče kategorizacije (označeno z rdečo v zgornjem desnem kotu celice). Osenčena polja označujejo kategorizacije iz skupnega poročila o zaposlovanju, ki jih ni bilo mogoče izračunati ali izpolniti, kot je bilo pravkar navedeno.